

JAPANESISKA STUDIER och SKIZZER

af Konni Zilliacus.

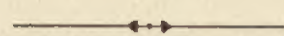
3,—

JAPANESISKA STUDIER

OCH

SKIZZER.

ANDRA TUSENDET.

Illustrationerna till detta arbete äro tecknade af japanska artister och utförda i träsnitt, skurna i TOKYO. Omslaget är tryckt i 15 färger efter originalteckning af japansk konstnär.

JAPANESISKA STUDIER

OCH

SKIZZER

AF

KONNI ZILLIACUS.

HELSINGFORS 1896.

WENTZEL HAGELSTAMS FÖRLAG.

HELSINGFORS 1896.

Aktiebolaget F. Tilgmanns bok- och stentryckeri.

Båtparti på Sumida-floden.

I.

Litteratur rörande Japan och därpå grundad uppfattning af japaneserna.

En katalog, »Bibliographie Japonaise», utgifven år 1859 af Leon Pagès, uppräknar icke mindre än sjuhundra femton (715) värk på olika europeiska språk rörande Japan, detta väl att märka endast ett par år efter det landet öppnades för andra västerländingar än de holländska köpmännen i Nagasaki. Sedan dess har produktionen af böcker, behandlande dels Japan och japaneserna — land, seder och folk — i allmänhet, dels enskilda kulturföreteelser — konst, industri, literatur, samhällsförfattning o. s. v. — pågått utan afbrott och så ifrigt, att hvarje halft dussin år bevittnat utgifvandet af i medeltal närapå lika många arbeten, som hela antalet af dem den franska katalogen uppräknar.

På literatur rörande Japan och dess folk råder sålunda ingen brist. Och bland denna massa böcker finnas själffallet många arbeten af framstående värde. Men tyvärr innehåller samlingen ändå flere, knappast värda det papper, hvarpå de äro tryckta, otaliga utgjutelser af personer, som inte tillbragt mera än ett par veckor i landet och sett endast ett par af de mest trafikerade turiststråkvägarna.

Isynnerhet de äldre arbetena äro i regeln sanningsenligt och samvetsgrant affattade, men ju närmare nutiden man kommer, desto mindre utmärka sig flertalet böcker om Japan genom samvetsgrann observation och sanningsenlig framställning.

Hos skildrare af flyktiga reseintryck från Japan är förtjusningen ofta på samma gång konstruerad och värklig, utan att någon utanför stående

kan afgöra i hvilket förhållande. Men om skildraren äger hälst någon talang och därtill besitter något slags anseende, tages hans hälgdagsomdömen och hälgdagserfarenheter af den läsande publiken inte allenast för sanning, utan för hela sanningen beträffande det han sett, hört och erfarit. Och entusiasmen för Japan och dess folk sprider sig i alt vidare kretsar.

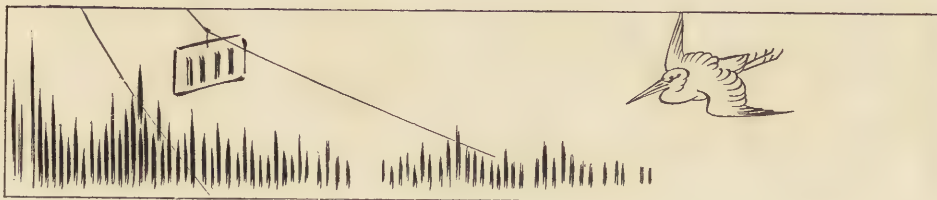
Att japaneserna äro jordklotets mest artistiska folk har sålunda blifvit ett axiom. Och likaså att Japan självt är mera måleriskt vackert, mera konstnärligt intressant än något annat land på vårt klot, medan ur dessa axiom genom en lika vanlig som konfys idé-manipulation dragits korollariet att allting japanesiskt är vackert, konstnärligt och intressant. Till sådana slutsatser måste enhvar fördomsfri läsare komma efter genomläsandet af ett antal af de icke-vetenskapliga arbeten rörande Japan, som sett dagen sedan det egendomliga landet för föga mera än trettio år sedan öppnades för besökare från andra delar af världen och dess ändå mera egendomliga folk trädde i beröring med västerländernas innevånare.

Att ett sådant saldo af beundran tål åtskillig afprutning är lätt att inse, äfven utan synnerligt djup eftertanke och särskildt vidsträckt erfarenhet såsom resande. Pruta måste man, i Japan som annorstädes, på altför högt uppskrufvade förväntningar, ty gör man det inte självmant och i tid, erhålla ens förväntningar så många och så hårda stötar, att de snart mera likna grusade illusioner än endast svikna förhoppningar. Och då blir bedömandet både orättvist och vrångt i den motsatta riktningen.

Japan är visst i landskapligt hänseende så vackert som bärg och dal, fält och skog, odlade slätter, floder, sjöar, kullar och klippor i rik omväxling och inramade i den yppigaste växtlighet rimligtvis kunna göra det, men så äro också många andra länder på vår jord. Och i många andra är det landskapliga sceneriet långt mera storslaget än i Japan, om ock erkännas bör att i detta land en större mångfald af naturskönhet är sammanträngd inom en mindre ytvidd och därför lättare öfverskådlig än troligen i någon annan del af världen.

Lika litet utgör konstnärligt skaplynne numera ett så genomgående drag hos japanerna som man allmänt antar, om också bland detta folk långt talrikare individer än inom de flesta andra ännu äga något däraf.

Beröringen med västerländerna har härutinnan åstadkommit en lika genomgripande som sorglig förändring.

I Japan, liksom i våra dagar öfveralt i världen, bidraga de lägre samhällsklasserna, folkets massa, med en årligen altmera talrik kontingent till ökande af de lager, hvilka förfoga öfver medel att i högre eller lägre grad tillgodose sitt naturliga lyxbegär. Men denna nedifrån kommande kontingent äger inga egna konstnärliga traditioner, inga självständiga normer att använda såsom rättesnöre för utveckling af smak och skönhetssinne. Den beundrar på god tro alt hvad andra beundra och hyllar den skriande grannlåt våra dagars japaneser förmoda vara ett uttryck för västerländsk skönhetskänsla. Och resultatet är ett alt snabbare och grundligare utrotande af den konstnärlighet och smak man i västerländerna ännu tror vara utmärkande för det japanesiska folket i dess helhet.

Ty japaneserna ha i ifvern att sopa bort gamla tiders spindelväfvar och skräp städat ut ur sitt hus också mycket och mångt af högt värde. Fabriksmöbler från Tyskland, europeiskt bordsporslin af alt utom bästa slag, förfärande granna filt- och brysselmattor samt annat i samma stil ersätta numera i en mängd förmögna japanesiska hus det egendomliga husgeråd, på hvars utsmyckning äldre tiders handtvärkarekonstnärer ofta använde månader och år af sitt bästa arbete. Och följden är naturligtvis den, att forna dagars träffsäkra smak altmera förvildas, på samma gång som den underbara arbetsskickligheten dör ut.

Det är föga mindre än en nemesis, som härutinnan drabbat Japan såsom straff för dess förräderi mot asiatisk konservatism. Införandet för många hundra år sedan från Kina af alla element för konst, literatur, vetenskap och civilisation i allmänhet gjorde japaneserna till ett kulturfolk, ett asiatiskt väl att märka. Det gaf dem en stadig grund, på hvilken de i de flesta afseenden byggde högre och bättre än deras läromästare. Men likasom dessa nådde de slutligen en punkt, utöfver hvilken de inte kunde gå, och då afföllo japaneserna från de asiatiska former och det asiatiska åskådningssätt, som bildade grundvalarna för deras kultur.

Nya kulturelement infördes igen färdiga, så att säga, denna gång från västerländerna, men de kunde icke med ens omskapa de österländska japaneserna. De nya formerna mäktade ej med

ett slag skapa en ny samhällsanda, om de ock utdrefvo den gamla. Omhvälfningen blef sådan att i den allmänna förvirringen icke allenast de urgamla asiatiska formerna gingo förlorade, utan jämte dem också en mängd resultat, hvari de utmynnat.

Också från Japans konstnärliga jordmån bortspolade den nya tidsströmningen de befruktande element, som åstadkommit så utsökt frukt, och ännu ha de västerländska odlingsmetoderna ej medfört ny bördighet. På detta område befinner sig allting ännu i ett öfvergångstillstånd, hvilket möjligtvis i en framtid kommer att resultera i en sammansmältning af alt det bästa öster- och västerländsk kultur åvägabragt. Men ännu så länge har omstörtningen — för att använda en fransk diplomats uttryck — endast åstadkommit en illa gjord öfversättning af Europa.

II.

Något om närvarande förhållanden.

Då Japan tog sina första, osäkra steg på vägen mot västerländsk utveckling, antog man i occidenten att japaneserna inte sträfvade mot något annat och högre mål än blind efterapning af Europa i alla efterapningsbara stycken. Och medgifvas måste att man då såväl som under många år därefter hade alla möjliga skäl för denna tro. Ty då reformer infördes på så godt som alla områden samtidigt, kunde det icke gärna undvikas att misstag till en början begingos och att oreda inträdde. Utländska lärare i allehanda brancher importerades utan synnerlig urskilning, och infödingar, som knappast tillbragt tillräcklig tid i västerländerna för att inhämta alfabetet af dessas civilisation, ombetroddes med viktiga reformåtgärder.

Västerländingarna både inom och utom Japan hade all anledning att skratta så hjärtligt som de i själfva värket gjorde det åt japanesernas tidigare reformsträfvanden, hvilka tedde sig såsom föga mera än de ytligaste efterapningar. Och ännu mera anledning att skratta erhöll man då både mikado'n själf och en mängd af hans undersåtar, i ifvern att så snabt som möjligt europeisera sig, anlade västerländsk dräkt, införde västerländska både civila och militära uniformer och titlar samt till och med sökte omgestalta det urgamla orientaliska hofvet till något man antog vara västerländskt. Man kunde i själfva värket ej tro annat än att de mångomtalade reformerna skulle komma att inskränka sig endast till efterhärmning af yttre former, och därför tog häller ingen Japans lust att öfvergifva de gamla asiatiska vägarna allvarsamt. Ingen orientalisk nation hade ju

förut lyckats införa några värkliga västerländska reformer, hvarför häller icke Japan antogs kunna göra det.

Men beträffande Japan misstog man sig. En del individer — rätt talrika till och med — voro visst villiga att kasta öfverbord såsom värdelöst allting japanesiskt för att åtnöja sig med endast mera eller mindre tarfliga kopior af occidenten. Men de, som värkligen ledde den nya utvecklingen, hade inga sådana afsikter. De hade lika uppmärksamt som skickligt studerat västerländska förhållanden och visste nogsamt huru långt de ville gå. Alt, som på något sätt kunde bidraga till Japans kraftiga utveckling i materiella afseenden, voro de beredda att omplantera från västerländsk till japanesisk jordmån, ty endast genom att höja sitt lands välstånd och produktionsförmåga kunde de hoppas också på utvidgad politisk makt för dess folk. Men något slafviskt efterapande af occidenten hade de aldrig för afsikt att uppmuntra, ehuru de å andra sidan till en början ej häller gjorde något för att stäfja enskilda individers, eller till och med hela klassers af folket, lust åt detta håll. Till en viss punkt måste Japan böja sig för västerländskt inflytande, det insågo dess statsmän och fäste därför ingen vikt vid öfverdrifterna, hvilka endast kunde göra att den gifna punkten nåddes så mycket hastigare.

Att döma af de senaste årens tilldragelser måste Japans ledande män sedan början af reform-æran bestämt sig för en politik af detta slag. Ty så snart ingeniörer, elektriker, marin- och andra officerare — alla de från occidenten värfvade lärarena med ett ord — hunnit så utbilda ett antal elever, att dessa kunde intaga deras platser, blefvo de förra omedelbart afskedade. Det var endast deras tekniska kunskap japaneserna behöfde. All reformerande organisation ämnade de själfva utföra och utföra den så att Japan, så vidt möjligt var, fortfor att vara asiatiskt-japanesiskt, men utrustadt med alla västerländernas kraftigaste materiella hjälpmedel. I öfriga stycken var den västerländska civilisationen betydelselös för dem och är så än i dag, måhända till och med mera i dag än förut.

Detta medgifva japaneserna själfva, både direkt och ändå oftare indirekt, genom att i tid och otid framhålla huru de inom endast några tiotal år assimilerat alla de materiella resultat, hvilka västerländingarna nått först efter en utvecklingsprocess af hundratal år. Det är följaktligen onödigt för Japan att söka sätta sig in i denna utvecklings andliga sidor, resonera japaneserna, mera än onödigt, såsom medförande förslösandet

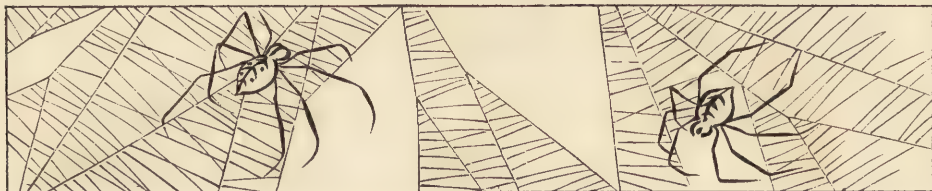

af tid, hvilken fördelaktigare kan användas för arbete på lösningen af praktiska problem. De peka med förlåtlig stolthet på sina järnvägar, sina fabriker, ångbåtar, krigsskepp, kanaler, elektriska gatubanor och lyktor samt andra praktiska och påtagliga resultat af de senaste årtiondenas arbete, försäkrande att folkets flertal vunnit ofantligt på införandet af alla dessa nyheter, dem de lärt att fullt uppskatta utan någon som hälst andlig, västerländsk civilisationsprocess.

Det är möjligt, troligt till och med att så är. De många miljonerna af det lägre folket ha utan möda trädt i besittning af många occidentens materiella hjälpmedel och förstå att draga full nytta af dem. De komma sig lättare till en solid utkomst i dag än fordom och ha därjämte flere tillfällen att arbeta sig upp till en bättre ställning under de nya samhällsförhållandena, än då kastväsendet rådde. Så mycket har den västerländska civilisationen värkligen gjort för dem. Men i samma mån som det japanesiska folkets materiella välbefinnande ökats, i samma mån har också forna dagars jämna, lugna belåtenhet med världen och lifvet, sådana de voro, utträngts af åtrån efter något bättre, mera, efter alt det andra äga med ett ord. Det är ett annat resultat af de nya metoderna, en opåräknad faktor, som smugit sig in i problemet och som möjligen i en framtid kommer att i viktig mån invärka på dess lösning.

I distrikten närmast de s. k. öppna hamnarna, där inflytandet af de förändrade förhållandena och lefnadsvilkoren gör sig mest gällande, är den nya andan af missnöje också mest skönjbar. Jordbrukarne, hvilka fordom såsom klass intogo en högt aktad plats i samhället samt däri antagligen funno delvis ersättning för sin hårda lott, ha redan sjunkit ned nära nog till den lägsta nivån. Enhvar, som blott kan det, lämnar det tunga jordarbetet för att i de snabt uppblomstrande affärsstäderna vinna en lättare bärgning, om så ock i en ställning, som ända till senaste år skulle ansetts mera eller mindre föraktlig.

Städernas nya polismän t. ex. utgöras till stor del af medlemmar af Japans forna krigare-kast, af de »samuraï», hvilka i det gamla Japan i alla väsentliga stycken motsvarade det medeltida Europas ridderskap, och som städse vårdade sig om skön konst, literatur och allmän, förfinad kultur i nästan lika mån som om krigisk idrott. Samhällsomstörtningen beröfvade dessa samuraï själfva den grund, på hvilken de stodo, tvingande dem att se sig om efter existensmedel af hvad slag som hälst, så att många af

dem till och med sågo sig nödsakade att stiga ned bland den tjänande klassen. Än i dag är man i tillfälle att hos en eller annan främling se en betjänt passa upp vid bordet eller förrätta andra liknande sysslor, iförd en »haori» af gammaldags snitt och material samt prydd med det så högt vördade familjevapnet, inväfdt i hvitt i det svarta sidenet. Och samuraï-klassen var ändå den, som mest hatade främlingarna, »de västerländska barbarerna».

Att de förändrade förhållandena icke väckt någon förtjusning hos denna i dag som förut aktade och respekterade klass är lätt att inse, om också dess medlemmar i flertalet fall ännu äro altför lojala att gifva öppet uttryck åt sitt missnöje. Men detta sistnämda existerar i alla fall och bidrar i sin mån att öka misstämningen, den åstundan efter förändringar af ett eller annat slag, hvilken hotar att småningom genomsyra det japanesiska samhället och göra japaneserna lika missbelåtna med tillvaron som andra nationer.

Mera öppet träder missnöjet i dagen bland de klasser, hvilkas ställning och inkomster skänka dem rätt att genom representanter i parlamentet taga del i lagstiftningen och i ledningen af landets öden. Konstitutionen tillförsäkrar parlamentet rätten att genom sitt votum invärka på regeringens handhafvande, men åtminstone i alla frågor af politisk vikt är parlamentets inflytande ännu så godt som uteslutande teoretiskt. I praktiken gestaltar sig nämligen saken så att parlamentet ögonblickligt upplöses, såvida dess flertal visar minsta benägenhet att motsätta sig regeringens önskningar eller att ens kritisera dem.

I en del fall ha parlamentssessionerna varat endast några få dagar, då upplösning ägt rum. Och sedan fortsätter regeringen ända till följande år, då nästa lagtima parlamentstermin infaller, på samma sätt som förut, fullkomligt likgiltig för de åsikter herrar representanter uttryckt och nästan lika likgiltig för tidningsprässens uttalanden. Sträng censur utöfvas nämligen öfver prässen, och indragning för längre eller kortare tid drabbar obevekligt hvarje dess organ som offentliggör något, som enligt vederbörandes åsikt är »störande för det allmänna lugnet». Rubriken är så elastisk att den varsammaste kritik af regeringen kan inrymmas därunder, så att denna utan svårighet kan kväfva hvarje uttryck af opposition.

Men oppositionen existerar icke desto mindre och vinner utbredning i samma mån som uppfattningen om hvad konstitutionell styrelse värkligen

betyder klarnar hos vidare lager af folket. Den tid är därför oåterkalleligen förbi då japaneserna ansågo sitt samhällsskick mönstergilt och lefnadsvilkoren i sitt land så väl egnade att befrämja det stora flertalets välbefinnande och lycka som de öfverhufvud kunna vara det i denna värld.

Japaneserna liksom andra ha kommit till insikten att bestående förhållanden alltid kunna väsentligt förbättras i olika stycken och söka därför, så godt de förmå, införa förbättringar. Men på samma gång ha de, också likasom andra, funnit att förbättring är en process, som kan och måste fortsättas i det oändliga, utan att dock inom beräknelig tidrymd kunna åvägabringa ett tillstånd, hvarmed alla eller ens de flesta skulle finna sig tillfreds. Hvad japaneserna vunnit å ena sidan, ha de därför förlorat å den andra; de ha förlorat tillfredsställelsen med sina vilkor, hvilken i alla fall utgör grundvalen för all mänsklig s. k. lycka, oberoende af omgifning och andra yttre förhållanden. Och högst tvifvelaktigt är huruvida medvetandet att ha inträdt i kretsen af de makter, som spela viktiga roller i världen, förmår bjuda tillräcklig ersättning för förlusten.

Ännu är detta åtminstone icke fallet, utan pågår i Japan tvärtom en rätt allvarsam jäsningsprocess, en sådan som måste åtfölja genomgripande samhällsreformer, oberoende däraf om de utföras bland européer eller asiater. Intriger af allehanda slag mot dem, som leda regeringen, höra till ordningen för dagen, och ledarne på båda sidor äro fortfarande framstående medlemmar af de forna feodalfamiljerna.

Lagligen existera de gamla »clanerna» väl ej mera, utan ha deras chefer, de forna »daimyo», ombildats till prinsar, markiser, grefvar, baroner o. s. v., men de etiska band, som fordom knöto samman alla en clans medlemmar till ett kompakt helt, ha ännu icke fallit i fullständig glömska. Ännu kunna de ledande politikerna räkna på obetingadt understöd af sina clansmän, oberoende af alla andra partibildningar inom parlamentet, hvilket därför också i regeln gör opposition, icke mot principer utan mot personer.

I viss mån måste regeringen emellertid taga hänsyn till opinionen i landet och finner sig därför någon gång nödsakad att i mera eller mindre viktiga afseenden afvika från sitt politiska program. En sådan afvikning var t. ex. delvis det senaste kriget mot Kina, företaget såsom ett slags afledare. Ty ehuru Japans regering sedan åratal tillbaka träffat alla nödiga förberedelser för ett sådant krig, var tidpunkten för dess utbrott ingalunda den lämpligaste möjliga. Hade den oroliga jäsningen i Japan självt varit

mindre stark, så skulle utförandet af krigsplanerna otvifvelaktigt uppskjutits, tils en eller annan politisk konflikt i Europa erbjudit garantier för ostördt genomförande af afsikterna mot Kina. Men det feberaktiga begär att på ett eller annat sätt pröfva resultaten af moderniseringsprocessen, hvilket fått makt med så godt som alla klasser af det japanesiska samhället, gjorde det nödvändigt att i förtid söka en afledare. Och någon bättre var icke tänkbar än krig mot den förut som öfvermäktig ansedda och därför hatade grannen.

Utgången af kriget motsvarade dock icke de otroligt högt spända förhoppningarna i Japan, och missbelåtenheten med den ringa vinsten var därför till en början både stor och allmän. Och däraf ha naturligtvis regeringens motståndare sökt att slå mynt.

Af dem framställes den klokhet, som förestafvade fogligheten gentemot de tre stormakternas fordringar, såsom bevis på svaghet och oförmåga. Och i motsats därtill prisas arméns och flottans bedrifter så öfverdrifvet, att knappast en japanes af tio numera betviflar sitt lands förmåga att omedelbart inlåta sig i krig med hvilken som hälst europeisk stat. Oppositionsmännen ha mera än några andra bidragit till den öfverskattning af Japans värkliga styrka, som fostrats af de lätta segrarna öfver Kinas i hast sammanfösta, illa både utrustade och beväpnade samt ännu sämre disciplinerade trupper.

Men i samma mån som allmänheten fått tid att betrakta saken från olika synpunkter och att tänka öfver alla dess sidor, har japanernas äkta orientaliska tålamod under motgång begynt göra sig gällande. Man har börjat altmera allmänt inse och erkänna att regeringen icke gärna kunde göra annat än falla till föga samt uppgifva eröfringarna på Asiens fastland. Men därför har man i Japan ingalunda blifvit mildare stämd mot de europeiska makter, som utöfvade tvånget mot segrarna.

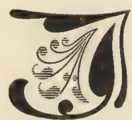
Japaneserna veta att bida sin tid samt rusta sig därunder grundligt och så snabt sig göra låter för en ny konflikt, medan de på samma gång med yttersta uppmärksamhet följa de politiska konjunkturerna i Europa. Freden i Shimonoseki är intet annat än en vapenhvila, hvars fortvaro helt och hållet beror på den politiska ställningen i den västra världen.

III.

Hvad framtiden måhända bär i sköten.

I Japan öfvas och hålles i högt anseende ett slags brottning eller fäktning utan svärd, som benämnes »Jiujutsu». Ordet är urgammalt och betyder bokstafligt: »segrande genom eftergift», hvilket är nära nog den tydligaste beskrifning af detta sätt att brottas, eller försvara sig, en oinvigd kan gifva. Att första tanken på denna försvarskonst upprunnit i en kinesisk hjärna är troligt, ty från Kina infördes metoden till Japan; att dess uppfinnare i hvilken händelse som hälst varit en oriental är knappast tvifvelaktigt. Västerländingen är altför frankt brutal för att inte vid anfall som försvar främst lita till egna armar och näfvar, medan hans broder i orienten, där sig göra låter, hälst använder slughet och smidighet.

Denna naturliga fallenhet har satts i system i och genom utbildandet af Jiujutsu-metoden, enligt hvilken motståndarens styrka användes till hans eget fördärf. Hela metoden består i en mängd handgrepp och knep, parerande hvarje möjligt anfall och parerande dem så, att den angripande skadar sig själf, hvilket naturligtvis hos den, som önskar inhämta Jiujutsu, förutsätter en synnerligt noggrann kunskap i människokroppens anatomi. Men huru de märkvärdiga handgreppen utföras vet jag icke, lika litet som jag för öfrigt tror att ens en adept kunde klargöra dem genom beskrifning i ord. Jag vet endast att mästare i Jiujutsu ej allenast fortfarande existera i Japan samt dagligen undervisa talrika elever, utan också att de, ehuru själfva icke ägande någon muskelstyrka att tala om, utan tvekan möta de förnämsta af Japans berömda, jättestarka brottare. Men brottarne

undvika hälst sådana möten, ty de veta att mästarne i Jiujutsu med största lätthet kunna låta dem bryta arm eller ben, vricka en eller annan led, eller till och med knäcka sin egen nacke, om de utveckla altför mycken våldsamhet.

Det låter tvifvelsutan som en saga, men är icke desto mindre bokstafligen sant, att adepter i Jiujutsu känna handgrepp, som döda blixtsnabt, eller mera korrekt: åvägabringa ögonblickligt, ofrivilligt självmord*), ty också dessa handgrepp gå ut på att helt och hållet draga nytta af motståndarens egen styrka. Men mästarne i konsten äro genom högtidlig ed förbundna att aldrig yppa hemligheten af dessa farliga grepp till andra än sådana sina elever, som visat sig under alla förhållanden förmögna af oföränderlig självbeherskning. Orubblig kallblodighet jämte kvickhet och smidighet samt tillräckligt snabb blick att kunna begagna sig af hvarje den minsta fördel äro nämligen egenskaper oundgängligt nödvändiga för enhvar, som söker lära äfven elementen af Jiujutsu.

Sådana egenskaper äro utmärkande för hela den japanesiska rasen, i högre grad i mån som de naturliga anlagen genom arf efter många uppfostrade släktled blifvit högre utvecklade. Eller med andra ord: de göra sig mest gällande inom de gamla feodalfamiljerna, hvilka än i dag äga det högsta inflytandet i Japan och faktiskt leda dess såväl inre som yttre politik, — af alt att döma efter Jiujutsu-regler.

Redan den politik, som för tolfhundra år sedan förmådde japaneserna att böja sig för den kinesiska kulturen, hade en tydlig anstrykning af Jiujutsu, af seger genom eftergift. Japan kunde alls ej tänka på motstånd, såvida den då ännu eröfringslystna kinesiska kolossen skulle rikta sin utvidgningslust mot Japans övärld. Men genom att till en viss grad själft blifva kinesiskt kunde Japan undvika konflikt — tils man lärt tillräckligt för att kunna möta Kina med dess egna vapen. Så snart den positionen nåddes, tackade japaneserna mera eller mindre höfligt för lärdomen, stängde sina dörrar för alt hvad kineser hette och begynte icke långt därefter betrakta sina forna lärare såsom ärftliga nationalfiender.

Den då följda politiken var väl ej mera än naturlig, instinktlik Jiujutsu, men den bevisade i alla fall rasens naturliga anlag åt detta håll,

---

*) Se förhandlingarna af »The Asiatic Society», ett framstående vetenskapligt sällskap, som spridt mycken kunskap om Japan.

anlag, hvilka sedermera under seklernas lopp så utbildats, att de i våra dagar burit den präktigaste frukt. Ty numera är det så tämligen höjdt öfver alt tvifvel att japanesernas politik sedan första dagarna af deras beröring med västerländerna haft intet annat syfte än att vinna genom eftergift.

Shogun'en visste att han icke kunde försvara landet ens mot kommodor Perrys fåtaliga eskader och fogade sig därför i dennes fordringar, då underhandlingarna ej längre kunde uppskjutas. Af detta förräderi mot Japans urgamla traditioner begagnade sig hans fiender för att störta shogunatet, men omedelbart därefter adopterade de icke allenast samma politik, utan gingo till och med mycket längre än shogun'en någonsin afsett.

De afslutna fördragen beröfvade Japan många af dess rättigheter såsom självständig stat och skänkte på samma gång främlingarna förmåner, hvilka blefvo värkliga guldgrufvor för dem, som ägde företagsamhet nog att omedelbart öppna affärer med japaneserna. Men äfven under så ogynsamma förhållanden som de då rådande visade sig Japans statsmän såsom skickliga underhandlare, i det de lyckades utestänga de pockande västerländingarna från hela det inre landet. Endast några få hamnstäder upplätos till boningsplatser för utländingarna, hvilka där förblefvo under sina egna konsulers jurisdiktion, fullständigt oafhängiga af alla japanesiska myndigheter, samt importerade varor, för hvilka tullsatserna voro fördragsenligt bestämda och icke kunde af Japan ensidigt ändras.

Japan behöfde en massa europeiska artiklar för sin tillärnade nya utveckling samt behöfde likaledes en mängd kontanter, som endast kunde erhållas genom export af landets egna produkter. Därför tillätos utländingarna att slå sig ned i en del lämpliga kustorter, därifrån de kunde förmedla både in- och utförsel. Men den lönande handeln med konsumenterna i de inre distrikten förbehöllo japaneserna sig själfva och likaså den icke mindre lönande rätten att framdeles i de öfverbefolkade inre distrikten använda den otroligt billiga arbetskraften för allehanda industri. Och västerländingarna voro kortsynta nog att inte tilltvinga sig alla fördelaktiga rättigheter, medan de ännu hade makten.

Det dröjde ej länge innan man i Japan begynte se sig om efter utvägar att åvägabringa en revision af fördragen. Dess regering var besluten att, så snart sig göra lät, återvinna de höghetsrättigheter västmakterna

afhändt dess monark, rättigheten att själf bestämma tullsatser, att utöfva fullständig jurisdiktion inom sitt land, oberoende af innevånarnes nationalitet o. s. v. Redan inom några få år begynte man känna sig för hos de olika europeiska regeringarna, till en början dock med största försiktighet. Men i samma mån som kunskapen om dessas inbördes oenighet och afundsjuka ökades samt i den mån som Japans nya arméorganisation utvidgades, började de japanesiska sändebuden i Europa och Amerika att alt bestämdare yrka på fördragsrevision.

Yrkandena träffade först endast döfva öron. Men genom skickligt framhållande af förmånerna för västerländerna af Japans fullständiga öppnande för handel och industri i vederlag för återställande af mikado'ns höghetsrättigheter, lyckades de japanesiska statsmännen småningom vinna en efter annan af de ledande männen i occidenten öfver till sin åsikt. Och genom ett ej mindre skickligt framhållande af fördelarna af Japans vänskap för Englands politik i den yttersta östern, förmåddes slutligen den brittiska regeringen att afgifva ett bestämdt löfte om fördragsrevision.

Löftet omsattes i handling kort före utbrottet af kriget mot Kina. Ett nytt fördrag afslöts, enligt hvilket Japan återvann alla sina genom det förra frånhända rättigheter, i utbyte mot rätten för engelsmän att fritt bosätta sig och drifva affärer hvar som hälst i landet, under samma lagar och på samma vilkor som de för japaneserna själfva gällande.

Men enligt dessa lagar är monarken, mikado'n, ensam ägare af all Japans jord, hvaraf delar kunna innehafvas endast af hans egna undersåtar såsom ett slags ärftliga arrendatorer. Utländingar kunna sålunda icke besitta jord i Japan och kunna följaktligen enligt de nya fördragen — ty andra makter ha allaredan följt Englands exempel — hvarken bygga hus eller anlägga fabriker, icke ens mera i de öppna hamnstäderna, ty dessa förlorade genom revisionen alla sina undantagsrättigheter.

Innan kapitalbildningen fortskridit så långt i Japan, att dess banker sågo sig i stånd att understöda infödda industriidkare och andra affärsmän i möjlig täflan med utländskt kapital, vägrade japaneserna enständigt att öppna sitt land för främlingar. De endast arbetade på att tillspetsa frågan om fördragsrevision, tils denna utmynnade i ett bestämdt västerländskt antingen — eller, antingen återgifvandet åt Japan af dess höghetsrättigheter, eller ingen revision.

Då de hunnit så långt, väntade japaneserna tålmodigt, hållande frågan vid lif genom allehanda förslag, dem de själfva visste vara oantagliga. Men så snart den finansiella grunden ansågs stadig nog, gåfvo de vika för västerländingarnas fordran på fritt tillträde till alla delar af Japan. Med tillräckligt kapital till sitt förfogande hade japaneserna icke mera något att befara af en utländsk konkurrens, som själffallet måste kämpa mot en massa svårigheter under kringgåendet af lagens förbud för utländingar att äga jord och hus. Jiujutsumetoderna ledde till seger längs hela linjen, ty genom fördragsrevisionen ha japaneserna faktiskt vunnit alt hvad de åtrådde, utan att gifva något af värde i utbyte.

Och numera ser det nästan ut som om enahanda resultat också ernåtts genom fogligheten gentemot de tre stormakterna beträffande uppgifvandet af eröfringarna på Asiens fastland, så förödmjukande ställningen än föreföll, då Ryssland, Frankrike och Tyskland tvingade Japans regering att draga sig tillbaka.

Litet hvarstädes skrattade man godt åt den japanesiska underhandlaren, grefve — numera markis — Ito, som enligt hvad man trodde låtit lura sig att pruta ned den kontanta krigsskadeersättningen genom Li-Hung-Changs beredvillighet att afträda den viktiga Liaotung-halfön med Kinas starkaste fästning. Ty att Li på förhand försäkrat sig om att Ryssland inte skulle låta Japan behålla Liaotung och Port Arthur blef snart nog uppenbart för hvarjom och enom.

Men först på allra senaste tid har man börjat misstänka att grefve Ito också hade reda på de löften om understöd Kina erhållit och att han därför spelade ett långt djupare spel än till och med den slipade Li, Kinas älsta och skickligaste diplomat. Det ser nära på ut som om de japanesiska statsmännen vetat precis huru mycket kineserna med europeisk hjälp skulle kunna betala och därför rabatterade något på sina första fordringar. Men på samma gång fasthöllo de envist vid afträdandet af Liaotung, ty endast sålunda kunde en eller flere europeiska makter förmås att träda emellan samt hjälpa Kina med ett antal miljoner i klingande mynt. Och kontanter behöfver Japan långt mera än provinser för fullföljande af sina vidare utvecklingsplaner.

Om detta, såsom man numera begynt förmoda, värkligen var grefve Itos plan, så lyckades den i sanning utmärkt. Utan europeisk hjälp skulle Kina nödvändigtvis behöft ett betydande antal

år för att betala krigsskadeersättningen — och Japan motsvarande lång tid för att öka sin flotta och sina arméer. Men tack vare de sexton miljoner pund sterling — fyrahundra miljoner mark — kineserna lyckats låna i Europa, erhåller Japan omedelbart nödiga medel att betala för de tolf till tjugu — uppgifterna variera — krigsskepp, dess regering står i beråd att beställa samt för beväpning och utrustning af ett antal nya armékårer. Inom högst ett par år komma japaneserna sålunda, tack vare sina eftergifter, att intaga en långt starkare och politiskt mera betydande ställning än de ännu för några få år sedan ens kunde drömma om. Jiujutsu har i detta fall igen medfört de mest beundransvärda resultat.

Inom en mycket snar framtid kommer Japan antagligen att äga tillräcklig vikt för att kunna sänka vågskålen till förmån för hvilken som hälst af de makter, som täfla om högsta inflytandet i Asien, d. v. s. för den, som kan erbjuda högsta pris för Japans hjälp. Det blir inte och kan inte bli fråga om annat än största möjliga fördelar för japaneserna själfva. De äro icke besmittade af något slags sentimentalitet i sådana stycken, men ha insupit långt mera än den numera möjliga västerländska eröfringslusten och äro därför fullt beslutna att söka uppsvinga sig till den främsta platsen i Asien. Och erkännas måste att Japans strategiska läge, som beherskar all navigation på Kina och Korea, dess natur af ett endast till sjöss angripligt örike, dess många och naturliga produktionskällor samt sist dess obegränsade tillgångar på billig och ypperlig arbetskraft, borde göra det lätt nog möjligt för japaneserna att bygga upp och befästa ett asiatiskt välde af i hufvudsak samma art, som det brittiska i Europa.

I besittning af alla occidentens nyaste hjälpmedel, såväl som af förmågan att, oberoende af vidare instruktion, draga största möjliga fördel af dem samt därhos oförhindrade af några sådana skrupler, som den västerländska civilisationens anda då och då ingifver till och med denna världens mäktiga, komma japaneserna otvifvelaktigt ännu att spela en viktig roll i världens historia. D. v. s. såvida Europa icke i tid afklipper möjligheten för asiater att ställa sig på samma politiska maktnivå som kaukasier.

Men ett sådant afklippande är knappast tänkbart, ehuru det i själfva värket skulle vara hvarken annat eller mera än förutseende självförsvar. Den kaukasiska rasen är altför mycket splittrad genom inbördes afund-

sjuka och altför djupt besmittad af idéerna om alla människors brödraskap. Så djupt att man i Europa aldrig behåller i minnet att vi kaukasier i Asien endast äro barbarer och främmande djäflar, mera eller mindre nyttiga och användbara undar vissa förhållanden, men barbarer och djäflar i alla fall.

IV.

Japans rikedom och fattigdom, klimat, produkter och utsikter för framgångsrik täflan med occidenten.

Den höga konstnärliga ståndpunkt Japan nått och den storartade ståt, hvarmed dess gamla feodaladel omgaf sig, hafva hos de flesta, som endast läst skildringar af, men icke själfva besökt mikado'ns rike, grundat uppfattningen, att Japan är ett mycket rikt land. Men af dem, som sett »den uppgående solens land» och därvid ha iakttagit huru ytterst tarfligt det arbetande folket, det stora flertalet, lefver, luta de flesta åt den motsatta åsikten: att Japan är så fattigt det gärna är möjligt. Båda åsikterna ha skäl för sig. Det beror helt och hållet på den måttstock man använder.

Sant är att Japan beträffande naturliga ressurser alls ej är bättre lottadt än en mängd andra länder, som aldrig vunnit anseende för rikedom. Men sant är å andra sidan också, att de hjälpkällor landet äger, tillgodogöras bättre och i större utsträckning än i de flesta andra delar af världen.

Om därför arten och mängden af naturliga ressurser och dessas förhållande till folkmängden läggas till grund för bedömandet, måste Japan anses fattigt. Men om utslaget grundas på innevånarnes förmåga att vinna största möjliga utbyte af de hjälpkällor naturen skänkt dem, parad med förmågan att själfva reda sig med det minsta möjliga, då är Japan rikt, mycket rikt till och med.

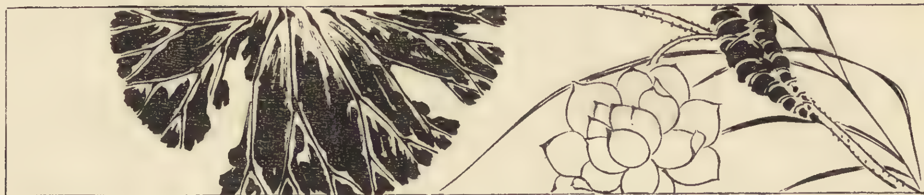
En stor del af dess odlade jord är icke bördigare än i andra länder, snarare tvärtom. Och största delen af dess areal är ej ens odlingsbar. Men jordens bebrukare äro otroligt arbetsamma och klimatet synnerligt gynsamt för all slags växtlighet. Sommaren börjar tidigt och slutar sent, regnmängden är mera än tillräcklig och luften, äfven då under någon tid intet regn faller, vanligen så mättad med fuktighet, att växter endast undantagsvis lida af torka. Och till alt detta bör läggas folkets sedan århundraden utvecklade förmåga att taga vara på äfven de obetydligaste föremål af nytta, att ekonomisera och spara, så att deras egna behof blifvit inskränkta till ett otroligt ringa minimum. Huru ringa kan bedömas af det faktum, att en japanesisk arbetarefamilj står sig godt på en summa af tjugufem finska penni per dag, medan samma familj med dubbelt så mycket lefver rentaf i öfverflöd. En mark om dagen skulle sätta dem i stånd att unna sig större lyx än flertalet japaneser någonsin kunna bestå sig.

Fattigt är Japan därför, om dess nationalförmögenhet jämföres med europeiska länders af motsvarande innevånarantal, men rikt om folkets värkliga behof och tillgången på medel att tillfredsställa dessa tagas i betraktande.

Stamnäringen för det öfvervägande flertalet japaneser är jordbruk. Men jämte detta bedrifves så godt som öfveralt på landsbygden en eller annan binäring, industri eller slöjd, som förskaffar sina idkare den kontanta inkomst, förutan hvilken inte ens japanesiska bönder kunna reda sig, så få och små deras behof än äro.

I de vidsträckta kusttrakterna, där största delen af befolkningen lefver, är fisket af lika stor vikt som jordbruket, flerstädes till och med viktigare. I andra distrikt är odling och beredning af te en binäring, som inbringar landet många miljoner hvart år, allenast för exporterad vara, samt ändå större summor för de mängder, som förbrukas hemma. Och än vidare i andra sysslar enhvar jordbrukare, utom med egentligt åkerbruk, också med olika grenar af silkes-produktion, en näring, som blifvit af alt större vikt i samma mån som Japans handelsförbindelser med den öfriga världen utvecklats.

Stora teplantager, kräfvande betydande anläggnings- och driftkapital, förekomma icke i Japan, utan utgör teodlingen så godt som öfveralt en binäring till, eller kanske rättare en gren af det egentliga jordbruket.

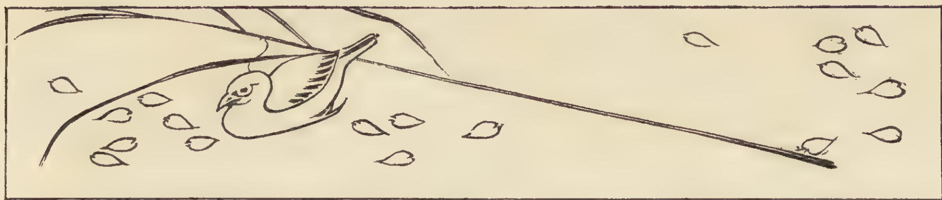
Legda arbetare användas endast undantagsvis, medan i regeln gårdsägaren själf jämte sin familj både sköter tebuskarna, värkställer skörden och bereder denna såväl för eget bruk som för försäljning. Endast det te, som utföres från Japan, underkastas i exporthamnarna en ytterligare beredning — torkning och färgning — hvilken visst gör varan likartad alt igenom, men knappast värkar förbättrande på dess kvalitet.

Likaså bedrifves odlingen af mullbärsträn såsom en gren af egentligt landtbruk, ofta nog af personer, som själfva befatta sig hvarken med uppfödning af maskar eller beredning af silke. Numera synes arbetsfördelning ha begynt vinna insteg inom silkesindustrin, i det på många orter maskiner införts för afvecklande af råsilket från pupporna, som af uppfödarne säljas direkt till dessa fabriker. Men ännu är man i alla Japans silkesdistrikt i tillfälle att se processen utförd i alla dess detaljer i jordägares egna hem, från kläckningen af äggen och uppfödandet af larverna till spinning och till och med väfning af det färdiga silket.

En hemslöjd, hvilken sedan älsta tider är rotfäst i Japan, är tillvärkningen af papper, det japaneserna begagna för så otaligt många ändamål. Bast af olika slags växter utgör det hufvudsakliga materialet, främst af en buskväxt, Brussonia papyrifera, hvaraf största delen af det i Japan självft förbrukade pappret tillvärkas. Odlingen af dessa buskväxter bedrifves också öfveralt såsom binäring af en mängd små jordbrukare, hvilka vanligen med tillhjälp af sina familjer själfva både bereda busken och tillvärka ett såväl starkare som billigare papper än några fabriksvaror af detta slag.

Och i trakter slutligen, där hvarken fiske eller odling af te, mullbärsträn eller pappersväxter kan bedrifvas med fördel, ha andra, af jordbruk mera eller mindre oafhängiga slöjder vunnit insteg. En mängd af de billiga japanesiska porslinerna t. ex. tillvärkas i landsbyar, hvilkas innevånare i regeln därjämte syssla med landtbruk, om också i liten skala. Andra byar producera massor af ytterst billigt husbehofssmide; ytterligare andra lackerade artiklar för otaliga bruk; husgerådssaker af bränd lera, bättre och vackrare än något annat krukmakaregods åtminstone jag sett; träarbeten af olika slag; bambu-artiklar i otalig mångfald, eller artiklar af flätad halm, bland hvilka de öfveralt af det lägre folket begagnade halmsandalerna intaga främsta rummet, åtminstone beträffande mängden.

Listan kunde göras mycket längre utan att dock klarare belysa den intima förbindelsen mellan jordbruk och industri i Japan. Så godt som

i alla delar af landet går en eller annan slöjd hand i hand med landtbruket, och resultatet däraf har öfveralt visat sig vara, å ena sidan säkrare bärgning för de små jordbrukarne och å den andra otroligt billiga slöjdalster af olika slag.

Arbetare, som själfva frambringa hela eller en större del af sitt behof af födoämnen, kunna naturligtvis nöja sig med en minimal lön för det öfriga arbete de utföra, och då såväl jordbruks- som slöjdarbetet till vissa delar kan utföras af kvinnor och barn, bidraga alla medlemmar af familjen till dennas inkomster. Enhvar lär sålunda redan från den tidigaste barndomen att använda sina händer på olika sätt, något som tillfyllestgörande förklarar japanesernas lika stora som allmänna arbetsskicklighet åt olika håll. Och på samma gång lär enhvar att använda hvarje dag af sitt lif och hvarje timme af sin dag för något både nyttigt och inkomstbringande ändamål.

Inom sålunda bedrifven industri äro sträjker själffallet så godt som okända fenomen. En arbetare, som med tillhjälp endast af sin egen familj själf frambringar sina lifsförnödenheter, är icke till den grad beroende af sin arbetslön, att han skulle låta fluktuationen af denna förleda sig till strid med arbetsgifvaren. Och då han under sådana produktionsförhållanden lika själffallet måste erhålla likvid för den mängd arbete han utfört, inte för den tid han användt därpå, kan han också i hufvudsak själf reglera inkomsterna för de slöjdalster han och hans hushåll tillsammans frambringa. En smula längre arbetstid, eller med andra ord, något kortare hvilotid för hvarje medlem af familjen, sätter denna i stånd att motvärka en proportionell sänkning af lönen. Och ännu äro de japaneser få, som fästa vikt därvid om de arbeta tolf eller tretton timmar per dag. En åtta timmars arbetsdag skulle förefalla dem såsom föga mera än lekvärk.

I Europa och under senaste år likaså i Amerika har det talats, skrifvits och tryckts en massa om önskvärdheten af en kombination mellan jordbruk och industri, af »städernas utflyttning på landet». Man har förutspått att genom en sådan reform den ständigt vidgade klyftan mellan städerna och landsbygden skulle i någon mån utjämnas, klyftan mellan de förras oroliga arbetarebefolkning och det lugnare, mera förnöjsamma landtfolket. För så vidt man kan döma af förhållandena i Japan, där sedan århundraden så godt som all slöjd framgångsrikt bedrifvits i förening

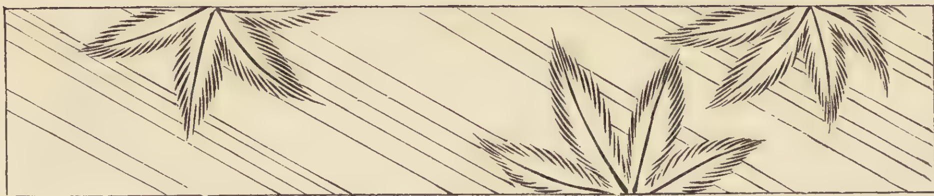

med landtbruk, skulle en utveckling i denna riktning tvifvelsutan värka ofantligt mycket godt i occidentens industriländer.

Men i Japan synes man icke till fullo uppskatta fördelarna af nuvarande arbetareförhållanden. Anläggning af stora fabriker efter västerländskt mönster hör tvärtom till ordningen för dagen, och då tillgången på arbetare naturligtvis är störst på platser, dit förut existerande industri redan lockat en mängd arbetskraft, ha de flesta nya fabriker förlagts till ett fåtal orter, så att ett par japanesiska städer allaredan utvecklat sig till industricentra i modern europeisk stil. Men därmed ha också följt åtskilliga af de olägenheter, hvilka i västerländerna blifvit altmera olidliga och hvilka måste uppstå bland en lös arbetarebefolkning, beroende för sin utkomst uteslutande af daglönen i fabrikerna, lefvande under de ogynsammaste tänkbara hygieniska förhållanden, missnöjd med sina usla lefnadsvilkor och därför i ständig oro. Till och med sträjker ha redan gjort sitt inträde inom dessa japanesiska industri-samhällen, om ock tils vidare af jämförelsevis mild beskaffenhet.

För en del industrier är stark centralisation väl en oeftergiflig nödvändighet, men inom de flesta skulle en vidare utveckling af bestående arbetareförhållanden säkert varit långt fördelaktigare för Japan än en öfvergång till västerländskt system. Och äfven inom de förra skulle japaneserna, såvida de noga studerat olägenheterna och farorna af europeiska arbetareförhållanden, otvifvelaktigt kunnat införa en mängd förbättringar.

Börjande från själfva grunden såsom de gjorde, oförhindrade af den hämmande hänsynen till redan bundet, betydande kapital samt därför i läge att kunna begagna sig af alla nutidens hjälpmedel, skulle japaneserna otvifvelaktigt kunnat organisera sin moderna industri på den grundval föregående århundradens utveckling lagt. Hvilket som hälst industrielt företag skulle utan svårighet kunnat förvärfva tillräckligt jordområde för att kunna förse sina arbetare med täppor, dem de och deras familjer, såsom vanligt i landet, kunnat odla på lediga stunder. Och en jämförelsevis ringa ökning af maskiner skulle varit nog för att medels elektricitet förse det på smått jordbruk baserade fabriks-samhället med billiga transportmedel för både gods- och persontrafik. Inom många andra industrier åter skulle knappast tarfvats annat än utveckling af redan rotfästa arbetsmetoder samt införande af en del bättre redskap för att förvandla hela byars

innevånare till arbetare för en central fabrik, där arbetsprocessen, om så erfordrats, kunnat delvis utföras medels maskiner.

Men i stället för att uppbjuda alt för att bibehålla och vidare förfullkomna systemet att inom all industri främst lita till en bofast, delvis jordbrukande arbetarebefolkning, ha japaneserna, hvarhälst ögonblickliga fördelar kunnat vinnas, kastat detta system öfverbord och i stället infört den västerländska arbetarekonkurrensen på lif och död.

De hänvisa såsom svar på alla invändningar häremot till resultaten af sina nyare industriella företag, af hvilka högst få afkasta mindre än tio till femton procent, medan åtskilliga visa en långt större årlig nettovinst. Sådana resultat, förmena japaneserna, bevisa bättre än några andra vederläggningar att den inslagna vägen är den riktiga. Men dels bero dessa resultat ingalunda uteslutande, eller ens i främsta rummet, på nedtryckning af arbetslönerna genom hopandet på vissa orter af en talrik, lös arbetarebefolkning, dels borde väl en så lofvande industriell början, som den i Japan, taga minst lika mycken hänsyn till den mera aflägsna framtiden som till de närmaste årens dividender.

De enorma fördelar sjunkandet af silfver- eller stigandet af guldpriset skänkt all orientalisk produktion framom de länder, som fortfarande hänga fast vid enbar guldmyntfot, ha värkat långt mera för en snabb uppblomstring af Japans industri än alla andra orsaker tillsammantagna. Och den förmåga att inskränka sina behof till det minsta möjliga, som genomgår hela det japanesiska folket, är tils vidare af långt större betydelse för reglering af arbetslönerna än möjligheten att i vissa industricentra kunna neddrifva dem genom konkurrens.

Japans klimat, som är mildt nog att hålla alla dess hamnar af någon vikt öppna året om, dess geografiska form, som gör det möjligt att medels korta järnvägslinjer bringa alla punkter i det inre af landet i förbindelse med kusten, samt slutligen tillgången på stenkol, som på grund af dessa båda omständigheter i förening med billig arbetskraft öfveralt kan säljas till lågt pris, göra det helt naturligt, att all slags industri blomstrar och måste blomstra i landet. Och sjötransport är nu till dags så billig, att ett eller annat tusental mils afstånd från produktionsorterna för råmaterial, eller från de bästa afsättningsplatserna för färdiga varor, spelar endast en underordnad roll, såvida andra vilkor äro gynsamma.

I Japan bevisas detta till fullo af flera industrier, främst af bomullsindustrin, hvilken redan nått sådan utveckling, att vissa klasser af europeiska artiklar helt och hållet utträngts ur den japanesiska marknaden, ehuru största delen råbomull importeras från Amerika via England. Råjärn importeras likaledes, men billigt smide af allehanda slag tillvärka japaneserna själfva till så lågt pris, att europeiska fabrikanter icke kunna konkurrera. Och likaså inom många andra slöjdgrenar, dem det blefve för vidlyftigt att uppräkna, utan att nämna något om dem, för hvilka råmaterialet är japanesiskt, såsom siden-, porslins-, pappersindustrierna och andra. Inom dem är det endast en fråga om tid och delvis förbättrade arbetsmetoder, innan Japan kan underbjuda alla medtäflare och därpå afsätta alt hvad det kan producera. Sträfvandet att på alla områden arbeta för västerländska afnämare efter västerländska förebilder är redan altför långt hunnet för att inte utveckla sig vidare. Och japaneserna äro altför skickliga efterapare för att ej snart kunna frambringa fullt lika goda varor, som västerländska fabrikanter, men till långt billigare pris.

I sin industri äger Japan en rikedomskälla, hvilken utan minsta tvifvel kommer att stiga i betydenhet i samma mån som kapitalbildningen fortgår, äfven ifall de fördelar den billiga silfvermyntfoten nu skänker japaneserna, småningom utplånas. Och ändå mera betydande samt på samma gång säkrare blefve den, såvida japaneserna i tid upphörde att införa västerländska arbetareförhållanden, ty sitt förnämsta stöd äger Japans industri dock i det arbetande folkets förnöjsamhet, i dess otroligt stora arbetsförmåga och lika otroligt ringa lefnadsbehof.

Så länge flertalet japaneser kunna lefva lika billigt som för närvarande och utan knot kunna utföra samma mängd arbete, kunna de lätt öfverflygla alla västerländska medtäflare. Det är därför troligt nog att Japans industri i en alt utom aflägsen framtid kommer att genom dräpande konkurrens göra de redan så eländiga lefnadsvilkoren i den västra världens industriländer ändå sämre.

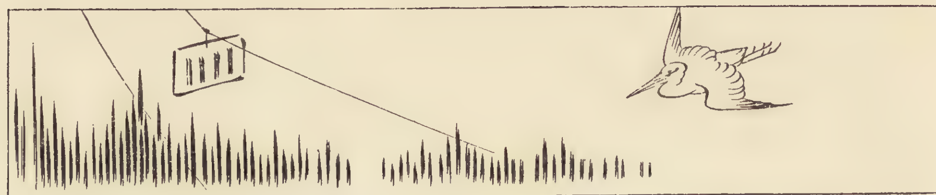
V.

Japanesisk konst och konstslöjd från lekmanna-synpunkt.

Att Japan på grund af läge, arbetskraft, naturliga ressurser och numera började utveckling snart kommer att blifva en farlig medtäflare på olika områden af västerländsk industri kan knappast betviflas. Men ett ändå större uppsving kan man förutspå Japan inom alla grenar af konstindustri, där japaneserna redan bevisat sig kunna slå alla västerländingar ur brädet.

Det är visst sant att den vidt spridda, förfinadt konstnärliga smak, som fordom utmärkte flertalet japaneser och satte dem i stånd att uppskatta sitt lands gamla konst, är stadd i snabt utdöende, så snabt att nästa generation i Japan säkert icke kommer att utmärka sig framför andra folk i detta afseende. Något upplifvande af denna gamla konst är därför häller inte tänkbar. Men genom att noga taga vara på den konstnärlighet, som där och hvar ännu kvarlefver bland arbetare inom olika grenar af konstslöjd, kunna japaneserna otvifvelaktigt återvinna den terräng de härutinnan förlorat, kunna grunda en ny utveckling af stor betydelse. Ty genom att hålla fast vid japanesiska traditioner beträffande ornamentering af artiklar, lämpade för värkligt västerländskt bruk, kunna de frambringa något fullständigt nytt, medan ett samvetsgrant följande af japanesiska arbetsmetoder gör dessa samma artiklar fullt jämförliga med det bästa Paris, Wien och andra konstindustriella härdar frambringa. Och inom alla grenar af konstslöjd kunna de lätt underbjuda alla konkurrenter utan undantag.

Sina första impulser mottog den japanesiska konsten från Kina, där särskildt den buddhistiska religionen i sina tempel erbjudit konsten hägn och skydd. Likaså blef fallet i Japan. Många grenar af dess konst kunna ledas tillbaka till de tidigare skeden, då man arbetade för prydandet af den nya religionens hälgedomar, ty buddhismen åtnöjde sig icke med de enkla och konstlösa tempel, i hvilka de gamla shinto-gudarna tillbedts.

Men japanesernas skaplynne var ett annat än kinesernas. I Japan nedsteg konsten snart från sin religiösa piedestal, vände sig mot nya mål och blef inom kort så förtrolig med folket, att den blandade sig i så godt som hvarje enskildhet af dess hvardagliga lif och hvardagliga omgifningar. Konstnärlig prydlighet blef en lika viktig egenskap hos bohag och husgeråd som praktisk användbarhet. Den befruktade konsten födde konstslöjden, den konstgren, hvari japaneserna hunnit längre och nått mera fulländade resultat än några andra.

Till en början gick självfallet all japanesisk konst i de kinesiska läromästarnes ledband. Och då Kinas kultur i Japan betraktades med minst lika mycken vördnad som den romerska och grekiska i Europa, räckte det mycket länge, innan ens något försök gjordes att bryta med den ytterliga konventionalism, som kännetecknade all kinesisk konst. Men den dag kom dock slutligen då japanesiska konstnärer gjorde sig fria och beträdde nya banor. Naturen var den enda värkliga läromästaren, förkunnade banbrytarne, och naturen följde de så noga de kunde, ehuru i ett manér, hvilket självfallet i mycket och mångt visade det kinesiska inflytandet.

Det blef bland japanesiska konstnärer sed att göra vidsträckta resor, omfattande så många olika delar af landet som möjligt, dels för att se och studera berömda konstvärk i de rika buddhisttemplen, dels och hufvudsakligen för att teckna direkt efter naturen landskap, träd, blommor, fåglar, insekter, stenar o. s. v. Mången konstnär tillbragte månader och till och med år på sådana studieresor till fots, bärande sina få tillhörigheter på egen rygg och utförande ett så otroligt stort antal studier, att han ofta var försedd med material till vidare arbete för hela sitt återstående lif.

Så långt som till perspektiv-lära hunno dessa konstnärer väl aldrig, hvarför också deras alster oftast måste förefalla oss västerländingar onaturliga och förkonstlade, betraktade i sin helhet. Men icke desto mindre

ha västerländingar ännu mycket att lära af japaneserna beträffande naturtroget återgifvande t. ex. af växt- och delvis djurvärlden, i återgifvande af det intryck ett träd, en blomma, en fågel, gräshoppa, fisk, fjäril o. s. v. gör på det mänskliga synorganet.

Det är möjligt att en blomma, afbildad af en japanesisk målare, icke äger fullt det riktiga antalet ståndare och fullt korrekt tecknad pistill, eller att färgerna på en fjärils vingar inte äro tillräckligt detaljtrogna för att göra insekten zoologiskt bestämbar. Vid sådant fästa japaneserna icke någon synnerlig vikt. Men totalintrycket af en sådan blomma, insekt o. s. v. är ett af större naturtrohet, större korrekthet i linjer och form, i det afbildades värkliga väsende, än några andra konstnärer kunnat åstadkomma, de anatomiska detaljerna må sedan vara aldrig så korrekta.

Ändå mera gäller detta om japanesiska konstnärers sätt att återgifva rörelse. Fåglar i flykt, simmande fiskar, krälande eller flygande insekter o. s. v. återgifvas af dem med en underbart skarp blick för självfva rörelsens natur och därför på ett sätt, som ännu är oupphunnet af andra. Det är impressionism, om man så vill, men impressionism i bästa bemärkelse.

Denna japanesiska realism, som så fullständigt bröt med den klassiska, stelnade kinesiska konsten, rönte naturligtvis till en början starkt motstånd, särskildt inom Japans högre samhällslager, hvilka betraktade de kinesiska traditionerna närapå såsom heliga. Men folkets stora flertal uppskattade i stället så mycket bättre den nya riktningen, hvilken sålunda rönte all möjlig uppmuntran och snart nog blef den förherskande.

Japans mytologi och historia, dess folksagor, poesi och dramatik blefvo föremål för de bästa konstnärers intresse och illustrerades i den nya stilen. Serier af teckningar framställande landets djur- och växtvärld, dess jordbruk och slöjder, de olika lagren af dess folk i hälg och söcken, utfördes af dess mest framstående konstnärer, skuros i trä på ett sätt, som ännu väcker enhvars beundran, och spriddes i volymer, som då såldes otroligt billigt, men numera äro värda minst sin vikt i silfver, ofta i guld.

Den nya skolan följdes i hela dess utsträckning af konstslöjden. Arbeten i porslin, brons, koppar, järn, trä, lack, elfenben o. s. v. målades, mäjslades, skuros och pryddes på allehanda sätt i den nya stilen. På alla områden af konstslöjd gaf den nya riktningen väckelser, alla dess

produkter sirades så rikligt och konstnärligt fulländadt, att hvilken som hälst gren af japanesisk konstslöjd erbjuder en fullständig serie ypperliga illustrationer af Japan — land, folk, fauna, flora, seder, bruk och sysselsättningar.

De konstnärer, som vände sin uppmärksamhet mot konstslöjd, åtnöjde sig emellertid ingalunda med att endast reproducera målares och tecknares värk, utan skapade själfva i allehanda material arbeten, hvilka numera ifrigt efterspanas af samlare i alla delar af världen och betalas med pris, som fordom skulle varit hela förmögenheter för deras skapare. Och de, som saknade tillräcklig talang att arbeta självständigt, kopierade de bästa tillgängliga förebilderna så omsorgsfullt att kopiorna i många fall alls ej kunde skiljas från originalen, medan folket å sin sida ända ned till dess djupaste lager lärde uppskatta det arbete, som gjorde de enklaste bohagsting till konstalster af rang.

Det var den japanesiska konstens gyllene tid, den som såg frambringandet af de oändligt fina, af intet annat lands konstnärer upphunna arbetena i lack, mästerstyckena i damascering och cisellering, i trä- och elfenbenssnideri, i Satsuma- och Kyoto-fajanser, i Arita och Kaga-porslin och i en mängd andra grenar af konstslöjd. Japans hela samhälle från rot till krona omhuldade varmt sin konst, förstod dess sträfvanden, uppskattade dess alster och skänkte dessas skapare den högsta uppmuntran det kunde gifva dem.

Under förra hälften af detta århundrade inträdde ett delvis bakslag på olika områden af japanesisk konst. Den forna, originella, ofta djärfva skaparekraften hade delvis förkväfts af den förvekligande lyx, som vunnit insteg under en lång period af obruten fred. Konstalster från denna period stodo i de flesta fall långt efter äldre tiders bästa värk. Men sannolikt är att förr eller senare någon skakning skulle inträffat, tillräckligt stark att rycka Japan ur dess dåsighet och därigenom också ingjuta ny kraft i dess konst — d. v. s. såvida japaneserna lämnats att ostörda af yttre inflytelser själfva arbeta för sin vidare utveckling.

Detta blef dock, såsom bekant, icke fallet. De »västerländska barbarerna», såsom japaneserna icke alldeles utan skäl benämde de första européer, med hvilka de råkade i beröring, ingrepo våldsamt i Japans öde och tvingade dess folk ut ur den afskildhet, hvari dess egendomliga kultur alstrat sina bästa frukter. På en gång, utan öfvergång och utan beredelsetid,

påtvingades japaneserna insikten om att de och deras land voro vanmäktiga gentemot västerns materiella styrka, insikten om att de endast genom rastlöst arbete i samma riktningar som västerländerna kunde hoppas att upphinna dessa.

Det japanesiska folket har visat sig äga spänstighet, företagsamhet och fosterlandskärlek i tillräcklig hög grad för att icke allenast utan knot, utan till och med entusiastiskt kasta sig in på de nya banorna. Arbetet har på alla områden bedrifvits med feberaktig ifver samt, trots alla tidigare misstag, med förvånansvärd framgång. Men ifvern har varit för stor att tillåta arbetarne behålla i sikte annat än det närmaste målet. De sträfvanden och intressen, som omhuldades under den halft drömlika tillvaro japaneserna fordom förde, hade ingen mera tid att tänka på. Politisk omorganisation, järnvägar, telegrafer, krigsskepp och bakladdningskanoner upptogo allas uppmärksamhet i så hög grad, att ingen mera tänkte på äldre tiders konst.

Möjligt är att själfva jordmånen för konstnärlighet blifvit utsugen, säkert att dess frukter undergått både förminskning och försämring, men huru som hälst förefaller det närapå obegripligt att Japans gamla konst kunde så hastigt dö bort som den i själfva värket gjorde det. Konstvärk, som kort förut knappast skulle kunnat köpas för något pris, såldes för en spottstyfver. Familjeklenoder, som gått i arf sedan generationer, kastades in i marknaden, tils denna blef så öfverfyld att arbeten, som kräft årslång möda af de mest framstående konstnärer Japan ägt, kunde köpas för en bråkdel af hvad ynkliga kopior i dag kosta.

Delvis berodde detta väl på den allmänna fattigdom, som inträdde bland feodaladeln, då denna beröfvades sina län, men delvis också på det allmänna förakt för äldre tiders »vekliga» sträfvanden, som i Japan efterträdde den förut allmänna aktningen för konsten och dess idkare.

Icke ens de i andra afseenden så förutseende ledarne af Japans öden under omstörtningsperioden gåfvo sig tid att besinna hvart denna vandalism måste leda. De åsågo lugnt huru buddhist-templen, hvilka beröfvats en stor del af sina inkomster då shintoismen upphöjdes till statsreligion, sålde hela skeppslaster af dyrbarheter för utförsel från landet, dyrbarheter, som i många fall hopats sedan århundraden och som aldrig kunde ersättas. Och lika oersättliga voro i många fall de klenoder, som

af utarmade forna daimyo och samuraï dagligen och stundligen såldes för föga mera än en munsbit föda.

Då vederbörande ändtligen vaknade till insikten att alt det bästa Japans konst frambragt stod i beråd att försvinna ur landet, var det redan i det närmaste för sent. Förbud mot vidare försäljning af konstvärk från templen utfärdades och kataloger öfver det, som fans kvar, upprättades, men det båtade ej mera. De utan jämförelse bästa samlingarna alster af japanesisk konst och konstslöjd finnas numera i Europa och Amerika, därifrån japaneserna knappast kunna hoppas att återvinna dem.

Men de voro icke sena att draga fördel af den smak för japanesisk konst, som uppstått i occidenten på grund af bekantskapen med de värkliga konstvärk, som först infördes. Alt, som stod att köpa af äldre tiders konstskatter skeppades ut, och sedan tillgången på dessa utsinat, begynte japaneserna att i årligen stigande massor frambringa alt sämre kopior och efterapningar af forna dagars värk. Och år efter år inbragte denna dussinindustri alt större summor, tils kulminationspunkten slutligen nåddes. Begäret efter japanesiskt skräp begynte aftaga, och sedan detta för några få år tillbaka blef fallet, har utförseln af sådana artiklar börjat gå nedåt. Också den stora allmänheten i den öfriga världen har begynt urskilja godt från dåligt i japanesisk konstslöjd och vill icke längre köpa annat än det värkligt goda. Häri ligger en skymt af hopp för framtida japanesisk konst.

Till samma lif som fordom kan denna icke mera återväckas, helt enkelt emedan japaneserna själfva förlorat smaken och intresset för de flesta af de artiklar, som utgjorde föremål för äldre konstnärers arbete. De tusen och en småsaker, hvilka fordom voro i dagligt bruk bland japaneserna och dem enhvar, som blott hade råd därtill, skaffade sig af så konstnärligt fulländadt slag som möjligt, ersättas dagligen altmera af allehanda västerländskt kram, som visst är mera praktiskt nyttigt, men saknar hvarje skymt af konstnärlighet. Den gamla tillämpade konstens hela arbetsfält har försvunnit med ett ord och kan aldrig uppodlas på nytt.

Men om japaneserna i tid taga vara på den arbetsskicklighet, som ännu fins kvar och förstå att smakfullt adoptera den gamla konstens metoder och former för sådana alster af konstslöjd, som västerländingar hafva användning för och därför äro villiga att köpa, så kan utan tvifvel ett nytt, mycket lönande fält upparbetas. De bästa möjliga råmaterial

för all slags slöjd äger Japan i öfverflöd: ypperliga träslag för konstnärlig möbel-industri; koppar, antimon och andra metaller för alla slags bronslegeringar; lera, kaolin och annat nödigt för fajans- och porslinstillvärkning o. s. v. Och ännu finnas inom dessa och många andra grenar arbetare, tillräckligt skickliga för att åtminstone kunna reproducera den gamla konstens bästa motiv, samt så billiga att inga västerländska alster af konstslöjd kunna åstadkommas till samma pris som japanesiska.

En början åt detta håll är redan gjord på mera än ett område. Inom porslinsindustrin tillvärkas numera en massa artiklar för värkligt västerländskt bruk, icke allenast för prydnadsändamål och icke endast det billigaste skräp, utan både enskilda pjeser och hela serviser fullt jämförliga med det bästa europeiska fabrikanter åstadkomma.

Likaså inom sidenväfveriet. År efter år söka japaneserna åstadkomma alt flera sådana sidentyger, som kunna finna praktisk användning för dagligt bruk i Europa och Amerika. Den dag är inte långt borta då också japanesiska konstväfnader, afpassade efter västerländska behof, komma att täfla med Lyon-varor af samma slag.

Och på allra senaste tid har en japanes, efter flitiga och grundliga studier i Europa, begynt tillvärka konstnärliga möbler af de bästa japanesiska träslag. Han använder uteslutande japanesiska idéer och motiv för dekorering af sina möbler, men har apterat dessa så lyckligt att hans produkter äro minst lika praktiskt användbara och bekväma som sådana af samma kategori, tillvärkade annorstädes i världen. Och tillika har han lyckats samla en sådan stam af konstnärligt skickliga träsnidare att hvarje pjes, som hittills lämnat hans händer, är ett värkligt konstvärk på samma gång som ett föremål af nytta. Men så är mannen också till den grad öfverhopad med arbete, att han sedan längre tid tillbaka vägrat utföra någon som hälst beställning inom kortare tid än sex till åtta månader.

Dessa exempel, som kunde ökas med åtskilliga andra, antyda tillräckligt hvartåt framtida utveckling kommer att gå och visa på samma gång att japanesernas ögon begynt öppnas för de fördelar, som stå att vinna genom en återgång till bättre konstnärliga metoder, låt så vara på nya områden. Detsamma bevisa också de senaste årens regeringsåtgärder beträffande konst och konstslöjd, dem man genom skolor, där allehanda arbeten utföras, söker länka in på nya banor, löpande bra nog parallelt

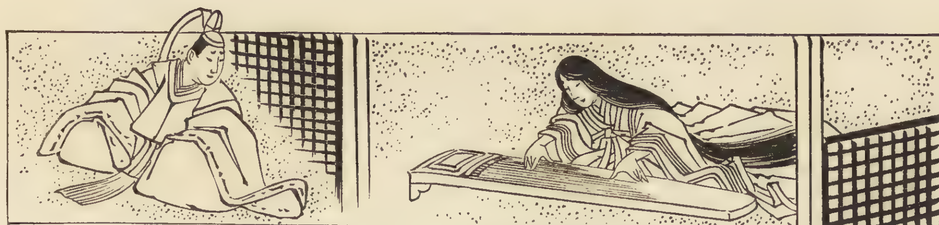

med de i occidenten följda, men utgående från rent japanesisk smak samt så vidt möjligt följande äldre tiders samvetsgranna arbetsmetoder.

Ännu kan den nya kursen, som inslagits endast sedan några få år tillbaka, inte betraktas såsom annat än en ringa början, men japaneserna äro altför skickliga affärsmän för att icke till fullo inse hvilka fördelar en utveckling åt detta håll erbjuder och därför arbeta vidare i samma riktning. Och på detta, likasom på alla andra täflingsområden kunna de med största lätthet underbjuda alla europeiska konkurrenter för att alls ej tala om de amerikanska. Bland Japans fyratio miljoner innevånare finnas altför många konstnärligt skickliga arbetare på olika områden af konstslöjd och altför många andra, hvilkas nedärfda anlag åt samma håll lätt och hastigt kunna utvecklas, för att man behöfde befara deras underlägsenhet i täflan med västerländingar.

Arbetsprisen äro ännu så låga, att t. ex. skickliga träsnidare, sådana som utföra sina egna idéer och teckningar, äro villiga att arbeta för omkring fyratio finska mark per månad och andra arbetare för jämförelsevis lika ringa lön. Äfven här har Europa därför snart att motse en farlig täflan från den yttersta östern, så mycket farligare emedan dennas alster, jämte konstnärlighet och utsökt arbete samt material, äga också den starka retelsen af nyhet och originalitet.

VI.

Moderna japaneser och deras tidsfördrif.

Då japaneserna trädde i beröring med västerländerna, var deras första intryck af dessa ett af oemotståndlig materiell styrka. För denna böjde de sig, denna beundrade de, denna gjorde de till ögonmärke och mål för sin nya utveckling. Och i förhållande därtill föraktade de till en början sin egen samhällsorganisation, som ledt till vanmakt gentemot barbarerna, emedan den icke vetat taga vara på de element, som kunnat grunda en maktställning för Japan, motsvarande dess innevånareantal och naturliga ressurser. Jämförelsen mellan deras eget land och västmakterna utföll så helt till fördel för dessa, att japaneserna i den första ifvern för reformer gjorde ingen skilnad mellan väsentliga och oväsentliga faktorer, utan sökte kasta öfverbord alt eget och gammalt, alt, som icke var af omedelbar nytta för den nya utvecklingen.

Och å andra sidan tillmättes självfallet i en sådan sinnesförfattning alt västerländskt en öfverdrifven vikt. Yttre former och ceremonier af ringa betydelse, klädedräkt, umgängeslif o. s. v. kommo i lika mån som viktigare ting under inflytelse af reformsträfvandena, hvilka omfattades med en sådan första hetta, att till och med ett allvarsamt menadt förslag framstäldes att införa engelska såsom officielt, affärs- och umgängesspråk. Man kunde inte bli västerländsk fort nog och trodde sig, för att kunna nå detta mål, ej kunna tillräckligt snabbt och grundligt utrota allting inhemskt.

Ända till senaste år har man därför i västerländerna bedömt japaneserna endast såsom dessa tycktes bedöma sig själfva, d. v. s. såsom

efterapare af västern. Man prisade dem endast för de reformer i occidentalisk anda, som infördes, utan att skänka minsta erkännande åt deras egen gamla kultur i motsats mot den civilisation i andra hand de sökte grundlägga. Och sålunda drefvos japaneserna att kritiklöst fortgå på den beträdda vägen, tils öfverdrifterna slutligen blefvo så starka, att de orsakade en reaktion, hvilken antagligen kommer att rädda åtminstone de kvarlefvor af nationella egendomligheter, som hittills motstått ödeläggelsen.

Men icke desto mindre befinna sig en mängd saker och ting, hvilka i den första omstörtningsfebern ställdes på hufvudet, alt fortfarande i samma ställning. Efterapningsmanin slog så djupa rötter hos en mängd japaneser, att de ej kunnat återvinna jämvikten, utan fortsätta, såsom ett slags hybrider, lika osmakligt löjliga från västerländsk som från japanesisk synpunkt.

De, som lärt tillräckligt för att inse, huru oändligt litet de värkligen veta, äro i Japan såsom annorstädes försvinnande få. De kunna opåtaldt lämnas åsido, så länge det endast är fråga om genomsnittsjapaneser, om dem enhvar utländing är i tillfälle att se under någon tids vistelse i deras land, isynnerhet i de delar däraf, som vanligen besökas af resande.

Och på tal om »moderna» japaneser kunna likaledes innevånarne i de inre distrikten lämnas åsido. De äro ännu så länge alls icke moderna. Till dem har nyhetskrämeriet ännu inte trängt fram i nämnvärd mån, utan stå de ännu så godt som i alla afseenden på samma ståndpunkt som för ett eller annat hundratal år sedan. Men i de större städerna och i alla andra trakter, som beröras af den väldiga turist-trafiken, förekomma de moderna korsningsprodukterna mellan orient och occident så talrikt, att de inte gärna kunna förbises, så önskligt det än ofta vore att kunna ignorera dem.

Den tid är visst förbi, då hofdamerna i Tokyo buro sina nyförvärfvade, granna Berliner-snörlif utanpå sina ej mindre granna baltoiletter, såsom de gjorde vid åtminstone en hofbal kort efter de nya modernas införande. Och likaså ha de maskulina medlemmarna af societeten lärt att den till en början så fashionabla kombinationen af frack och hvita bomullskalsonger icke utgör en fullt korrekt visitkostym i europeisk stil, inte ens i förening med ressort-bottiner, hvita handskar och sidenparaply.

Men sådana, eller liknande kostymer förekomma dock ännu någon gång. Själf har jag med egna ögon i detta nådenes år sett en japanesisk herreman åka omkring i jinrickisha, iförd ett par trikot-onämbara af ofvan-

antydt slag och färg samt därtill en svart rock med långa skört och en icke litet lurfvig silkeshatt. Han var stadd på nyårsvisiter och var utan skymt af tvifvel ej allenast omedveten om den effekt hans elegans åstadkom, utan tvärtom högst belåten med kostymen, som förfullständigades af en brokig kravatt och ett par röda ullstrumpor, hvaraf väl fyra till fem tum voro synliga ofvanför bottinerna.

Detta var likvisst i en småstad. I hufvudstaden är man ej numera i tillfälle att se sådana resultat af civilisationen. De många utländingar, som ständigt vistas där, och de ändå flera, som årligen besöka mikado'ns residensstad, ha genom sitt exempel lärt japaneserna ett och hvarje beträffande den kultur dessa säga sig ha adopterat, så att många befängda misstag, som förut ständigt begingos, numera blifvit rätt sällsynta.

Men därmed är ingalunda sagdt att den högre, moderna societeten i Tokyo liknar motsvarande europeisk societet mera eller mindre än karrikatyrer i allmänhet likna sina original. Längre har ej ens hofvet ännu kommit. Men huruvida detta helt och hållet är japanesernas eget fel, eller måhända delvis beror därpå, att de i regeln importera sina moder från Berlin, är mera än jag kan afgöra.

Tyskland blef nämligen, på grund af sin armés under 1870 års krig eklatant bevisade öfverlägsenhet öfver den franska, med ens Japans förebild i alla tänkbara afseenden, såsom i deras ögon det högsta inbegreppet af europeisk kultur. Och ännu synas japaneserna ej ha lärt att mönstergill arméorganisation icke nödvändigtvis förutsätter högsta möjliga utveckling af smak i toilett-väg, utan ha de fortfarit att ända till senaste tid följa Berlins ledning också på detta område.

En hofdam i äldre tider.

Men det är måhända endast en af försynens outgrundliga krokvägar att japaneserna icke adopterade parisermoder, hvilka måhända skulle gjort de nya markisinnorna, grefvinnorna o. s. v. mindre afskräckande än de äro i sina nuvarande västerländska toiletter. Om det

blifvit fallet, skulle troligen intet hopp funnits om återgång till de praktfulla, gammal-japanesiska hofdräkterna, medan det däremot nu är möjligt nog att en sådan återgång kommer att äga rum. Reaktionen har redan inträdt på så många andra områden; äfven inom sällskaps- och umgängeslifvet, att grund finnes för hopp om återinförande också af äldre tiders dräkt.

»Umgängeslif» är dock ett oegentligt uttryck, tillämpadt på japanesiska förhållanden, ty något sällskapslif i europeisk mening kände forna dagars japaneser icke. Endast männen kunde fritt röra sig utomhus, besöka hvarandra och samlas till festliga lag. Det kvinliga elementet var uteslutet, utom för så vidt detsamma representerades af professionella danserskor och sångerskor, hvilka däremot utgjorde en nödvändig del af accessoirerna vid alla festliga tillställningar, enskilda såväl som offentliga.

Och lika litet egnade man sig åt några af de nöjen, som i västerländerna hjälpa till att fördrifva tiden på angenämt sätt. Man studerade med yttersta noggranhet de invecklade och för främlingar högst långtrådiga te-ceremonierna, man skref vers af innehållslösaste slag vid alla tänkbara tillfällen, man samlades för att i sällskap betrakta månreflexer i vattnet, eller effekten af dess ljus på träd och plantor, och man förspilde en mängd tid med ceremoniösa uppvaktningar såväl hos sina öfverordnade som hos hvarandra inbördes.

Etiketten vid alla dessa tidsfördrif, om man så kan benämna dem, var synnerligt noga bestämd och efterlefdes lika noga. Alt var regleradt i minsta detalj, hvarje handrörelse vid te-ceremonierna; längd, bredd och ton af de verser det passade sig att skrifva under månbetraktandet; antalet stjälkar, blad och blommor vid anordnandet af växtdekorationer; form, färg och grad af mossbelupenhet hos de stenar, hvarmed man prydde miniatyrlandskapen i sina trädgårdar och likaledes tilltalsformer, antal och djup af bugningar o. s. v. vid uppvaktningar både hos shogun'en och hos mindre betydande personligheter.

En hög grad af förfinad värdighet, utmärkande för alla sidor af det gamla Japans umgängeslif, var resultatet af alt detta. Alt rörde sig i ståtliga, noga bestämda former, som lämnade intet åt slumpen och som alls icke lämpade sig för den friare tonen af västerländskt sällskapslif. Det dröjde icke häller länge innan japaneserna själfva insågo detta och beslöto att också på detta område öfvergifva alla gamla seder och bruk.

Men resultatet blef ändå galnare än det af dräktreformen. Den ena fashionabla manin efter den andra uppstod inom den högre societeten i Tokyo och spridde sig därifrån till andra orter, där reformlystna och på samma gång societetsmässiga kretsar existerade. Hvart år bevittnade uppkomsten af minst en nyhet af sådan art, men ingen af dem förmådde länge bibehålla sig i societetens ynnest, utan försvunno de lika hastigt som de uppstått.

Den första och kanske mest obegripliga af dessa allmänna manier uppstod i början af sjuttiotalet och gälde kaniner, ett djurslag, som förut icke förekom i Japan. Hvem det var, som först importerade kaniner till mikado'ns rike, vet historien ej att omtala, men väl att en våldsam passion med ens uppkom för de långörade djuren, särskildt för helhvita eller annars egendomligt färgade exemplar. Pris af ända till ettusen dollars stycket betalades, medan raseriet var som störst, och tre till fem hundra dollars ansågs billigt för s. k. goda exemplar. Men redan följande år hade marknaden, dels genom fortsatt import, dels genom kaninernas eget tillgörande, blifvit så öfverfyld, att prisen begynte sjunka. Och inom kort sjönko de så lågt, att snart sagdt hvem som hälst kunde bli kaninägare, hvarmed naturligtvis dråpslaget var gifvet åt den galenskapen.

Men samtidigt med bortdöendet af kaninpassionen uppstod en öfverväldigande förtjusning för tuppfäktning. Den ädla sporten kunde häller icke till en början upptagas af andra än förmögna individer, ty importerade tuppar af tillräckligt argsint slag stodo högt i pris. Men samma orsaker, som värkat öfverfyllandet af kaninmarknaden, gjorde sig också inom kort gällande beträffande tuppar, lämpade för fäktning. Och därtill kom den snart nog vunna insikten att europeer af de bästa klasserna i samhället i allmänhet icke betraktade tuppfäktning såsom ett tidsfördrif, värdigt individer af vanlig intelligens och bildning. Intresset därför dog bort inom de ledande kretsarna i Japan, så grundligt att numera knappast andra än de lägsta klasserna befatta sig med tuppfäktning.

Nästa mani var af fredligare art och innebar en delvis återgång till äldre tiders idéer, ty den gälde en prydnadsväxt, Rhodea Japonica, på japanesiska »Omoto», en rätt obetydande planta med bjärtröda bär, den ingen västerländing ens för ett ögonblick skulle föredragit såsom modeblomma framför de praktfulla sådana af olika slag Japans flora äger.

Men nästföljande fashionabla passion var igen så västerländsk som möjligt och gälde väldiga lexica samt andra värk af encyklopedisk natur.

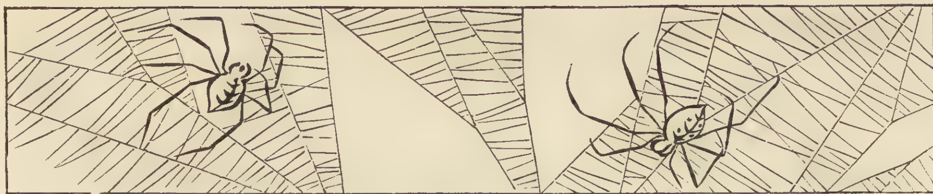

Volym efter volym lämnade trycket, vanligen i subskriptionshäften, som såldes i tusen- och tiotusental och snart gåfvo upphof åt sådan svindel, att polisen måste inskrida för att skydda den lexicon-hungriga publiken. Därmed bortdog denna mani.

Icke långt därefter infördes velocipeder, och de blefvo omedelbart synnerligt guterade bland Tokyo's societetslejon, hvilka säkert icke hade någon aning om huru besatt en japanes med sin långa öfverkropp och sina oproportionerligt korta ben tar sig ut på en velociped, isynnerhet på en af den höga gammaldags typen. Men de kvinliga societetsmedlemmarna voro icke emanciperade nog att taga del i velocipedförtjusningen, utan kastade sig med ny ifver in i passionen för Rhodea Japonica. Och då äldre män häller icke intresserade sig för velociped-sport, sökte och funno de ersättning i en lika plötslig som höggradig ifver för whist, som af japaneser benämnes »torompu». Närmare kunna de icke komma uttalet af det engelska »trump» (trumf).

Splittringen i intressen mellan societetsmedlemmar af olika åldrar och kön bilades dock snart genom utbrottet af en passion för europeisk vals, hvaråt hela den fashionabla Tokyo-världen hängaf sig med en ifver, som ej stod i något rimligt förhållande till ansträngningarnas resultat. Dessa tjänade endast till att ypperligt illustrera omöjligheten att genom någon ifver och några ansträngningar utplåna den skilnad mellan européer och asiater naturen grundat och sekellång olikhet i lefnadssätt utbildat. Ty på få undantag när förete japaneser och japanesiskor, inbegripna i västerländsk dans, ett skådespel egnadt att bringa europeiska åskådare, som ej kunna gifva luft åt sina känslor, till gränsen af hysteri.

Ungefär samtidigt med utbrottet af valslusten uppstod en mani för storartade begrafningar i hvad man antog vara europeisk stil, lämpad efter japanesiska förhållanden och åskådningssätt. Dansandet inskränktes snart nog till sådana tillfällen, som också annorstädes i världen användas därför, men begrafningarna ha bibehållit sig i publikens ynnest. De äro än i dag så skrytsamt ståtliga, som endast otyglad österländsk fantasi kan göra dem. Ingen af de andra fashionabla manierna träffade så noga den viktiga punkten hos japaneserna, hvilka därför också gjort storartade begrafningar, som först voro endast mode-sak, till allmän sed. Men märkas bör att detta kunnat ske, endast emedan man följt asiatiska idéer vid anordnandet af alla detaljer vid sådana begrafningar. Föga annat än

längden af tåget och längden af räkningarna för ståten påminner om occidenten.

I hvilken som hälst japanesisk stad är man i tillfälle att ofta nog se ändlöst långa begrafningståg, i hvilka den aflidnes kista föregås af ända till ett hundratal bärare af vidunderliga blomsterkvastar samt af ett eller annat dussin små, fyrhjuliga, grant utsirade bondvagnar, lastade med väldiga blomkorgar, med hela små grönskande träd, eller med burar innehållande tiotal dufvor och andra fåglar, som försättas i frihet vid grafven. Efter dessa följer en lång rad bärare af mångfärgadt bakvärk, konfekt o. s. v. samt en mängd präster i fotsida, ofta praktfulla dräkter, medan centrum af tåget upptages af kistan. Denna är präktigt arbetad i hvitt trä samt af sådan form — liknande ett litet hus — att den döde måste intaga en sittande ställning med uppdragna knän. Kistbärarne äro hvitklädda och likaså de närmast följande släktingarna, medan däremot vänner och bekanta till den aflidne äro iförda sina vanliga dräkter. Så många som möjligt af dessa höra till ett ståtligt begrafningståg, men ingen slags etikett synes reglera deras uppförande. Tvärtom prata, skratta och röka de som om anledningen till högtidligheten vore alt utom sorglig. Klagandet ombesörjes af professionella tempelgråterskor. En lång rad jinrickisha afslutar vanligen tåget, hvilket är så långt att den egentliga begrafningsceremonin ofta är afslutad innan de sista hinna fram till templet, där den äger rum, till begrafningsplatsen eller krematoriet. Likbränning är nämligen gammal sed, den till och med japaneserna funnit för god att öfvergifva.

Mesmerism, borddans, planchette och andra mera eller mindre djäfvulska konster, hörande till samma kategori, utträngde senare för någon tid, både vals och andra tidsfördrif ur Tokyo-societetens gunst. Men också förtjusningen för kommunikation med andevärlden blef kortvarig. Man hade småningom nått den punkt, där leda vid allehanda främmande idéer och nöjen inträdde och sympatierna på nytt vände sig till sådant, som fordom upptagit det nationella intresset.

Inrikesministern, grefve Kuroda, återupplifvade genom sitt exempel förkärleken för den gammal-japanesiska brottare-konsten, hvilken med ens blef föremål för lika ifrigt omhuldande af den fashionabla societeten som den alltid varit det inom öfriga kretsar. Därmed var uppslaget gifvet till en reaktion, hvilken sedan dess — slutet af åttiotalet — gjort sig märkbar

på alla områden i Japan och till och med under allra senaste år åstadkommit en bra nog höggradig afvoghet mot främlingar.

Hofkretsarna i Tokyo hålla fortfarande fast vid europeisk dräkt och gifva som oftast fester i västerländsk stil. Men utanför dessa kretsar gör sig det återvaknade intresset för allting nationelt japanesiskt altmera gällande. Europeiska kläder bäras mest ännu af en mängd japaneser, som icke höra till den officiella världen, men i förhållande till deras antal, som i den första reformifvern kastade nationalkostymen åsido, äro de numera bra nog få. I hufvudstaden och i de öppna hamnstäderna ser man dem visst, så ofta till och med att man erhåller en oriktig föreställning om seden härutinnan i Japan i allmänhet. Men redan genom några få utflykter till det inre landet öfvertygas man nogsamt om att man där öfvergifvit nyhetskrämeriet, åtminstone i yttre afseenden. Japaneserna ha begynt skilja mellan väsentligt och oväsentligt i de faktorer, som betinga den västerländska kulturen och därmed har manin att kritiklöst efterapa allting nytt från occidenten begynt dö bort. Äfven japaneserna ha börjat inse att asiater icke kunna bli européer, och de ej allenast finna sig i sitt öde, utan börja till och med yfvas öfver att icke vara annat än asiater.

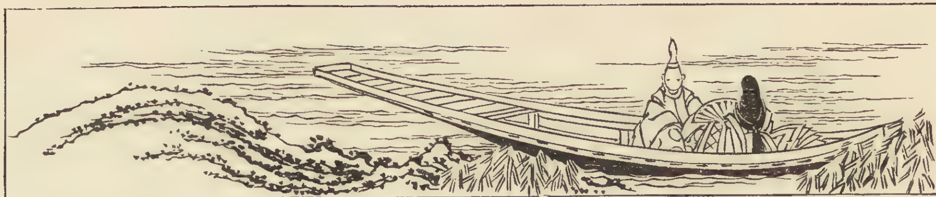
VIII.

Kvinnan i Japan.

På intet annat område är olikheten större mellan östern och västern än beträffande kvinnan och hennes ställning i samhället. Enligt vanlig västerländsk uppfattning utgör ju åskådningssättet rörande kvinnan hvarken mera eller mindre än proberstenen för all civilisation. Efter sättet att behandla kvinnan, efter måttet af hennes rättigheter i förhållande till mannen är man ju i occidenten van att bestämma folkens nivå på kulturens rangskala.

Den större aktningen för kvinnan och för hennes arfvedel af mänskliga rättigheter har mera än någon annan faktor bidragit till förmildrande af sederna, till hyfsning och förfining samt till fastare hopknytande af samhällsbanden. Alt detta och mycket mera af samma slag ha vi västerländingar ju lärt att betrakta såsom oantastliga sanningar, dem föga någon numera finner det mödan värdt att bestrida. Och om någon det dock gör, riskerar han att utan vidare bli betraktad såsom mera eller mindre vanvettig, såsom en den där självvilligt afsäger sig det civiliserade samhällets både aktning och sympatier.

Men Japan eger otvifvelaktigt en i många stycken högt utvecklad och förfinad kultur af synnerligt hög ålder, en kultur karakteriserad af större hyfsning, större höflighet, större aktning för föräldrar och äldre personer i allmänhet samt af större självbeherskning än hvad i dag som är står att finna i något kulturland i occidenten. Och denna, åtminstone i yttre afseenden öfverlägsna kultur ha japaneserna nått utan att någonsin ha tänkt på att likställa kvinnan med mannen, ja, utan att inrymma

henne några rättigheter alls gentemot denne, inte ens inom hemmet och familjen.

I dag som är hör kvinnan i Japan till en af tre kategorier. Inom de lägre samhällsklasserna är hon last- och moderdjur rätt och slätt, inom de högre är hon fortplantarinnan af ätten — mannens ätt väl att märka — och åtnjuter i sådan egenskap en viss grad af hänsyn, ehuru hon också inom dem förrättar en mängd sysslor, som annorstädes i världen höra tjänare till. Och oberoende af klass är hon dessutom mycket ofta »chair à plaisir», ett kall närapå så godt som ett annat i Japan.

Icke ens såsom mor intar hon en sådan ställning att det värkar någon skilnad om hennes barn äro frukter af äktenskap eller af konkubinat. Såvida de blott erkännas af fadren äro de lika legitima i hvardera fallen och detta icke allenast bland massan af folket utan i lika mån bland de högst stående i samhället, ända upp till regentfamiljen.

Kvinna af folket.

En mängd både mikado'r och shogun'er i äldre tider voro enligt västerländska begrepp intet annat än illegitima afkomlingar af konkubiner, men enligt japanesisk uppfattning fullt lagliga arftagare till tronen. Och samma uppfattning fortbestår i dag som är. Den nuvarande kronprinsen t. ex. är inte en son af mikado'ns gemål, som är barnlös, utan af en bland de många mikado'ns konkubiner, hvilka lefva inom det kejserliga palatsets byggnadskomplex och där intaga en officiell ställning af alt utom underordnadt slag.

Sådan är alt ännu seden inom alla samhällsklasser i Japan att mannen icke allenast kan lefva i flerfaldigt konkubinat på samma gång som i lagligt äktenskap, utan till och med kan införa en eller flera konkubiner i sitt hus och tvinga sin legitima hustru att lefva samman med dem — »tvinga», såvida hon nämligen alls skulle tänka på att protestera. Men det torde knappast förekomma annat än i sällsynta undantagsfall, ty i regeln finner en japanesisk hustru, hälst om hon lämnat den första ungdomen bakom sig, det endast helt naturligt att hennes herre och man söker förnöjelse i ombyte.

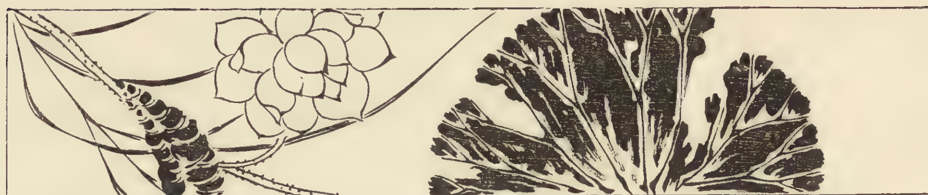

Till stor del beror väl detta på det nästan undantagslöst allmänna förhållandet att alla äktenskap uppgöras af kontrahenternas föräldrar, oberoende af deras egna önskningar och tycken. De endast efterkomma föräldrarnas vilja, i detta som i alla andra stycken, ty kärlek i västerländsk bemärkelse känna japaneserna icke till, den kärlek, som i occidenten betraktas såsom den nödvändiga och enda hållbara grunden för en förbindelse för lifvet. Den på könsdrift mera eller mindre uteslutande beroende passionen känna de nog och äro alls inte pryda vare sig i tal eller skrift beträffande denna känsla, men därmed ha japanesiska äktenskap intet att skaffa. Inom dem är hänsynsfull vänlighet ungefär den högsta känslograd parterna uppnå eller ens anse önskvärd.

Under sådana förhållanden kunna de äktenskapliga banden naturligtvis icke vara annat än mycket lösa och på grund däraf åter begreppen om sedlighet i västerländsk mening tröstlöst dunkla. Att t. ex. under längre eller kortare tid ha utöfvat offentlig prostitution gör det alls inte omöjligt för japanesiskan att senare träda i äktenskap — tvärtom, såvida hon varit omtänksam nog att spara ihop någon hemgift. Och ändå mindre hinderlig är en föregående karrier såsom »geysha» eller »maiko», sångerska och danserska, ty dessa yrken kräfva en utbildning, som ställer deras utöfvarinnor långt öfver simpla prostituerade. De utgöra yrkets grädde, så att säga, i förhållande till de senare, dess skummjölk.

Geysha.

Ännu i dag är det alt utom ovanligt att föräldrar afsluta kontrakt med entreprenörer om säljande, eller rättare uthyrande af en dotter för ett antal år, vare sig såsom prostituerad rätt och slätt eller i och för utbildning till geysha. Särskildt den senare klassen rekryteras i regeln på detta sätt, ty en fullfjädrad japanesisk sångerska och danserska har att genomgå så många års utbildning att hon redan som barn måste tagas i skola. Och i Japan ha barn ändå mindre än annorstädes att själfva bestämma öfver sin framtid. Men resultatet är också det att enligt låg beräkning en tiondedel af Japans alla kvinliga innevånare — eller ungefär

två miljoner kvinnor i den bästa åldern — äro prostituerade, en siffra, som bättre än några slags utläggningar belyser sedlighetstillståndet i mikado'ns rike.

Men hvad äktenskapsbanden vidkommer hade åtminstone jag, trots alt jag hört och läst därom, icke insett huru lätt lösta de värkligen voro, innan jag såg förhållandet illustreradt på närmaste håll.

En kock, som under en vinter i Kohe till full belåtenhet fylt sina åligganden, frågade kort före min afresa från orten om jag inte ville taga honom med såsom kock eller betjänt, eller i egenskap af båda.

— Ni har ju hustru och barn, invände jag.

Det gjorde ingenting, försäkrade han, utan kunde lätt arrangeras.

Jag fäste ingen synnerlig vikt vid frågan, men lofvade hafva honom i minnet ifall jag längre fram igen skulle behöfva en kock. Och trodde att saken därmed var tils vidare utagerad.

Men inte så kocken. Två dagar senare infann sig grytkommendörens hustru, åtföljd af honom själf, och anhöll om företräde. Hon kastade sig framstupa på golfvet tre gånger årad samt sade därefter att hon kommit för att fråga om jag ansåg det rätt och tillbörligt att hennes man, sedan de varit gifta i aderton år, nu öfvergaf henne. Han hade aldrig förut haft något att anföra mot henne, men icke desto mindre ville han nu skiljas.

Sammanhanget var inte svårt att gissa sig till, men jag frågade ändå för säkerhets skull hvarför han ville utträda ur det äkta ståndet.

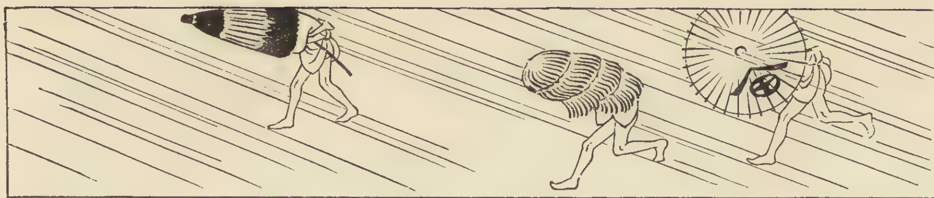
— Hon pratar för mycket — förklarade han djupt bugande och helt allvarsamt på sin befängda engelska rotvälska.

Och att döma af den ordström hans gemål lät flöda såsom bemötande af anklagelsen var denna icke alldeles grundlös.

Hon hade alltid skött sitt hushåll och sina barn på det bästa, försäkrade hon, hade aldrig brustit i lydnad mot sin man och hade hvart nyår, då han söp sig full, varit som en mor för honom. Och nu ville han skiljas för att resa bort!

— Herrn hör själf — sade kocken. — Den kvinnan pratar för mycket. —

Men trots min hardt när obetvingliga skrattlust tog jag honom »per aures», förehöll honom hans otillständiga planer och förklarade att jag inte ville hafva något vidare att skaffa med honom, såvida han fram-

härdade på sin äktenskapsupplösande bana. Behöfde jag honom framdeles, så kunde det lätt nog arrangeras utan skilsmässa.

Det förändrade saken, medgaf han. I så fall ville han ännu låta udda vara jämt. Men hon skulle ändå försöka att prata mindre, ty oftare än hvart nyår var han inte full och det var ju ingenting att tala om.

Hustrun inlät sig icke på vidare svaromål, men berörde igen tre gånger golfvet med pannan såsom uttryck af sin djupa tacksamhet mot mig, hvarpå paret bugade sig ut. Och en stund senare befunnos de i bästa sämja i köket framför spiseln rökande hvar sin lilla pipa — troligen till besegling af fredsslutet.

Senare gjorda förfrågningar i ämnet bragte upplysning om att för mycken talförhet värkligen kan anföras såsom laga skäl för äktenskapsskilnad, lika väl som svartsjukt temperament, smittosam sjukdom, slösaktighet, otrohet o. s. v. Lagstiftningen synes vara en smula sväfvande beträffande definitioner, men är i hufvudsak ännu fotad på Confucii filosofi. Och till kärna, om häller icke till form, lär denna kort om godt att en man kan skilja sig från sin hustru närhälst han tröttnar på henne.

Äktenskapsskilnad är därför också mycket vanlig i Japan, isynnerhet inom de lägre klasserna, där ekonomisk hänsyn spelar en viktig roll, men förekommer mindre ofta inom de förmögnare samhällslagren. Hvarför skulle väl den, som saklöst kan underhålla en eller flera konkubiner, underkasta sig ens det ringa bråket af en japanesisk skilsmässa? Hustrun intar i alla fall både i sin mans, i samhällets och oftast i sina egna ögon en altför underordnad ställning för att kunna göra tillvaron bitter för honom, han må sedan lefva huru som hälst. Och för honom har samhället naturligtvis intet ord af tadel. Han är man och hustrun är kvinna. Det är från japanesisk ståndpunkt fullkomligt tillfyllesgörande såsom förklaring af olikheten i deras ställning och rättigheter.

Men trots detta åskådnings- och behandlingssätt af kvinnan ha japaneserna såsom folk hunnit längre just i de egenskaper och i det slags kultur, man i occidenten antager att vårt betraktelsesätt beträffande henne utvecklat hos den civiliserade västerländingen.

Japaneserna äro själfva helt naturligt öfvertygade om att de löst problemet riktigt. De betrakta såsom barnsligheter och skratta åt alla västerländska idéer rörande kvinnan och hennes rättmätiga plats i samhället. Ty dem förefaller det helt enkelt afvita att så mycken energi, så

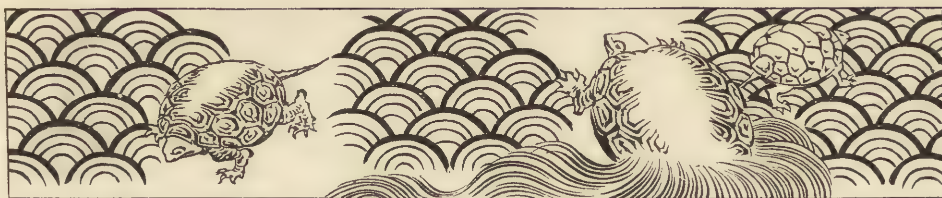
mycken tid, så stora kapital och så mycket arbete förslösas endast för en hop befängda åsikter om kvinnan, af hvilken samhället, enligt deras uppfattning, aldrig kan förvänta motsvarande valuta.

Så länge hon föder barn till världen — hälst söner — och tillfredsställande sköter sådana värf, som bidraga till att göra lifvet angenämt för mannen, fyller hon sin gifna plats i världsekonomin och gör sig förtjänt af ett visst mått af omhuldande. Men så snart hon söker taga ett steg utöfver gränserna för sin egen trånga sfär, inför hon ett element af oro och rubbning i den jämna utvecklingsgången af saker och ting och icke allenast förlorar sin plats i samhället, utan blir till och med skadlig därför. Ungefär så ter sig den japanesiska filosofin beträffande kvinnan och den ställning henne tillhör.

Så strängt afsöndrad från den öfriga mänskligheten som många hennes medsystrar i orienten har japanesiskan icke hållits, men hemmet har dock alltid betraktats såsom hennes uteslutande område, utöfver hvars gränser hon tillåtits träda endast i nödvändiga undantagsfall. Ju högre hennes familjs eller mannens ställning i samhället var, desto mindre tillständigt var det för henne att visa sig utom hus, medan hon inom detta var föga annat eller mera än mannens första tjänarinna. Och alt detta är än i dag föga eller alls icke förändradt bland det stora flertalet japaneser.

Ännu intar hustrun en så underordnad ställning att hon hvarken kan intaga sina måltider i samma rum och på samma gång som mannen, eller vägra att utföra snart sagdt hvilka som hälst sysslor det faller honom in att ålägga henne. Det är endast i ett ytterst inskränkt antal undantagsfall hennes förhållande till mannen blifvit i någon mån förändradt, ty äfven de flesta af de japaneser, som tro sig hafva fullständigt assimilerat västerländsk kultur, ha icke låtit denna i nämvärd mån invärka på sina åsikter rörande kvinnan och hvad henne tillhör.

Så till sist några ord om japanesiskans yttre. Hon är ej alltid en »Madame Chrysanthème», långt därifrån. Till och med Pierre Loti har i en senare bok — »Japoneries d'automne» om jag minnes rätt — medgifvit att japanesiskor i allmänhet äro hvarken mera eller mindre än fula. Och hvad deras mångomtalade grace beträffar, så beror uppskattningen af denna helt och hållet på tycke och smak, därmed dock ingalunda sagdt att den smak, som dikterat och dikterar förtjusningen

för de »graciösa japanesiskorna» är begriplig för västerländingar af vanligt ästetiskt skaplynne.

Täcka äro de ofta nog, såvida de icke tillhöra de vanligast omänskligt fula lägsta klasserna, och tillräckligt egendomliga i dräkt, skick och later för att på det högsta intressera främlingen. Men graciösa äro de icke annat än i detalj, så att säga.

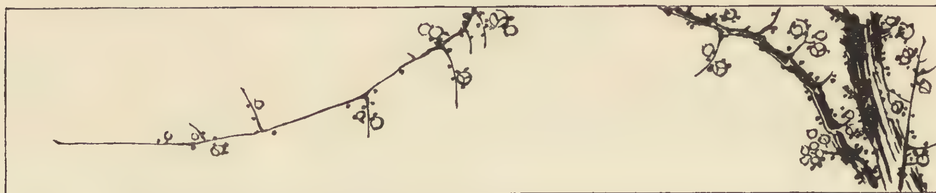
Så godt som alltid mycket liten till växten, är japanesiskan det oaktadt försedd med ett hufvud icke stort mindre än hennes västerländska medsystrars. Men trots denna oproportionerlighet föreskrifver modet i Japan en coiffure, som i det allra närmaste fördubblar hufvudets volym. Och därtill en dräkt, som ytterligare framhäfver missförhållandet, en »kimono» så snäf att den knappast alls bildar några veck, hvarken kring öfverkroppen eller kring extremiteterna.

Den enda motvikten mot det altför voluminösa hufvudet bildas af obi'n, en fotsbred gördel af tjockt siden, fodrad med siden samt oftast vadderad, så att den, lindad två à tre hvarf kring kroppen och baktill arrangerad i en egendomlig, väldig halfrosett, utplånar bvarje spår af midja hos bärarinnan. Särskildt då vädret är kyligt nog för en »haori», en kort, lös, yttre kimann, som bäres utanpå den öfriga kostymen, ter sig obi-knuten såsom en orimlig tournyr, eller rättare såsom ett mellanting mellan tournyr och puckel, belägen ungefär halfvägs mellan de naturliga platserna för båda.

Kvinna af medelklass.

Lägg härtill ett par fötter i skapnad af trianglar — baslinjen bildad af tårna — samt träskor eller sandaler, tre till fyra tum tjocka och så löst fästade vid fötterna att dessa vid gåendet icke kunna lyftas från marken, utan måste beskrifva en släpande bågrörelse utåt och framåt (med inåtvända tår) så vinnes ett skäligen tydligt begrepp om japanesiskans graciösa utseende utom hus. Men för en fullt riktig föreställning därom måste hon hälst ses i språngtakt, då den snäfva kimono'n gör det omöjligt för henne att röra annat än

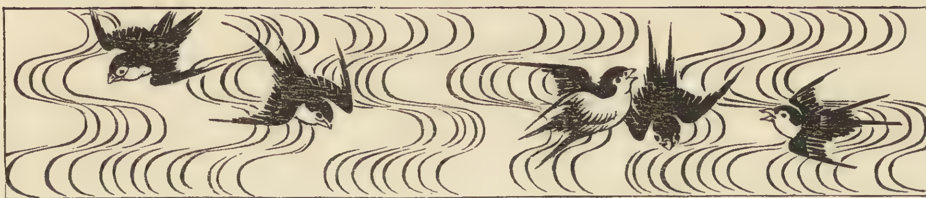

nedra delen af benen, från knäleden. Betraktad på något afstånd och bakifrån påminner hon lifligt — för att begagna ett amerikanskt uttryck — »om den östra fasaden af en liten ko stadd på språng västerut».

Men japanesiskan bör icke bedömas efter sitt utseende på vägar och stigar. Hon, likasom andra kvinnor i orienten, ter sig endast inomhus till sin fördel, såsom helt naturligt är då hela hennes utveckling sedan århundraden gått i riktningen af hennes afsöndring från den yttre världen. I sitt hem bär hon icke de tunga och oformliga träskorna, utan endast sina »tabi», vanligen hvita, af bomullstyg sydda strumpor, som inte nå högre än till fotknölen och äro delade i två afdelningar, den ena för stortån ensam, den andra för de öfriga. Med dessa glider hon ljudlöst öfver de fint väfda, oklanderligt rena mattorna af rishalm, som i alla japanesiska hus täcka golfven, och om hon häller inte kan låta bli att vända tårna inåt, så faller detta, tack vare längden af kimono'n, inomhus mindre i ögonen.

Kimono'n är alltid harmonisk i färg, aldrig bjärt utom vid särskildt högtidliga tillfällen, eller hos alt utom respektabla bärarinnor. Till och med obi'n är i hvardagslag vanligen af mörk färg, hos äldre kvinnor alltid svart, och endast vid festliga tıllfällen af brokigt siden, men då prunkande i de präktigaste färger samt ofta af mycket dyrbart material. Jag har själf hos en af de förnämsta sidenväfvarne i Kyoto sett röd, guldinväfd obi-brokad, värd omkring nittio finska mark per yard om tre fot. Egentligen graciöst är endast japanesiskans sätt att röra sina armar och vanligen vackra händer, hvarför hon också under skötandet af husliga sysslor ofta utvecklar en förvånande grad af täck prydlighet. Och hvad hälst hon har för händer utför hon med det gladaste smålöje, som om det beredde henne mera nöje än något annat hon kunde företaga sig. Det är en af hennes första plikter att alltid se glad och vänlig ut, och den har blifvit så grundligt inplantad sedan hennes tidigaste barndom att hon mottar äfven de skarpaste förebråelser med samma småleende min, som utmärker henne under alla andra omständigheter.

Huruvida denna glada belåtenhet med världen och lifvet kommer att fortfara också under de nya förhållanden, som hålla på att utveckla sig, är naturligtvis omöjligt att förutsäga med någon säkerhet. — Ännu är japanesiskan så godt som fullständigt oberörd af alla reformer och är därför samma barnsligt outvecklade personlighet som härtilldags.

Men Japan har bland andra nyheter också infört den af allmän uppfostran för både män och kvinnor i västerländskt praktisk stil. Lyckas denna uppfostran en gång bibringa japanesiskan full kunskap om att kvinnan i andra delar af världen, i de länder Japan tagit till förebilder, innehar en i mycket högre grad aktad och framstående ställning än hennes egen, så kan det väl knappast undvikas att hennes missnöje med tillvaron blir större än hos någon annan del af Japans folk.

Såvida nämligen det manliga, japanesiska släktet icke helt och hållet förändrar natur, hvilket är mycket litet sannolikt.

IX.

Hvarthän sträfva japaneserna? Kommer Japan att blifva kristet?

Målet, mot hvilket de japaneser sträfva, som äga ett klart begrepp om hvad reformerna i Japan åsyfta, är hvarken mera eller mindre än herravälde i den världsdel deras land tillhör. Gentemot västerländingarna i Asien är grundtanken i den japanesiska politiken helt enkelt »ôtez-vous-en que je m'y mette». Och frågan om Japan kommer att antaga kristendomen kan ändå kortare besvaras — med ett bestämdt nej. Men för att skänka svaren nödig trovärdighet är en kort utläggning af sakförhållandena nödvändig.

Japaneserna ha genom sin beröring med västerländerna lärt tillräckligt för att inse att de olika europeiska väldenas makt i sista hand beror på deras ekonomiska utveckling. De förstå numera att de ständigt ökade folkmassorna i Europa endast kunna fortbestå genom att utbreda sig till öfriga delar af världen och där vinna nya afsättningsorter för sina produkter, att, med andra ord, den kaukasiska rasen alls icke mera kunde lefva i de länder den bebor, såvida den inte finge utbyta sitt öfverskott af industrialster mot den mängd andra förnödenheter den behöfver utöfver hvad Europa frambringar.

De ha insett med ett ord att européernas kultur gifvit dem i händerna mekaniska medel för produktion, så kraftiga och så billiga, att deras egare med lätthet kunna tränga sig och sina alster in hvar som hälst i världen samt sålunda göra hvilket som hälst icke-europeiskt land först

ekonomiskt och därnäst politiskt beroende af den, som lyckats vinna det kommersiella försteget inom dess gränser. Och däraf ha japaneserna dragit den enda möjliga logiska slutsatsen: att de själfva endast genom att ställa sin utveckling på samma grundval och genom att kasta sig in i samma slags täflan kunna räkna på att bibehålla sitt ekonomiska och politiska oberoende.

Men på samma gång ha de också utan möda genomskådat den väfnad af grant ljudande humbug, hvarmed Europa omgifvit sin faktiskt altjämt hyllade grundprincip att makt är rätt. De behöfde icke synnerligt lång tid af beröring med Europa för att inse att endast de folks och länders mänskliga och politiska rättigheter respekterades, hvilka i nödfall kunde häfda dem med kanoner och repetergevär. Och i kraft af denna sin nyvunna kunskap i internationell rätt skaffade sig japaneserna själfva både kanoner och repetergevär, i sådan mängd att de börja förefalla en del européer alt utom bekväma. Ty det ha de också lärt af Europas exempel i Afrika, Asien o. s. v., att sådana civilisationsvärktyg, konstruerade enligt nyaste bakladdningsprincip, kunna fördelaktigt användas för anfall, då de inte behöfvas för försvar, såvida nämligen tillfället är gynsamt och föremålet för anfallet svagt nog samt tillräckligt rikt att göra detta ofarligt och lönande.

Men beträffande det slags mellanfolklig lögnaktighet, som gemenligen kallas diplomati, hade japaneserna såsom orientaler intet att lära ens af Europa. De behöfde inte vidare än några fingervisningar för att kunna servera detta slags frukt af sin urgamla, österländska utveckling i nya, västerländska skålar och servera den så aptitligt att västern så att säga med en mun sväljde anrättningen.

Det är rent af märkvärdigt huru fort japaneserna lärt att både officielt och enskildt slå omkring sig med stora ord och granna uttryck i västerländsk stil. »Folkets väl», »kulturens framsteg», »fosterlandets säkerhet» och många flera lika ståtliga termer flyga omkring under parlamentsdebatterna om budget och annat så tätt som flugor kring en sockerkaka. De japanesiska tidningarna använda dem likaså med utomordentlig ledighet och senast förkunnade ju mikado'n själf med stor högtidlighet samt utan att åtminstone officielt draga på munnen, att han endast i civilisationens intresse var tvungen att börja krig mot Korea och Kina! Härutinnan ha japaneserna således visat sig kunna fullt mäta sig med européer på dessas egen grund.

Repeter-gevär kunna de numera också själfva tillvärka samt inom kort likaledes både kanoner och ammunition i sina nya arsenaler. Och hvad öfriga kulturfrukter beträffar, så kappas engelsmän, tyskar och amerikanare om äran — och profiten — af att förse Japan med sådana i form af pansarfartyg, kryssare för förstörande af handelsskepp, torpedobåtar och andra mordmaskiner, alt naturligtvis af så hög förstörelsekraft som endast den modernaste västerländska civilisationen kan åstadkomma. Medel för att kraftigt befästa sig i sin nyvunna ställning af civiliserad stormakt äger Japan i mera än tillräcklig mängd till sitt förfogande, tack vare Europas beredvillighet att förskottera Kina omkring fyrahundra miljoner i finskt mynt för att ersätta japaneserna kostnader och tidsspillan vid pryglandet af dess egna söner.

För en lång tid framåt måste hvilken som hälst europeisk makt betänka sig grundligt och rusta ändå grundligare, innan den anfaller Japan med krig, medan japaneserna icke behöfva belasta sig med nya skattebördor för att såväl öka som underhålla armé och flotta. De kunna i stället ostördt egna sig åt vidare utveckling af sin industri samt på grund af denna tränga sig in åtminstone i alla ost-asiatiska länder, som hittills varit beroende af Europa för de flesta industrialster.

Beträffande denna industriella framtid har japanesernas politik också varit särdeles förutseende. Å ena sidan ha de nämligen enständigt vägrat lyssna till västmakternas yrkanden på en patentlag, som skulle skydda västerländska uppfinningar mot gratisannektering af japaneser. Det är ännu för tidigt, försäkrar deras regering; den japanesiska industrin är ännu för ung att bära bördan af dryga afgifter för begagnande af västerländska patent. Men personligen äro japanesiska industriidkare tillräckligt gamla att inse huru inbringande det är att stjäla andras både uppfinningar och varumärken, och det göra de därför dagligen och stundligen.

Å andra sidan åter voro de nog försiktiga att vid fredsslutet med Kina stipulera det kineser framdeles som hittills skulle vara utestängda från alla andra orter i Japan än några hamnplatser. Kineser kunna nämligen lefva och arbeta ändå billigare än japaneser och ha därför visat sig kunna utränga dessa från alla arbetsområden utan undantag, blott konkurrensen är fri och öppen. Först då Japans näringar hunnit så långt att dess egna arbetskrafter börja tryta, kan landet saklöst öppnas också

för kineser, hvilka under tiden behandlas alldeles på samma sätt i Japan som i Förenta Staterna.

Men det är långt ännu till den dag då de fyratio miljonerna japaneser komma att hafva mera än tillräckligt af lönande arbete. Och då den dagen inträffar komma de troligen att vara många miljoner mera manstarka, ty befolkningen i Japan ökas ofantligt snabt, så snabt att landet löper allvarsam fara att bli öfverbefolkadt.

Detta var ett af de viktigaste skälen för japanesernas önskan att erhålla Formosa, ty Formosa är ytterst glest befolkadt och eger rika naturliga resurser samt ett klimat i hufvudsak likt Japans, om ock något varmare. Åtskilliga miljoner japaneser kunna omedelbart placeras inom den nya eröfringen, hvilken sålunda kommer att åtminstone för någon tid motvärka folktillväxten i Japan.

Och förrän Formosa är fyldt, har Japan troligen längesedan funnit det redan nu förhoppningsfullt diskuterade tillfället att frånhända Spanien Filippinerna. Det behöfves endast en så allvarsam europeisk konflikt att japaneserna däri finna en garanti för ostördt utförande af sina planer om utvidgning söderut för att de skola skapa en anledning till strid med Spanien. Och att spanjorerna skulle vara oförmögna att ens göra Japan allvarligt motstånd, därom lider intet tvifvel.

Såsom japanesernas närmaste yttre- och inre politiska mål kan därför med tämlig sannolikhet antagas: i det förra afseendet sådan områdesutvidgning att Japan fullständigt beherskar alla förbindelser med Asiens ostkust, och i det senare en utveckling med största möjliga kraft af dess egna resurser, förnämligast de industriella, för att också på detta område bli enväldigt åtminstone i Ost-Asien.

Genom eröfringen af Formosa samt genom den dräpande industriella konkurrens de redan åstadkommit på olika områden, ha japaneserna tagit stora steg mot dessa mål, så stora att man knappast mera kan betvifla det Japan, såvida dess folk lämnas att ostördt fortgå på de beträdda banorna, i en alt utom aflägsen framtid kommer att uppnå det som ledarne af dess politik åsyfta.

Då væ victis! Ty japaneserna hvarken ha förändrat eller komma någonsin att förändra sin natur af asiater och komma därför vid första tillfälle att skjuta västerländingarna åt sidan med ännu mindre hänsyn än dessa ofta ådagalagt gentemot icke europeiska folk. Asien för asiaterna!

lyder redan nu den allmänna lösen i Japan, och innerst öfversätter hvar japanes detta till: Asien för japanerna!

Personligen tror jag visst inte att japaneserna äro framtidens ras, att deras förmåga att göra sig till herrar ens i Ost-Asien ännu på minsta sätt motsvarar deras vilja, trots alla framsteg de gjort. Men viljan betviflar jag däremot icke, dels emedan redan en kortvarig beröring med japaneser är nog för att öfvertyga en och hvar om bottenlösheten af deras både ärelystnad och självtillit, dels emedan de såsom asiater och buddhister äro så i allo olika den kaukasiska, kristna världen, att de knappast kunna betrakta västerländingar annorlunda än såsom naturliga motståndare och fiender.

Japanesernas, på buddhistisk och confuciansk filosofi grundade världsåskådning är i så många stycken diametralt motsatt den västerländska att mycket och mångt af det vi betrakta såsom dygd i deras ögon är lastbart. Hela vårt sätt att betrakta företeelserna är dem främmande, ofta obegripligt, och så snart frågan icke gäller det materiella området, äro japaneserna långt ifrån öfvertygade om att vårt åskådningssätt är det riktiga. Tvärtom förneka de oftast ända till möjligheten af att deras egna, sedan sekler fortärfda åsikter kunde taga fel.

Det är härutinnan försöken att införa kristendomen i Japan stött på de mest oöfverstigliga hindren. Så snart en japanes får del af bibelns lära, att mannen »bör öfvergifva fader och moder, syster och broder för att följa sin hustru», protesterar han och förklarar detta vara den mest hädiskt omoraliska lära som någonsin förkunnats. Japanesens förnämsta plikt och skyldighet är den mot föräldrar och därnäst mot andra blodsförvandter. För deras skull måste han när som hälst lämna sin hustru, för föräldrarnas till och med sina barn. Fordom utsträcktes plikten mot föräldrar också till den feodala länsherren, för hvilken enhvar hans clans-man var skyldig att utan tvekan offra både lif och egendom, men dennes plats har numera intagits af monarken, gentemot hvilken lojalitet är en högre plikt än någon annan.

Hela det japanesiska samhället hvilar på denna patriarkaliska grund, hvilken långt ifrån att rubbas, under tidernas lopp tvärtom blifvit så befästad att hvarje japanes anser till och med kritik däraf för en närapå landsförrädisk händelse. Förkunnare af kristendomen betraktar han därför helt naturligt med känslor af misstro och hat, ty för honom är missionären en fiende till det han lärt att hålla heligast och ställa högst.

Detta beträffande massan af folket, som icke räsonnerar, utan blindt tror på det fäder och förfäder trott. Hvad de öfriga vidkommer, så ha de läst för mycket om västerländerna för att sätta synnerlig lit till den kristliga skylt, som pryder ingångsporten till hvart och ett af dem. De veta att bakom denna skylt döljer sig lika mycken otro och likgiltighet för all religion som bland dem själfva och egna därför numera ingen tanke åt möjligheten af ett religionsbyte i Japan.

Under de första åren efter den stora omhvälfningen tänkte man, medan reformifvern var hetast, också allvarsamt på att officielt införa den kristna religionen i Japan, inte för det man ansåg denna bättre, utan emedan man trodde att västmakterna skulle behandla ett kristet Japan bättre än ett hedniskt. Men sedan de utskickade, som sändts till occidenten för att studera den kristna religionen i Europa och Amerika, återvändt och aflagt rapport, lät man alla sådana planer falla. Man ansåg — kanske icke alldeles utan skäl — en religion eller två, hvilkas bekännare lärt att lefva i frid och endräkt, långt bättre än en massa sekter, som ömsesidigt dömde hvarandra till helvetets hetaste vrå. Och därjämte hade man kommit underfund med att Japans officiella religion på det hela spelade en mycket underordnad roll inom de kretsar, där västmakternas hållning och politik mot mikado'ns rike afgjordes.

De första kristna missionärer, som för några hundra år sedan kommo till Japan, vunno först storartad framgång i sina sträfvanden, så att antalet omvända japaneser snart steg till tusen och tiotusental. Men dessa missionärer voro jesuiter, män skolade i konsten att vinna människor och troligen därtill beredvilliga att icke altför strängt hålla på de lärosatser, som föreföllo japaneserna mest motbjudande.

Senare kommo andra missionärer till, och de kunde själffallet icke förlikas med de förutvarande, utan väckte omedelbart en strid, hvilken i ingen ringa grad bidrog till de dåvarande japanesiska myndigheternas beslut att utrota kristendomen med rötterna. En storartad förföljelse sattes i gång såväl mot främmande som mot infödda kristna och fortgick tills de förra blifvit utdrifna och den sista af de senare tvingats att återgå till buddhismen eller blifvit halshuggen.

Sedan dess har först den nyaste tiden åter bevittnat försök i större skala att predika kristendom för japaneserna. Västmakterna tilltvingade sig rätt för missionärer att lefva och värka i Japan, men någon synnerlig

framgång ha dessa missionärer icke vunnit. En och annan vuxen japanes omvändes visst då och då, och ett antal skydd- och huldlösa barn uppfostras till kristna i missionsskolorna, men i sin helhet är resultatet af missionsvärksamheten i Japan oproportionerligt litet i förhållande till användt kapital och arbete.

Numera betrakta japaneserna med största likgiltighet de många olika missionernas värksamhet. De ha längesedan lärt sig noga skilja mellan sådant, som direkt kan befordra Japans utveckling till en makt af första rang, och sådant, som icke kan utöfva något synnerligt inflytande i denna riktning. Till den senare kategorin hänföra de utan betänkande såväl den kristna som alla andra religioner, ehuru de af rent praktiskt-politiska skäl föredraga de patriarkaliska läror, som gjort det japanesiska till jordens troligen lojalaste folk.

Japan hyser, såsom i det föregående ofta påpekats, numera ingen afsikt att blifva helt och hållet västerländskt. Tvärtom betona japaneserna i våra dagar att de äro asiater, men anse sig därför ingalunda i mindre grad såsom en kulturras. Det är såsom asiater de göra anspråk på en ställning i allo jämbördig med de västerländska folkens, och asiater såväl som hedningar ämna de därför förblifva. Detta är orsaken, hvarför de numera förhålla sig så dräpande orientaliskt likgiltiga gentemot kristendomen att ingen, som skärskådat saker och ting på nära håll, för ett ögonblick kan betvifla att Japan aldrig kommer att blifva kristet.

JAPANESISKA VANDRINGSDAGAR.

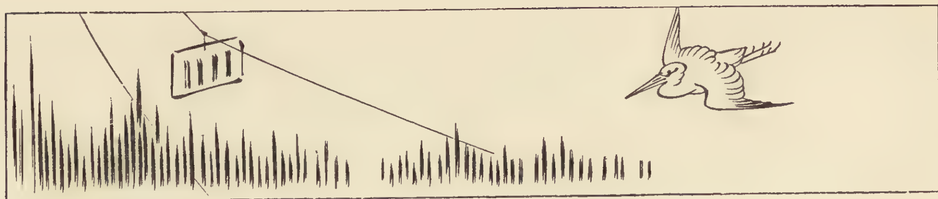
X.

Kamakura.

För icke så alldeles länge sedan plägade de damtorra samlingar af intetsägande åratal och fakta, hvilka af herrar pedagoger ansågos lämpliga såsom underlag och källa för s. k. historisk kunskap, meddela att Japan i äldre tider regerades af tvänne »kejsare», en »andlig» och en »värdslig». Numera veta väl alla utom måhända en del statsunderstödda författare af läroböcker i historia att den s. k. världsliga kejsaren, shogun'en, endast var en öfvermäktig första minister, hvars inflytande var så stort att den »andliga», d. v. s. värkliga och legitima herskaren i många afseenden ställdes i skuggan. Men några ord om den utveckling, som ledde till sådan tudelning af makten, äro det oaktadt kanske ej alldeles öfverflödiga.

I Japan såsom annorstädes var det första samhällsskick, som utvecklade sig, helt och hållet patriarkaliskt. Folket ägde intet spår af känsla för nationell sammanhörighet, utan sönderföll i en mängd stammar och familjer, hvilka senare alla stodo under familjehufvudmannens omedelbara och i all hufvudsak oinskränkta styrelse. Blodsförvandtskap var det enda band, som knöt samman medlemmarna af en familj till ett helt samt familjerna af samma stam i sin tur till clan'er, hvilka helt naturligt betraktade hvarandra såsom medtäflare och därför såsom fiender.

Under sin första, endast högst ofullständigt kända utvecklingsperiod var Japan ett enda stort stridsfält för dessa stammar, under sin tidigare historiska tillvaro ett rof för strider mellan de clan'er stammarna små-

ningom bildade. De tidigaste, af de alt utom tillförlitliga krönikorna omnämda regenterna voro intet annat än stamhöfdingar, som blifvit tillräckligt mäktiga att kunna betvinga andra stammar. Många af dessa utgjordes åter sannolikt i begynnelsen af de urinnevånare som de egentliga japaneserna funno i besittning af landet vid sin ankomst dit. Ty att den japanesiska rasen kom till det nuvarande Japan från någon annan del af världen är numera så tämligen säkert faststäldt, om också ingen med bestämdhet kunnat eller kan angifva dess ursprung.

Dessa första regenters bragder fortlefde i sägn och saga samt utmålades småningom i sådana färger att inga vanliga dödliga kunde tillmätas förmågan att utföra dem, och så uppstodo legenderna om det japanesiska herskarehusets gudomliga ursprung. Men trots detta kunde Japans mikado'r inte undgå den naturlag, som omöjliggör sund utveckling af hvad slag den vara må, såvida den icke grundas på fortsatt värksamhet. De japanesiska monarkerna förföllo i veklighet, så snart de icke vidare behöfde använda sina krigiska egenskaper för att upprätthålla det välde de numera vunno genom arf. Tron på deras gudomliga rätt till makten hade, genom deras blotta innehafvande däraf under många släktled, blifvit altför djupt rotad för att de mera skulle nödgats själfva häfda denna rätt. De kunde saklöst delegera mera eller mindre af sin makt till undersåtar, dem de önskade utmärka genom bevis på sin ynnest.

Men i samma mån som regenternas förvekligande tilltog och seden att låta en eller annan undersåte regera i deras ställe blef regel, begynte också de främsta af mikado'ns undersåtar altmera anse sig berättigade till ynnestbevis i form af höga ämbeten, förläningar o. s. v. och sådana ynnestbevis blefvo helt naturligt i mån som regentens makt minskades föremål för stridigheter mellan hans mäktigaste undersåtar. Det mikado'n en gång frånhändt sig kunde han hvarken mera återvinna eller ens i regeln mera på något sätt bestämma öfver, utan såg han sig nödsakad att låta sina oregerliga undersåtar kifvas om förläningar och ämbeten bäst de gitte. Det antal beväpnade män de kunde underhålla samt därtill deras egen förmåga såsom krigare bestämde snart i långt högre grad än mikado'ns vilja gränserna för de olika daimyor'nas makt och inflytande. Inbördes krig blef det vanligaste och enda medlet för vinnande af makt och än den ena än den andra clan'en uppsvingade sig på detta sätt till den ledande ställningen i Japan.

Under senare hälften af elfvahundratalet stod striden om makten mellan Taïra- och Minamoto-clanerna. Den förra vann öfverhanden och lyckades under omkring tjugu år behålla regeringstyglarna, men handhade dem med sådant öfvermod och sådant ringaktande af alla andras rätt, att småningom alt flera af Taïra-anhängarena afföllo och slöto sig till motståndarne, som visst voro kufvade, men därför ingalunda krossade.

Anförare för dessa var Yoritomo, en framstående Minamoto, som blifvit förvisad från hufvudstaden Kyoto, och tillbragt sin förvisningstid med värfvande af anhängare och befästande af sin makt i den del af landet, där hans clan hörde hemma. Under hans ledning blefvo Minamoto-clansmännen igen farliga motståndare, hvilka icke allenast lyckades återupptaga kampen mot Taïra-clanen utan slutligen till och med besegra och störta denna. Yoritomo blef den mäktigaste mannen i Japan och erhöll af mikado'n, som hunnit blifva hjärtligt led vid Taïra-förmynderskapet, titeln: Seii-tai-shogun, i något fri öfversättning: generalissimo. Därmed var shogun'atet, det »världsliga» kejsare-ämbetet, instiftadt och dess första innehafvare valde till residensstad den lilla orten Kamakura, inte långt från den plats, där Yokohama långt senare uppstod.

Där befästade Yoritomo yttermera sin makt och organiserade sin regering på ett sätt, som i hufvudsak följdes af senare shogun'er och under tidernas lopp gjorde det altmera omöjligt för de legitima monarkerna i Kyoto att frigöra sig från dessa sina allsmäktiga ministrars ledband. Yoritomo utdelade bland sina anhängare Taïra-clanens i beslag tagna länderier och visade på många andra sätt sin frikostighet mot alla, som slöto sig till honom, så att mikado'n, som intet mera hade att gifva, snart såg shogun'ens makt vida öfverglänsa sin egen. Kamakura blef sålunda den värkliga hufvudstaden och bibehöll sig såsom sådan äfven för en tid efter Yoritomo's död.

Icke mindre än en miljon innevånare uppgifva häfderna att Kamakura ägde under denna sin glansperiod, och att döma af de minnesmärken af denna, som ännu finnas kvar, är det lätt att tro uppgifterna om rikedomen, prakten och lyxen i den första shogun'ens residensstad. I Kamakura afgjordes rikets viktigaste ärenden, i mikado'ns namn visserligen, men oftast utan att frågorna ens meddelades honom, förrän shogun'en redan afgifvit sitt afgörande votum. Där samlades alla landets förnämsta män med sina ostyriga samuraï, hvilka gjorde det alt utom säkert för vanliga,

obeväpnade dödliga att röra sig på gatorna. Dit, till Kamakura, kommo de sändebud Kublai-khan — Genghis-khans sonson och efterträdare — sände till Japan att yrka på tribut såsom bevis på japanesernas erkännande af tartar-furstens öfverhöghet. Och där blefvo dessa sändebud halshuggna på befallning af shogun'en, som alls icke lät sig förskräcka af tartarernas öfverlägsna krigsmakt, hvars upprepade anfall han senare lyckades tillbakaslå med bra nog ringa förlust för Japan.

Kamakura äger sålunda en mängd ärorika minnen för den, som är intresserad af Japans äldre historia, men af staden själf finnes intet mera i behåll. Endast en obetydande fiskareby står numera på den plats, därifrån Yoritomo fordom regerade mikado'ns rike, ty det gamla Kamakura blef under senare inbördes krig så grundligt förstördt att staden bokstafligen blef utplånad från jorden. Men i omedelbar närhet af byn finnas ännu några väldiga, förfallna tempel, anlagda efter sådan plan och utsmyckade i sådan stil att de icke lämna rum för några tvifvel om storleken och rikedomen hos den stad, för hvars befolkning de ursprungligen uppförts. Och främst af alt finnes där den berömda jättebildstoden af Amerika, ljusets inkarnation, den väl ingen besökare af Japan försummar att se.

»Daihutsu», såsom stoden i dagligt tal benämnes, står sedan fyra hundra år tillbaka i fria luften, utsatt för väder och vind, skyddad endast af några väldiga, gamla träd. Så länge är det nämligen sedan en flodvåg för andra gången förstörde den kolossala tempelhall, i hvilken bilden ursprungligen stod, och redan då hade Kamakura förlorat så mycket i rikedom och betydenhet att templet icke mera kunde återuppbyggas. Och lika litet ha de öfriga templen kunnat underhållas, utan förfalla de årligen altmera. Där och hvar vittna ännu kvarlefvor af förgyllning och lackering samt präktiga sniderier om den prakt, som i forna dagar utmärkte de vida berömda hälgedomarna, men öfveralt vittnar på samma gång det ohäjdade förfallet om huru litet senare släktled vårdat sig om att vidmakthålla det förfädren upprättat.

Från Yokohama till Kamakura är det endast femtio minuters järnvägsfärd och tåg gå alla tider på dagen, hvarför den gamla, förfallna shogun-hufvudstaden blifvit ett ytterst vanligt mål för turister. Banan är, liksom alla andra banor i Japan, smalspårig, med barnsligt små vagnar, som dock äro rymliga nog för de diminutiva japaneserna. Tredje-klass-

vagnarna äro alla försedda med i oljefärg målade hvita ränder midt öfver fönsterrutorna, en skenbart så ändamålslös dekoration att jag såg mig föranlåten fråga en medpassagerare om meningen därmed.

— Oh! det är bara ett skydd för fönstren. Japaneserna kände fordom inte till glas, och därför händer det ännu altjämt att passagerare från det inre landet, hvilka icke förut rest per järnväg, sticka hufvudet genom glasrutorna.

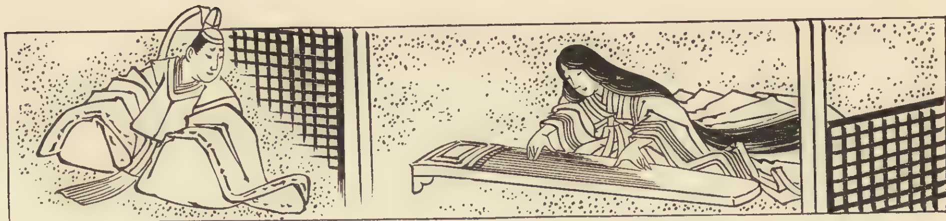
Hvilket jag annoterade såsom den bästa tänkbara illustration af huru otroligt ny nutiden ännu är i Japan — så ny att man nödgas använda oljefärg för att göra glas synligt, så att säga.

Banan går fram genom en näjd, där jorden är delad i små rutor som ett schackbräde samt odlad som en köksträdgård öfveralt där odling blott varit möjlig. En gång under de femtio minuter färden räcker, byta vi om tåg och anlända kort därpå till en liten station, därifrån det är tjugu minuters väg till fots till Kamakura.

En ynkligt fattig fiskareby, med halmtäckta kojor längs en enda lång, oregelbunden gata, som är försedd med ett öppet dike längs midten, är alt, som finnes kvar af Yoritomo's folkmyllrande residens. Absolut ingenting i byn anger att där en gång stått den största och rikaste stad Japan för tiden kunde uppvisa, intet minner om dess blodiga historia, intet om den slösande prakt, som fordom utmärkte shogun-hofvet såväl som de befästade, palatslika hus, där rikets förnämsta daimyo täflade med hvarandra i lyx och öfverdåd. En mera fullständig missräkning är icke gärna möjlig än den man erfar i Kamakura, då man kommer dit full af förhoppningar om minnesmärken från en af Japans glansperioder.

Men det är endast en försmak af hvad man i den vägen har att vänta på många andra platser i Japan, hvars af trä bygda städer så ofta härjats af eldsvådor att endast ytterst få värkligt gamla byggnader numera finnas kvar. Städers, tempels och borgars traditioner äro gamla, ofta oerhördt gamla, men det man numera ser äger i regeln inga synnerligt gamla anor, mången gång endast några tiotal, sällan så mycket som några hundratal år.

Det är först då man lämnat den nuvarande eländiga byn bakom sig och företager en vandring till de olika templen, eller tempelruinerna, man begynner vinna en föreställning om stadens utsträckning i äldre tider. Ty fordom stodo alla dessa tempel i Kamakura själft, som då sträckte

sig en eller annan mil från hafsstranden in emellan kullarna och upp längs deras sidor.

Minst illa medfarna äro de väldiga, månghundraåriga träden, som där och hvar bilda grupper kring templen, eller såsom praktfulla alléer leda upp till deras djupt nötta, mossbelupna stentrappsteg — träden och stoden af Amida, den hvarken tid, eld eller vatten förmått beröfva någon nämvärd del af dess kolossala majestät. Men templen själfva finnas kvar endast till mera eller mindre viktiga delar. Där och hvar en portbyggnad eller en tempelhall af trä, med pelare, tak och bjälkvärk i grå stenfärg, sådan fukt och sol under seklernas lopp åstadkommit den, i fantastiska linjer, af väldig storlek och så bizarra som endast kinesisk-japanesisk arkitektur skapat byggnadsvärk. Annorstädes präktiga förgyllningar, eller lackarbete som trotsat tid, väder och vind, eller sniderier i trä, oändligt invecklade, oändligt väl utförda, vittnande i lika mån om äldre tiders konstnärliga arbetsskicklighet och om de tempels rikedom, för hvilka de utförts, men i de flesta fall så illa medfarna att endast enstaka delar skänka en föreställning om hvad det hela fordom varit.

Endast ett litet tempel, hälgadt åt Yoritomo's minne, har under senare år blifvit restaureradt, men de järnpelare, som uppbära taket och den mera egendomliga än vackra dekoreringen i svart och guld vittna alt för tydligt om smakförändringen och försämringen i våra dagars moderniserade Japan för att skänka hälgedomen något synnerligt intresse i främlingens ögon.

Af större intresse äro två af de förfallna, icke-restaurerade templen, det ena hälgadt åt krigsguden, Hachiman, med egendomliga pelare och inveckladt bjälkvärk i rödt, det andra hälgadt åt Kwannon, nådens och barmhärtighetens gudinna, Kwannon, som själfvilligt försakade Nirvana, evighetsron och friden, för att återvända bland de dödliga och lida deras sorger och kval under oräknade åldrar samt sålunda frälsa deras själar.

En kolossal bildstod, enligt legenden skuren i trä af gudarna själfva, utgör den förnämsta sevärdheten i Kwannon-templet, som bygdes enkom för denna för sin helighet och sina undergörande egenskaper vida berömda stod, hvilken af hafsvågorna burits till stranden invid Kamakura. Den afdelning af hälgedomen, där bilden står, är ständigt höljd i heligt mörker, hvilket endast i ringa mån skingras af skenet från några ljus, hvarmed den helt förgylda stoden belyses af en tjänstgörande präst —

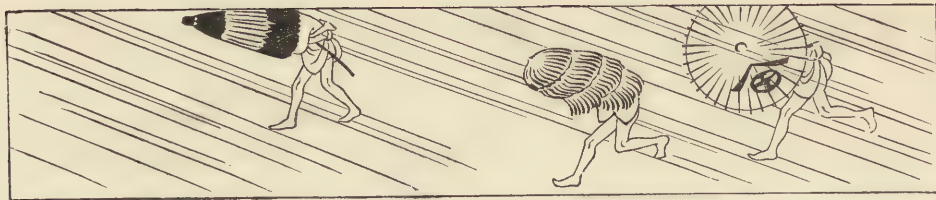
mot en ersättning af några »sen», som numera utgöra templets så godt som enda inkomst.

Af intresse är också den stora klockan i Kamakura, isynnerhet för dem, som inte ännu sett någon annan af de berömda tempelklockorna i Japan. Det är en nio fot hög bronscylinder, hvars öfra ända är sluten och bildar i det närmaste ett halfklot. Kläpp finnes ingen, lika litet som i andra japanesiska klockor, utan sker ringningen medels en träbom, upphängd i kedjor på sidan om klockan, som träffas af bommens ena ända. Denna kräfver betydande kraft för att svängas, men framkallar då ett djupt, dånande ljud, som småningom dör bort i en serie tonvågor, hvilka hålla luften i dallring under väl tio minuter.

Kamakura-klockan är emellertid på långt när ej den största i Japan och häller icke den älsta, ty den göts för endast sexhundra femtio år sedan. I Kyoto finnes en, som väger bortåt sjuttiofyra tons och är omkring femton fot hög, medan den vida berömda klockan i Nara är något öfver tretton fot i längd samt nio i diameter och mera än elfva hundra sextio år gammal. Men klockan i Kamakura besitter enastående underbara egenskaper, såsom en i templet därinvid till salu hållen beskrifning därom meddelar. Den icke allenast ljuder så starkt, att dess dånande klang tydligt kan förnimmas i underjorden, där Emma-O sitter till doms öfver de döda, utan den har till och med en gång antagit mänsklig gestalt och begifvit sig ut på vandring i Japans bygder.

Det begaf sig nämligen en gång, icke långt efter det den berömda klockan blifvit gjuten och upphängd i Kamakura, att en främmande buddhist-präst af jätteväldig skapnad uppenbarade sig bland folket. Ingen kände hans namn och ingen visste hvarifrån han kom, men öfveralt där han drog fram predikade han bot och bättring samt uppmanade folket att draga till Kamakura för att bedja inför och lyssna till Engoku-ji templets heliga klocka. Slutligen blef det bekant att det var klockan själf, som på gudarnas tillskyndan antagit mänsklig gestalt och i den jättelika prästens skepelse vandrat kring landet för att väcka folket ur dess likgiltighet och otro. Och många drogo till Kamakura, bådo och lyssnade till tempelklockan samt erhöllo alt hvad de bådo om.

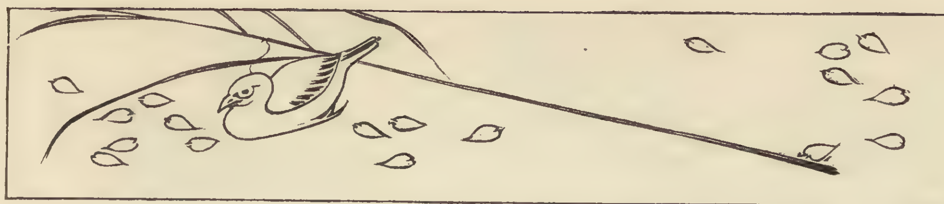
Nere i fiskarebyn, i en af dess kojor med brant stupande halmtak, på hvars ås frodas en yppig rad af »takplantan», yane-shobu, lefver och arbetar en man vid namn Masamune. För sex hundra år sedan var hans

stamfar af samma namn en af de mest berömda svärdssmeder Japan ägt, en man hållen i högsta ära och anseende både af shogun'en själf och af hela hans hof. Ty sådana svärd som Masamune kunde ingen annan smida, så underbart väl härdade, så skarpa och så väl afvägda att de närapå af sig själfva klöfvo sin man ned till midjan. Masamune's svärd betalades redan under hans egen lifstid med väldiga summor, och nu äro de bland samlare värda långt mera än sin vikt i guld, ehuru såsom vapen inte att jämföra med ett par lod bly, framdrifna af krutet i ett bakladdningsgevär.

Den berömda svärdssmedens ättling lefver ännu på samma ort, där Japans mäktigaste daimyo en gång täflade om äran att till drygaste pris få köpa hans stamfars svärd, och ättlingen är också smed. Men han smider spadar och plogbillar och hvarken åtnjuter ära och anseende, eller kan vinna mera än den knappaste bärgning genom att tillvärka plogar, hvilka någon gång plöja upp ur Kamakuras risfält hufvudskallar, klufna itu måhända medels just ett af de svärd, som gjort hans ätts namn så berömdt i Japan. Ett enda af dem skulle i våra dagar göra den fattiga plogsmeden förmögen för återstoden af hans lif, men han har hvarken ärft någon af sin stamfars klingor eller konsten att smida dem, lika litet som han numera kunde förtjäna ens sitt uppehälle om han smidde aldrig så goda svärd. Deras tid är lika oåterkalleligt förbi som Kamakuras glansperiod.

XI.

Via Tokyo till Ikao.

Då sommaren kommer på allvar, söker sig litet hvar, som möjligen kan lämna det japanesiska låglandet, upp till högtrakterna för att åtminstone under nätterna komma i åtnjutande af något liknande svalka. Ty under sommarmånaderna, från midten af juni till senare hälften af september, är hettan i låglandet nära nog tropisk och luften därtill så mättad af fukt att hettan blir dubbelt pinsam, tryckande och tung, så att man endast med svårighet kan andas.

Det är denna egendomlighet hos Japans klimat, den långvariga, starka och fuktiga sommarvärmen, som gör det möjligt för en mängd halftropiska växter att uthärda de japanesiska vintrarna, som oförtydbart minna om närheten till Sibirien. Under den långa och drifvande växtperioden hinna årsskotten så utveckla sig att frosten inte mera skadar dem, hvartill dessutom kommer att denna aldrig fortfar lång tid i sträck. De isande vindarna från Asiens fastland aflösas alltid om högst någon vecka af sydliga och sydostliga brisar, som stryka fram öfver Stilla Oceanens golfström — »den svarta strömmen» säga japaneserna — och medföra fuktig värme, tillräckligt stark att smälta all snö och is, fläktarna från Sibirien åstadkommit.

En annan och alt utom behaglig egendomlighet hos det japanesiska klimatet är denna ständiga och oberäkneligt snabba ombytlighet från värme till köld och tillbaka till värme igen, en egendomlighet, som tillfyllesgörande förklarar hvarför lung- och strupåkommor — främst lungsot — förekomma så talrikt i Japan. Och detta förklarar åter hvarför de

annars så sparsamma japaneserna, som förträffligt kunna utstå hettan, i så stort antal draga upp till bärgen för att tillbringa sommaren i dessas hälsosamma luft.

Sommartillflyktsorter motsvarande alla rimliga japanesiska anspråk på bekvämlighet finnas i otal, vanligen i närheten af en eller annan medicinal-källa, sådana Japans vulkaniska bärgstrakter äga i mängd. Men för främlingar, som hvarken äro vana att tillbringa dag och natt på golfven i omöblerade rum, eller kunna existera någon längre tid endast på ris såsom hufvudsaklig föda, är valet snart träffadt. Högst få japanesiska sommarhotell ha nämligen ännu infört sådana bekvämligheter i inredning och möbler västerländingar äro vana vid, och därför flocka dessa vanligen tillsamman på ett par, tre orter, där de bilda hela sommarkolonier af bra nog det vanliga badortslaget, om ock i alt utom vanliga badortsomgifningar.

Noga taget finnas endast tre platser att välja emellan för främlingar, som icke äro missionärer: Myanoskita, Ikao och Nikko. Ett par andra bärgsorter, hvilka annars skulle lämpa sig förträffligt såsom sommarkvarter, äro nämligen så öfverfylda af missionärer att psalmsjungandet pågår så godt som oafbrutet dag och natt, hvarför de också undvikas af alla, som hvarken tro att japaneserna någonsin komma att bli kristna eller att de skulle vinna synnerligt på ett ombyte af religion.

Myanoshita är en särdeles gouterad plats inte långt från Yokohama, en badort med heta, lindrigt svafvelhaltiga källor samt en mängd utsiktspunkter, därifrån det heliga bärget, Fuji-yama, eller Fuji-san, »herr Fuji» såsom japaneserna vanligen benämna det, kan ses i alt sitt majestät. Men Myanoshita ligger endast omkring fjortonhundra fot öfver hafvet och blir därför senare på sommaren ofta olidligt varmt, hvartill kommer att hvarenda turist af de många tusenden, som under sommaren besöka Japan, regelbundet tillbringa några dagar i det enda goda hotell af västerländskt slag platsen äger. Och detta åstadkommer för mycket af lif och rörelse för enhvar, som har annat att göra än att döda tiden.

Detsamma gäller om Nikko, ehuru i mindre grad, då där finnas tre hotell, på hvilka turisterna fördela sig. Men i stället är Nikko den regnrikaste plats i Japan, hvilket betyder att man där inte kan räkna på mera än en värkligt klar och fullt regnfri dag i medeltal per vecka. Och det är väl litet på en plats som Nikko, så historiskt och konstnärligt intressant samt med skäl så berömdt för sin naturskönhet.

Japaneser på lustparti. Fuji-yama i bakgrunden. Teckning af Hokusai.

Återstod altså endast Ikao, där enligt annonser och resehandböcker bärgsluften är ovanligt stärkande, sceneriet sällsynt vackert, hotellen goda och »prisen moderata». Det motsvarade så väl våra fordringar att vi, ett litet sällskap västerländingar, beslöto uppslå våra sommarbopålar i Japans Vichy, såsom Ikao blifvit benämdt, ehuru de heta källorna där i regeln inte användas för annat än utvärtes bruk. Tidigt i Juni voro alla medlemmar af vårt sällskap redo för afresa, och vi begåfvo oss på väg, men då den värkliga sommarvärmen ännu icke vidtagit, beslöto vi enstämmigt att stanna öfver några dagar i Tokyo, där alltid något af intresse står att se äfven för dem, som tillbragt åratal i Japan.

Tokyo, såsom staden numera benämnes, eller Yedo, såsom den förut hette, är såsom hvar man vet nu till dags Japans enda hufvudstad. Men ända till den stora samhällsomstörtningen var Yedo inte annat än shogun'ens residensstad och intog såsom sådan, åtminstone officielt, endast det andra rummet bland Japans städer, näst efter Kyoto, mikado'ns residens och därför den lagliga hufvudstaden. Efter shogunatets störtande utsåg emellertid monarken Yedo, som både var långt folkrikare och af större kommersiell betydelse än Kyoto, till landets framtida hufvudstad samt förändrade dess namn till Tokyo, »den östra hufvudstaden».

Att den efter modernitet sträfvande nuvarande mikado'n valde den praktiskt mest betydande orten i landet till säte för regeringen var väl på det hela endast naturligt, om också ej absolut nödvändigt. Men att Tokyo alls kunnat blifva en betydande stad förefaller vid första påseende oförklarligt, trots dess läge vid mynningen af en flod, som bildar den naturliga samfärdselleden för ett af Japans bördigaste och rikaste jordbruksdistrikt. Lågt liggande sumpmarker omgifva nämligen på alla håll de få, obetydande kullar, som bilda hjärtat af staden, hafsbukten vid hvilken den ligger är under ebbtid tillgänglig endast för flatbottnade sampan'er och små djunk'er och inga höjder skydda staden i norr och nordost, så att dess klimat under vintern är lika bitande kallt som under sommaren kväfvande hett.

Men oaktadt alla dessa oförmånliga sidor gjorde Ieyasu, den första shogun'en af Tokugawa-dynastin, den då obetydande orten Yedo till sin hufvudstad och därmed inom kort till den i alla afseenden viktigaste staden i Japan. Hans och hans närmaste efterträdares ledande politiska princip var Japans isolering från den öfriga världen och för att bättre kunna

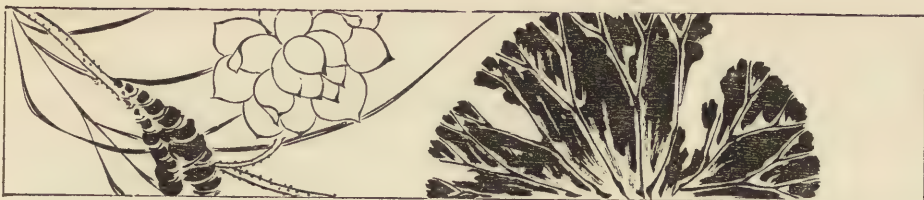
Ioyasu, den första Tokugawa-shogunen. Grundläggare af Tokyo.

genomföra denna politik förbjödo de bland annat också byggande af större fartyg än sådana kusttrafiken kräfde. I Ieyasu's ögon betydde därför Tokyo's olämplighet såsom hamn mindre än intet, tvärtom säkerställdes ju därigenom den nya hufvudstaden mot alla anfall från sjösidan. Och från landsidan gjorde den kringliggande näjdens natur af slättbygd den fästning han uppförde så mycket mera svårangriplig, medan hygieniska betänkligheter antagligen spelade platt ingen roll i hans planer. För honom själf, hans hofmän och daimyo fans lågt belägen grund tillräckligt och om andra, som möjligen komme att bosätta sig i den nya hufvudstaden, bekymrade han sig föga. De kunde lefva eller dö bäst de gitte.

Tokyo's egendomliga topografi, d. v. s. dess fullständiga brist på topografisk plan, förklaras också genom dess ursprungliga natur af säte och centrum för en militärregering. Ieyasu uppförde ett befästadt läger, icke någon egentlig stad, och de tre hundra daimyo han tvingade att årligen tillbringa sex månader i närheten af sitt residens i detta läger, följde hans exempel. Enhvar af dessa uppförde sin »yashiki», sitt eget befästade läger, på lämpligaste punkt i närheten af shogun-residenset, och för att göra tillvaron där så angenäm som möjligt upptog enhvar all den terräng han kunde för trädgårdar, byggnader och parker, hvilket naturligtvis gjorde att staden snart upptog en jämförelsevis orimligt stor yta. Det lägre folket, de många tusenden, som lockades till Tokyo af lättheten att där finna sin bärgning, spridde sig sedan öfver den oupptagna terrängen omkring och emellan daimyo-residensen, sammanbindande dessa till en stad, hvilken senare småningom utbredde sig åt alla håll öfver den omgifvande slätten — en process, som alt ännu pågår.

Flera af de parker, som omgåfvo daimyo-residens och tempel, ha bibehållits i det närmaste oförändrade och utgöra i dag hufvudstadens förnämsta prydnader, men så godt som alla af forna dagars egendomliga yashiki ha nedrifvits för att lämna rum för nya byggnader i »främmande stil», »så benämd af japaneserna» — förklarar en europeisk diplomat — »emedan främmande för hvarje känd arkitekturstil». Men trots antalet af sådana främmande byggnader, trots telegraf och telefonledningar samt några gatujärnvägar, har Tokyo ännu icke blifvit helt och hållet moderniseradt. Ännu stå hela stadsdelar kvar i bra nog samma skick som fordom och i dem lefver, arbetar och roar sig folket än i dag i det allra närmaste på samma sätt som i äldre tider, då två-svärdmännen, de från

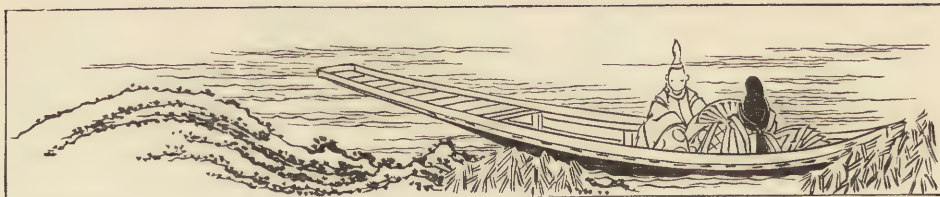
tre hundra till trettio tusen samurai, som bildade feodalbaronernas, daimyo'rnas, följen, gjorde Yedo till en alt utom trygg uppehållsort för obeväpnade och oprivilegierade samhällsmedlemmar.

Fordom kunde inga utländingar, inte ens medlemmarna af främmande makters legationer, bo annorstädes än i Tsukiji, främlingskvarteret, som är uppfördt helt och hållet på gammal sjöbotten och därför mera ohälsosamt än någon annan del af Tokyo. Men numera ha ambassaderna alla flyttat bort till bättre belägna delar af staden — den forna amerikanska ambassaden i Tsukiji t. ex. är nu ett hotell — och äfven andra främlingar än diplomater kunna i våra dagar finna tak öfver hufvudet i något af de hotell, som uppförts i själfva hjärtat af Tokyo för de ständigt alt talrikare turisternas behof.

Vårt sällskap beslöt sig dock för det forna amerikanska ambassadhotellet, ty det vi främst önskade se i Tokyo var gammaldags japanesisk brottning, och platsen, där för tiden ett antal af landets mest berömda brottare mätte sina krafter, låg närmare det nämda än något af de andra hotellen. Och det är en omständighet af vikt i Tokyo, där afstånden äro så långa att man ofta nog måste använda åtskilliga timmar af dagen för jimickisha-turen.

Japanesisk brottning är, såsom enhvar lätt kan föreställa sig, i allo olik den västerländska. Smidighet och senighet hos brottarne betyda litet i jämförelse med tyngd och styrka, hvarför också träningen helt och hållet går ut på ökande af kroppstyngden och musklernas omfång. Japanesiska brottare äro därför i regeln otympliga köttmassor, hvilka under brottningskamp utveckla ytterst ringa rörlighet, men söka besegra motståndaren genom att så att säga trycka honom ut ur ringen. Arenan består nämligen alltid utan undantag af ett antal rissäckar, till en del nedgräfda i jorden, så att de bilda en cirkelformig upphöjning, ett par fot högre än marken och föga mera än ett dussin fot i diameter. På denna platform spänna brottarne ihop och söka drifva hvarandra ned från densamma, hvilket är det afgörande målet för kampen.

Vid första anblicken af japanesiska brottare kunde man tro dem tillhöra en helt annan ras än andra japaneser, så mycket större och mera muskulösa äro de. Det är emellertid inte fallet, utan rekryteras de tvärtom från alla delar af landet, hufvudsakligen från den jordbrukande klassens led. Öfveralt i Japan är brottning nämligen en mycket omhuldad och

gärna sedd sport, hvaråt landtfolket med passion egnar sig. Inom hvarje distrikt försiggå årliga täflingar i brottning, och så snart en eller annan individ bevisat sig vara den ovedersägligen starkaste i sin hemtrakt, utmanar han de förnämsta kämparna från angränsande distrikt. På detta sätt arbeta sig gryende celebriteter framåt och uppåt tils de slutligen visa sig värdiga att upptagas bland de professionella brottarne, hvilka hvar som hälst i landet kunna räkna på talrik publik huru ofta de än uppträda — och därför naturligtvis också på inkomster, som efter japanesisk måttstock äro närapå furstliga. Vanligen räcka större brottningstäflingar, under ständigt lika starkt tillopp af åskådare, en eller ett par veckor, under hvilka de olika brottarnes rang småningom afgöres, alltid till stormande förtjusning för åskådarne, som med otroligt tålamod dag efter dag följa kämparnes segrar och nederlag.

Byggnaden, hvari de brottningar vi bevistade, försiggingo, var ett väldigt, mångsidigt brädskjul, till konstruktion, arkitektur och soliditet starkt påminnande om de byggnader forna dagars cirkus-trupper plägade uppslå på torgen i västerländska städer. Men från flaggstänger vid skjulets i Tokyo många hörn svajade banér med väldiga kinesiska ideografer i svart eller rödt och likaså från två rader flaggstänger vid hufvudingången, där en publik, sådan västerlandet aldrig hvarken skådat eller kommer att skåda, trängdes kring biljettförsäljarnes luckor.

Anordningen af åskådareplatserna var också i princip densamma som i cirkusbyggnader, men skilde sig däri att »raderna» i stället för af bänkar upptogos af loger, om man så får kalla de rektangulära lådor af några kvadratfots ytvidd, i hvilka japaneserna sutto på halmmattor. Inga gångar funnos mellan logerna, utan praktiserade sig vederbörande fram till och in i dem längs de fotshöga brädskrank som bildade deras barrierer, eller annars genom att helt enkelt stiga öfver barriererna, såvida logerna voro oupptagna eller glest besatta. Högst uppe, utmed ytterväggen af byggnaden, funnos ett antal stolar för främlingar, hvilka där hvarken kunde skymma utsikten för andra eller själfva se något utan kikare, men det oaktadt måste betala jämt fyra gånger mera i entrée än gällande pris för de bästa platserna för japaneser.

Förargelsen öfver denna reform i västerländsk riktning blir ingalunda mindre genom den snart gjorda upptäckten att entréeafgiften är fullkomligt bortkastade pengar, d. v. s. för så vidt brottningen själf är i

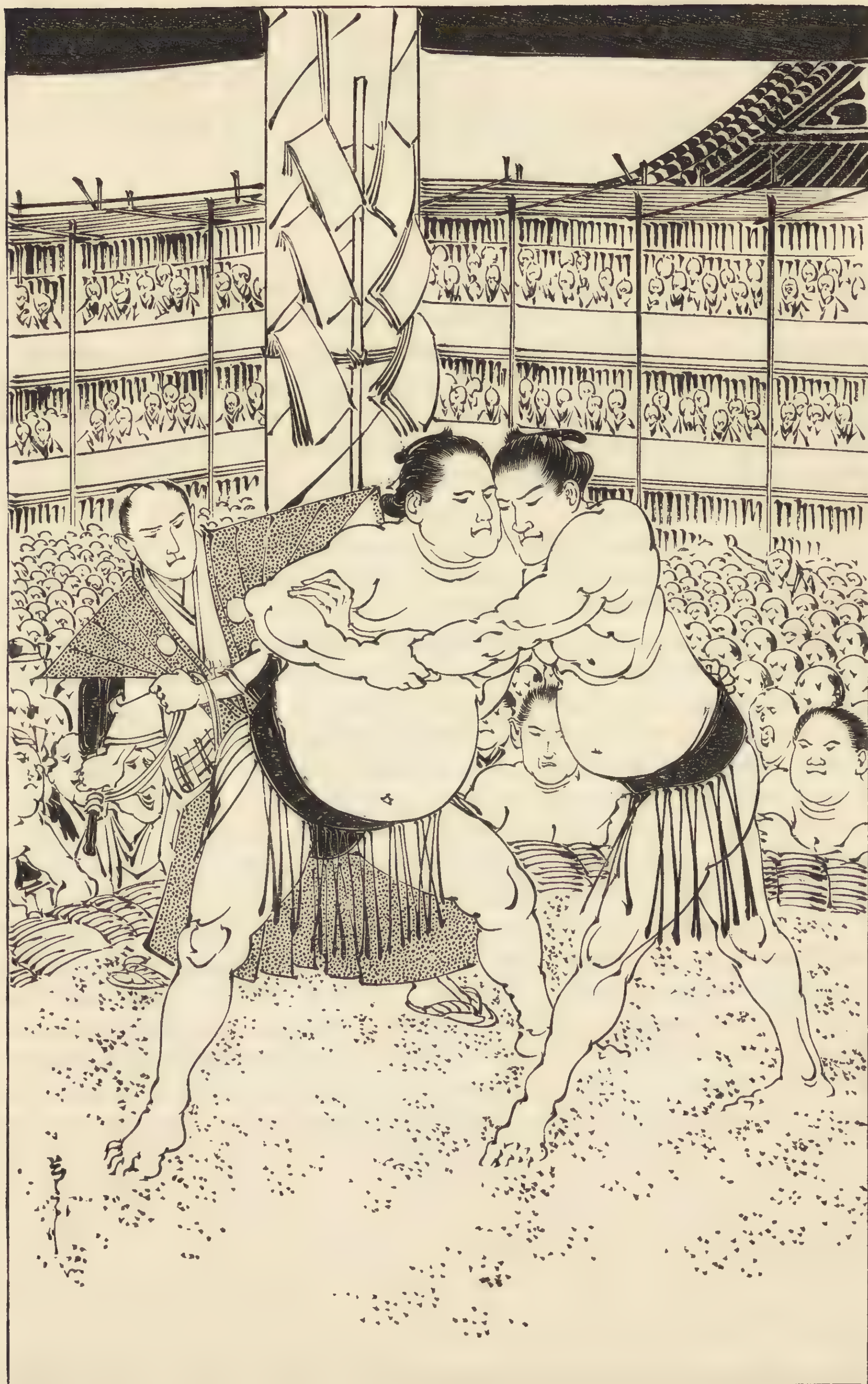

fråga. På båda sidor om den cirkelformiga platformen sitta ett halft dussin brottare, några höljda af en tunn kimono, men de flesta nakna så när som på en gördel samt höftklädet, och alla oformligt köttiga. En ceremonimästare, iförd fullständig och ståtlig gammaldags japanesisk festdräkt, utropar före hvarje täfling de båda deltagande kämparnes namn och en kampdomare följer med spänd uppmärksamhet brottningen, som är noga reglerad i hvarje enskildhet genom bestämningar fullt lika minutiösa som reglerna för fäktning.

Tvänne af brottarne stiga fram, sträcka på sig, stampa ett par gånger, slå sig med flata händerna på låren och utföra en mängd andra lika onödiga som skrattretande hokus-pokus, dem den japanesiska publiken dock tager på rama allvaret. Båda fylla ett par, tre gånger munnen med vatten, det de omedelbart igen spotta ut, och intaga slutligen ställning på platformen, så mycket framåtlutade att de beröra marken med fingerspetsarna. En stund, som förefaller onödigt lång, då ju enhvar vet att de träffats förut, betrakta de hvarandra utan att röra sig. Så springa de upp och fatta tag, men släppa det igen nästan i samma ögonblick. Taget var i ett eller annat afseende inte fullt regelmässigt, hvarför brottarne åter läska sig med vatten, som inte når längre än till munhålan, samt intaga på nytt plats midt emot hvarandra.

De långtrådiga förberedelserna upprepas efter hvarje felgrepp och dessa åter repeteras i en del fall ända till ett dussin gånger, innan brottarne slutligen spänna ihop på allvar. Och då stå de i det närmaste orörliga, ehuru uppbjudande sitt yttersta — såsom de svällande ådrorna och de spända musklerna utvisa — för att tvinga motståndaren bort öfver kanten af platformen. Så snart endera lyckas häri är kampen slut och nästa par kallas fram på samma högtidliga sätt samt genomgår samma långtrådiga ceremonier som det senaste. Den egentliga brottningen upptar högst en tiondedel af tiden, hvilken i öfrigt utfylles af förberedelser och därför förefaller alla utom japaneser förtvifladt lång. De äga ett obegripligt tålamod, äkta orientaliskt och outslitligt.

Oss främlingar erbjuder den åskådande publiken i logerna, eller rättare facken, långt större nöje än brottarne och brottningen. Men hos japaneser är intresset för denna så stort att en mängd åskådare hvar morgon infinner sig så snart dörrarna öppnas för att sedan tillbringa hela dagen i sina loger. Dag in och dag ut äro de lika förtjusta och lika redo

Brottare.

att uppmuntra segrarne på allehanda sätt, bland hvilka det ingalunda minst kuriösa är bruket att kasta ned i ringen ett eller flera af de klädesplagg entusiasten råkar bära. Brottaren uppsamlar dessa omsorgsfullt och återlämnar dem följande dag till egarne, som inlösa dem med en eller flera »yen», efter råd, lägenhet och mått af förtjusning för nationalsporten.

Under hela loppet af föreställningen vandra oafbrutet uppassare eller uppasserskor från närbelägna téhus af och till mellan logerna, balancerande sig och sina lackerade bordskärl, flaskor, koppar o. s. v. med utomordentlig skicklighet längs de smala barriererna mellan facken för åskådare. De flesta af dessa intaga nämligen åtminstone en af dagens måltider under föreställningen, och enhvar, som på något sätt har råd därtill, beställer ett mera eller mindre festligt mål i något af de téhus, hvaraf alltid en mängd finnas i närheten af alla mera gouterade förlustelseplatser. Oss roar det vida mera att iakttaga huru japaneserna förlusta sig än att följa med enskildheterna af den bra nog intetsägande brottningen. Men för den, som sett dem förut, förlora också festande japaneser inom icke altför lång tid nyhetens retelse, hvarför vi jämförelsevis snart praktisera oss ned längs den stege, som redan vid uppklättrandet till våra upphöjda platser bragte damerna nära förtviflans gräns.

Och nästa morgon lämna vi Tokyo för att begifva oss till vårt tillärnade sommarkvarter i bärgen.

Ueno-stationen, därifrån banan norrut utgår, ligger vid yttersta ändan af staden, väl tre fjärdedels timmars skarpt traf för våra jinrickisha-män från hotellet. Men det synes inte bekomma dem det minsta, utan tillryggalägga de den långa vägen utan att stanna ett ögonblick för att draga andan.

Vagnarna äro glänsande nya och renare än några järnvägsvagnar vi hittills sett i Japan, åtminstone de af första klass, till hvilka vi köpt biljetter, emedan vi hafva damer i vårt sällskap. För den, som vill se det mesta möjliga af japaneser och japanesiskt lif är det visst lämpligare att resa på andra klass, ty infödingar tillåta sig högst sällan lyxen af förstaklass-biljetter. Men för damer är det inte rådligt att äfventyra en färd i vagnar af någon annan klass, ty så höfliga och tillmötesgående japaneser än vanligen äro, skilja sig deras vanor och bruk dock så mycket från våra, att den, som ej kan lämna öfvertygelsen att endast våra seder äro riktiga hemma, gör bäst om han eller hon så litet som möjligt utsätter

sig för närmare beröring med folket i Japan. »Hony soit qui mal y pense» måste ständigt bäras i minnet litet hvarstädes i orienten och ingalunda minst i mikado'ns rike, där alls intet pryderi förekommer.

Är t. ex. väderleken mycket varm, så tvekar en japanes af det äldre, oförfalskade slaget icke det ringaste att rulla ihop sin kimono både uppifrån och nedifrån tils den bildar endast en gördel ofvanom det smala höftklädet och för öfrigt lämnar bäraren fullständigt naken. Och lika litet tvekar han att göra ett och hvarje annat för att öka sin bekvämlighet, att hosta och spotta på ett sätt, som icke gärna går ihop med våra begrepp om anständigt beteende i offentligheten, att klia och skrapa hvilken som hälst del af sin anatomi, som för tillfället påkallar slikt operativt ingrepp o. s. v.

Föga, om ens alls mera genera sig japanesiska medlemmar af det täcka könet i det offentliga lifvet. Vid deras snäfva kimono, som vid minsta oförsiktiga rörelse eller minsta vindpust öppnar sig och blottar bärarinnans mera eller mindre — oftast mindre — välskapade spatserredskap, har enhvar efter kort vistelse i Japan blifvit så van, att intet i den vägen mera orsakar någon öfverraskning. Och lika härdad till sin blygsamhet blir man snart nog gentemot japanesiskornas ogenerade sätt att när som hälst tillgodose hungerns kraf hos sina dibarn, som alltid ammas af sina mödrar. Hvarvid märkas bör att barn, som både gå och stå på egna ben, ofta i Japan behandlas såsom dibarn såväl i järnvägsvagnar som annorstädes, utan att man därför skänker deras mödrar eller dem någon synnerlig uppmärksamhet.

Men då en mor helt kallblodigt lägger sitt mera eller mindre försigkomna dibarn ned på vaggon-sätet i ens omedelbara grannskap och begynner se till dess kropps öfriga nödtorft, känner man sig alt en smula förbluffad. Eller då man, efter att ha dragit en af de i alla vagnar befintliga små spottlådorna tätt framför sig för att använda den såsom ask-kopp och plötsligt finner att japanesiska mödrar anse besagda spottlådor lämpa sig också för andra ändamål, i hvilka deras barn spela den lika ogenerade som naturalistiska hufvudrollen. Då erfar man igen en omotståndlig lust att betrakta landskapet — alt under det man önskar att det vore öfvervuxet med rosor och jasminer, eller att i värsta fall vagnarna vore inpregnerade med karbol.

Hvarför alt unga damer otvifvelaktigt göra klokast om de i Japan hålla sig till första klass på järnvägarna, äfven med risk att försumma se ett och hvarje af folkets lif och seder.

Vårt tåg stannar vid en mängd stationer på den vida, bördiga slätt, som från Tokyo sträcker sig många tiotal mil inåt landet. Risplanteringen pågår som bäst öfveralt i låglandet, hvilket därför ter sig såsom en enda vattensjuk sumpmark, där odlarne vada i gytja upp till knä't och sticka ned risplantorna i små knippen på regelbundet afstånd samt i jämna rader. Redan planterade fält se ut som dammar med ett ljusgrönt skimmer öfver vattnet. Där och hvar sticka täppor, odlade med andra växter och därför icke öfversvämmade, såsom små öar upp ur den vattentäckta slätten, öfver hvilken utsikten längst borta afskäres af en blånande bärgskedja. Och högt ofvan denna skymtar Fuji-yama, insvept i så täta dunster att endast den öfversta, alt ännu snötäckta delen af dess kon är synlig.

Frånsedt alla legender rörande Fuji-yama, frånsedt dess vulkaniska natur och dess egendomligt regelbundna skapnad, är det lätt att förstå hvarför japaneserna med halft vidskeplig, religiös vördnad betrakta det heliga bärget. Från hvad håll man än ser Fuji ter sig dess form lika regelbunden. Endast undantagsvis är hela bärgstoppen synlig och äfven då vanligen höljd i ett fint, gråviolett töcken, som förmildrar alla enskildheter och skänker den ståtliga synen ett drag af något icke-jordiskt. Men vanligen ser man ej mera än själfva spetsen och nedanför denna en rad mörka bärg, medan den mellan dessa och spetsen belägna delen af Fuji är fullständigt dold af dunstlager, som icke äro tjocka nog att bilda synliga moln, men tillräckligt täta att dölja alt af det heliga bärget utom dess stympadt konformiga topp, hvilken därför ser ut att sväfva i luften. Det är ett så egendomligt intryck man erfar af denna syn, att man lätt nog kan förstå huru japaneserna, som ställa allting i naturen i samband med en eller annan af sina otaliga gudomligheter, småningom utbildat en religiöst vidskeplig respekt för den väldiga vulkanen, hvilken aldrig två dagar å rad ter sig lika. Det är den ständigt fuktmättade luften i Japan, som orsakar både den mångfaldiga olikheten i Fuji-yamas utseende och många andra egendomliga färgfenomen, som skänker japanesiska landskap och utsikter på samma gång mättade och dämpade, fina toner och som möjliggör den märkvärdigt yppiga växtlighet, hvilken gör alla japanesiska landskapslinjer så mjukt afrundade.

Hokusai görande en studie af Fuji-yama. Teckning af honom själf.

Vid en af de större stationerna omgifves tåget af en svärm försäljare af japanesiska delikatesser i små, prydliga lådor af tunnaste hvita trä. Järnvägsrestaurationer finnas inga i Japan, utan tillgodoses resandes behof af förfriskningar af allehanda, icke-officiella restauratörer, som vid alla större stationer sälja hela, färdigt beredda måltider till pris från två till tio sen, beroende på rätternas mängd och beskaffenhet.

De små lådorna se så prydliga och aptitliga ut att vi riskera tio sen — omkring tjugufem finska penni — på en af dem, ehuru vi likasom alla andra turister uppvaktats med en afskedspresent i form af en väl försedd vägkostkorg från hotellet i Tokyo. Lådan befinnes vara delad i två afdelningar, den ena innehållande kokt ris, som ännu är ångande varm, den andra en stekt fisk, också varm, samt ett slags ätbart sjögräs, preparedt med råsocker, skifvor af rättika, beredd på samma sätt som surkål, men långt mera doftande, små räkor, kokta i soya, ett slags hård och seg omelett och slutligen bitar af sockrad ingefära. Ett par prydliga ätstickor äro bundna utanpå lådan, inveckl ade i ett stycke mjukt och segt papper, här att använda såsom serviett.

Anrättningarna se alls ej oaptitliga ut, oaktadt sin främmandartade natur och den ändå mera ovanliga serveringen. Och hvad mera är, de smaka rentaf bra, till och med sjögräset, hvars hafssälta endast i ringa mån mildras af det vid beredningen använda sockret. Ris är naturligtvis den egentligt födande beståndsdelen, men kokt ris allena äger inte någon smak att tala om, utan äro de andra ingredienserna af måltiden afsedda att meddela sådan af olika slag. Och det göra de med besked.

Mayebashi! — ändpunkten för vår järnvägsresa. Det namn stationsvakten ropar ut kunna vi naturligtvis icke urskilja, ty japanesiska stationsvakter ha likasom alla andra stationsvakter på vårt klot utbildat en förmåga att uttala namn, så att intet mänskligt öra kan uppfatta dem. Men i Japan ha vederbörande haft artigheten att förse alla stationer med namnskyltar också på engelska, så att främlingar lätt kunna reda sig, äfven om de, i likhet med oss, på lika många som goda grunder vägrat att låta påpracka sig en af de professionella kurirerna, som göra resor betydligt dyrare och på samma gång betydligt mindre angenäma, om ock en smula mindre besvärliga.

En hästbana för oss vidare öfver slätten till Shibukawa, en by vid foten af Haruna-bärgen. På en af dessas sluttningar är badorten Ikao bygd.

I Mayebashi, en milslång bygata med hus, som för icke längesedan blifvit nybyggda efter en förstörande brand, uppehålla vi oss inte länge. Där finnes ingenting af särskildt intresse att skåda och lika litet erbjuder den jämna slätt hästbanan genomlöper något annat af intresse än det vi sett från järnvägen mellan Tokyo och Mayebashi.

För öfrigt vore det knappast häller möjligt att egna synnerligt liflig uppmärksamhet åt landskapet, så länge vi äro inneslutna i den stekheta lilla låda, hvilken gör tjänst såsom vagn på hästbanan. Sätena äro knappa sex tum breda, klädda med röd, i hettan klibbig vaxduk samt för så vidt vi kunna döma stoppade med småsten. Fjädrar har fordonet inga, och det gör naturligtvis banans otaliga ojämnheter så mycket mera kännbara. Vi ha hyrt en hel vagn för oss själfva och finna den alt utom rymlig för sex personer, men trösta oss i någon mån, då vi se den andra vagn, som gör sin ordinarie tur, packad med fjorton japaneser, af hvilka i medeltal elfva alltid äro sysselsatta med försök att förinta utdunstningarna från de nyligen och rikligt gödslade risfälten medels tobaksrökning.

Närmare två timmar räcker tortyren af färden till Shibukawa, där vi finna ett ovanligt täckt och inbjudande téhus tätt invid stationen samt ett halft dussin småleende och bugande »negan'er» (uppasserskor) villiga att taga hand om oss. Osockradt, nervretande starkt japanesiskt té, med likaledes osockradt bakvärk, hjälper oss att fördrifva tiden i téhusets svala skugga, tils den långa raden af coolies är i ordning och redo att släpa oss och vårt altför vidlyftiga resgods upp till Ikao, två tusen och några hundra fot högre upp än Shibukawa.

Två coolies äro nödvändiga för hvar jinrickisha, men det oaktadt måste vi som oftast stiga ur och vandra till fots en eller annan mera än vanligt brant sträcka. Den första hälften af vägen leder mest genom skog, där luften förefaller underbart frisk och ren för oss, som så nyligen lämnat de förtvifladt starkt gödslade risfälten bakom oss — för att nu ingenting nämna om Tokyos knappast mindre starkt doftande kanaler och gator. Halfvägs rasta vi en stund vid ett annat litet, prydligt téhus, där våra svettdrypande coolies afkyla sig medels iskallt källvatten, det de kasta öfver hvarandra, medan vi inmundiga mera japanesiskt té med bakvärk, rismjöl och socker, bakadt i halfgräddade, knappertorra, mycket, mycket små kakor.

Kort därpå lämna vi skogen bakom oss och komma ut i en trakt, hvilken skogseldar i tiden lagt fullkomligt bar och där den japanesiska regeringen nu underhåller en forststation, med vidlyftiga plantskolor, från hvilka tiotusental träd årligen planteras ut på de kala sluttningarna.

Vägen blir alt brantare ju högre upp vi komma, så att till och med damerna då och då vandra en bit till fots, intagna af altför djupt medlidande med de tvåbenta dragarne för att behålla sina platser i åkdonen. Japaneser hysa aldrig någon sådan medkänsla med sina landsmän, men dessa veta mycket väl att främlingar äro mera ömsinta och bete sig därför vid foten af hvarje brantare sträcka som om de vore nära att draga sitt sista andetag — en liten komedi, som vanligen medför önskad värkan.

Utsikten vidgar sig också för hvart hundratal fot vi komma högre uppåt. I det afseendet åtminstone ha uppgifterna om Ikao inte vilseledt oss, hvarför vi börja tro att vi också i alla andra stycken träffat det bästa möjliga val af sommarkvarter. Och det ehuru de flesta af oss redan borde lärt att man ingenstädes i världen är i tillfälle att bli så lätt och så grundligt lurad som i Japan!

Den sista sträckan af vägen är åter skuggad af träd, men omöjligt brant för jinrickisha, så att vi samt och synnerligen pusta oss fram till fots, alla i det närmaste uttröttade af den tolf timmar långa färden från Tokyo, som både kräft längre tid och varit långt mera besvärlig än vi haft skäl förmoda. Men tröttheten är i det närmaste glömd, då vi ändtligen nå hotellet, som är bygdt helt och hållet i japanesisk stil, ehuru försedt med en del västerländska möbler, samt så snygt, prydligt och egendomligt inredt, att isynnerhet damerna äro helt förtjusta. Och hela besättningen, från värden själf ned till kocken och skoborstaren, mottaga oss på tröskeln, välkomnande oss med bugningar så djupa och leenden så hjärtliga som endast japaneser kunna åstadkomma. Det kostar dem ringa möda, tack vare den trägna öfningen från tidigaste år — men så betyder det häller icke mycket.

XII.

Japans Vichy — Japanesiskt bad-lif.

I japanesisk stil inredda hus äro långt mera prydligt egendomliga och etnografiskt intressanta än bekväma efter västerländska begrepp. Mellanväggarna bestå endast af papper, utspändt öfver ramar, särdeles prydligt arbetade af trä i naturliga färger, medan pappret oftast är försedt med dekorationer af det mest artistiska slag beträffande såväl färg som teckning. Men någon nämnvärd grad af afskildhet förläna sådana mellanväggar inte åt rummen de bilda, utan höras tvärtom alla ljud utan undantag genom hela huset, såvida detta inte är ovanligt stort. Ytterväggarna bestå likaledes till större del af det lättaste trävirke, som bildar i rutor indelade skärmar, öfverklädda med papper tillräckligt tunnt för att genomsläppa ljus, men på samma gång tjockt nog att hindra all utsikt. Då väderleken är fuktig och kylig, har man därför endast att välja mellan två mindre behagliga alternativ, att tillbringa sin dag i ett slags halfskymning inom fyra väggar, eller att öppna en af dessa och sitta så godt som utom hus.

Olägenheterna af pappersmellanväggar gjorde sig gällande redan den första aftonen, då vårt sällskap fördelade sig på sina respektive rum, men snart fann att äfven en hviskning hördes från det ena till det andra och med vanlig röst uttalade ord genom dem alla. Och nästa morgon, då vi begynte röra på oss samt sköto ytterskärmarna åt sidan, funno vi hela dalen nedanför insvept i tjock dimma, medan regnet uppe på vår nivå föll så tätt, att man knappast såg de närmaste husen. Den hotande nödvändigheten att tillbringa dagen inomhus bakom tillslutna skärmar var en

missräkning, som knappast mildrades genom upptäckten att ingenting hindrade oss från att för större sällskaplighets skull förvandla våra fyra rum till ett enda. Och den upptäckten gjorde vi lika plötsligt som ofrivilligt då uppassaren, som hämtade in morgontéet, sköt skärmen till våra närmaste grannars rum åt sidan och steg in, presenterande de båda rummens innevånare i alt utom korrekt visitkostym. Men han kunde ögonskenligen alls ej begripa det pryderi, som förestafvade vårt bestämda yrkande att han hädanefter skulle taga omvägen genom korridoren utanför rummen.

— Herrskapet äro ju alla bekanta och vänner? — säger han i frågande ton.

Kort därpå mötas de manliga medlemmarna af sällskapet i nedra våningen, där badrummen äro belägna. De äro häller inte afsedda för sträng enskildhet, utan hafva dörrar, som på intet sätt kunna låsas, samt badkar bestående af kvadratiska, omkring tre fot djupa, i golfvet insänkta lådor, fylda till randen med grågult, ångande hett vatten.

En af oss råkar händelsevis veta att vattnet från de varma källorna i Ikao äger en temperatur af 45° Celcius, och varnar de öfriga, af hvilka ingen befinnes härdad nog att riskera ett japanesiskt bad, trots det att några vistats i landet sedan åratal. Men sedan vi genom öflig handklappning tillkallat badaren och till hans förvåning förklarat vattnet vara för hett, utdrager han en träplugg i väggen ofvanom badkaret och låter en stråle iskallt, klart källvatten blanda sig med det heta. Vattenledningar för både varmt och kallt vatten finnas nämligen i alla hus i Ikao, synnerligt konstlöst och lika billigt hopstälda af bamburör, men därför ingalunda mindre praktiska.

Knappast mindre förvånad än öfver vår motvilja mot hett vatten var badaren, då vi afböjde att låta honom gnida oss i badet. Det var sed i Ikao, förklarade han, och en nödvändig del af badet, som annars inte gjorde på långt när full värkan. Men då vi hvarken hade tid eller lust att tillbringa en halftimma eller mera i ett hett bad och damerna dessutom måste vänta tils vi genomgått procedyren, föredrogo vi att bryta med seder och bruk i Ikao och funno att vattnet, trots sitt mindre aptitliga utseende, var sällsynt mjukt och behagligt.

Så kom damernas tur. Men de hade ej varit länge i badrummen, innan ett skärande nödrop i högsta falsett förmådde oss att rusa ned för

att se åt hvad som händt. Det var den nitiska badaren, som obekymradt marscherat in i ett af badrummen, upptaget af vårt sällskaps enda ogifta kvinliga medlem, som ännu icke vistats länge nog i Japan för att veta det ingen japanes finner det på minsta vis stötande, hvarken att själf ses eller att se andra i det slags kostym man gemenligen anlägger för badande i enskildt badrum. Därför skrek hon alt hvad hon kunde, till mållös häpnad för badaren, som synbarligen helt oskyldigt antog att åtminstone fruntimren hällre skulle låta gnida sig än göra det själfva.

Han hade förut haft anställning endast i ett hotell, besökt uteslutande af japaneser och hade därför absolut ingen aning om mängden och arten af de olika slags fördomar främlingar hysa, så mycket mindre som säsongen i Ikao just börjat, så att han icke förut varit i tillfälle att erbjuda sina tjänster åt västerländska damer.

Vid frukosten komma vi underfund med ytterligare en äkta japanesisk och alt utom behaglig sida hos vårt hotell. Matsalen är så belägen att vi på vägen dit måste passera en hel rad bekvämlighetsinrättningar, som vanligen pläga förläggas så långt utom syn- och lukthåll som möjligt, men i förevarande fall äro placerade midt i byggnadskomplexen, ty noga taget är hotellet inte en byggnad utan en sammangyttring af flera smärre.

Medvetandet att forna tiders japanesiska sed föreskref förläggandet af dessa lokaler till närmaste närhet af hufvudingången till husen är icke tillräckligt för att trösta oss öfver att reformen i plananläggningen af hotellet stannat halfvägs. Framsteget är för obetydligt att motvärka de omisskänneliga olägenheterna, som endast kunna afhjälpas genom att hålla fönster och ytterdörrar i matsalen vidöppna, det må sedan vara aldrig så kallt och ruskigt utomhus.

Frukosten själf visar att den »europeiska» kokkonst, hvarpå vårt hotell i sina annonser lagt så mycken vikt, är intet annat än en högst märkelig korsningsprodukt mellan den yttersta östern och dito västern. Endast i Amerika serveras en sådan mängd rätter vid frukosten, men endast i Japan finner man så utomordentligt tarfligt beredda födoämnen skylta med så ståtliga benämningar. »Café au lait med mjölk» (»with milk») t. ex. är matsedelns beteckning för en dekokt på något slags pulver, som måhända delvis består af kaffe, men som i sin helhet ingår i den grågula, tjocka vätskan i våra koppar. »Frout au frite» taga vi för ett

löfte om stekt bärgsforell, som förekommer i mängd i alla bäckar i närheten af Ikao, och känna oss därför bittert besvikna, då våra förhoppningar realiseras i form af miniatyrfiskar, små som nödvuxna strömmingar, grådaskiga i köttet och smakande af gytja.

Men de sporra oss likvisst till vidare forskning. Vi dela matsedeln i jämna delar och beställa därpå alla de rätter en i hast arrangerad lottdragning beskär enhvar af oss, jämföra våra rön och finna såsom slutresultat af experimenten att ägg, rostadt bröd och mjölk äro de enda af de många numren, som lämpa sig för civiliserade magar. Hönsen och korna ha tydligen ännu icke besmittats af några reformsträfvanden och brödet hämtas dagligen från Tokyo, från en tysk bagare. Japaneserna ha ännu inte lärt hvarken att begagna eller att baka bröd.

Frukosterfarenheterna förefalla icke synnerligt lofvande för framtiden, sedan munterheten öfver frukost per lotteri hunnit lämna rum för en mindre öfverseende stämning. Men då kocken infinner sig i full ornat och på den mest befängda rotvälska förklarar att köksdepartementet på grund af den tidiga årstiden, då Ikao nämligen inte besökes af främlingar, ännu ej hunnit komma i ordning, men snart kommer att bli bättre, repa vi åter mod.

Den mera egendomliga än aptitretande entréen till matsalen kan icke ändras, den måste vi betrakta såsom ett af de pittoreska dragen af lif och seder i Japan, och i värsta fall — då väderleken absolut ej medgifver öppenhållande af dörrar och fönster — lofvar kocken, som synes spela första fiolen i hotellet, servera oss i våra rum. Mera kan han icke göra och för tillfället åtminstone nöja vi oss därmed, ty under vårt parlamenterande har regnet upphört och molnen hålla som bäst på att drifva bort, lämnande fri en utsikt, som kastar ett försonande skimmer öfver mycket och mångt af mindre angenäm natur.

Ikao är byggdt på en sluttning, så brant, att man utan svårighet kunde kasta en sten från de öfversta till de nedersta husen, ehuru en vandring längs de terrasser och trappor, som bilda dess gator, kräfver väl tjugu minuter från ena ändan af byn till den andra. Husen äro så godt som alla af betydande ålder, med tak belastade med stenar såsom i de schweiziska alperna, och gatorna smala, oregelbundna, krokiga samt litet hvarstädes afbrutna af trappsteg, så att all annan trafik än till fots är omöjlig.

Nedanför byn ligger en vid dal, genomfluten af Tonegawa-floden, till större delen odlad, men där och hvar bevuxen med skog, hvars dungar te sig som mörkare gröna öar på de vår-ljusa fälten. Och bortom dalen resa sig åter massor af bärg, den ena blånande kedjan bakom och öfver den andra, de lägre skogbevuxna, men de högre kala, brutna i linjer och tack vare afståndet samt den dunstmättade luften blåvioletta i färg.

Från hvartenda hus i byn erbjuder sig samma utsikt öfver den milsvida dalen och de ståtliga, färgpräktiga bärgen bortom denna. Och det är lyckligt nog, ty också däri liknar Ikao en del schweiziska byar att de flesta af dess hus äro hotell eller andra härbärgen för sommargäster. Omkring tjugu tusen personer besöka årligen den sedan urminnes tid kända och berömda badorten, som under den lifligaste säsongen endast med största svårighet kan mottaga alla gäster, så små japanesiska anspråk på bekvämlighet och utrymme än äro.

En olägenhet förbunden med Ikaos läge på en brant bärgssluttning är den att hvart steg man tager utom hus är antingen uppåt eller nedåt. Jämn terräng förekommer nästan alls icke i närheten. Men ovanligt vackra till och med för Japan äro de vägar och utsiktspunkter näjden har att uppvisa. Och luften är så ren och uppfriskande, att vi ständigt återkomma till hotellet med otroligt skärpt aptit — hvilket är en annan olägenhet, ty dag efter dag fortfar den excentriska kokkonsten där att frambringa kvantitativt och kvalitativt lika otillfredsställande resultat.

Den vackraste promenaden i närheten af byn för till Yu-moto, »det heta vattnets källa». Vägen leder fram längs randen af en två till tre hundra fot djup ravin, som genomskär den bärgssluttning, på hvilken badorten är bygd. Det heta vattnet är fullkomligt klart, där det sprutar fram ur klippan, är starkt kolsyrehaltigt och äger en lindrig smak af järn och svafvel. Men i beröring med luften afgår kolsyregasen och en del af järnet utfälles, så att vattnet blir grumligt och bädden af den lilla bäck det bildar blir täckt af ett rostigt brungult lager. Detta utfälda lager tillskrifva japaneserna synnerligt framstående medicinala egenskaper och sänka litet hvarstädes stycken af hvitt bomullstyg ned i vattnet, som inom ett par dagar färgar dem mörkgula, hvarpå de torkas och användas såsom bindlar kring kroppen, för att kurera både rheumatism, gikt, kolik och andra mer eller mindre allvarsamma åkommor.

Badanstalt i bärgen.

Längre borta och på en plats, därifrån utsikten är ändå grannare än från Ikao, ligger »ångbadet», Mushiyu, så benämdt emedan heta svafvelångor där strömma ut ur remnor i klippgrunden. Högst konstlösa små brädskjul ha uppförts öfver dessa ventiler till den ständigt kokande, underjordiska svafvelpannan, och hyddorna eller skjulen äro ständigt upptagna af både rheumatiska och andra patienter, som finna mycken lindring af svafvelångorna. Men då dessa äro altför heta för att ens japaneser kunde utstå dem lång tid i en fortsättning, ser man ständigt en hop absolut nakna figurer utanför hyddorna, där de afkyla sig en smula i den friska bärgsluften, innan de underkasta sig vidare ångkokning. Och det är alt en smula genant då man i fruntimmerssällskap oförberedt kommer öfver de badande, som alls icke låta sig bekomma, utan bete sig som om alt vore i bästa ordning.

Här i bärgstrakten likasom i allmänhet på den mera aflägsna landsbygden har nämligen det jämförelsevis nya polisförbudet mot nakenhet utomhus ännu icke blifvit strängt genomfördt, utan fortfara samma paradisiska seder som fordomtima, före de främmande idéernas införande i landet. I städerna bära infödingarna numera vanligen någon klädnad, om ock lätt, men på landsbygden fortfara japaneserna att värja sig mot sommarhettan på samma sätt som fordom, d. v. s. genom att aflägga ända till det sista plagg de under kyligare omständigheter bära.

Icke ens i städernas offentliga badanstalter, hvilka tjäna såsom ett slags mötes- och klubblokaler för det lägre folket, existera numera samma seder som fordom, inte teoretiskt åtminstone, om ock den värkliga skilnaden tills vidare är mycket ringa. Fordom badade män och kvinnor, unga och gamla, gubbar och barn, tillsamman utan minsta tanke på oanständighet. Men i och med införande af en del västerländska idéer införde den japanesiska regeringen också en förändring härutinnan. Det var icke civiliseradt att de olika könen badade tillhopa och annars betraktade kläder helt enkelt såsom ett skydd mot kyla, icke såsom täckelse för en oanständighet, hvarom ingen ägde minsta begrepp, ty japaneserna betraktade lika litet som grekerna, västerländernas läromästare i kultur, den nakna människokroppen såsom oanständig.

En del missionärer och några andra västerländingar, som närapå förtjänade att vara missionärer, upplyste japaneserna om de civilisationskraf, som finna sitt fullständigaste uttryck i byxor, skjortor et hoc genus

omne, och vederbörande, som törstade efter civilisation af alla slag och framför alt annat, utfärdade omedelbart polisförbud såväl mot nakenhet på vägar och stigar som mot badande af män och kvinnor i samma rum och samma badkar. Om man så får kalla de väldiga vattenbehållare i japanesiska badhus, hvari ett dussin eller flera personer på en gång kunna genomgå sina tvagningar.

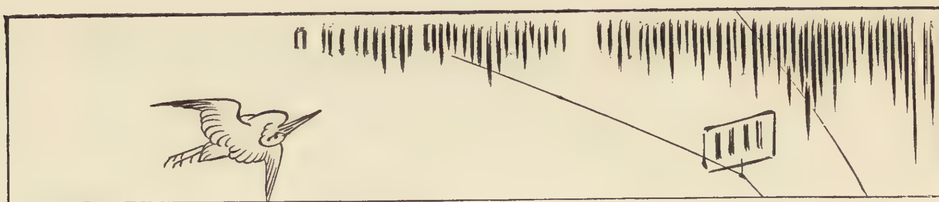
Men förbudet inlät sig icke på närmare bestämningar om huru afdelningarna för män och kvinnor i badhusen skulle skiljas från hvarandra. Och badhusegarne voro självfallet inte hugade att göra den för dem lika löjliga som obegripliga reformen mera kostsam än oundgängligt nödvändigt, hvarför de åtnöjde sig med att spänna rep tvärs öfver de gemensamma badrummen, delande både dem och badkaren i två afdelningar. Lagens bokstaf beträffande skilda afdelningar i badhusen för män och kvinnor är åtlydd och mera fordra höga vederbörande icke, utan fortfara de offentliga badanstalterna att vara samma ogeneradt muntra möteslokaler för vänner och grannar, bekanta och obekanta som alltid förut.

Byxkrafvet däremot har blifvit till fullo tillgodosedt, åtminstone i städerna. Polisen slår obevekligt ned på enhvar individ, som djärfves visa sig på en stadsgata utan detta slags sedlighetsskydd, väderleken må sedan vara aldrig så kväfvande varm. Men på landsbygden ser till och med polisen som oftast genom fingrarna med att det enda plagget krymper ihop till ett ofantligt snäft höftkläde, och badreglementet är där också till formen ännu så länge en död bokstaf, den ingen på minsta sätt bekymrar sig om.

Och märkvärdigt nog vänja sig också främlingar, kvinnor såväl som män, mycket snart vid åsynen af all den nakenhet man inte kan undgå i Japan. Möjligen gör olikheten i de naknas ras och färg något till därvidlag, eller kankända är det afunden öfver den svala kostymen i Japans sommarklimat, men huru som hälst är det säkert att man obegripligt fort försonar sig med de paradisiska sederna. Hvilket ger upphof åt den ofrivilliga misstanken att våra egna bruk i dessa afseenden måhända mindre bero på inrotad och fortärfd anständighetskänsla än på mera ogynsamma klimatförhållanden och ett däraf härflytande åskådningssätt, som i grunden är föga mindre konventionelt än det af visitkort och middagsbjudningar såsom vehikel för socialt umgängeslif.

Den vackraste och mest intressanta utflykten från Ikao är den till Haruna sjön, en liten bärgssjö, som numera upptar ett gammalt krater-bäcken.

Så fullständig har den forna vulkanens hvila varit under ett obestämdt antal år att olika fiskslag, som planterats i sjön — särskildt japanesiska laxforeller — förökat sig och vuxit så att Haruna-sjön numera bjuder på ypperligt sport-mete.

Vägen dit leder mellan vackra, skogbevuxna kullar och kala bärg samt erbjuder en mängd dels tilltalande täcka, dels öfverraskande storslagna utsikter, bland hvilka den mest imponerande är den från »Haruna-Fuji», en liten, längesedan slocknad vulkan af fullkomligt samma regelbundna kon-skapnad som Japans heliga bärg, den värkliga Fuji. Dettas topp sticker längst vid synranden upp öfver massor af andra bärg af större och mindre höjd, medan blicken på närmare håll öfverfar, på ena sidan det system af dalar, som bildas af Tanegama och dess bifloder samt på den andra sväfvar öfver Haruna-sjöns skogkransade spegel och de höga bärgen bortom denna, ända till Hida-kedjan, hvars snöklädda toppar resa sig nästan lika högt som »herr Fuji's» hjässa.

Vid sjöstranden ligger ett gammaldags prydligt téhus, där bland en hop mera nationelt japanesiska delikatesser också bärg-foreller ständigt finnas att tillgå, anrättade på olika sätt. Ett par kilometer längre borta ligger ett gammalt berömdt och mycket besökt Shinto-tempel bland en hop klippor och stenblock, som gifva platsen en enastående prägel af tröstlös ödslighet. Tätt ofvanför templets hufvudingång hänger ett väldigt stenblock i sådan lutande ställning att det förefaller redo att vid minsta skakning falla ned och krossa i smulor den ärevördiga byggnaden. Men faran är mera skenbar än värklig, ty ännu har ingen af de jordbäfningar, som så ofta hemsöka Ikao, förmått rubba blocket ur dess läge.

Mera än en gång under de nätter vi tillbringa i Japans Vichy väckas vi af jordstötar, som bringa hotellet att knaka och braka i alla fogningar. Men ingen jordbäfning af allvarsamt slag har inträffat — lyckligt nog, ty bragtes en gång ett af byns högre belägna hus att störta, kunde en mängd andra knappast undgå att dragas med i raset, ända ned till bottnen af dalen, åtskilliga hundra fot nedanför vår nivå.

På sådana eventualiteter måste man emellertid vara beredd litet hvarstädes i Japan, där mera eller mindre allvarsamma jordskalf höra så godt som till ordningen för dagen, och därför spela våra Ikao-erfarenheter åt detta håll inte någon roll vid fattandet af beslutet att lämna platsen. Men köksdepartementet visar inga tecken till förbättring, trots vederbörandes

ofta upprepade löften om reformer. Och i samma mån som väderleken blir varmare, göra sig också de alt utom aptitretande egendomligheterna af hotellets plananläggning mera märkbara, medan det öronpinande oljudet af »samisen» och små trummor, ackompanjerande de geysha, som af festligt stämda japanesiska badgäster hyras för allehanda gelag, blir så nattligt regelbundet att sömn sällan är att tänka på förrän fram på morgonen. Pappersväggarna utestänga inga som hälst ljud, och den friska bärgsluften gör bristen på god sömn och civiliserad föda endast så mycket mera kännbar.

Två veckor hålla vi ut under ständigt ånyo sviket hopp om förbättringar åtminstone beträffande köket, men då besluter sällskapet samstämmigt att vi haft nog och mera än nog af Japans Vichy. Och efter både långa och grundliga öfverläggningar samt studier af turisthandböcker besluta vi, i det närmaste lika samstämmigt, att försöka Nikko, hvars tre hotell »i främmande stil» äro långt mera besökta af utländingar än de i Ikao och därför borde erbjuda större bekvämligheter.

Det är betydligt lättare att resa från Ikao än att komma dit, ty ända till järnvägsstationen i Mayebashi sluttar terrängen oupphörligt nedåt. Men nere på slätten har under de senaste två veckorna den värkliga sommarvärmen inträdt och hvad det betyder vet ingen, som inte gjort en sommardagsresa per japanesisk järnväg och därunder nödgats tre gånger byta om tåg samt själf bära alt sitt resgods af och till. Ty ännu finnas icke bärare att tillgå på andra än några få hufvudstationer.

XW.

På väg till en af Japans förnämsta vallfartsorter.

Från Tokyo sträcker sig slättbygden så godt som utan afbrott ett hundratal mil eller så åt norr, innan den afbrytes af Nikko-bärgen, hvilkas förnämsta topp, Nantai-san, är öfver åtta tusen fot hög. Här tvingas därför de fuktmättade hafsvindarna, hvilka under passagen öfver den till större del af risfält upptagna, öfversvämmade slätten insupit ständigt mera fukt, så högt uppåt att afkylningen måste orsaka regn, äfven då slätten i högre eller mindre grad lider af torka. Under sommarmånaderna hör regn på grund häraf till ordningen för dagen i Nikko-bärgen, där vegetationen därför är ett värkligt under af mångfald och yppighet, medan på samma gång de otaliga bäckarna och vattendragen ständigt äro bräddfulla och göra landskapet mera omväxlande än något annat sommarlandskap till och med i Japan.

Redan före den tid ett enhetligt Japan fans till åtnjöt Nikko-gruppen anseende för stor helighet, såsom en uppehållsort för olika gudar, till hvilkas ära ett litet Shinto-tempel uppförts inte långt från utkanten af bärgen. De djupa skogarna, de ständigt dånande vattenfallen, den vida Chusenji-sjön, som ligger bortåt fem tusen fot öfver hafsytan, och de höga, mera eller mindre svårtillgängliga bärgstopparna, som spegla sig i dess vatten, gjorde redan tidigt gruppen till ett föremål för vidskeplig, eller religiös, vördnad hos den angränsande slättbygdens innevånare. Och såsom vanligt i liknande fall uppstodo snart legender i mängd bland dessa rörande den så litet kända bärgvärlden i deras närmaste närhet.

Senare tog buddhismen med vanligt förutseende hand om platsen, ordnade och utarbetade legenderna samt adopterade dem för sina egna behof och bygde några tempel, hvilka inom kort blefvo mål för vallfärdare

Pilgrimer. Teckning af Hokusai.

från alla delar af Japan. Nikko, såsom hela trakten kort om godt benämdes, blef en af Japans heliga orter, den enhvar pilgrim måste besöka åtminstone en gång under sin lifstid. Och pilgrimsvandringar till så många som möjligt af de heliga orterna företogo fordom de flesta japaneser åtminstone af de lägre klasserna. Tio tusental både män och kvinnor strömmade snart hvarje sommar till Nikko, där inom kort hela byar uppstodo på olika platser, med en befolkning, som fann sin utkomst genom att tillgodose pilgrimernas behof i olika afseenden.

Det är ett märkligt förhållande, hvilket ingen, som vistats hälst någon tid i Japan, kunnat undgå att lägga märke till, att de förnämsta af dess vallfarts- eller annars heliga orter på samma gång också äro de genom naturskönhet mest utmärkta punkterna i landet. Och lika märkligt är att så godt som utan undantag alla tempel — d. v. s. buddhist-tempel — äro uppförda på platser, beherskande vidsträckta eller i annat afseende anmärkningsvärda utsikter.

Buddhist-prästerna i äldre tid visste att till sin och sin religions fördel taga vara på hvarje drag af den japanesiska folkkaraktären, sådan de förefunno denna vid sin ankomst till Japan, och insågo genast huru mycken nytta de kunde draga af japanesernas varma beundran för all slags naturskönhet. Hvarje punkt i närheten af de dåtida städerna och byarna, därifrån en mera än vanligt vacker utsikt erbjöd sig, där blommor eller plantor af ett eller annat slag nådde särskildt yppig fulländning, eller annars något märkligt i hithörande afseenden var att skåda, hade sedan gammalt utgjort mål för folkets utflykter på allehanda festdagar, och togos därför omedelbart i beslag af buddhismen, gjordes till föremål för sägner och legender samt användes i sinom tid för tempelbyggnader.

Men långt ifrån att göra de häfdvunna förlustelseplatserna mindre populära blefvo templen tvärtom en yttermera lockelse för folket. Tempel och téhus stå alt ännu i regeln sida vid sida, och de japaneser, som ännu inte förlorat fädrens naiva tro, se i dag som är till själens och kroppens nödtorft så godt som på en gång, lika bekymmerlöst glädtiga och lätt tillfredsstälda beträffande den förra som den senare.

Under många mil före ankomsten till Nikko löper järnbanan parallelt med en väg, planterad på båda sidor med präktiga cryptomeria-träd, så yfviga och i så täta rader att vägen ligger i ständig skugga äfven under den värsta middagshettan. Längs denna väg färdades fordom hvarje år

med ett talrikt, lysande följe den representant för shogun'en, som sändes från hofvet i Tokyo att uppsända böner till Ieyasu's skugga och att öfverräcka gåfvor till buddhist-templen och klostren i Nikko. Och likaså användes den skuggrika vägen af de många tusenden vallfärdare, som årligen gjorde turen till de många olika heliga punkterna i näjden kring shogungrafvarna och som troligen ofta nog uppsände böner också för dem, som anlagt vägen och försett den med trädplanteringar till skydd mot den oblidkeliga sommarsolen. Numera förmedlar den många tiotal mil långa allén föga någon annan trafik än mellan en del obetydande byar, ty äfven pilgrimer anlita numera i regeln järnvägen där så låter sig göra. Men de praktfulla, gamla träden ha åtminstone respekterats, så att allén företer luckor endast där järnvägslinjen korsar den, eller där en och annan trädjätte kullstörtats af stormarna.

I andra delar af Japan utöfvade däremot det västerländska nyhetskrämeriet till en början en så barbarisk värkan att vederbörande utan betänkande på långa sträckor nedhöggo de träd, som fordom planterats längs alla de förnämsta vägarna i landet, höggo ned dem och sålde dem såsom brännved för att visa huru väl man uppskattade den moderna, praktiska andan. Efter någon tid förbjöds visst detta slags reformsträfvande, men tyvärr så sent att obotlig skada redan var skedd. Isynnerhet i mera skogfattiga trakter voro många af de fordom med så mycken möda uppdragna och med så mycken pietet underhållna hundramils alléerna allaredan förstörda, då förbudet slutligen emanerade, och våra dagars japaneser komma säkert att använda hvarken arbete eller pengar på deras återställande. Inte så länge dividendutdelande bolag ännu stå att bilda i mängd och myckenhet.

Väl underhållna, trädplanterade vägar ledde fordomtima från olika delar af riket till Tokyo, dit enhvar af rikets trehundra daimyo årligen måste draga för att betyga shogun'en sin vördnad under ett månader långt vistande i hans residensstad. Hvarje daimyo medförde ett följe af minst några hundra, de förnämsta af tiotal tusen beväpnade samuraï, utom en oändlig mängd tjänare, kvinnor, bärare, kockar och andra — hela sin feodala hofstat med ett ord. Två gånger årligen, på väg till och från Tokyo, drogo de ändlöst långa tågen i långsamt ståtlig ordning fram längs rikets stora stråkvägar, hvilka därjämte i hufvudsaklig mån förmedlade all annan trafik i landet och sålunda ständigt voro fylda af lif och rörelse.

En daimyo med sitt följe på resa.

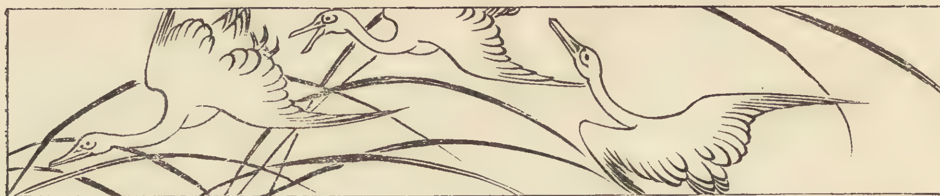

Téhus funnos på hvarje mil, och på lämpliga afstånd uppstodo hela byar af värdshus och härbärgen, som kunde lämna kvarter åt tusenden resenärer af både krigiskt och fredligt stånd.

Forna dagars japaneser hyste altför stor pietet för naturen för att icke på det omsorgsfullaste omhulda både träd, stenar, blommor, örter och alt annat, som erbjöd något vackert eller egendomligt, och vårdade sig därför också så väl om trädplanteringarna längs de allmänna vägarna att dessa blefvo till värkliga alléer af det praktfullaste slag. Hundratal mil långa sträckte sig de dubbla raderna af träd öfver slätter, kullar och bärg i olika riktningar genom landet, i bärgstrakterna härdiga barrträd, lägre ned andra, mera ömtåliga, men mera skuggrika träd af olika slag, öfveralt väl omskötta samt öfveralt erbjudande skugga och svalka åt pilgrimer och andra resande.

I de scener af turist- och folklif, hvaraf den berömde Hokusai och hans efterföljare bland Japans konstnärer lämnat så oöfverträffligt karakteristiska teckningar, spela de gamla träden längs vägarna vanligen en lika framstående som prydlig roll. Och det konsten en gång uppmärksammat i gamla tiders Japan var i och därmed säkerstäldt i folkets aktning. Särskildt yppiga, ståtliga, bizarrt formade eller annars egendomliga exemplar bland de många tio och hundra tusentalen träd längs de stora stråkvägarna blefvo vida kända och berömda samt föremål för en beundran och uppmärksamhet, som alls icke kunna förstås i andra delar af världen, där det nationella skaplynnet är mindre ästetiskt än hos den stora massan af Japans folk.

Men då den västerländska kulturen kom med järnvägar, telegrafer, ångfartyg ock andra lika praktiska som litet ästetiska kulturfrukter, kastades japaneserna utan förberedelse in i det nittonde seklets rastlösa hvirfvel, där de, hufvudyra och förvirrade af alt det nya hvarmed de råkade i beröring, sökte så godt sig göra lät simma med strömmen. De väldiga praktiska resultaten af västerländernas kultur, de resultat, som gjort individer i occidenten så oändligt mycket rikare än alla lyckans gunstlingar, som orientens fabeldiktande inbillning mäktat skapa, bländade de nyss uppvaknade österländingarna. Praktisk nytta blef deras hufvudsakliga ögonmärke vid införande af den nya tingens ordning de beslutit sig för, och i samma mån som detta blef fallet, utdog vördnaden för äldre tiders mål, sträfvanden och omsorger.

Bland andra hinder för moderniseringsprocessen voro också de gamla, så länge omhuldade och beundrade träden längs Japans vägar. De befunnos stå i vägen för telegraflinjerna, som måhända skulle kräft en smula mera arbete och en smula större kostnader för att ledas så att träden lämnats orubbade. Men det föll de reformhungriga japaneserna icke in att underkasta sig minsta möda för de ofta månghundraåriga trädens skull, utan nedhöggos dessa skonslöst hvar hälst minsta fördel kunde vinnas. Och sedan man en gång kommit i farten och funnit att de präktiga stammarna lätt kunde förvandlas till kontanter, grep vandalismen omkring sig på alla håll. Tusen sinom tusen af de träd, hvilka kräft hundratal år af utveckling och vård, föllo offer för den vanvördnad för allting ålderdomligt, som till en början utmärkte japanesernas s. k. civilisationssträfvanden. Nu ligga hundratal mil bara och kala af de gamla vägarna, på hvilka forna dagars sidenklädda daimyo i sina präktigt lackerade bärstolar samt följda af samuraï och tjänare i kuriösa rustningar och egendomliga dräkter, drogo fram i högtidlig ståt till Yedo, shogun'ens residensstad, där det klassiska Japans förfining och konst och märkliga samhällslif nådde sin högsta fulländning.

Men längs vägen till Nikko stå cryptomeriaträden kvar i all sin gammaldags ståt, till lika stor fägnad för pilgrimer, altför fattiga att anlita järnvägen, som för främlingar, hvilka här kunna vinna en föreställning om åtminstone den ram, som omgaf några af de egendomligaste bilderna af det egendomliga lifvet i feodaltidens Japan. Endast några coolies, mödosamt framsläpande sina tungt lastade kärror, möter man nu till dags i cryptomeria-alléns skugga, i stället för forna dagars järnklädda samuraï, endast de allra fattigaste af trashöljda pilgrimer, där fordom shogun'ens utskickade med sitt granna följe drog fram för att förrätta sin andakt i Nikkos berömda tempel, eller på sin höjd en turist i en skramlande jinrickisha. Men alt detta oaktadt gör den gamla vägen med sina dubbelrader af skuggrika träd än i dag ett egendomligt vördnadsfullt intryck på enhvar, som hälst i någon mån är mottaglig för sin omgifnings inflytelser.

Byarna äro visst numera alt utom lifliga, men de grå husen med mossbelupna halmtak äro desamma som fordom, och så äro téhusen med sina prydliga små landskapsträdgårdar och sina småleende »nezan», som möta anländande gäster på tröskeln till ingångsdörren och kasta sig

Timmerhuggare. En af Hokusai's »hundra vyer af Fuji-yama».

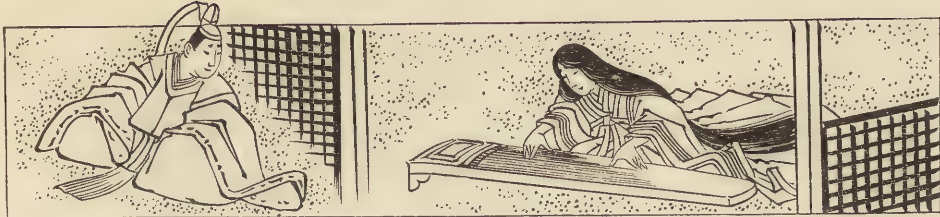

framstupa på halmmattorna, sålunda hälsande de främmande. Och i dag som förut ledsaga de alla under skratt och prat gästerna till rummen med pappersväggar och hämta genast fram osockradt té med små kakor och en »tobako-bon», en liten låda med ett prydligt brons- eller porslinskäril innehållande glödande kol samt ett annat käril af bambu, afsedt för tobaksaska och — till spottlåda. Ty ännu anses det inte rätt artigt i Japan att bjuda gäster tändstickor för deras pipor, och ännu har civilisationen icke gått så långt att man spottar på golfvet eller i knutarna.

I Nikko's för utländingar afsedda hotell ombesörjes uppassningen också ännu af nezan, men de hälsa inte numera gästerna genom att kasta sig ned på golfvet. De möta en nog ännu vid ingångsdörren och skratta och småle likasom i téhusen, men i stället för den forna artiga hälsningen utbyta de nu med hvarandra en hop anmärkningar, som ingalunda alltid äro synnerligt artiga, men sällan förstås af dem de gälla. Resgodset bära flickorna in till gästrummen, och sin gammaldags naiva nyfikenhet ha de häller inte förlorat, utan strömma alla under en eller annan förevändning, om också blott den att bära en handske, in i ens rum, där de stå och begapa främlingen, tils värdens röst, med alt utom gammaldags artighet, bjuder dem att försvinna.

Han har tjänat såsom kypare i San Fransisco, där han jämte några engelska glosor lärt väst-amerikanska manér, dem han naturligtvis tror vara höjden af västerländsk förfining. Och därför kommenderar han de små, kuriösa uppasserskorna mera såsom en hop rekryter, än på det sätt en japanes af vanlig höflighet bemöter äfven sina tjänare.

XIV.

Om Nikko samt ett och hvarje annat.

Nikko i dagsljus och solsken erbjuder de vackraste utsikter åt olika håll.

Öfveralt möter blicken grönska, ståtliga, mörka cryptomeria-träd i rader och klungor längs vägen i dalen nedanför, därofvan tät skog af både barr- och löfträd i alla skiftningar af grönska och längst borta högbärgen, täckta af träd, buskar och gräs ända upp till spetsarna. Det är en hel symfoni af grönt, i hvilken alla nyanser äro företrädda och som afbrytes endast af den öfver klippor och stenar tumlande, hvitskummiga floden nere i dalen. Af floden och af »den heliga bron», en bjärtröd träbro, som skymtar mellan träden till höger. Och längst till vänster, högre upp i dalen, ligger en by, bland hvars gammaldags kuriösa, japanesiska hus, mosslupna och grå, reser sig en anspråksfull tvåvånings byggnad i den vulgäraste ladustil, målad ljusröd, med hvita fönsterkarmar, knutar och lister, en anomali så skriande att litet hvar måste gifva luft åt sin grämelse öfver den smaklöshet beröringen med occidenten åstadkommit i Japan.

Vårt hotell är åtminstone gråmåladt och delvis doldt af träd, ehuru arkitektoniskt i det närmaste lika litet harmonierande med omgifningen som det liffärgade byggnadsspektaklet längre borta. Väggarna äro inte af papper — det går ej ihop med den »främmande» byggnadsstilen — men bestå i stället af så tunt trävirke att de knappast utestänga ljud bättre än oförfalskade japanesiska väggar. Och det resvirke, som bildar stommen af

byggnaden, är så klent att till och med de små nezan bringa det hela att skaka, då de springande skynda från och till sina sysslor.

Det är en af egendomligheterna hos japanesiska uppasserskor att de utföra allting i språngtakt och alltid småleende som om arbetet roade dem på det högsta. I korridorerna springa de alltid, tungfotade som små elefanter, och i matsalen bringa de likaledes glas och talrikar att klinga hvar gång de »lunka» in eller ut. Intet ord af något annat språk än japanesiska förstår en enda af dem, så att beställningar af matsedelns rätter måste ske efter nummer, hvilket är i det närmaste fullt lika lotteriartadt som i Ikao, ty här som där äro de granna franskt-engelskt-japanesiska namnen på matsedeln ytterligt obegripliga.

En europeisk hotellvärd skulle snart bli gråhårig af förtviflan öfver sådan uppassning som japanesiska nezan utföra, och så skulle otvifvelaktigt hans stamkunder med, men i Japan lär man snart att upptaga sådana småsaker med största lugn. Icke ens när ett par af de småtrafvande uppasserskorna, såsom då ock då händer, råka i kollision med fylda talrikar eller fat och förfriska ens yttre i stället för inre människa med soppa eller sås, eller båda, kan man förarga sig, då man ser huru lustig olyckan förefaller dem själfva. De skratta så öfvergifvet och se så tokroliga ut att man snart själf skrattar med och glömmer förargelsen. Men två dagar i veckan kan man inte för ett ögonblick inomhus glömma de små uppasserskorna, ty då kommer deras »kamiyui», frisörska, och en af hennes plikter är att insmörja deras hår med en pomada så starkt parfymerad att den sötaktiga, äckliga lukten under resten af dagen fyller hela hotellet ända in i dess mest afskilda vinklar och vrår.

Att icke hafva råd att anlita en frisörska är i Japan liktydigt med ytterlig fattigdom, det slags fattigdom, som inte lämnar rådrum för tankar på något annat eller mera än en munsbit föda för att hålla kropp och själ tillhopa. Såvida japanesiskan blott har en smula därutöfver, kammar hon icke själf sitt hår, utan betalar sina fyra sen — obetydligt öfver tio finska penni — minst en, men hälst två gånger i veckan till sin kamyui. Ty utan dennas hjälp kan hon icke åstadkomma något ens liknande den hårklädsel som obevekligen föreskrifves för enhvar japanesiska, som hyser hälst någon respekt för sitt yttre.

Japanesiskt hår är i regeln svart, långt, rakt och sträft, d. v. s. ett alt utom villigt material för frisörkonst. Lockigt eller krusigt hår står i

så ringa anseende att en japanes och i all synnerhet en japanesiska, som straffats med sådant, känner sig mera skamsen däröfver än öfver någon som hälst vanskaplighet och hällre låter raka sitt hufvud än visar sig med ett slag af hår, som enligt japanesisk uppfattning där inte har något att beställa. Men trots sträfheten och oböjligheten af materialet förstår en japanesisk kamyui att däraf bilda de mest invecklade och konstnärligt fulländade frisyrer man gärna kan tänka sig.

Hvarje frisörska af något anseende har alltid åtminstone en elev, som tidigt på morgonen af frisyr-dagen infinner sig hos kunden och börjar operationerna med nedrifning af det förra hårkonstvärket, hvarpå den tjocka, svarta, oljiga massan omsorgsfullt tvättas, kammas och borstas samt sedan lämnas att torka under ett par timmar. Ty endast i torrt tillstånd är håret mottagligt för pomadan, förutom hvilken ej ens en japanesisk frisör kunde uträtta något med de sträfva testarna.

Senare kommer frisörskan själf, och sedan det tvättade håret noga kammats med minst fem kammar af olika storlek och groflek, påföres pomadan och kammas in i chevelyren, hvilken därefter ter sig såsom en enda homogen, skinande svart massa. Först sedan denna punkt blifvit nådd, vidtar den arkitektoniskt konstruktiva delen af värket, men den är altför oändligt invecklad att kunna beskrifvas. Minst en timme kräfver uppförandet af konstbyggnaden, som stöttas medels bitar af förgyld metalltråd och valkar af bjärtfärgadt siden, ett slag af crêpe, väfdt enkom för detta ändamål, samt slutligen dekoreras med kammar och hårnålar af olika slag, en af de sistnämda ofta prydd med ett par artificiella blommor samt glittrande paljetter af guld- eller silfverpapper.

Ett konstvärk af denna art kunde själffallet ej uthärda beröring med en kudde under sömnen utan att i grund förstöras, och därför använda japanesiskorna i stället en egendomlig liten möbel af trä, närmast liknande en grund låda ställd på kant. Dess öfre, rundade och konkava samt en smula vadderade sida tjänar såsom stöd för nacken, medan hufvudet med frisyren och alla dennas tillbehör har alls intet stöd. Men icke förty sofva japanesiskorna minst lika lugnt och djupt som deras mindre friserade systrar i occidenten.

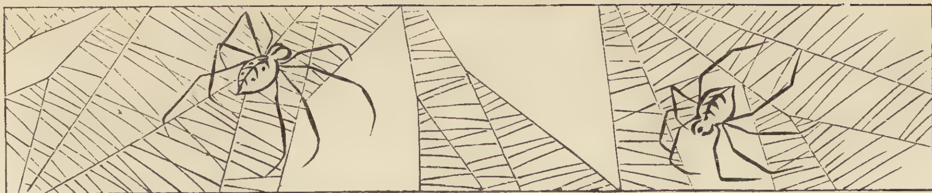
Fordom använde både män och kvinnor samma slags nackstöd, »makura», i stället för kuddar, ty i forna dagar buro också männen håret upptornadt i en konstrik frisyr. Men numera har denna så godt som

öfveralt lämnat rum för den västerländska seden att bära håret kortklipt, och därmed har också den västerländska hufvudkudden vunnit insteg i Japan, där makura'n nu till dags begagnas endast af de kvinliga offren för modet. Dessa ha i de flesta stycken visat sig långt mera konservativa än det manliga släktet och hänga i detta likasom i många andra afseenden fast vid äldre tiders sedvänjor.

Till och med seden, att under den timme eller mera frisörskan kräfver för att utföra sitt värk vara naken ända ned till midjan, följes ännu i de

flesta fall af japanesiskorna, som fästa intet afseende därvid att husen under sommaren äro öppna alt igenom, så att enhvar förbigående, främling eller inföding, kan följa med alla enskildheter af toaletten. I de större städerna skjuta visst vederbörande nu till dags skärmarna till mot gatan, medan sådana mera än vanligt intima operationer pågå, men på landsbygden har man ännu inte hunnit så långt. Litet hvarstädes ser man under en vandring genom Nikko's enda långa gata både äldre och yngre kvinnor i traditionell brist på peignoir under behandling af kamiyui — och ingen enda af dem ser på minsta sätt förlägen ut, om man stannar för att betrakta procedyren.

I hotellet däremot har beröringen med främlingar och deras åsikter om anständighet värkat att de små nezan bära ett eller annat plagg också under hårkamningen. Och troligen är det likaledes beröringen med främlingar, som gjort att de förlorat en god del af den halft vidskepliga aktningen för sitt hår, hvilken japanesiskor i äldre tider hyste, så att de utan minsta pryderi hänga sina yfviga viskor af löshår att torka i solen utanför matsalsfönstren.

Fordom ansågs håret vara kvinnans högsta och dyrbaraste prydnad, ett bevis för hennes personliga värdighet och ställning i samhället, hvarför en man häller inte kunde straffa sin otrogna hustru hårdare än genom att afklippa hennes hår och utstöta henne sålunda brännmärkt ur sitt hus. Och än i dag offrar japanesiskan af religiöst nit eller såsom tecken af djupaste sorg någon gång sitt hår, därmed isynnerhet i det senare fallet antydande att hon ej mera betraktar sig såsom tillhörande denna värld, icke önskar vidare vara delaktig af någon dess glädje.

I det väldiga och praktfulla Hongsvanji-templet i Kyoto, ett af de förnämsta buddhist-templen i Japan, hänga från de kolossala takbjälkarna hela samlingar af svarta tåg, flera af dem armstjocka och alla tillvärkade af hår, offradt af japanesiska kvinnor. Ett af tågen är icke mindre än fem tum i genomskärning och två hundra femtio fot i längd, men så ha också tre tusen fem hundra kvinnor i Echisen-provinsen själfvilligt beröfvat sig den förnämsta, i många fall troligen den enda prydnad de egde för att låta den ingå i det väldiga kabeltåget — ad majorem Dei gloriam! Och där och hvar är tåget hvitstrimmigt, visande att ingen dragit sig undan, icke ens då alt hopp måste varit ute om ersättning af det offrade på denna sidan om evigheten.

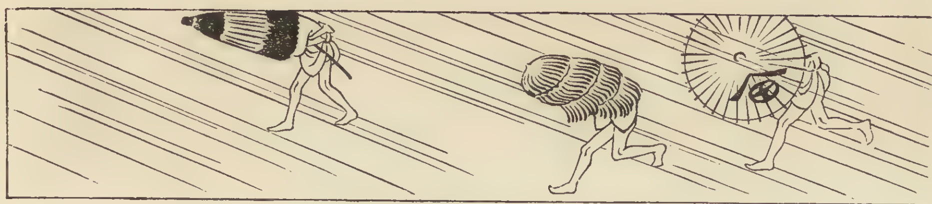

Då hennes äktenskap upplöses genom döden, afklipper den japanesiska hustrun också någon gång sitt hår för att bevisa sin otröstliga sorg och innesluter det i sin aflidna mans kista, såsom ett sista offer åt den hon så ödmjukt vördat och tjänat. Och efteråt låter hon det aldrig växa långt igen, det skulle anses såsom skam och vanära för den som en gång anlagt detta slags enkeskrud. Det är en annan af motsatserna mellan orient och occident, ty i den senare, har jag låtit mig berätta, låta enkor, då de i den första bedröfvelsen gått lika långt som japanesiskorna, oförtöfvadt håret växa på nytt.

De förnämsta sevärdheterna i Nikko självt utgöras naturligtvis af de berörda templen, hvilka äro lika omöjliga att beskrifva i ord som att afbilda medels någon hittills uppfunnen process. Ty de liksom de flesta andra alster af japanesisk konst-arkitektur, skulptur, måleri eller hvad det vara må — äro vackrast och mest intressanta i sina, ofta ytterst minutiösa detaljer samt göra genom hopandet af sådana detaljer det intryck betraktaren erfar, ett intryck, hvilket just därigenom blir omöjligt att återgifva. En otrolig rikedom af skulpterade ornament; präktigt arbetade beslag, urnor, vaser, kandelabrar o. s. v. i både mörk och förgyld brons; lackarbete af det mest utsökta slag; ciseleringar, sniderier, målningar, hängen af brokad och konstnärligt broderadt siden samt massor af annat, som det blefve lika tröttande som svårt att uppräkna, göra templen i Nikko och främst Ieyasu-templet till värkliga under af prakt. Materialet, hvaraf byggnaderna äro uppförda, är visst icke annat än trä, men trä af sådan beskaffenhet och så utomordentligt väl arbetadt att två och ett halft århundrade knappast lämnat minsta spår på pelare, bjälkar och väggar.

De gamla shogun'erna förfogade så godt som oinskränkt öfver hela Japans tillgångar och öfver många miljoners af dess innevånare arbete, hvarför intet hindrade dem från att utföra värk, som skulle varit omöjliga för alla andra. Kolossala summor och årslång möda af såväl konstnärer som handtvärkare ha kräfts för att göra tempelbyggnaderna i Nikko och de skatter dessa innehålla till det de äro: enastående i sitt slag och oupphinneliga i en tid af rastlöst vinstbegär som vår.

Alt för väder och vind utsatt trävirke i byggnaderna är täckt med röd lackering af bästa slag, huru godt fattar man först, då man besinnar att brännande solljus, regn, stormar, frost och snö under mera än två hundra år ej mäktat tillfoga lacket vidare skada, än att där och hvar i

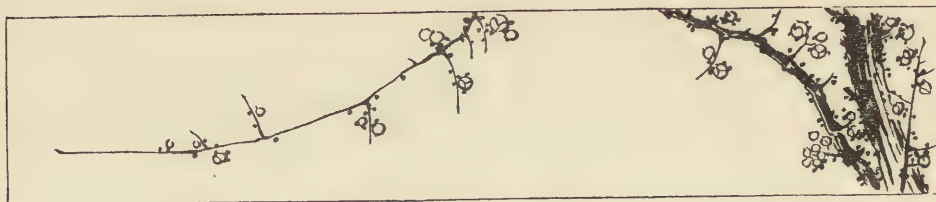
någon mån fördunkla dess fina polityr. Sådan lackering utföres inte numera annat än i rara undantagsfall i Japan och då endast på föremål af obetydande storlek, emedan kostnaden för sådant arbete är ofantligt dryg. Men i Nikko har den fina, röda lackeringen användts med lika otroligt slöseri som andra dekorationer af dyrbaraste slag så inom som utanpå templen, hvarför också dessa med sina varmt röda pelare och väggar, prydda med plåtar af förgyld brons samt sina tunga tak af svartblå tegel, bilda en utomordentligt färgpräktig tafla mot bakgrunden af mörkgröna cryptomeriaträd, hvaraf en hel skog omgifver byggnaderna.

Mest berömd, näst Ieyasu's tempel självt, är en praktfull pagod i fem våningar, uppförd af trä, som är rödlackeradt, samt krönt af en väldig, spiralvriden spira af brons. Den egendomliga byggnaden, som skänktes till templet af en trogen anhängare af Tokugawa-familjen ungefär vid den tid då de europeiska makterna underhandlade om den westfaliska freden, reser sin bizarra, smärta form bland cryptomerierna i förgården till det egentliga templet och är sålunda det första föremål, som möter blicken, sedan man lämnat bakom sig den räcka af långa, breda stentrappsteg, hvarmed den till templet ledande vägen afslutas.

Ändå mera känd, eller åtminstone oftare afbildad, är den röda, »heliga», bron, hvilken leder öfver Dayagawa-floden på samma plats där enligt sägnen en gudomlighet i tiden hjälpte Kobo-Daishi öfver det strida, men inte synnerligt djupa vattendraget. Och Kobo-Daishi var den buddhist-präst, som först lärde japaneserna att de många gudar, hvilka af dem troddes bebo Nikko-bärgen, endast voro olika manifestationer af Buddha.

Bron, som är konstruerad af trä på stenpelare, är likasom tempelbyggnaden lackerad i rödt samt prydd med graverade beslag af förgyld brons och uppfördes år 1638, sedan hvilken tid den ej kräft vidare än högst obetydande reparationer. Ett bättre och mera öfvertygande vittnesbörd om såväl det använda virkets som det nedlagda arbetets öfverlägsna beskaffenhet är icke gärna tänkbart, ty föga nog finnes någon annan träbro i världen, uppförd medan det trettioåriga kriget ännu rasade i Europa och sedan dess icke ombygd, helt säkert ingen i ett klimat så fuktigt och varmt och därför så pröfvande som Japans.

Tilläggas bör dock att den heliga bron i Nikko ej nödgats bära någon synnerligt liflig trafik, ty ända till de sista årtiondena användes den

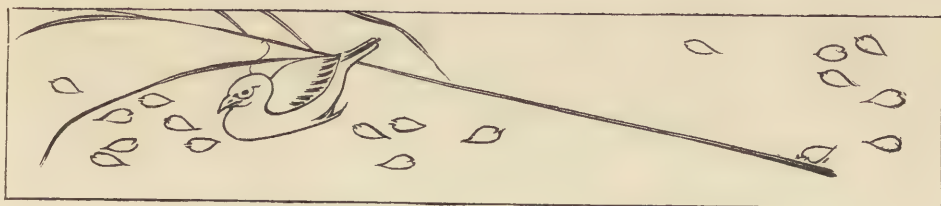

endast af shogun'en och hans representanter vid deras årliga besök i Nikko samt öppnades därjämte under två dagar af året för pilgrimer. Numera är teoretiskt mikado'n den enda japanes, som äger rättighet att begagna den röda bron, hvilken under vanliga förhållanden är tillsluten medels portar, försedda med väldiga hänglås. Men rätten utsträckes inte allenast till alla medlemmar af monarkens familj, utan också till särskildt ärade gäster. Och är vädret såsom vanligt regnigt, tveka medlemmarna af det kejserliga huset icke ens att låta de coolies, som bära deras bärstolar, trampa de heliga plankorna, såsom jag var i tillfälle att se då ett par ännu icke fullvuxna prinsessor under sommarn anlände till Nikko för sin sommarsejour.

Då hysa främlingar större respekt för folkets religiösa vidskepelser beträffande bron och dem, som kunna passera den utan att inkräkta på dess helighet, såsom general Grant bevisade, då han för några år sedan afböjde mikado'ns inbjudning att begagna den röda bron på sin väg till templen. Han ville inte stöta folkets tro och fördomar för hufvudet, sade han, och vandrade därför såsom andra dödliga öfver den s. k. temporära bron, hvilken förmedlar all hvardagstrafik öfver floden några famnar lägre ned.

Eller rättare: förmedlade. Ty numera finnes också en tredje bro, konstruerad af järn och trä i allra nyaste stil för hästjärnvägens behof, endast ett stenkast från den punkt, där Kobo Daishi icke utan gudomligt bistånd kunde komma öfver den tre fot djupa floden och där till minne af detta gudomliga bistånd den i dag som är helighållna bron byggdes af de på undervärket troende. Det är knappast annorstädes än i Japan en sådan syn står att ses, en månghundraårig, altjämt djupt vördad kvarlefva från den naivt troende forntiden, sida vid sida med ett vittnesbörd om att den mest krasst prosaiska nutid grytt också här i yttersta Asien och här hyser lika liten respekt för det färgpräktiga, men föråldrade förgångna som i andra delar af världen. Och efter solnedgången belysas såväl broarna som cryptomeria-dungarna medels glödlampor, till hvilka den legendomspunna Dayagawa's vatten tvingas att frambringa den elektriska strömmen!

En annan kvarlefva från den tid då folket i Japan var indeladt i skarpt afsöndrade kaster och hela dess lif rörde sig inom noga afmätta områden, utgöres af en i omedelbar närhet af hufvudbyn liggande mindre by, bebodd af »Eta», pariahs. Dessa bildade fordom det japanesiska sam-

hällets lägsta lager, som noga taget stod utanför samhället, i det närmaste var rättslöst och endast kunde lifnära sig med arbete, som ansågs orent eller till och med syndigt nog att döma utöfvarne till det slags lif efter detta, som inom buddhismen motsvarade den ortodoxa kristendomens svafvel- och beckpölar.

Att flå döda djurkroppar och bereda skinnen utgöra numera de hufvudsakliga sysselsättningarna för pariahbefolkningen i Nikko's Eta-samhälle, hvilken därför fortfarande är föremål för det öfriga folkets förakt, ehuru eta lagligen numera äro i allo likstälda med andra medborgare. Fordom måste eta-kasten också leverera skarprättare för regeringens ofta förekommande behof, måste begrafva afrättade brottslingar, slakta allehanda djur till föda för mikado'ns och shogun'ens falkar samt förrätta en mängd andra sysslor, dem ingen vanlig medborgare kunde utföra utan att förnedra sig för alltid.

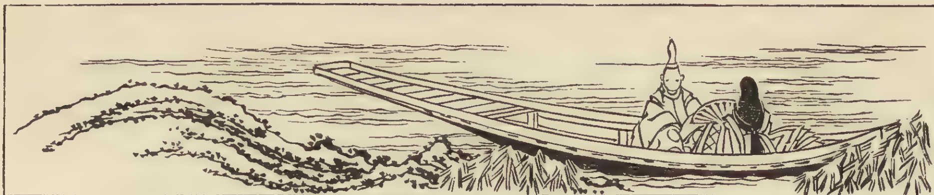
För Nikko utgöra dess eta fortfarande en betydande inkomstkälla, ty sedan djurhudar en gång äro beredda, kunna också andra än eta opåtaldt drifva handel med dem. Bärgen i Nikko-gruppen äro ännu i dag ett tillhåll för allehanda storvildt, såsom björn, hjort, bärgsantilop, apor med präktiga pälsar o. s. v. och skinnen af de i stort antal fälda djuren beredas så väl i eta-byn att de flesta främlingar, som besöka Nikko, köpa ett eller annat alster af denna dess specialindustri.

En annan specialitet för trakten utgör tillvärkning af otaliga föremål till både prydnad och nytta af ett slags förstenadt trä, som emellertid icke förekommer i Nikko själft, utan hämtas från en trakt längre norrut, i närheten af Sendai-vulkanen. Afbildningar af den röda bron, af Ieyasu-templet och pagoden samt af andra Nikko's sevärdheter skäras med utmärkt skicklighet i det stenhårda virket, eller målas i guldlack på dess svartbruna yta, till omotståndlig frästelse för isynnerhet de turister, som ännu inte sett mycket af Japan och af dess mångfaldiga alster af konstslöjd.

Mera frästande äro dock de butiker för allehanda antikviteter, som under sommarmånaderna hållas öppna i Nikko, de flesta af kuriositetshandlare från Tokyo och andra större orter. Dessa veta nogsamt att Nikko förnämligast besökes af turister, hvilka icke äga synnerlig kännedom om japanesiska kuriositeter och följaktligen lätt kunna förmås att betala dryga pris för idel skräp. Men på samma gång äro de slipade säljarne

En »Eta»-bostad.

också förtänksamma nog att hålla på lager en del föremål af värkligt värde för kunder, som ej mera låta lura sig af det pråliga skräpet, och därför lönar det sig vanligen för litet hvar att genomsöka antikvitetsbutikerna i Nikko — isynnerhet mot slutet af säsongen, då prisen lätt kunna drifvas ned.

Hvar afton infinna sig vandrande försäljare af kuriositeter i hotellet, hvars gäster regelbundet fördrifva en eller annan timma med genomseende af deras lager. Största delen af dessa lager utgöres naturligtvis af värdelösa ting, som inte ens äro värda att betrakta, men det hindrar ej försäljarne att berätta de trovärdigaste historier om föremålens urgamla ursprung såväl som om de underbara vägar, på hvilka de råkat i utbjudarnes händer. De vandrande handlarne bevisa åtminstone att sagoberättandets konst ännu icke dött ut i orienten, och därför välkomnas de till tidsfördrif också af dem, som icke ett ögonblick tänka på att köpa någon af de »många hundra år» gamla skatterna — hvilka antagligen endast några veckor eller månader tidigare lämnat antikvitetsfabrikanternas händer.

Men under dagarna finna de ambulatoriska handelsmännen en dålig marknad i hotellen, ty om väderleken blott i någon mån tillåter det, äro deras gäster ständigt stadda på utflykter till en eller annan af de många berömda punkterna i Nikko's omgifningar.

XV.

Chugenji och Yumoto — Två kratersjöar.

Ungefär två tusen fem hundra fot högre uppe i bärgen än Nikko ligger Chugenji-sjön, omgifven af mera eller mindre otillgängliga toppar, inramad i präktigaste grönska och sedan urminnes tid högkvarteret under pilgrimsäsongen för vallfärdarne till Nikko-bärgen samt därför såväl som för sin naturskönhet besökt också af enhvar främling, som kommer till trakten. Chugenji är, likasom alla andra bärgsjöar i Japan, intet annat än ett gammalt kraterbäcken, hvilket, sedan den underjordiska värksamheten så långt tillbaka i tiden upphörde att inte ens sagorna veta nämna något därom, tjänat såsom uppsamlings-reservoar för vattnet från de omgifvande bärgshöjderna och sålunda småningom blifvet en ganska vanlig sjö, i alla väsentliga stycken lik alla andra.

Under vintermånaderna är hela näjden kring sjön höljd af snö, och byn är öfvergifven af alla sina innevånare utan undantag, men redan i juni börja främlingar anlända till de villor många af de i Tokyo bofasta utländingarna uppfört i närheten, och i juli börjar den lifligaste pilgrimsäsongen, då tusen sinom tusen vallfärdande komma och gå, hvarje natt fyllande hvartenda hus i byn, så att andra gäster endast med största svårighet kunna finna tak öfver hufvudet.

Bland befolkningen i de större städerna är det numera mindre vanligt att företaga vidsträckta pilgrimsfärder. Västerländsk rastlöshet och begär efter mera än det oundgängligt nödvändiga för de dagliga behofven har gripit för mycket omkring sig inom de moderniserade samhällena för att lämna det arbetande folket tid och lust att offra dagar, veckor och månader

på företag, som medföra inga praktiskt påtagliga resultat. Men på landsbygden och i de mindre, mera afsides liggande städerna äro vallfärder i dag lika vanliga som fordom, ehuru det är svårt att afgöra till huru stor del passionen för sommarvandringar till de berömda platserna i landet beror på värkligt religiöst nit och till huru stor del på den japaneserna inneboende lusten att ströfva omkring under den tid naturen är vid bästa hälgdagslynne.

Enhvar sparar och knogar dag in och dag ut så mycket han möjligen kan, för att efter flera eller färre års förlopp kunna företaga en sommartur till ett eller flera af de mest ansedda templen, ty måttet af den förtjänst pilgrimerna inlägga bestämmes efter antalet heliga platser de besöka, eller efter antalet gånger de besöka samma särskildt ansedda hälgedom. En af dessa kräfver t. ex. icke mindre än ettusen besök för fullständig syndaförlåtelse. Men då vederbörande präster varit förutseende nog att inte bestämma afståndet från hvilket de tusen vallfartsbesöken måste afläggas, åtnöja sig pilgrimerna med att ett tusen gånger gå några steg utanför tempelportarna för att omedelbart vända om och uppsända en eller annan bön — samt erlägga den obetydande afgiften för ett intyg om att besöket blifvit aflagdt.

Och de, som inte se sig själfva i stånd att spara ihop ens det ringa belopp sommarvallfärderna kräfva, ingå i en eller annan af de »reseklubber» eller föreningar, som existera litet hvarstädes i Japan och sammanlagdt räkna många tiotusen medlemmar. Enhvar medlem af en sådan klubb inbetalar per vecka ett bidrag af en eller annan »sen», och hvarje år vid pilgrim-säsongens början bestämma medlemmarna genom lottdragning hvilken eller hvilka klubbfonden för året skall tillfalla.

Det belopp, som står till klubbens förfogande är visst inte stort, men så kräfva sommarvandringarna i pilgrimsdräkt häller icke stora kostnader. På alla berömda punkter finnas härbärgen, i hvilka pilgrimer debiteras endast för husrum och för det bränsle de använda för att koka sin medbragta föda — och husrummet består i regeln endast af några kvadratfot golfyta, för hvilken afgiften erlägges i bråkdelar af finska penni, medan en handfull små, kolade kvistar är tillräklig för att värma en risportion, räckande för ett halft dussin vallfärdare.

Men pilgrimerna äro inte mindre nöjda med tillvaran för det de måste inskränka sina behof till ett minimum af det mest oundgängligt

nödvändiga, utan draga från tempel till tempel, fröjdande sig åt naturens hälgdagsskrud så länge sommarvädret varar och öfveralt köpande intyg om att de förrättat sin andakt i de olika berömda hälgedomarna. Intygen äro tryckta på små papperslappar, så att vederbörande präst endast behöfver ifylla pilgrimens namn och påtrycka pappret en liten röd stämpel, den han för samma afgift — en eller två »sin», hvaraf tio utgöra en sen — också tryckes på pilgrimens kläder. Ju flera af dessa vallfärdaren kan uppvisa, desto säkrare känner han sig om det tillkommande, desto bättre har han användt sin sommar och desto stoltare känna sig hans klubbbröder och systrar öfver sin stipendiat.

Chugenji är en af de lifligaste samlingspunkterna för pilgrimer, som därifrån inom några timmar kunna besöka ett flertal tempel och sålunda med jämförelsevis ringa möda samla en hel del helighetsmeriter på en gång. Det skänker trakten ett ytterligare element af intresse för främlingar, hvarför också vi — ett helt sällskap af utländingar — beslöto draga dit, då det fem veckor långa regnandet i Nikko omsider upphörde och barometern lofvade uppehållsväder åtminstone för nästa dag.

Åkdon finnas inga i Nikko, lika litet som öfverhufvudtaget i Japan annorstädes än i några af de största städerna. All kommunikation med de sevärda punkterna i den heliga näjden underhålles medels ridhästar, oxkärror och japanesiska, eller ett mellanting mellan japanesiska och kinesiska, bärstolar. Jinrickisha kunna nämligen endast undantagsvis begagnas på de äkta japanesiska, d. v. s. eländiga vägarna.

Ridhästarna äro också japanesiska: små, styfbenta kräk med svaga ryggar och hufvuden, som beträffande storlek och tyngd skulle väl förslå för två normalt skapade hästar af samma storlek. Och de japanesiska bärstolarna äro intet annat än alt utom rymliga, flata korgar, hängande på en styf stång samt försedda med ryggstöd och ett lätt tak. Stången bäres på axlarna af två män, så att »passageraren» sitter endast ett par fot öfver marken, alltid med korslagda ben, om det är en japanes, vanligen likaledes om det är en utländing, ty att sträcka benen ut öfver korgens skarpa kanter blir i längden ännu värre tortyr, än till och med den ohyggligt obekväma österländska ställningen.

Kinesiska bärstolar däremot äro värkliga stolar, hvilande på ett par långa stänger, fästade vid sätet samt gjorda af segt, elastiskt trä, så att de svikta vid hvarje steg bärarne taga. Men i Japan har man ersatt de

elastiska trästängerna med andra af så tjock bambu, att de icke svikta i minsta mån, utan tvinga stolen att stöta i takt med bärarnes steg såväl som, följaktligen, med alla vägens ojämnheter. En sådan stol bäres af fyra män, så högt att passageraren befinner sig ofvanom deras hufvuden, hvilket åtminstone på bärgvägar är hvarken angenämt eller förtroende-väckande, isynnerhet inte då vägen går fram utmed randen af ett bråddjup.

Inom vårt sällskap voro de flesta af dessa fortkomstmedel representerade. Några af oss, som förut gjort bekantskap med dem, föredrogo att gå till fots, men ett par yngre damer, som fruktade den starka solhettan midt på dagen, valde japanesiska »kago», bärstolar, emedan de äro försedda med soltak. En äldre, lindrigast sagdt korpulent, engelsk öfverstinna från Hongkong föredrog en kvasi-kinesisk stol med fyra coolies. Och en f. d. amerikansk skeppspräst från San Francisco hyrde en ridhäst, likasom en ovanligt långbent, mager engelsk midskipsman, som förklarade sig »inte ha kommit till bärgtrakten för att svettas bort den smula kött tre år i tropikerna lämnat kvar på hans benknotor».

Den gamla engelskans tio lispund bragte bärarne af hennes stol att stöna och vår komiskt glada skeppskaplan — som på tal om sin ålder en dag upplyst damerna att han var »sextioåtta år ung» — att skära ett par kvickheter i väst-amerikansk stil, då hon i spetsen för tåget guppade i väg nedåt bron. Därnäst följde de två unga damerna, som till en början tycktes finna det obegripligt muntert att vrida ihop sig i de omöjligaste ställningar i sina »kago». Och till sist leddes ridhästarna fram, därvid midskipsmannens ök omedelbart visade största motvilja mot sin ryttare in spe, stegrade sig, slog bakut och dansade omkring, så att den långbente inte ens kunde placera foten i stigbygeln.

San Francisco-prästen, som själf var öfver sex fot, försäkrade med största allvar att hästen endast var rädd för engelsmannens långa ben. »Japaneser äro alltid kortbenta», förklarade han, »och därför vet kräket inte hvilket zoologiskt släkte ni egentligen tillhör».

»Må vara! men jag kan väl inte hugga en bit af mina ben för att lugna kampens zoologiska betänkligheter.»

»Nej», medgaf prästen, »det vore kanske för mycket begärdt. Och slå en knut på dem kan ni häller inte, ehuru det ingalunda skulle skämma ert utseende. Men», tillade han, långsamt närmande sig hästen, »ni kan taga min häst, medan jag rider in den här gynnaren».

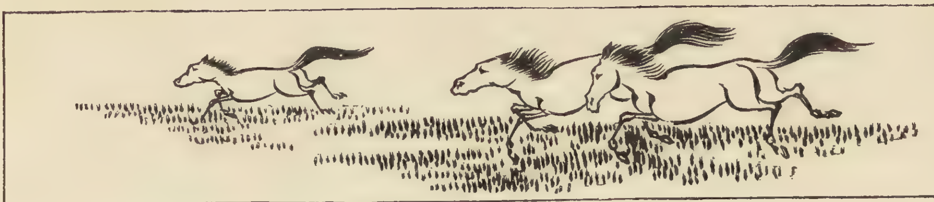
Härmed sprang han med en enda sats, endast stödande händerna på sadeln, upp i denna och skrattade som en pojke då hästen, efter ett par häpna försök till motstånd, trafvade ut genom porten till hotellgården. Det var tydligen mera än tomt skryt, då han sade sig vara sextioåtta år ung. Och midskipsmannen mumlade, medan han besteg sitt säfliga ök, något om att man måste hafva ett bra nog stadigt bindande kontrakt rörande nästa värld för att inlåta sig på sådana streck — samt anslöt sig till oss, som gingo till fots.

Vägen leder först längs Dayagawa-floden öfver bra nog jämn, endast lindrigt stigande terräng, men lämnar inom kort floddalen och begynner klättra uppåt, erbjudande ständigt mera vidsträckta utsikter åt olika håll genom öppningarna mellan träd- och bambudungarna. En äldre väg följer hela tiden flodbädden, men är både längre och besvärligare, hvarför vi hålla oss till den vanliga turist-stråten ända till den lilla byn Uma-gaeshi, där de båda vägarna åter mötas.

Ett litet, men både snygt och prydligt téhus frästar oss till en rast, som inte är mindre välkommen för dem, hvilka knogat fram till fots i solbaddet, än för dem, som styfnat i bärstolarna, så att de knappast kunna taga ett steg, då de lämna dem. Men mest välkommen är rasten för vår midskipsman, hvars ben äro ohjälpligt för långa för stigbygelremmarna och som därför nödgats låta dem hänga fritt, tills de domnat så att han inte kan stiga ned från sin häst utan hjälp — till ohäjdad munterhet för San Fransiscokaplanen. Han har lefvat altför länge i västern för att icke anse det vara hvar mans skyldighet att kunna rida hvilken häst som hälst, med sadel eller utan, och finner dessutom i förevarande fall ett intensivt nöje i infall så äkta amerikanska, att den en smula tungrodda engelsmannen icke alls uppfattar deras humor. Hvilket naturligtvis äggar den sextioåtta-åriga ungdomen till ytterligare ansträngningar af samma art.

Från Uma-gaeshi blir vägen långt mera besvärlig, men sceneriet också långt vildare, vackrare och mera intressant. Floden bildar numera en knappast alls afbruten sträcka af forsar, som här och där sammanträngas till värkliga vattenfall, och vegetationen är öfveralt utomordentligt yppig och mångfaldigt omväxlande.

Af damerna låter endast den korpulenta engelskan numera bära sig och äfven hon först efter ett desperat försök att trots värmen klättra upp för den branta och steniga sluttningen till fots. Skeppsprästen förklarar

vägen vara omöjlig för andra riddjur än bockar och deras vederlikar, men oaktadt hans speglosor fortsätter midskipsmannen på ryggen af sitt pustande ök, med fötterna i ett par repstumpar, dem han kommit öfver vid téhuset och bundit vid stigbyglarna.

Halfvägs upp till sjön rasta vi igen i Naka-no-Chayo, ett téhus beherskande den präktigaste utsikt öfver dalen, långs hvilken vi kommit, öfver den hvitforsande floden inramad i saftigaste grönska och öfver de kullar vi med svett och möda lämnat bakom oss. Det har redan hunnit till middagstid, hvarför vi endast unna oss den nödiga kvarttimmen för att inmundiga vår medförda hotellvägkost, innan vi fortsätta den alt utom lätta vandringen, ty vi äro beslutna att före solnedgången hinna fram till Chugenjo.

Vägen är minst lika brant som under den sista sträckan före Naka-no-Chaya och värmen mera pröfvande, men det oaktadt göra vi ingen vidare halt, innan vi nått krönet af passet och vandrat genom en skog af barrträd och ek, ut till en på sidan om vägen liggande utsiktspunkt, därifrån Kegon-no-taki fallet presenterar sig på det bästa. Detta är inte mindre än tre hundra femtio fot högt, och den vattenmassa, som här störtar sig öfver en lodrät klippa, är tack vare de långa, strida regnen större än vanligt, hvarför också det af yppig skog omgifna fallet ter sig ståtligare än något vi i den vägen hittills sett i Japan.

Från fallet är det endast en kort sträcka till sjön och byn Chugenji öfver i det närmaste jämn terräng. Ett par af téhusen äro försedda med bord och stolar för utländingars behof, och vi ha varit försiktiga nog att i dem på förhand beställa både rum och dubbla portioner »middag» för vårt hungriga sällskap. Ty de flesta af oss veta af sorglig erfarenhet att japanesiska téhus, som annonsera »främmande föda», vanligen mena föda under benämningar, främmande för hela den öfriga världen, i portioner så små att hvarken främmande eller egna landsmän kunna mätta sig med dem.

Lyckligtvis är dock Chugenji-sjön rikligt försedd med foreller af olika slag, ursprungligen planterade på regeringens föranstaltande, men sedan åratal tillbaka förökade i sådan myckenhet, att både téhusen och pilgrimshärbärgena kunna bjuda sina gäster på fisk i tillräcklig mängd och af yppersta beskaffenhet. Och fisk förstå japanesiska kockar alltid att tillreda på lika många olika som smakliga sätt, d. v. s. så länge de hålla sig till sin inhemska kokkonst. Denna gång åtaga sig ett par medlemmar

af sällskapet att öfvervaka middagstillrustningarna och resultatet är forell i olika former, så delikat att knappast någon bryr sig om de andra mera eller mindre mystiska anrättningarna.

Efter middagen finna vi att de moln, som tidigare dolde en del af bärgen, dragit bort och begifva oss därför ut för att från olika punkter betrakta Nantai-san, den heligaste af Nikko-bärgens alla heliga toppar. Så helig är Nantai-san att dess kägla endast kan bestigas af män, medan alla de öfriga templen och bärgen äro tillgängliga också för pilgrimer af det svagare könet. Kvinnor tillåtas inte komma närmare Nantai-san's spets än till den »torii», port, som betecknar början af vägen till den närmare fem tusen fot höga, vulkaniska käglan, den egentliga toppen. Hvilket förskaffar oss nöjet att åhöra en lång föreläsning af Hongkong-öfverstinnan om huru litet de »eländiga hedningarna» i Japan ännu lärt af civilisation och artighet.

Port är för öfrigt knappast den rätta benämningen för en »torii», som noga taget endast är skelettet, stommen af en port: ett par höga kolonner, som ofta luta en smula inåt, sammanbundna medels tvänne tvärträn, af hvilka det öfra är lindrigt böjdt, så att dess ändar äro högre än midtelpartiet. Torii'n är egentligen en shintoistisk konstruktion af mycket hög ålder samt hittills inte fullt utredd mystiskt-religiös betydelse, samt igenfinnes vid hvarje shinto-tempel utan undantag, men pryder ofta nog också ingångarna till buddhist-hälgedomar, ehuru då utan att tjäna andra än prydnadsändamål. Ursprungligen alltid uppförda af trä, senare ofta af huggen sten och ännu senare i många fall af brons, utgöra dessa torii ett af de utmärkande dragen i hvarje japanesisk landskapsbild, ofta, till ett antal af ett par hundra stycken, bildande egendomliga inträdes-alléer till något särskildt vördadt tempel och förekommande öfveralt där så många japaneser bygga och bo, att de mäktat resa hälst en liten trälåda med utspringande tak såsom skydd för bilden af en eller annan gudomlighet.

Torii'n vid foten af Nantai-sans kon är af brons och ovanligt ståtlig, men anger här endast att platsen är vördad i lika mån af buddhister och shintoister, ty templet tätt intill är buddhistiskt, ehuru Nantai-sans likasom hela traktens helighet grundlades, innan buddhismen infördes i Japan. Här såsom i det närmaste öfveralt i landet ha de båda religionerna så sammanblandats, att templen i Nikko, ehuru så godt som alla buddhistiska,

företräda traktens heliga anor i samma grad för hvarderas anhängare. Enligt krönikorna uppfördes Chugenji-templet redan år 816 af Shodo Shonin, ett buddhist-hälgon af tämligen mystiskt slag, som påstås ha bidragit i hög grad att göra Nikko till ett heligt rum för sin religion. Tvifvelaktigt är väl om templet är så gammalt, men att dess anor sträcka sig minst ett halft dussin århundraden tillbaka i tiden är säkert, ty så långt gå i alla fall de tillförlitliga uppgifterna om dess tillvaro.

Nantai-san är minst så ståtlig som vi på grund af hörsägen förestält oss, men sjön finna vi enstämmigt mindre vacker än hvad de flesta beskrifningar gifvit vid handen. Dess åtta mil långa och tre mil breda yta är för stor att göra det intryck ett mindre vattenbäcken skulle framkalla under samma förhållanden, ty bärgen kring större delen däraf bestå endast af bra nog låga kullar, eller te sig åtminstone såsom kullar från stranden af sjön, hvilken ju själf ligger omkring fyra tusen fyra hundra fot öfver hafsytan. Längre borta sticka långt högre bärg upp mot skyn, men de äro för aflägsna att bilda en enhetlig landskapstafla med sjön.

Isynnerhet efter solnedgången, då de aflägsnare topparna försvinna i dunklet och likaså kullarna midt öfver sjön, gör denna ett ödsligt intryck, ett intryck, som måhända delvis också beror på vår trötthet efter dagens strapatser, då vi sent omsider återvända till byn. Mörkret har tagit hela näjden i besittning, men i byn glimma otaliga papperslyktor, såväl vid ingången till téhus och härbärgen som genom dessas ännu inte tillskjutna väggar. Ännu har man icke där borta bland bärgen infört annan och mera modern belysning — lyckligt nog, ty en mera målerisk effekt än det dämpade, varma skenet från papperslyktorna kunde intet annat ljus åstadkomma. Och litet hvarstädes höra vi ljudet af vatten från husen längs bygatan, där en och hvar som bäst är i färd med det ångande heta aftonbadet, det ingen japanes försummar annat än af trängande skäl och i sällsynta undantagsfall.

Sängar finnas icke i våra téhus, utan sofva vi alla på golfven, damerna i det ena och de maskulina medlemmarna af sällskapet i det andra — för pappersmellanväggarnas skull. Men golfven äro såsom i alla japanesiska hus täckta med fyradubbla halmmattor, »tatami», och värden synes äga ett outtömligt förråd af »futon», tjocka, vadderade täcken, af hvilka vi ha sex stycken hvar utom de två, som rullats ihop att tjäna såsom kudde. Vi ha sagt till om väckning före soluppgången, dels för att se

denna, dels emedan vi ämna oss upp till Yumoto-sjön och tillbaka till Chugenji under loppet af nästa dag. Men beträffande soluppgången svikas våra förhoppningar i grund, ty tät dimma inhöljer hela landskapet, då en neger med buller och bång i den första daggryningen skjuter åt sidan de träskärmar, som under natten tillslutit téhuset.

Det är en förarglig missräkning, då vi en gång gjort oss mödan att vakna så tidigt, och enligt alla ortodoxa turistdogmer är ju soluppgången den enda riktiga tiden att betrakta bärglandskap. Hittils ha vi bevittnat soluppgången endast i Ikao, där sceneriet är så oändligt olika det kring Chugenji-sjön, och där kommo vi enstämmigt till slutomdömet att solnedgången af flerahanda skäl på det hela var mera sevärd.

Till någon tröst länder dock våra coolies försäkran att en sådan soluppgång i Nikko-bärgen, blott vinden blåser från det rätta hållet, betyder en klar dag, hvarför vi, efter ett bad i kratersjöns kalla vatten, begifva oss åstad. Vägen leder under de första par milen längs stranden af sjön, men till en början genom tät skog, så att vi endast då och då uppfånga en skymt af dess vatten. Innan vi hunnit mera än halfvägs till ändan af sjön går coolie-förutsägelsen i uppfyllelse, i det en frisk bris jagar undan den tjocka dimman och gör att solen bringar miljoner droppar att gnistra och glimma på barr och löf samt att återkastas i glittrande reflexer från hvarenda liten krusning på Chugenji's grönblå yta, som nu alt oftare glänser fram mellan trädstammarna.

Till och med Hongkong-öfverstinnan, som suttit inhöljd i ett otal sjalar och filtar i sin bärstol, känner sig så upplifvad att hon kryper ut ur de flesta af sina många höljen och pustar fram till fots genom skogen, där terrängen är jämn nog att inte altför allvarsamt pröfva hennes väl korta fortkomstledamöter. De två yngre damerna ha redan föregående dag skickat tillbaka sina »kago», dem de förklara vara ohyggliga pinoredskap, och uppvaktas nu träget af skeppskaplanen, som är till och med lifligare och muntrare än vanligt. Han har lyckats intala den långbenta midskipsmannen att morgonluften i bärgen är för frisk för lungor, vana vid tropisk värme, hvarför denne svept en från téhuset lånad »futon» kring sina axlar, så att han till prästens innerliga fägnad ser ändå löjligare ut än vanligt, där han sitter på ryggen af sin fridsamma ponny.

»Vet ni icke att det är söndag?» frågar en af de unga damerna den lifvade sextioåttaåringen. »Ni borde inte tvinga ens er häst att arbeta».

Prästens min visar så oförtydbart att han under dolce far niente't i Nikko glömt hålla räkning på veckodagarna, att hans landsmaninna ser helt triumferande ut. Men han är en för gammal räf att låta sig fånga.

»Åh! japanesiska hästar äro hedningar, som ni vet, och för mig är det här inte arbete, så vi synda ingendera genom att rida på hvilodagen.»

Vid öfre ändan af sjön leder vägen ut ur skogen och ett stycke längs stranden, därifrån utsikten är långt vackrare och mera storslagen än från Chugenji-byn. Omedelbart därefter begynner stigningen igen, men är till en början icke synnerligt brant, så att vi inom kort anlända till »Drakhufvud-forsen», Ryuzu-ga-taki, där vattnet från Yumoto-sjön skummar fram genom en mängd fåror i bärget, som öfveralt mellan de silfverhvita vattenådrorna är klädt med mossor och lafvar i alla färgnyanser mellan rostbrunt och bjärt grönt. Den nedströmmande vattenmassan är inte synnerligt stor och fallhöjden ej särskildt märklig, men färgspelet, då solen skänker alla enskildheter deras fulla valörer, är så enastående vackert att den synen allena för sig lönar besvärligheterna af vandringen från Nikko.

Vägens stigning blir härifrån mera betydande, men den kräfver icke synnerligt lång möda, ty redan efter en kort sträcka genom skog, som för några år sedan brunnit, komma vi ut på »den röda kärrslätten», så benämd emedan den rikliga gräsväxt, som täcker den sumpiga marken, senare på hösten antar en hel skala färgskiftningar i rödt. På alla håll är slätten — hvilken troligen också är ett igenfyldt, urgammalt kraterbäcken — omgifven af skog, öfver hvilken längre borta en mängd bärgspetsar resa sig tusental fot högt, främst bland dem Nantai-san, öfver hvars trädlösa branter strömolnen kasta rörliga skuggor i blågrått och violett. Och ingenstädes ett spår af lif, af mänskliga bostäder eller mänsklig värksamhet. Här uppe råder ingenting sådant, ty byarna bestå endast af härbärgen, som blott under den varmaste sommartiden äro bebodda.

Bortom slätten vidtager en klättring af omkring sju hundra fot, upp längs en obehagligt brant bärgsluttning, hvilken dock är skogklädd och därför erbjuder välkommen skugga och svalka, ty äfven på denna höjd gör sig Japans sommarsol grundligt kännbar. Något mera än halfvägs på den branta sluttningen leder en stig till vänster, till foten af ytterligare ett vattenfall, där Yumoto-sjön, sammanträngd till en flod, kastar sig utför en

två hundra fot hög, närapå lodrät klippa, hvilken af vattnet slipats slät som om den vore polerad i svart. En smal, ytterligt brant genväg går härifrån längs fallet upp till den jämna terrängen kring sjön, endast ett par hundratal alnar från dess strand, men stigen förefaller så halsbrytande att både Hongkongöfverstinnan och hennes långbenta drabant föredraga den mindre branta, men betydligt längre hufvudvägen.

Yumoto-sjön, med stränder brutna i ett otal uddar och vikar och med högbärgen flerstädes resande sig omedelbart från vattenytan, som på alla håll återspeglar dem, är långt vackrare, ehuru mindre än Chugenji. Dess natur af ett kraterbäcken är omisskännelig och lika omisskänneligt är det att den underjordiska värksamheten här afstannat långt senare än i trakten närmast Chugenji. Såvida det nämligen alls kan vara tal om ett afstannande, ty alt ännu framkväller ångande hett, svafvelhaltigt vatten på många punkter såväl i sjön som vid ena ändan däraf. Och icke altför långt därifrån reser Shirane-san sin kägla till i det närmaste nio tusen fots höjd, kal och bränd och täckt af aska, ty Shirane-san är en vulkan, som ännu på långt när icke afslutat sin värksamhet.

Invid och omkring de heta källorna ligger byn, som under juli och augusti är öfverfyld af pilgrimer, af hvilka många stanna öfver någon tid såsom badgäster. Hvar och en af de tio källorna användes för bad, så heta som endast japaneser kunna uthärda dem, och på endast ett par undantag när äro baden af det gamla slaget d. v. s. gemensamma för hvardera könen. Några af de stora, rektangulära träkar, som bygts invid eller uti källorna äro till och med fullständigt öppna, endast skyddade af ett tak på fyra stolpar, så att de badande äro utsatta både för byinnevånarnes och alla andra förbigåendes blickar. Och de öfriga karen äro ingalunda inneslutna inom brädväggar af blygsamhetsskäl, utan för att skyddas mot väder och vind, såsom de badande klarligen bevisa genom att ogeneradt vandra längs bygatan till och från baden, klädda endast i ett par träsandaler, ett bredt smålöje och en kimono hängande öfver armen.

Det förnämsta téhuset i Yumoto är ett af de prydligaste man kan se i Japan och utsikten därifrån är storartadt vacker, hvartill ännu kommer att dess köksdepartement uppfyller till och med rätt långt gående fordringar. Men icke desto mindre vidhålla vi beslutet att redan samma dag på eftermiddagen återvända till Chugenji, ty de litet hvarstädes uppstigande svafvelångorna göra luften i Yumoto alt utom angenäm, så hälsosam den

än påstås vara. Och våra damer kunna icke försona sig med åsynen af de nakna gestalter man möter så godt som på hvart annat steg utom hus.

En och annan af de badande dyker snart ned ända till hakan i det ångande heta vattnet, då en främling närmar sig, men de flesta veta icke — lika litet som de kunna förstå — att främlingar finna något anstötligt i en sådan småsak som den att folk råkat aflägga sina kläder. I hvart och ett af de öppna badhusen ser man därför ständigt och jämt män och kvinnor, unga och gamla, i allsköns oskuld sysselsatta med af- oeh påklädning, välbehagligt lögande sig eller muntert pratande med vänner och grannar — grannar åtminstone i badet — alt lika ogeneradt, men också lika anständigt som trots något sällskap i en salong.

I téhuset finnas dock två badrum, där vi samt och synnerligen profva det underjordiskt värmda, utomordentligt »mjuka» vattnet. Så mycket har turisttrafiken värkat också uppe i Yumoto att téhusvärden inrättat två prydliga badrum, helt och hållet af hvitt trä, med värkliga badkar, till hvilka både hett svafvelhaltigt och klart, kallt källvatten ledes genom bamburör. Badkaren äro af det i Japan vanliga, bättre slaget, förfärdigade af i det närmaste hvitt trä af ett slags gran, ett virke, som utvecklar en stark doft af kåda och barr och är synnerligt lent att beröra samt därför oändligt mycket behagligare såsom material för badkar än vare sig metall eller sten.

Vandringen ned till Chugenji kräfver betydligt kortare tid än vi på morgonen användt i motsatt riktning och är vida mindre besvärlig, då vi beställt båtar till ändan af sjön, hvarför vi också i god tid före solnedgången äro i tillfälle att förrätta vår middagstvagning genom en doppning i friskt sjövatten. Det gör inte mindre än tre bad under loppet af en dag — men så är det ju också en dag i Japan, där ett halft dussin bad under tolf timmar alls icke anses för mycket i trakter, där man icke har något besvär med värmande af vatten.

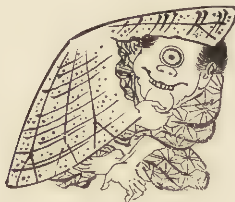
Natten är orolig, emedan vinden ökats till i det närmaste full storm och bringar téhuset att knaka i alla fogningar samt pappersväggarna mellan rummen att rassla som om någon litet emellan kraftigt skakade skärmarna, hvaraf de bestå? Och på morgonen öser regnet ned i strömmar, görande det omöjligt att se mera än några tiotal alnar af bygatan. Men icke desto mindre rösta vi enstämmigt för affärd. Vi ha alla utan undantag haft riklig erfarenhet af hvad regn kan betyda i Nikko och sätta

därför ingen lit till téhusvärdens försäkran att Chugenji är långt bättre lottad med afseende å väderleken, att regn af mera än några få timmar där äro sällsynta undantag under högsommaren.

Fotvandringar i ösregn äro aldrig angenäma, särskildt ej på slippriga, branta bärgvägar och allra minst då stigen, såsom på en lång sträcka nedanför Chugenji är fallet, löper utmed randen af en närapå lodrät klippa och dimman hvirflar så tjock nere i brådjupet att det förefaller bottenlöst. Vår karavan företer en tröstlös anblick, där vi drypande af väta samt under mera eller mindre trumpen tystnad tåga fram under de ingalunda mindre drypande träden. Och bättre blir stämningen knappast då molnen börja skingras, så att vi se bärgen bakom oss teckna sig mot klar himmel. Téhusvärden hade spått riktigt, men det är ingen tröst, snarare motsatsen.

Först då vi kommo ned till Nikko och funno att vi också haft rätt, i det att regnet där pågått ända till en halftimme före vår ankomst, börja vi känna oss försonade med ödet. Och sedan regnruskigheten fördrifvits med ett hett bad, läto vi skjuta ihop tre af borden i matsalen och intogo alla tillsamman vår sena middag, såsom en värdig afslutning af bärgvandringen, alla utom Hongkongöfverstinnan och hennes långbenta riddare, som gått till sängs för att förekomma snufva. Men vår präst föreslår en så amerikanskt uppsluppen skål för »den demoraliserade britiska armén och flottan» att vi lätt trösta oss öfver deras frånvaro.

XVI.

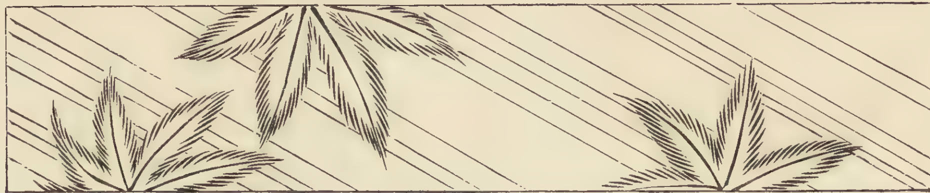
Gifu och dess fiskande fåglar.

För flera år sedan, än jag numera bryr mig om att räkna, påminner jag mig i en resebeskrifning från den yttersta östern ha kommit öfver en berättelse om huru man på en del orter dresserade fåglar för fiske. Berättelsen fäste sig i mitt minne hufvudsakligen, emedan den då syntes mig bevisa endast huru otroligt mycket en del reseskildrare tro publiken i stånd att svälja, ty att uppgiften kunde vara sann föll mig alls icke in. Huruvida jag någonsin under de många år, som sedan dess förflutit, tänkte på saken vet jag icke, men hvad jag vet är att jag i tankarna bad den längesedan glömda författaren om ursäkt, då jag i Japan hörde att man i dag som är bedrifver detta slags fiske på minst ett par olika orter i mikadon's rike. Och därhos beslöt jag att vid första lägliga tillfälle göra en tur till Gifu, där cormorant-fisket idkas i större skala än på någon annan plats.

Gifu var fordom en långt mera känd och besökt ort än nu till dags, ty där sammanstöta tre af de stora hufvudvägar, hvilka före järnvägarnas tillkomst förmedlade all trafik i Japan. De två förnämsta, Tokaido, «den östra sjövägen», och Nakasendo, »den centrala bärgsvägen», hvilka båda förbundo shogun-hufvudstaden, Yedo, med den dåvarande rikshufvudstaden, Kyoto, förenade sig i Gifu till en enda, otroligt starkt trafikerad hufvudstråt, som delvis ledde längs stranden af den vidsträckta Briva-sjön till den senare orten, mikado'ns residensstad.

Då var Gifu en af de lifligaste och rörligaste städerna i landet, med ett otal värdshus, téhus, härbärgen och förlustelselokaler af mångahanda

slag, ty i forna dagar hade man icke brådtom i Japan, icke ens då man var på resa, utan visste att ställa det så angenämt för sig som möjligt. Men alt detta har förändrats, sedan järnvägen öppnades. Gifu är numera intet annat än en mellanstation och därtill en distributionsort för en del trakter i det inre af landet.

Af turister och andra, som resa för sitt nöjes skull, stanna nu för tiden icke många i staden, som hvarken äger några framstående sevärdheter af det i Japan vanligen eftersökta slaget, eller ens något hotell af den art man här gemenligen benämner europeiskt. Endast de, som önska se en bit af det värkligt gamla, måleriska Japans lif och seder och äro villiga att därför underkasta sig en hel del obekvämlighet, göra ett uppehåll i Gifu, eller företaga en utflykt dit. I dag som är bedrifves det märkvärdiga cormorant-fisket på Nagara-floden fullkomligt på samma sätt som i forna dagar, i samma omgifningar och enligt samma metoder som sedan hundratal år tillbaka. Huru många hundratal vet ingen, ty redan i den krönikesamling, som benämnes Kojiki och som sammanfattades omkring år 700 af vår tideräkning omnämnes cormorant-fisket såsom urgammalt i Japan.

Cormoranterna fångas medels fågellim, som bredes ut på trädgrenar, stenar o. s. v. på någon plats, där fåglarna under sin höstflyttning från norden bruka rasta och där fångstmannen använder en bulvan, eller ännu bättre en tam cormorant för att locka dess vilda släktingar att slå sig ned. Dresyren består sedan hufvudsakligen i tämjande af de på det hela mycket litet skygga fåglarna, hvilka genom exemplet af dem, som längesedan lärt sitt yrke, snart nog förmås att foga sig i det oundvikliga samt att blifva sina herrars nyttiga och värdefulla tjänare. Ty ehuru detta slags fiske kan bedrifvas endast under sommarmånaderna och ehuru de glupska fåglarna, som i storlek närmast kunna jämföras med vildgäss, kräfva en mängd föda, arbeta de så väl under den fem månader långa fiske-säsongen att deras egare vanligen finna sig i besittning af en rätt vacker nettobehållning på fisket.

Noga taget hör cormorant-fisket till samma kategori som ljustring och bedrifves likasom denna vid eldsken, men med den skilnad att cormoranterna tjäna såsom lefvande, rörliga och seende ljusterjärn, och sålunda äro långt pålitligare fångstredskap. I medeltal upphämtar enhvar af dem ett par hundra fiskar af olika storlek under de tre timmar af natten

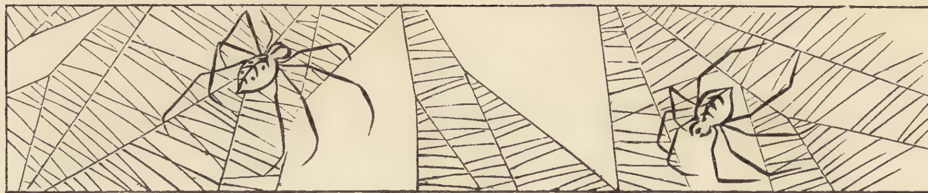
arbetet eller sporten varar och hvarje båt har en besättning af sexton fåglar, förutom fyra män.

En af männen har till uteslutande uppgift att medels en lång paddelåre styra båten, medan denna långsamt drifver med strömdraget nedåt floden. En annan, förmannen, handterar tolf fåglar och hans medhjälpare fyra, medan den fjärde af männen är försedd med en lång bambukäpp, medels hvilken han oupphörligt trummar mot båtens sidor på samma gång som han producerar en otrolig mångfald af ljud — eller rättare oljud, afsedda att ägga fåglarna till större liflighet och större ansträngningar under arbetet. I öfrigt åligger det denna funktionär att hvarhälst sådant är nödvändigt räcka sina kamrater en hjälpande hand i deras olika värf.

I allmänhet äro fiskarene icke synnerligt böjda för att låta främlingar följa med i sina båtar, men goda ord och klingande mynt utöfva minst samma värkan i Japan som annorstädes i världen och bereda oss en sommarafton, då tjocka molnlager göra det tillräckligt mörkt för lofvande fiske, plats i en af de båtar, som den natten begifva sig ut. Vi ro först en betydande sträcka uppåt floden, till den punkt, där fisket sedan urminnes tid börjat och därifrån båtarna tillåtas drifva med strömdraget tillbaka till staden. Under rodden gör förmannen, som bär en högst märkelig hatt, begagnad endast under cormorant-fiske, sina fåglar i ordning för arbetet.

Dessa äro inneslutna i korgar, därifrån förmannen uttager dem i tur och ordning, efter rang och anciennitet. Ty enhvar af dem har sin nummer, den fågeln känner så väl, att slagsmål omedelbart utbryter, såvida hans rangordning icke respekteras. Enhvar fågel är kring midten af kroppen försedd med ett starkt snöre, vid hvilket ett stycke styf hvalbard är fästadt såsom ett slags handtag. Från detta utgår ett annat snöre af träfiber, omkring tolf fot långt och tjänande såsom tygel för fågeln under dess arbete, samt så pass styft att det i görligaste mån förekommer hoptrassling med kamraternas tyglar.

Då vi anlända till platsen för fisket, intar förmannen med mycken värdighet samt mumlande en hop obegripliga ord — böner eller besvärjelser — sin plats i båtens förstäf och lyfter sina tolf fåglar, börjande med den yngsta, ned i vattnet, hvarvid han håller samtliga tyglarna i vänstra handen, men sköter dem med den högra. Hans assistent gör detsamma med sina fyra, käpp-mannen slår en trumhvirfvel mot sidan af båten, ackompanjerande den med en ström af skrikande uppmuntringsord

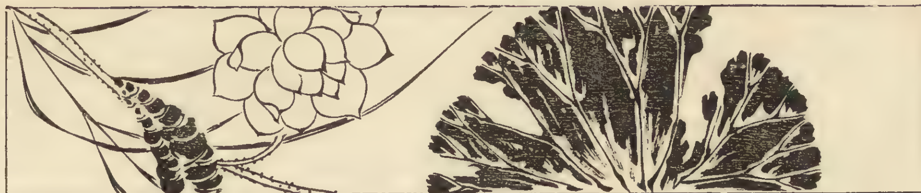

och cormoranterna börja omedelbart dyka fram och åter med den muntraste ifver, medan fisk från alla sidor stimmar mot ljusskenet.

Det är en rent underbar skicklighet förmannen besitter, ty så snabbt hans tolfspann af cormoranter än simma fram och åter, dyka, flaxa, stöta ihop och skiljas åt, trasslas tyglarna inte ihop för en enda minut. Medhjälparen sköter sina fyra fåglar på samma sätt och lika skickligt, men hans uppgift är ren barnlek i jämförelse med förmannens. Endast då en eller annan af cormoranterna, hvilka alla bära en metallring kring halsen, så att de endast kunna svälja helt små fiskar, slukat så många större att han är i fara att kväfvas, hotar oordning att inträda bland spannet. Lyckligtvis är det dock mycket lätt att bestämma när denna punkt blifvit nådd, ty fågeln simmar redlöst omkring med uppsträckt hals och öppen näbb, flaxar med vingarna och beter sig i allmänhet så att mannen genast kan se att hans lefvande fångstapparat är full. Han drager omedelbart den fylda cormoranten till sig, lyfter den ombord, öppnar dess näbb med vänstra handen — som allt ännu håller de öfriga tyglarna — och prässar ut de fångade fiskarna med den högra, hvarpå han ögonblickligt åter försätter fågeln i vattnet för ny fångst. Och alt detta utför han så utomordentligt snabbt och med sådan skicklighet, att de öfriga elfva fåglarna knappast alls hinna bringa sina tyglar i oordning, innan förmannens otroligt fingerfärdiga högra hand åter bringar reda i härfvan.

Oupphörligt arbeta fåglarna, simmande och dykande med största ifver och fångande så många af de kring ljuset stimmande fiskarna att ständigt och jämt en eller annan af dem måste halas in och tvingas att uppgifva de fyra till åtta stycken större sådana metallringen hindrar honom att svälja. Ty så väl dresserade äro cormoranterna ingalunda att de frivilligt skulle afhålla sig från att sluka det de fånga — tvärtom är det mera än troligt att hunger i vida högre grad än någon annan sporre drifver dem att idkeligen på nytt fylla sina halsar till sådan grad halsringen medgifver.

Rundtom drifva de andra båtarna nedåt floden i samma långsamma fart som vår farkost, alla med ett flammande bloss belysande vattenytan i närheten och alla omgifna af en hop stora, flaxande fåglar, som äggas till ökade ansträngningar på samma sätt som våra, d. v. s. medels ett oväsen, tillräckligt starkt att uppväcka döda. Japanesiska fiskar tyckas alt utom lättskrämda, ty trots oljudet ha cormoranterna under de tre timmar fisket

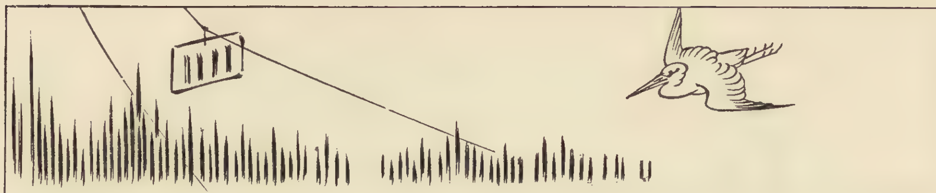
räcker ständigt lika mycket arbete, så att deras fångst slutligen utgör i det närmaste alt hvad båten förmår bära.

Vid det laget ha vi emellertid hunnit tillbaka till nedra ändan af fiskevattnet, midt emot Gifu, och då halas samtliga cormoranterna in, båtarna styra mot land och förmannen lyftar sina fåglar upp ur vattnet. Nu kommer den älsta först — »ichi», eller nummer ett, såsom han benämnes och därefter de öfriga efter anciennitet. Så länge denna ordning bibehålles vänta de kloka djuren tålmodigt, men då förmannen, för att visa oss huru väl de känna sina rättigheter, lyftar in »roku» — n:o sex — före n:o fem, öppnar den senare omedelbart sin näbb till ett skrän af omisskännelig, ilsken protest och de öfriga stämma in under mycket flaxande med vingarna och allmän oro, som icke stillas med mindre än att n:o sex åter försättes i vattnet och n:o fem tages därur i hans ställe.

Kort därpå placerar mannen »hachi» n:o åtta — så långt från n:o sju på båtens reling att han kan gifva n:o nio plats mellan dessa. Men n:o nio har icke mycken fröjd af sin upphöjelse, ty både den förorättade n:o åtta och likaså n:o sju attackera honom omedelbart med både näbb och vingar, medan samtliga de öfriga flaxa och skria, tills den rätta rangordningen är återstäld, då de belåtet återgå till sysselsättningen att putsa sina fjädrar.

Förmannen kan af fåglarnas vikt bedöma huruvida de fångat och sväljt tillräckligt af småfisk för sitt eget behof och matar dem, som befinnas för lätta, med bitar af de mindre värdefulla fiskarna bland fångsten. Och sedan alla sålunda blifvit omskötta på det bästa inneslutas de på nytt i sina korgar och föras hem för att nästa natt åter med lif och lust arbeta för sina egare.

Det är visst icke omöjligt att dessa egare medels andra, långt enklare metoder kunde fånga minst lika mycken fisk som på sätt ofvan beskrifvits, men ännu har troligen aldrig ens tanken på en sådan förändring fallit någon af dem in. De fortfara att under sju månader af året arbeta för och på det bästa sköta om sina fåglar för att under de återstående fem byta roller och draga nytta af dem. Och huru omsorgsfullt cormoranterna måste skötas för att trifvas och vara fullt arbetsdugliga framgår t. ex. däraf att egarne under en del af sommaren förse dem med »moskito-hus», d. v. s. ett slags glesa burar, klädda med tunt tyg, enkom väfdt för detta ändamål och liknande ett nät med ytterst fina maskor, till skydd mot

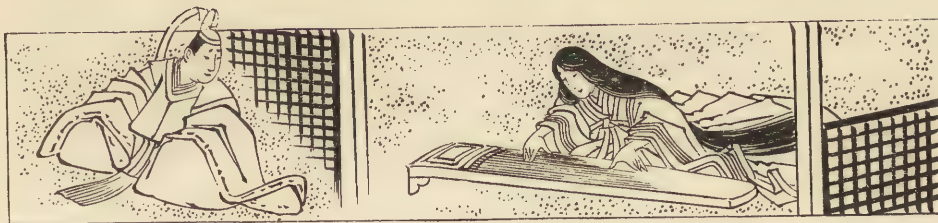

flugor, mygg och andra insekter, som kunde störa de dyrbara fåglarnas trefnad.

På flera andra orter i Japan användas likaledes ännu i dag cormoranter för fiske, bland andra inte långt från Tokyo, där en spekulativ själ hyr ut ett par fåglar åt amatörer. Men Gifu är dock både den ort, där detta slags fiske nu bedrifves i största skala, och den lättast tillgängliga för turister, som önska göra bekantskap med den mest egendomliga sport, som bedrifves i våra dagars Japan. Ty i jämförelse med cormorant-fisket förefalla till och med de af hofkretsarna i Tokyo, i båtar på Tonegama-floden, bedrifna falkjakterna toma och intetsägande.

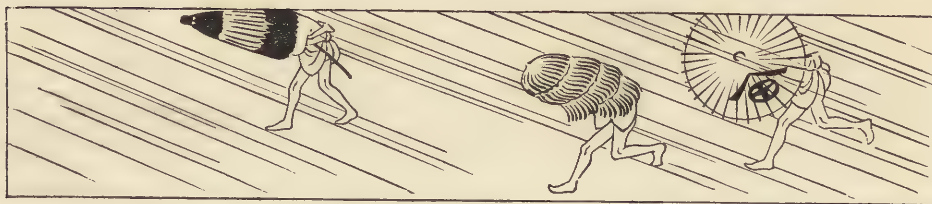

SAGOR OCH BERÄTTELSER.

Trots den väldiga mängd böcker och skrifter berörande olika sidor af japanesiskt lif, som utgifvits under de senaste fyra årtiondena, är kunskapen om japanesens inre människa, så att säga, alt ännu ytterst ofullständig. Hans yttre seder och bruk, hans sätt att äta, dricka, arbeta, roa sig och lefva i allmänhet ha blifvit skildrade och åter skildrade i de minsta enskildheter och likaså har hans land blifvit beskrifvet nästan till lust och leda, ända in i dess aflägsnaste knutar. Men någon tillförlitlig och tillfredsställande analys af japanesernas själslif, af deras sätt att räsonnera under olika förhållanden, att bedöma saker, ting och människor, har tills vidare icke blifvit värkstäld af någon författare, åtminstone inte i tillfyllesgörande skala, ehuru visst enstaka, aktningsvärda försök visa att uppmärksamheten riktats åt detta håll.

Ännu torde lång tid komma att förgå, innan någon sådan analys blir fullt genomförd, innan någon västerländing besluter sig för att lefva hela sitt lif bland japaneser såsom en af dem, att lära deras egendomliga språk i alla dess mångfaldiga skiftningar, att studera de klassiska värk i otaliga volymer, hvarpå hela deras åskådningssätt hvilar, besluter att blifva japanes med ett ord, i alla stycken, men utan att uppgifva sin egen västerländska grund och botten. Alt detta är nämligen nödvändigt för ett sådant värf. Japaneserna äro icke allenast österländingar i samma bemärkelse som andra orientaliska folk, utan tillhöra därjämte en ras, så ytterligt olik vår, och ha genomgått en tusenårig utveckling, så vidt skild från vår egen, att intet vanligt studium af dem, om aldrig så allvarsamt och aldrig så träget bedrifvet, kan sätta oss i stånd att fullt förstå och riktigt bedöma dem. Därför äro alla skildringar af Japan och japaneserna ytliga och

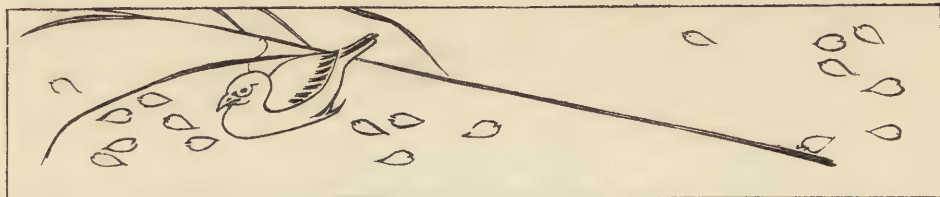
måste förblifva det, tills någon troligen ännu ofödd västerländing lyckas smida en nyckel till det högst invecklade konstlås, som tills vidare omöjliggör allt inträngande i japanesernas inre.

Endast skymtar däraf kunna vi för närvarande erhålla, de klaraste af dessa genom de samlingar af sagor, legender och mera eller mindre tillförlitliga historiska berättelser den japanesiska literaturen äger. Ur dem framgå många enskildheter af japanesernas sätt att betrakta naturen och lifvet, af deras religiösa föreställningar, deras sätt att umgås med hvarandra och af deras idéer om heder, om rätt och om orätt. En massa af dessa sagor och berättelser ha redan blifvit öfversatta till främmande språk, främst till engelska, och alt flera införlifvas årligen med den tillgängliga världsliteraturen, men utan att förrådet ännu på långt när blifvit uttömdt.

Många japanesiska sagor förete högst anmärkningsvärda likheter med europeiska folksagor af okänd, men respektabel ålder, andra äro specifikt japanesiska så till innehåll som till form, men alla äro värdefulla såsom material för belysning af japanesiskt lif och japanesisk folkkaraktär. Älst äro troligen de, som beröra mythiska väsenden och de, i hvilka djur uppträda såsom de talande och handlande personerna. Näst dem komma de sägner i hvilka gudomligheter af olika rang, tomtar, elfvor och troll ingripa i människornas lif och sist komma de värkliga spökhistorierna samt legenderna om den japanesiska historiens hjältar och deras dater.

I denna ordning äro följande sagor och berättelser sammanförda, ned till nyaste tid och våra egna dagar. Originalen ha blifvit så troget följda som görligt varit för den, som kunnat göra bekantskap med dem endast i mera eller mindre ordagrann öfversättning, och där inga original användts ha saker, ting och åskådningar blifvit så naturtroget framställda som långvarig och skäligen intim beröring med lif och förhållanden i det nyaste Japan gjort det möjligt.

XVII.

Om den hvita räfven Fukuyemon.

För längre tid sedan än någon kan räkna lefde där ett räfpar af anspråkslöst ursprung, men högt aktadt af alla sina likar för redlighet i handel och vandel, för hjälpsamhet mot de fattiga, för fromhet och undergifvenhet mot gudarna i allmänhet och särskildt mot Inari-sama, som på samma gång är både räfvarnas och risfältens gud. Han belönade slutligen det gamla räfparets fromma vandel genom att skänka det en son med helhvit päls, hvilket såsom enhvar vet är ett lika rart som lyckobådande tecken för en räf. Föräldrarna visade sin tacksamhet genom en mängd gåfvor till Inari-sama's tempel och begagnade samtidigt tillfället, då de öfverlämnade dessa, att uppsända varma böner till räfguden om lycka och framgång i världen för den hvita sonen, hvilken de gåfvo namnet Fukuyemon.

Fukuyemon växte upp till en värdig son af sina aktningsvärda föräldrar, glädjande deras hjärtan genom sin klokhet och lydaktighet, tills han omsider nådde den ålder då unga gossar raka bort pannhåret såsom tecken att de blifvit män. En gammal vän till Fukuyemon's föräldrar ombads att fungera såsom fadder, hvilket hedersuppdrag han mera än gärna åtog sig, och därpå bestämdes efter gemensam öfverläggning en lyckosam dag för ceremonin.

Huset fäjades och pyntades såsom för en viktig fest, och sedan alt var i ordning intog Fukuyemon, iförd sin bästa ståt, sin bestämda plats, hvarpå faddern trädde in och bugade sig djupt för de församlade familjemedlemmarna. Till honom räcktes först en kopp varm sake, eller risvin,

Fukuyemons förstfödde.

Den hvita räfven Fukuyemon.

Bruden lämnar sitt hem.

den han tömde tre gånger årad, innan han med en ståtlig bugning lämnade den åt Fukuyemon, som i sin tur tömde koppen tre gånger samt därpå, med en ändå artigare bugning, räckte den tillbaka åt sin fadder. Ytterligare tre gånger drack denne och utförde därefter den viktigaste delen af ceremonin genom att med egen hand afraka Fukuyemon's pannhår, hvarpå hela familjen i tur lyckönskade denne till att hafva intagit sin plats bland de vuxna.

En viss andel af husets affärer anförtroddes från denna dag åt Fukuyemon, och så förutseende, klok och försiktig visade sig denne i alla företag, att hans far snart på öfligt sätt abdikerade från sin plats såsom familjens öfverhufvud samt lämnade alla affärer utan undantag i sonens händer, och då begynte denne tänka på att taga sig en hustru.

Uppdraget att se sig om efter en i allo passande och lämplig ung flicka samt att öppna underhandlingar med hennes föräldrar anförtroddes på vanligt sätt åt en mäklare. Och likaledes på vanligt sätt tillsades mäklaren att, innan han vände sig åt annat håll, först söka vinna en ungmö, på hvilken föräldrarna riktat sina tankar, en ungmö, om hvars skinande präktiga päls samt öfriga behag och dygder ryktet spridt sig vida omkring. Särskildt Fukuyemon hade hört så mycket om den ifrågavarande unga damen, som tillhörde en högt ansedd familj, att han alls icke kunde lida att tänka på någon annan såsom ledsagarinna genom lifvet, hvarför han också för sin enskilda del ålade mäklaren att göra sitt allra bästa på det hållet.

Den unga räfmöns föräldrar hade i princip ingenting att invända mot partiet, ty om också Fukuyemon's familj var af långt lägre rang än deras egen, hade å andra sidan hans föräldrar vetat förvärfva en sådan personlig aktning att skilnaden blef af jämförelsevis ringa betydelse. Ett möte åvägabragtes därför mellan de unga tu, och då hvarken de eller föräldrarna på ömse sidor — som naturligtvis öfvervarade mötet — hade något att invända mot hvarandra, ingicks den högtidliga förlofningen på öfligt sätt genom utbyte af presenter.

Till sin fästmö sände Fukuyemon de af urgammal sed för hans klass i samhället föreskrifna gåfvorna af ett stycke hvitt siden och en guldbroderad »obi», eller gördel, samt därtill ett annat stycke siden, väfdt i färger på hvit grund jämte ett tredje stycke helt och hållet i färger. Och till hennes familj skickade han fem små fat sake jämte fem slags konserver,

salta, rökta, syrade, inlagda i sockrad ättika och kryddade, samt till sin blifvande svärfar ett vackert svärd af det slag, som brukas i krigstid.

En vän till Fukuyemon öfverlämnade presenterna, som buros af två rader bärare, med de lyckönskningstal bruket fordrade och belönades af brudens far på öfligt sätt med en gåfva af små kopparmynt, hvarpå denne i sin tur sände till sin blifvande svärson gåfvor af enahanda värde. Därmed voro de förberedande och noga taget viktigaste ceremonierna slutförda och intet annat återstod än att välja en lyckosam dag för att högtidligt hämta bruden från sitt eget till brudgummens hem.

Den betydelsefulla dagen utföll så lyckobådande det gärna var möjligt att önska. Till och med en regnskur föll, medan bruden var på väg till brudgummens hus, hvilket ju såsom hvar och en vet är ett särdeles lyckligt tecken, isynnerhet då solen samtidigt skiner, såsom fallet var vid Fukuyemon's bröllop.

I hans hus intog bruden under dagens lopp högsätet, hvilket det i alla andra fall är högst otillständigt för mannen att afstå, men tillåtligt vid bröllop för att gifva bruden ett begrepp om det anseende hon, ehuru kvinna, vinner genom att inträda i det äkta ståndet. Hvad vi kalla vigseln utfördes därpå på vanligt sätt, eller sålunda att bruden och brudgummen hvardera tömde tre gånger tre små koppar sake, för hvar gång bytande koppar med hvarandra. Därefter vidtog sång och dans och ett allmänt gästabud, som fortsattes till sent inpå natten.

Fukuyemon och hans hustru lefde sedan i frid, endräkt och lycka, och i sinom tid föddes dem en kulle små räfvar, till deras egen och ännu mera till farfadrens stora förtjusning. Han kunde inte se sig mätt på sina barnabarn och handskades så ömt och försiktigt med dem som om de varit fjärilar eller blommor.

»De äro värkliga porträtt af sin farfar», brukade han säga, stolt som om han själf haft någon förtjänst därvid. »Och hvad doktorer och medicin beträffar, så äro de välsignade ungarna starka och friska nog att aldrig orsaka en utgift för sådant af så mycket som en enda kopparslant!»

Så snart de små voro försigkomna nog att skiljas från sin mor, buros de till räfgudens tempel för att välsignas, och där läto farföräldrarna läsa en mängd böner för dem, särskildt bedjande att de måtte bevaras från hundar, människor och alla andra hemsökelser räfvar äro utsatta för i vår snöda värld.

Efter detta hade Fukuyemon intet mera att önska, hvilket ju är det högsta mått af lycka någon kan uppnå. Hans förmögenhet tillväxte stadigt, och sålunda lefde han i frid och fullkomlig tillfredsställelse med sin hustru, omgifven af en barnskara, som minst en gång årligen vann rundlig tillökning. Hvarje år, då allting vaknar till nytt lif, bragte också honom ny anledning att fröjda sig åt lifvet, så att han än i dag står som ett ouppnådt och ouppnåeligt mönster för alla räfvar i det japanesiska landet, hvita såväl som röda.

Urashima och hafskungens dotter.

XVIII.

Fiskaren Urashima.

En gång för mycket, mycket längesedan lefde där vid stranden af japanesiska hafvet en ung fiskare vid namn Urashima, en godhjärtad yngling af mildt sinnelag och mera än vanligt skicklig i sitt pröfvande yrke.

En dag då han som vanligt var ute på hafvet, sysselsatt med sitt fiske och som bäst höll på att hala in sitt nät, kände han en väldig tyngd däri och gladde sig, medan han mödosamt drog nätet upp i båten, redan på förhand öfver den rika fångsten. Men i stället för en mängd fisk, såsom han hoppades, innehöll nätet endast en stor sköldpadda, en af det slag japaneserna påstå kunna lefva fullt ettusen år och som förekomma rätt talrikt i hafvet kring Japans kuster.

Först fägnade sig Urashima öfver sin tur, men så råkade han tänka på huru grymt det vore att döda sköldpaddan, som annars möjligen ännu skulle kunna fröjda sig åt lifvet i nio hundra nittio och nio år — eller kanske till och med mera.

»En fisk eller på sin höjd två vore mera än nog för mitt middagsmål», tänkte den unga fiskaren vidare, »och min mor skulle säkert känna sig sorgsen, om jag vore grym nog att döda sköldpaddan, då det inte är tvingande nödvändigt». Och därmed kastade han den tillbaka i hafvet, där den muntert simmade bort.

En stund fortsatte Urashima ännu att kasta ut sitt nät och hala det in, men det var som om fiskarna varit förtrollade. Han lyckades icke fånga en enda. Och då det därtill råkade vara en brännande het dag,

kände han sig snart så dåsig att han somnade i sin båt. Men medan han sof, uppsteg där ur hafvet en underskön, ung flicka, som sväfvade fram öfver vågorna till båten. Hon steg in i den, och då Urashima, yrvaken och häpen stirrade på henne sade hon:

»Jag är sjökungens dotter och bor med min far i drakslottet bortom hafvet. Det var icke en vanlig sköldpadda du nyss fångade, utan mig, medan jag förlustade mig i vattnet i en sköldpaddas skepelse, och emedan du lät mig gå fri, vill min fader belöna dig. Vi veta att du är en godhjärtad yngling och af ömt sinnelag, som afskyr all grymhet, och därför har jag kommit att föra dig till vårt slott. Vill du som jag, så gifta vi oss sedan och lefva i tusen år i drakslottet bortom hafvet, i större lycka än människorna känna.»

Urashima behöfde icke lång tid för att besinna förslaget, ty sjökungens dotter var långt skönare än någon kvinna han förut sett. Han tog den ena åren, medan hon fattade den andra, och så rodde de en ändlöst lång sträcka, tills de slutligen kommo till drakslottet, där sjökungen bodde och regerade öfver alla både sköldpaddor, drakar och fiskar.

Slottet var praktfullare än något Urashima förut sett eller ens drömt om. Dess väggar voro af korall, träden och buskarna hade löf af smaragder och frukt af rubiner, fiskarnas fjäll voro af silfver och drakarnas stjärtar af renaste guld. Och alla dessa skatter voro så godt som hans egna, ty såsom sjökungens måg och drakprinsessans man kunde han göra med dem hvad han ville.

Så lefde de lyckligt och förnöjdt i tre år, hvar dag roande sig med långa vandringar i de skogar, där träd och buskar hade löf af smaragder samt frukt och bär af rubiner. Men en morgon sade Urashima till sin gemål: »jag är visst mycket lycklig här, så lycklig jag möjligen kan begära, men det oaktadt ville jag gärna en gång igen se mina föräldrar och syskon. Låt mig göra ett helt kort besök hos dem, så äro alla mina önskningar uppfyllda och jag återvänder genast till dig».

»Endast högst ogärna låter jag dig gå», svarade prinsessan, »emedan jag har en aning om att en stor olycka kommer att inträffa. Men då du själf önskar gå, kan jag ingenting göra för att hålla dig kvar. Endast ett ber jag dig om: tag med dig detta skrin, bär det alltid hos dig och låt intet förmå dig att öppna det, ty om du det gör, kan du aldrig komma tillbaka till vårt slott».

Urashima lofvade att taga väl vara på skrinet och att under inga omständigheter öppna det, hvarefter han tog ett det ömmaste afsked af sin gemål och steg i sin båt samt begaf sig på väg. Men det var betydligt längre än han föreställt sig. »Kanske synes mig vägen så lång», tänkte han, därför att jag nu är ensam, medan prinsessan senast hjälpte mig att ro». Hela natten rodde han och en stor del af följande dag, innan han nådde stranden vid sitt forna hem.

Men där var alt i så hög grad förändradt, att han knappast kände igen trakten. Icke allenast hans fars hydda var försvunnen, utan också hela byn och — för så vidt han kunde se — likaledes alla dess innevånare. Bärgen bakom byn stodo visst där de brukade stå, men skogen, som förut täckte dem, var nedhuggen. Och den lilla bäcken, som flöt tätt förbi hans fars hus, rann i samma bädd som fordom, men han kände ingen enda af de kvinnor, som tvättade kläder i dess vatten. Det var förunderligt att så stora förändringar kunnat ega rum under endast tre år.

Slutligen vände han sig till några fiskare, som råkade gå förbi, och frågade: »kan någon af er säga mig hvart Urashima's koja, som fordom stod här, blifvit flyttad?

»Urashima?» upprepade fiskarne. »Det är ju nära fyra hundra år sedan han drunknade, eller rättare försvann med båt och alt, medan han var ute på fiske. Hans föräldrar äro längesedan döda och så äro hans syskon och likaledes deras både barn och barnabarn. Huru kan någon vara enfaldig nog att fråga efter deras hydda, som föll i grus för hundratal år sedan?»

Först var Urashima altför förvånad att ens kunna tänka, men så föll det honom med ens i minnet att sjökungens slott bortom hafvet, med dess korallväggar och rubinfrukter och drakar med stjärtar af renaste guld, måste ligga i féernas land. Och där är ju hvar dag lika lång som flera månader på jorden, så att de tre år han tillbragt där i själfva värket hade varit flera hundrade.

Länge behöfde han icke tänka efter för att finna att så måste vara fallet, och då insåg han också att det var lönlöst att mera stanna kvar på jorden, där han intet hade att skaffa, sedan alla hans släktingar och vänner dött och till och med deras by försvunnit. Han beslöt därför att genast återvända till sin gemål, men då han stod i begrepp att skjuta ut sin båt, rann det honom i hågen att han icke visste hvartåt han skulle

styra. Han kunde alls ej påminna sig från hvilket håll han kommit och grubblade länge och väl öfver huru han skulle begå för att finna den rätta kosan, men huru mycket han än grubblade, kunde han icke komma till klarhet om hvad han borde göra.

»Kanske», tänkte han slutligen, »finnes där i skrinet, hvilket drakprinsessan gaf mig, någonting som kan lämna mig upplysning, så att jag bara behöfver öppna det för att få reda på hvartåt jag bör styra för att återfinna sjökungens slott».

Hoppet att så lätt kunna reda sig ur svårigheten och att sålunda snart kunna återvända till sin gemål, efter hvilken han börjat längta med hela sin själ, då han fann huru förändrad hans hemtrakt var, gjorde Urashima så glad att han totalt glömde sitt löfte och utan vidare öppnade skrinet. Men alt hvad det innehöll var ett hvitt töcken, som långsamt höjde sig därur, småningom antog prinsessans gestalt och med en sorgfylld blick på löftesbrytaren långsamt sväfvade bort öfver hafvet.

Först då insåg Urashima hvad han gjort. Han ropade högt och grät och bad töckengestalten dröja och sprang så snabbt han kunde efter den längs stranden, klagande och jämrande sig, ty nu kom han tydligt nog ihåg hvad prinsessan sagt honom: att han aldrig skulle kunna återvända till sjökungens slott, om han öppnade skrinet.

Men snart kunde han icke springa längre. Hans hår blef på en gång snöhvitt och hans ansikte fullt af fåror, medan hans rygg knakade som om han med ens blifvit urgammal, och hans andedräkt stockades, så att han flämtade tungt och måste stanna, medan töckenbilden af sjökungens dotter sväfvade alt längre bort öfver vågorna och slutligen upplöstes i dimma.

Då sträckte sig Urashima full af förtviflan ut på sanden och blickade ut öfver hafvet, så länge hans skumma ögon kunde se minsta skymt af det försvinnande töcknet. Och då vinden sopade bort det sista spåret däraf, föll han tillhopa och dog — alt emedan han brutit sitt löfte i stället för att tålmodigt vänta på något tecken, som skulle visat honom vägen tillbaka till sjökungens slott, där han kunnat lefva i tusen år med sin sköna gemål i mera än jordisk lycka.

Den tvåsvansade Nabeshima katten.

XIX

Den två-svansade katten.

Fordom var Nabeshima-familjen en af de mäktigaste och inflytelserikaste i Japan, ty sedan många släktled innehade denna familj den rika provinsen Higen såsom län. Hufvudmannen för ätten var furste af Higen och såsom sådan en af Japans aderton främsta daimyo.

För flera hundra år sedan hade den dåvarande fursten af Higen bland sina kvinnor en sällsynt skön flicka vid namn OToyo, som stod högre i sin herres gunst än alla de öfriga kvinnorna af hans hushåll. Ingen af dem kunde ens tänka på att täfla med OToyo i behag, förfining och skickliga later, hvarför också fursten tillbragte en betydande del af sin tid i hennes sällskap under allehanda nöjen och tidsfördrif. En dag gick han som vanligt ut med henne i den vidsträckta slottsträdgården och fann sig så väl bland de doftande blommorna i den svala skuggan under träden, att han dröjde till efter solnedgången. Först då återvände han med OToyo till slottet, och ingendera af dem märkte därvid att de följdes af en stor katt af trollskt utseende och till råga på alt försedd med två svansar!

OToyo skildes från sin herre, så snart de kommit in i slottet, och begaf sig till sitt eget rum, där hon gick till hvila och inom kort somnade. Men ungefär vid midnattstid vaknade hon plötsligt och såg en stor katt sitta hopkrupen i ett hörn af rummet, stirrande på henne med grönglänsande ögon. Hon skrek till, men innan hon han ropa på hjälp, sprang katten på henne, högg sina hvassa tänder i hennes strupe och

släppte icke tag, innan hon var död. Då skyndade sig trolldjuret att skrapa upp en graf med sina klor under rummets veranda och släpade så OToyos kropp till grafven samt skrapade den uppgräfda jorden tillbaka däri. Så sorgligt omkom furstens älskling, utan att någon kunde veta hvart hon försvunnit. Men katten antog hennes skepelse för att så mycket bättre kunna utöfva sina trollkonster mot fursten.

Denne kunde naturligtvis lika litet som någon annan veta hvad som inträffat och hyste därför icke den ringaste misstanke om att den sköna flickan, som kysste och smekte honom, i själfva värket var ett vidrigt, trollskt djur, som mördat hans älskarinna och antagit hennes gestalt endast för att småningom kunna föröda hans eget lif. Men dag efter dag försvann därefter furstens styrka altmera, hans ansikte blef inom kort gråblekt, som om all hans blod torkat, och hela hans utseende förändrades, tills han såg ut som om han lidit af en dödlig sjukdom.

Hans gemål och likaså medlemmarna af hans råd blefvo högst oroliga, då de varsnade dessa förändringar och inkallade de skickligaste läkare i landet för att rådgöra angående furstens hälsa, men ju flera slags mediciner de gåfvo honom, desto sjukare tycktes han blifva. Värst led han under nätterna, då hans sömn regelbundet stördes af de ohyggligaste drömmar, så att han aldrig kunde njuta någon värklig hvila. Och bristen på hvila förvärrade naturligtvis också hans tillstånd i öfrigt, så att han ständigt blef alt sjukare.

Men ingen kunde begripa hvad det var, som orsakade de elaka drömmarna, hvarför furstens råd slutligen valde ett hundra män bland hans tappraste och trognaste samuraï och ålade dem att vaka i rummet där han sof, för att försäkra sig om att åtminstone icke något yttre ondt tillfogades den höga patienten. De hundra samuraï, af hvilka ingen enda skulle tvekat ett ögonblick att offra lifvet för sin furste, kunde emellertid uträtta intet, ty hvar afton, ungefär två timmar före midnatt, öfverföllos de alla utan undantag af en egendomlig dåsighet, den de på intet sätt kunde motstå. Regelbundet och alla utan undantag föllo de i så djup sömn, att de hvarken hörde eller sågo.

Sålunda visste de icke att den falska OToyo inträdde i gemaket så snart de somnat, och där genom sina trollkonster orsakade fursten samma ohyggliga drömmar som förut, så att han icke fick njuta ett ögonblicks ostörd hvila. Hvar natt upprepades detsamma, och fursten blef

ständigt alt sjukare och eländigare, så att slutligen tre medlemmar af rådet beslöto att självfva vaka i hans sofgemak för att se om de icke skulle kunna bekämpa den dåsighet, som öfvermannade lifvakten samt möjligen upptäcka dess orsak. Men det gick dem alls icke bättre än den hundramanna samuraï-vakten, utan föllo de likasom denna två timmar före midnatt i djup sömn.

Nästa dag höllo de tre en högtidlig öfverläggning, hvarvid den förnämsta af dem, en högt ansedd man vid namn Isahaya Bugen, efter mycket ordande hit och dit, utlät sig sålunda: »det är icke naturligt att en lifvakt af ett hundra vår furstes bästa samuraï — för att nu alls icke tala om oss självfva — på detta sätt natt efter natt öfverväldigas af sömnighet. Tvärtom är det så underligt och oförklarligt att jag icke anser det, lika litet som furstens hemsökelse, kunna tillskrifvas annat än trolleri. Och då vi sett huru fåfänga alla våra ansträngningar att motarbeta det äro, föreslår jag att vi vända oss till öfversteprästen Ruiten i Myo-in templet med anhållan att han genom bön och besvärjelse söker omintetgöra de andra makternas inflytande.

Isahaya Bugen's förslag gillades i allo af de öfriga rådsherrarna, hvilka följaktligen uppvaktade Ruiten och aftalade med honom att han under en viss tid skulle bedja för furstens tillfrisknande, något, som prästen var mycket villig att åtaga sig, ty rådsherrarna försummade ingalunda att medföra lämpliga skänker för templet.

En natt då Ruiten fortsatt att bedja ända till den nionde timmen, eller midnatt, och just dragit sig tillbaka till sitt eget rum för att gå till hvila, hörde han från tempelgården ett ljud af vatten, som om någon tvättat sig vid brunnen där. Det väckte hans nyfikenhet i så hög grad att han sköt en af skärmarna i väggen till sitt rum åt sidan och blickade ut. I månskenet såg han då en vacker, ung man, en soldat, som höll på att förrätta sin tvagning, och då han slutfört den såg öfversteprästen honom vända sig mot Buddha's stad samt hörde honom bedja, länge och innerligt, att gudarna måtte låta hans älskade furste snart tillfriskna. Ruiten hörde på under tystnad, men då den unga soldaten — som tycktes vara omkring tjugufyra år gammal — slutat sin bön och redde sig att gå, sade prästen:

»Vänta ett ögonblick, jag ber! Jag önskar tala med er».

»Till ers högvördighets tjänst! Hvad behagar Ni?» svarade soldaten belefvadt.

»Var god och stig in hit, så kunna vi samtala en stund.»

»Som ers högvördighet befaller!» och därmed trädde han in i huset.

»Min herre!» började prästen, med en artig bugning. »Jag kan icke dölja min beundran för den lojalitet ni, ehuru så ung, nyss ådagalade. Jag är Ruiten, öfversteprästen i detta tempel, där jag för närvarande är uteslutande sysselsatt med att bedja gudarna snart göra vår furste frisk igen. Hvilket är ert ärade namn, jag ber?»

»Mitt namn är Ito Soda och jag tjänar i Nabeshima-infanteriet. Sedan vår furste sjuknade har min högsta och enda önskan varit att få hjälpa att vårda honom, men då jag endast är simpel soldat, har jag icke tillräcklig rang för att tillåtas komma i personlig beröring med fursten. Därför har jag ingen annan utväg än att bedja gudarna och Buddha om snar förbättring i hans tillstånd».

Ruiten var så rörd öfver Ito Soda's trogna tillgifvenhet att han fälde tårar, då han svarade:

»Edra afsikter och ert tänkesätt äro i sanning ädla. Men är det icke en förundransvärd sjukdom, som hemsöker fursten? Hvar natt lider han af de ohyggligaste drömmar och lifvakterna, som borde vaka öfver honom för att upptäcka orsaken därtill, bli hvar afton så dåsiga, att ingen enda af dem kan hålla sig vaken. Det är obegripligt och onaturligt!»

»Så är det!» bekräftade soldaten efter en stunds eftersinnande, »och jag åtminstone kan icke tro annat än att det är trolleri. Om jag blott kunde erhålla tillstånd att hälst en natt vaka med fursten, så kunde jag åtminstone försöka motarbeta den underdåniga dåsigheten och måhända lyckas upptäcka trollet».

Prästen begrundade en stund hans ord och sade slutligen: »Jag står i mycket vänligt förhållande till Isahaya Bugen, den främste i furstens råd, och skall tala med honom om den lojala tillgifvenhet ni visat. Kanske kan han så begå att er önskan blir uppfylld».

»Jag är i sanning djupt tacksam för er godhet och ber eder tro att jag icke hyser några tankar på egna fördelar och egen upphöjelse, ifall jag skulle lyckas, utan endast tänker på furstens hälsa, hvarför jag vågar anbefalla mig i ers högvördighets välvilja».

»I morgon afton skall jag taga er med mig till Isahaya Bugen», lofvade prästen.

»Mottag uttrycken af min djupaste tacksamhet, ers högvördighet.» Och därmed skildes de.

Men nästa afton återvände Ito Soda till templet och gick därifrån med öfversteprästen till Isahaya Bugen's hus, där Ruiten lämnade soldaten att vänta i förgården, medan han själf gick in för att fråga huru fursten befann sig.

»Huru står det nu till med vår furste? Har någon förbättring inträdt, sedan jag började bedja för honom?»

»Nej, i sanning! hans sjukdom blir ständigt värre. Vi äro numera alla öfvertygade om att den härrör från något vidrigt trolleri, men då det är omöjligt att hålla någon vakt vaken efter den sjunde timmen, kunna vi icke få syn på trollet och befinna oss därför i största förlägenhet.»

»Jag beklagar på det högsta. Det är värkligen ett förtvifladt läge. Men jag har en nyhet att meddela. Jag tror mig hafva funnit en man, som kan upptäcka trollet, och har hämtat honom med mig».

»Värkligen! hvem är det?»

»Han är en af furstens fotsoldater och heter Ito Soda, en trogen själ, hvarför jag hoppas ni vill tillåta honom att vaka öfver vår herre».

»Det är otvifvelaktigt rart att finna mycken lojalitet och tillgifvenhet hos en simpel soldat», medgaf rådsherren, »men icke förty är det icke passande att tillåta en man af så låg rang träda i personlig beröring med fursten».

»Det är sannt nog att han endast är en gemen soldat», instämde prästen, »men hvarför kunde han icke på grund af sin lojalitet upphöjas till högre rang och sedan tillåtas inträda bland lifvakten?»

»Tid nog att upphöja honom till högre rang, om han lyckas uträtta något. Men låt mig först se den märkliga Ito Soda, så jag kan bilda mig ett eget omdöme om honom. Om han behagar mig, skall jag framställa saken för rådet i sin helhet och kanske kunna vi på ett eller annat sätt villfara hans önskan».

»Jag skall genast kalla honom in», svarade Ruiten och lämnade rummet för att hämta Ito Soda.

Då han återvände, föreställde han denne för rådsherren, som uppmärksamt betraktade den unga soldaten, och då han kände sig intagen af dennes höfviska yttre, vänligt sade:

»Jag hör att du önskar erhålla tillstånd att vaka i vår furstes sofgemak. Men innan jag kan lofva något, måste jag inhämta mina kollegers åsikt, så vi kunna komma öfverens om hvad vi skola göra i saken».

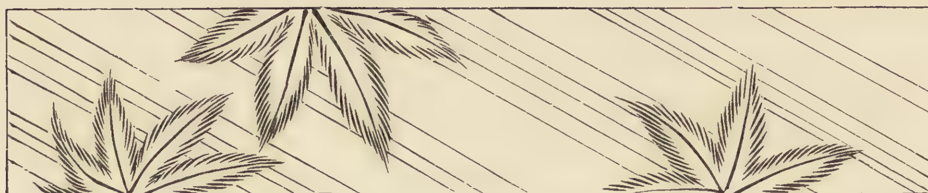
Ito Soda förstod väl att Isahaya Bugen's gillande af planen i alla fall var så godt som ett löfte om framgång, hvarför han på det förbindligaste tackade först denne och därpå öfversteprästen för hans goda hjälp. Och nästa dag sammanträdde rådet, den unga soldatens förslag antogs och han ålades att redan samma afton intaga sin plats bland de hundra samuraï, som vakade i furstens sofgemak.

Midt i detta befann sig furstens bädd, och i en krets däromkring sutto de hundra lifvakterna, sökande att hålla sig vakna med samtal, versskrifning och andra tidsfördrif. Men då tiden led mot den sjunde timmen, begynte de en efter annan falla i sömn, där de sutto, i trots af alt de kunde göra för att hålla sig vakna. Ito Soda kände likasom de andra en omotståndlig sömnlust småningom öfverväldiga sig och gjorde hvad han kunde för att bekämpa den, men insåg snart att han måste tillgripa andra och kraftigare medel för att undgå de öfriga lifvakternas öde.

Därpå hade han dock förberedt sig. Först tog han fram ett stort blad oljadt, vattentätt papper, det han hämtat med sig, bredde det öfver mattan af rishalm, som täckte golfvet, och tog själf plats på pappret. Därpå drog han den lilla knif han bar i sin dolkskida och väntade sedan lugnt, tills han på nytt kände dåsigheten komma öfver sig, då han stack knifven i sitt ben.

För en stund sved såret, så att all sömnlust försvann, men småningom lindrades svedan och den trolska dåsigheten begynte på nytt få makt med honom. Då vred han knifven omkring i såret några gånger tills smärtan däraf var tillräcklig för att fördrifva all hans sömnsjuka, så att han kunde fullfölja sin föresats att hålla trogen vakt. Men tack vare det oljade pappret orenades icke mattan af bloden, som strömmade ur hans sår.

På så sätt lyckades Ito Soda hålla sig vaken, medan de öfriga lifvakterna sofvo så tungt att ingenting kunde väcka dem. Medan han så satt där, lyssnande till hvarje det minsta ljud och skarpt seende omkring sig, såg han skärmarna i en af väggarna till furstens sofgemak varsamt och ljudlöst skjutas åt sidan och in smög sig en gestalt, hvilken han, då den närmade sig, såg vara en underbart skön, ung kvinna. Hon såg sig

försiktigt omkring och då hon varsnade att hela lifvakten var försänkt i djup sömn, smålog hon på ett olycksbådande sätt, i det hon gick upp till sidan af furstens bädd. Men just då råkade hennes blick falla på Ito Soda, och då hon varseblef att han var vaken, gick hon fram till honom.

»Jag har icke förut sett dig här», sade hon. »Hvem är du?»

»Mitt namn är Ito Soda och jag är första gången här på vakt».

»Det måste vara långtrådigt göra, efter hela den öfriga vakten fallit i sömn. Huru kommer det sig att du ensam är vaken? Du måtte vara en trognare väktare än de andra.»

»Det är icke mycket att skryta öfver, isynnerhet som också jag så när somnat.

»Hvad betyder såret på ditt ben? Det blöder ju starkt!»

»Åh, det är ingenting! Då jag kände mig så eländigt sömnig, stack jag en knif i mitt ben för att hålla mig vaken.»

»Hvilken beundransvärd lojalitet!» sade kvinnan smickrande.

»Är det icke enhvars plikt att med glädje offra lifvet för sin herre?» invände den unga soldaten. »Hvad är det då värdt att orda om en liten skråma?»

Den sköna kvinnan lämnade honom och gick igen tillbaka till fursten samt frågade: »huru befinner sig min herre i natt?» Men fursten, som var uttröttad af de många sömnlösa nätterna, svarade intet.

Ito Soda gissade att det var OToyo och följde uppmärksamt hvarje hennes rörelse, besluten att döda henne på stället, om hon oroade fursten Men trollet, som i OToyos skepelse plågat prinsen hvarje natt och som också nu infunnit sig i samma afsikt, såg sitt förehafvande omintetgjordt genom Ito Sodas vaksamhet. Ty hvar gång hon närmade sig fursten för att börja utöfva sina trollkonster, mötte hon den unga soldatens hotande blick, tills hon slutligen fann för bäst att gå sin väg med oförrättadt ärende.

Vid daggryningen vaknade officerarne af lifvakten, och då de funno huru enkelt Ito Soda öfvervunnit svårigheten att hålla sig vaken, begåfvo de sig högeligen skamsna till sina hem. Men den unga soldaten gick genast till Isahaya Bugen, i hvars hus också de öfriga rådsherrarna voro församlade, och aflade rapport till dem om alt, som förefallit under natten. De prisade varmt hans behjärtade tillgifvenhet för fursten och anbefallde honom att fortsätta lika väl som han började.

Den falska OToyo kom på samma tid som förut, men fann igen Ito Soda vaken, så att hon måste aflägsna sig utan att kunna plåga fursten. Och nästa natt samt den följande och den därpå följande gick det på samma sätt.

Fursten hade sålunda funnit tillfälle att hvila ostördt under flera nätter årad och kände sig i följd däraf så mycket bättre att också hans utseende förbättrades, hvilket orsakade allmän glädje i hans slott. Ito Soda befordrades till högre rang och erhöll ett gods såsom län, medan OToyo, eller rättare den dubbelt besvansade trollkatten, som såg att hon intet kunde uträtta under sina nattliga besök, upphörde med dem och i stället började uppgöra andra planer för att nå sitt mål.

Men så snart hon slutade att komma till furstens sofgemak, slutade också den underliga dåsigheten att hemsöka lifvakten, som därefter fann ingen svårighet att hålla sig vaken. Detta sammanträffande af omständigheter föreföll Ito Soda så märkligt, att han åter begaf sig till Isahaya Bugen och förklarade såsom sin bestämda öfvertygelse att ingen annan än OToyo var det fruktade trollet.

Den mäktiga rådsherren begrundade en stund hans ord under tystnad, öfvervägande saken från alla sidor, men sade slutligen, då han kände sig öfvertygad om att Ito Soda hade rätt:

»Huru tror du att vi bäst kunde dräpa det vidriga kräket?

»Jag går helt enkelt under en eller annan förevändning till hennes rum och försöker slå ihjäl henne. Då visar hon nog sin rätta natur. Men för den händelse att hon skulle söka undkomma ber jag er hafva åtta män i beredskap utanför huset, färdiga att ingripa, om hon flyr.»

De enade sig snart om planen, och vid mörkrets inbrott begaf sig Ito Soda till OToyo's rum, anhållande om företräde under förevändningen att han hade ett budskap från fursten att aflämna.

Så snart hon såg honom, frågade hon:

»Hvad bud bringar du från min herre?»

»Åh, ingenting af synnerlig vikt! Var god och kasta en blick på detta bref», svarade han. Och då hon närmade sig drog han sin dolk samt måttade ett hugg mot henne. Men trollet hoppade åt sidan, grep en hillebard af det slag förnäma kvinnor alltid hafva till hands och ropade med en vredgad blick på soldaten:

»Huru vågar du anfalla en af din furstes kvinnor? Jag skall se till att du blir bortkörd från slottet för detta!» Och därvid sökte hon stöta

hillebarden genom hans kropp. Men Ito Soda försvarade sig så skickligt med sin dolk, att hon icke kunde tillfoga honom någon skada, tills trollet slutligen insåg sin vanmakt och bortkastade hillebarden. Men i samma ögonblick förvandlades det från en skön kvinna till en tvåsvansad katt, som fräste och spottade och sprang ut ur rummet samt från dess balkong upp på taket.

Isahaya Bugen och hans åtta män, som vaktade utanför, sköto på katten med sina bågar, men förfelade det vidriga trollet, som sålunda lyckades komma undan. Det flydde upp i bärgen och tillfogade därifrån bönderna i de närmaste trakterna allehanda skada, tills slutligen fursten af Higen lät anställa en stor jakt, hvarunder katten med två svansar blef dräpt.

Snart därefter tillfrisknade fursten fullständigt, och Ito Soda blef rikt belönad.

XX.

Mannen, som blef rakad af räfvarna.

I provinsen Shuishiu lefde för längre tid sedan i byn Iwahara en familj, som förvärfvat betydande förmögenhet genom vinhandel och som därför ofta nog ställde till gästabud för grannar och vänner. Vid ett festligt tillfälle, då en mängd gäster bjudits till huset, där de på det bästa undfägnades med risvin och fisk, hände det, medan sakekopparna gingo laget rundt, att samtalet föll på räfvar och deras trollkonster. Den ena visste berätta ett, den andra ett annat, endast en af sällskapet lämnade intet bidrag till räfhistorierna, en omkring trettio år gammal man vid namn Tokutaro, som var snickare till yrket och en oförskräckt gynnare, men lika självklok och envis som oförskräckt.

Han hörde en stund tyst på de öfrigas prat, men sade slutligen: »mina herrar, ni har talat en hel hop om människor, som blifvit förhäxade af räfvar, så att det nästan förefaller som om ni själfva fruktade sådant trolleri. Men huru är det väl möjligt, jag ber, att räfvar kunna vinna inflytande öfver människor? d. v. s. såvida människorna inte själfva äro ovanligt stora dumhufvuden. Låt oss inte vidare prata sådant skräp!»

»Tokutaro har inte synnerligt väl reda på hvad som händer i världen», invände en af de närmast sittande. »Huru många tusen både kvinnor och män ha inte blifvit förhäxade af räfvar? Minst tjugu eller trettio ha råkat ut för dem allenast på Makiheden här nära intill. Det tjänar till intet att förneka händelser, som tilldragit sig så godt som inför våra egna ögon».

»Det här sällskapet tyckes inte vara stort bättre än en hop idioter» svarade snickaren obelefvadt. »Jag åtar mig att gå ut på Maki-heden i natt som är och bevisa det. Den räf är ännu inte född, som kan lura Tokutaro!»

De öfriga, som förargade sig öfver hans ohöflighet och envishet, voro inte sena att upptaga utmaningen.

»Om du kommer tillbaka utan att något öfvernaturligt händt dig», sade de, »så betala vi fem mått sake och ettusen kopparmynt för fisk, men om du blir utsatt för något häxeri, måste du betala kalaset».

Tokutaro ingick vadet och begaf sig, då natten redan inbrutit, ensam ut på Maki-heden. Vid utkanten däraf passerade han förbi en liten bambudunge och såg en räf springa in i den. »Nu börjas det!» tänkte han och såg skarpt omkring sig för att upptäcka hvarifrån trolleriet skulle komma. Och då varsnade han plötsligt midt på vägen en kvinna, hvilken han genast igenkände såsom dottern till byföreståndaren i Horikanė, hustru till Makibyns föreståndare.

»Hvart är ni på väg mäster Tokutaro? om jag får fråga», sade hon.

»Till byn på andra sidan af heden».

»Då måste ni gå tätt förbi mitt hem, hvarför jag, om ni tillåter, vill göra er sällskap.

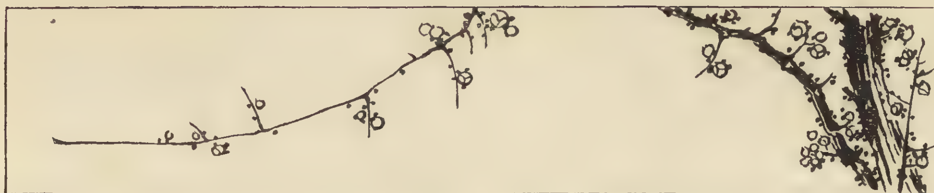
Det föreföll Tokutaro mycket besynnerligt, hvarför han kände sig öfvertygad om att hon var en räf, som sökte lura honom. Men han beslöt att gifva lika godt igen och svarade:

»Det är mycket länge sedan jag hade nöjet att se er, hvarför jag mera än gärna följer er till edra föräldrars hus, som värkligen ligger på min väg».

Han lät henne gå förut och följde själf tätt efter i hoppet att få se ändan af en räfsvans sticka fram under hennes »kimono», men huru noga han än såg efter, syntes där inte minsta tecken till en räfsvans. Slutligen anlände de till byn Horikané, och då de kommo fram till hennes föräldrars hus, kom hela familjen ut att möta dem, alla högst förvånade öfver hennes hemkomst.

»Åh, Herre Gud!» ropade de. »Här kommer vår dotter hem midt i natten. Hvad står nu på?»

Tokutaro gaf ett tecken åt husfadren att följa sig och gick till köksdörren på baksidan af huset samt sade halfhögt till dess egare:

»Kvinnan, som kom med mig är inte er värkliga dotter. Då jag vandrade öfver Maki-heden, såg jag en räf springa in i en bambudunge, därifrån den omedelbart kom tillbaka i er dotters skepelse och erbjöd sig att följa med mig så långt som till ert hus. Jag låtsade tro på knepet och hämtade henne med mig hit, men jag är säker om att det är en räf».

Husfadren funderade en stund på hans ord och meddelade dem därpå åt sin hustru. Men hon blef rasande på Tokutaro och öfverföll honom med bannor.

»Huru vågar ni så otäckt skymfa hederliga människors döttrar? ty här kan intet tvifvel råda om att hon är vår dotter. Huru kan ni vara gemen nog att sätta ihop sådana lögner?»

»Det är alt godt och väl», svarade snickaren. »Men icke desto mindre är detta intet annat än ett fall af häxeri».

Han var så säker på sin sak, att de båda gamla i alla fall kände sig en smula rubbade i sin öfvertygelse och frågade hvad han ämnade göra.

»Lämna den saken åt mig. Jag skall nog veta tvinga henne att krypa ut ur det falska skinnet och visa sina rätta färger. Smyg er, ni två, in i det stora skåpet och vänta där, så få vi se hvem, som har rätt».

Därmed gick han in i köket, grep flickan i strupen och kastade henne ned på golfvet.

»Mäster Tokutaro! hvad betyder er grofva våldsamhet? Fader moder! hjälp! hjälp!

Hon skrek och bad, men snickaren endast skrattade.

»Du trodde dig kunna lura mig med dina trollkonster», sade han. »Men från det ögonblick du sprang in i bambudungen visste jag att du ämnade spela mig något streck och nu släpper jag dig inte, innan du visat hvad du värkligen är». Han vred hennes armar bakåt, sparkade henne och trampade på henne, men hon bara grät och ropade:

»Åh! det gör så ondt! åh, det gör så ondt!»

»Efter det här inte är nog, skall jag steka dig en smula», sade den obarmhärtiga snickaren och kastade ett fång ved på elden, hvarpå han drog upp hennes kläder och höll henne öfver elden för att tvinga henne att visa sin räfsvans.

Men ingen räfsvans kom fram. Flickan jämrade sig bittert en stund och ropade slutligen: »O ve! detta är mera än jag kan uthärda!» Och så uppgaf hon andan.

Då skyndade de gamla föräldrarna utur sitt gömställe, skuffade Tokutaro omildt åt sidan och lyftade ömt sin dotter från golfvet, hvarpå de höllo sina händer till hennes mun för att se om hon ännu andades. Men lifvet hade flytt, och inte det minsta spår af en räfsvans hade kommit i sikte, hvarför de fattade snickaren i kragen och utbröto i bittra förebråelser:

»Du brände ihjäl vår stackars dotter under förevändning att hon var en räf, du eländiga mördare! Hitåt tjänare! hämta rep och bind stadigt den här illgärningsmannen Tokutaro!»

Tjänarne lydde, grepo Tokutaro och bundo honom vid en af husets stödjepelare, hvarpå den döda flickans fader ännu en gång tilltalade honom.

»Du har mördat vår dotter inför våra egna ögon», sade han, »och för den ogärningen skall jag yrka på straff hos vår länsherre, som säkert låter halshugga dig. Bered dig på det värsta!»

Därpå befallde han att budbärare genast skulle bära tidningar om händelsen till byn Maki och till förmannen i det distrikt de båda byarna tillhörde, men innan budbärarne hunnit gå, råkade en präst från Anrakuji-templet i Iwahara, Tokutaro's hemby, vandra förbi. Han stannade vid huset och ropade:

»Huru står det till med den värda egaren af detta hus? Jag har förrättat gudstjänst i en grannby och ville inte gå förbi utan att hälsa på. Om ni är hemma, ville jag gärna göra min uppvaktning!»

Han ropade så högt att man hörde honom till bakgården, hvarför husvärden gick ut på bygatan, hälsade prästen på det artigaste och sade:

»Det vore i sanning den högsta ära för mig att mottaga ers högvördighet i mitt ringa hus, men en förfärlig olycka har timat hos oss, hvarför jag ber er förlåta min ohöflighet att inte bedja er stiga in».

»Hvad står på, min kära vän?» frågade prästen. Och då han hört hela händelsen från början till slut, sade han:

»Det är sannerligen en förfärlig olycka för er!»

Därvid föll hans blick på den bundna snickaren, som han genast kände igen.

»Är inte detta Tokutaro?»

»Åh, ers högvärdighet!» svarade denne i jämmerlig ton, »det är en hel räcka olyckliga omständigheter, som kommit detta åstad. Jag trodde

fullt och fast att den unga damen var en räf, och så kom jag att döda henne. Men jag ber ändå ers högvördighet söka rädda mitt lif», slutade han bittert gråtande.

»Väl må du gråta öfver det du gjort! sade prästen, »men icke förty skall jag, såsom mitt kall bjuder, söka rädda ditt lif, om du vill lofva att bli min lärjunge och träda i kloster».

»Af hjärtat gärna, om jag bara får lefva».

Då kallade prästen föräldrarna afsides, bugade sig och sade:

»Det ser ut som om jag, ehuru endast en stackars gammal präst, i dag skickats hit af högre makter. Jag har en bön till er, den det står i er makt att uppfylla. Om ni ställer så till att Tokutaro blir halshuggen, så bringar detta på intet sätt er dotter till lif igen. Jag har hört hans berättelse och finner att han icke hyste minsta afsikt att döda er dotter, utan tvärtom trodde sig göra er en stor tjänst. Därför vore det nog bäst att tysta ned saken, och då han själf önskar att genom mig bli upptagen i det prästerliga ståndet, föreslår jag att I nöjen er därmed».

»Ers högvördighets ord äro sanna och fulla af visdom», svarade de båda gamla på en gång. Hämd kan inte återkalla vår dotter till lifvet. Haf därför godheten att skingra vår sorg genom att genast raka Tokutaro's hufvud och så göra honom till munk i vår åsyn».

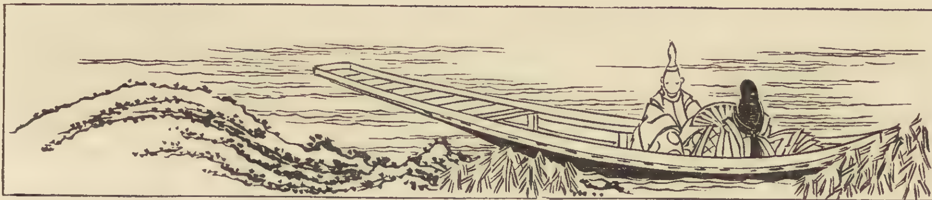
»Det skall ske här inför edra ögon», försäkrade prästen och lät genast lösa snickarens bojor, hvarpå han hängde det prästerliga skärpet kring sin hals och befallde Tokutaro att falla på knä samt sträcka upp sina händer såsom under bön. Därefter tog han med rakknifven i handen plats bakom den knäböjande och stämde upp en hymn samt utförde de första dragen med knifven, den han sedan öfverlämnade åt sin medhjälpare, som i en handvändning gjorde Tokutaro's hufvud så slätt och blankt som en elfenbenskula.

Snickaren kände sig innerligt tacksam för prästens mellankomst, hvarför han, så snart ceremonin var slutförd, bugade sig ända i stoftet för denne. Men i samma ögonblick dånade där ett mångröstadt, skallande skratt, solen gick upp och Tokutaro fann sig helt ensam på den öde heden.

Hans första tanke var att det altsamman varit en ohygglig dröm, och hans förargelse öfver att i alla fall ha blifvit lurad af räfvarna var inte liten. Men då han råkade föra handen öfver sitt hufvud, fann han

Mannen, som blef rakad af räfvarna.

att åtminstone rakningen icke varit någon dröm, ty där fanns inte ett hårstrå kvar. Där var intet annat att göra än att binda en duk kring det rakade hufvudet och sålunda utstyrd gå tillbaka till platsen, där hans vänner voro församlade.

»Hallo! Tokutaro! välkommen åter! Hvad nyheter har du om räfvarna?»

»Jag sannerligen skäms att visa mig», svarade den förödmjukade snickaren. Och så berättade han dem alt, som passerat, och drog duken från sitt hufvud.

»Ett kapitalt streck!» ropade vännerna och tillhöllo honom under idkeligt skratt att betala sitt vad.

Det gjorde Tokutaro ärligt, men så grundligt skämdes han öfver det som händt, att han inte lät sitt hår växa igen, utan blef munk på allvar och antog namnet Sainen.

XXI.

Det bortkastade barnet.

I byn Mochida-no-ura, i provinsen Igumo, lefde en gång en bonde, som var så fattig att han till och med fruktade att icke kunna skaffa tillräcklig föda för sin familj, om den ökades, hvarför han, hvar gång hans hustru födde honom ett barn, kastade det i floden, förklarande att det varit dödt vid födseln. Än var det en son, än åter en dotter, men alltid kastade han det under natten i floden. Inte mindre än sex stycken hade han så under årens lopp gjort ända på.

Men så småningom lyckades han arbeta sig upp till en bättre förmögenhetsställning, endast ett litet steg framåt hvarje år, men alltid framåt. Han arbetade hårdt, sparade träget och såg sig slutligen i stånd att köpa litet mera jord, hvarefter det blef lättare att hvart år lägga en smula åsido. Och slutligen födde honom hans hustru ett sjunde barn, en gosse.

Då tänkte han: »nu kunna vi gifva vårt barn en hederlig uppfostran utan att själfva svälta. Och då vi bli gamla, komma vi att behöfva en son för att hjälpa oss. Denna gång behålla vi gossen».

Och gossen trifdes, växte duktigt och vann dagligen i högre grad sin fars kärlek, så att denne ofta undrade öfver sitt hjärtas forna hårdhet och själf inte kunde förstå huru han kunnat förmå sig att kasta sina förra barn i floden.

En sommarafton, då gossen var fem månader gammal, vandrade han så omkring i sin trädgård, bärande barnet i sina armar. Aftonen var månljus och så vacker att bonden högt uttryckte sin beundran:

»Ack! hvilken underbart härlig afton!» utropade han.

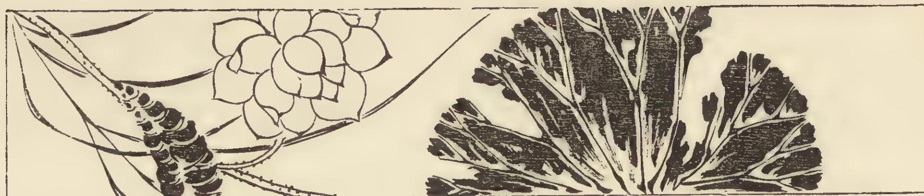
Då blickade gossen honom rätt i ögonen och sade, talande som en vuxen man:

»Åh! fader! den sista gången du kastade mig i floden var det en fullt lika vacker afton och månen sken lika klart som nu. Gjorde den inte det?»

Därefter tystnade han och talade sedan lika litet som andra barn af samma ålder.

Men bonden lät raka sitt hufvud och blef munk.

XXII.

Det talande täcket.

För många år sedan hände det sig en afton i den gamla staden Tottori att den första gästen anlände till ett nyligen öppnadt härbärge för resande. Dess egare hade börjat sin affär med ett mycket litet kapital, hvarför också de flesta bohagsting i huset blifvit köpta i en butik för begagnade effekter. Men det oaktadt var alt så rent, snyggt och prydligt det gärna kunde vara, så att den första gästen lyckönskade sig till att hafva funnit ett så hemtrefligt härbärge.

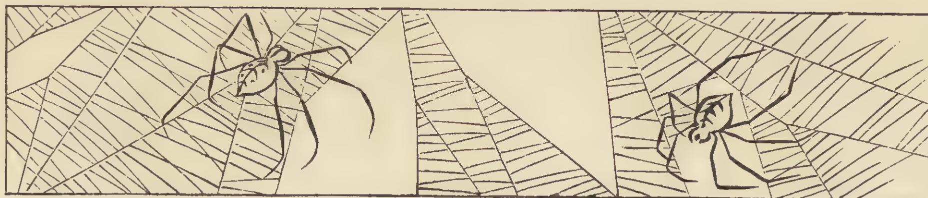
Han åt sin kvällsvard med strykande matlust och drack en mängd god, varm sake, eller risvin, hvarefter hans bädd gjordes i ordning och han gick till hvila. Bädden bestod såsom vanligt af ett antal tjocka, vadderade »futon», eller täcken, af hvilka fyra eller fem gjorde tjänst såsom madrass och ett eller två användes såsom täcken annorstädes användas.

Vanligen sofver man ju präktigt efter att hafva druckit tillräckligt af varm sake, isynnerhet om natten råkar vara kall och täckena mjuka och varma. Men då den första gästen i härbärget sofvit en stund, väcktes han af röster i rummet, barnröster, som oupphörligt upprepade till hvarandra samma frågor:

»Ani-san samukaro?» (fryser äldre broder?)

»Omae samukaro?» (nej, men du är väl frusen?)

Närvaron af barn i hans rum förtretade visst gästen en smula, men förvånade honom icke det ringaste, ty i japanesiska hus finnas ju inga mellanväggar, utan endast pappersskärmar, som kunna skjutas åt sidorna. Han antog därför att ett par barn i mörkret af misstag råkat in i hans

rum och bad dem helt vänligt gå sin väg, hvarpå rösterna tystnade. Men endast för ett ögonblick, ty kort därpå hörde han igen i barnsligt medömkande ton:

»Ani-san samukaro?»

»Omae samukaro?»

Han steg upp och tände ljuset i sin »andon», den papperslykta, som användes såsom nattlampa. Men där fanns ingen i rummet och träluckorna eller skärmarna, som bildade ytterväggen, voro alla tillslutna. Han öppnade väggskåpen, men de voro toma, hvarför han slutligen på det högsta förvånad åter lade sig till hvila, men utan att släcka ljuset. Knappast hade han dock dragit täcket öfver sig, innan han igen hörde rösterna tätt invid sin hufvudgärd:

»Ani-san samukaro?»

»Omae samukaro?»

Då kände han en rysning genomila sin kropp, en rysning, som inte härrörde af nattkylan. Åter och åter ljödo barnrösterna, och hvar gång han hörde dem förskräcktes han mera. Ty rösterna kommo från täcket. Det var detta, som ständigt ånyo upprepade frågorna.

Han klädde sig skyndsamt och samlade ihop sina få effekter, hvarpå han gick ned från sitt rum och väckte värden samt meddelade honom hvad han upplefvat. Men värden, som aldrig förut hört om sådana underbara händelser och därför icke kunde tro att berättelsen var sann, blef mycket ledsen.

»För mycket sake druckit har hedervärda gästen», sade han »och däraf elaka drömmar ha kommit».

Men gästen yrkade icke desto mindre på att genast få betala sin räkning, hvarpå han gick att söka ett annat härbärge.

Nästa afton kom där en annan gäst, som önskade ett rum för natten. Men också han väckte värden vid en sen timma med samma berättelse som hans företrädare i rummet. Och då denna gäst icke druckit någon sake, kunde värden inte annat än misstänka att afundsmän ingått en sammansvärjning för att ruinera hans affär och det gjorde honom rasande.

»För att ställa ärade gästen tillfreds alt, som kunnat göras, har gjorts», sade han, »därför ingen rätt finnes att yttra elaka och olycksbådande ord. Också hedervärda gästen vet att med min värdshusaffär jag måste lefva, hvarför sådant att säga högeligen orätt är».

Men gästen blef förargad i sin tur och yttrade långt ondare ord, så att de två skildes i vredesmod.

Sedan gästen gått och värden haft tid att tänka på saken i allsköns lugn, föreföll den honom emellertid så märklig att han gick upp i det toma rummet för att se åt om där möjligen ändå fanns någon grund för de båda gästernas berättelser. Och medan han var där, ljödo rösterna igen, bevisande att gästerna endast talat sanning. Det var endast en futon, som talade. De öfriga voro stumma såsom täcken mest bruka. Han tog det talande täcket med sig till sitt eget rum och lade sig till hvila därunder. Men hela natten, ända till daggryningen fortforo de två barnrösterna att upprepa: »Ani-san samukaro? omae samukaro?» så att han inte kunde sofva ett ögonblick.

Så snart dagen grytt, steg han därför upp och gick ut att söka den handlande, af hvilken han köpt täcket. Men denne visste ingenting. Han hade köpt täcket i en mindre butik och dennas egare hade i sin tur tillbytt sig detsamma af en handlande i en af stadens yttersta utkanter. Värdshusvärden gick från den ena till den andra och gjorde dem allehanda frågor, fast besluten att taga reda på täckets historia, och sålunda fick han slutligen veta att hans talande futon ursprungligen tillhört en fattig coolie-familj och blifvit såld af egaren till det hus, i hvilket familjen bott, någonstädes utanför staden.

Hyran för huset var endast sextio sen per månad, men till och med det var en betydande utgift för det fattiga folket. Fadren kunde inte förtjäna mera än två till tre yen i månaden och modren var så sjuklig att hon icke kunde arbeta. De hade två söner, den ena åtta år gammal, den andra sex, och alla voro de främlingar i Tottori.

En vinterdag sjuknade också fadren, så svårt att han dog inom endast en vecka, och kort därpå följde den sjuka modren honom i grafven, så att de två gossarna stodo helt ensamma i världen. De kände ingen människa de kunde bedja om hjälp och begynte därför sälja sina få bohagsting för att köpa föda.

Men där fanns icke mycket att sälja, endast deras aflidna föräldrars kläder och några af deras egna plagg, några få bomullstäcken och ändå färre hushållsredskap: en »hibachi», eller behållare för glödande träkol, några skålar, koppar och andra småsaker. Hvar dag sålde de ett eller annat, tills intet mera fanns kvar utom en enda futon, och slutligen kom

»Ani-san samukaro?»
»Omae samukaro?

en dag då de hade alls ingenting att äta och naturligtvis lika litet kunde betala hyran för huset.

Den förskräckliga Dai-kan var inne, den årstid då kölden är störst och blir dubbelt kännbar genom de isande vindarna. Snön hade yrt ihop så djupa drifvor att de inte kunde gå ut för att begära hjälp, hvarför de kröpo ihop under sin enda futon, skakade af köld och beklagade hvarandra på sitt barnsliga sätt:

»Ani-san samukaro?»

»Omae samukaro?»

De hade ingen eld att värma sig med och intet bränsle för att uppgöra eld. Mörkret bröt in, och en isande storm tjöt genom huset:

De voro rädda nog för stormen, men ändå mera rädda för husvärden, som kom och med vreda ord bad dem betala sin hyra. Han var en hårdhjärtad man med ett elakt ansikte. Och då han såg att där inte fanns någon, som kunde betala honom, körde han de båda barnen ut i snön, tog deras enda futon för den obetalade hyran och tillåste huset.

Endast hvar sin lilla kimono af tunt blått bomullstyg hade de såsom skydd mot kölden. Alla öfriga kläder hade de sålt för att icke svälta ihjäl och ingen plats kände de, dit de kunde gå att söka skydd. Inte långt därifrån stod visst ett tempel, hälgadt åt barmhärtighetsgudinnan Kwannon, men snön var så djup att de ej kunde gå dit, hvarför de, så snart husvärden aflägsnat sig, kröpo tillbaka bakom huset och lade sig i snön. Där kom en tung dåsighet öfver dem, så att de somnade, tätt omfamnande hvarandra för att hålla sig varma. Och medan de sofvo, täckte gudarna dem med en ny futon, spökhvit och vackrare än någon de förut egt och så tjock att de inte mera fröso. Många dagar och nätter sofvo de där, tills snön smälte, så att de upptäcktes af en förbigående. Och han lät reda dem en sista bädd i trädgården vid nåde-gudinnans tempel.

Men då värdshusvärden hört alt detta, skänkte han deras futon åt prästerna i templet och bad dem läsa böner för de båda gossarnas själar. Och därefter upphörde täcket för alltid att tala.

XVXI.

Den sköna samuraï-dottern, som icke var någon varulf.

För många år sedan, på den tid då räfkvinnor och andra troll ännu drefvo sitt spel i landet, kom där till mikado'ns hufvudstad en ung flicka af samuraï-stånd med sina föräldrar. Hon var så underbart skön att alla män utan undantag fattade kärlek till henne, så snart de skådade hennes drag, och hundradetal unga samuraï af de bästa familjer begärde icke bättre än att få gifta sig med henne och framställde sin önskan till hennes föräldrar.

Sådan har ju från urminnestid seden varit i Japans rike, men ingen sed finnes, som icke lider något undantag, och ett sådant undantag bildade den sköna samuraï-dotterns öde. Hennes föräldrar förklarade nämligen att hon obehindradt skulle välja sin egen man och att därför enhvar, som önskade vinna henne, måste fria till henne själf.

Många män af hög rang och stor förmögenhet anmälde sig under tidens lopp samt mottogos i huset såsom hennes förklarade friare och enhvar af dem sökte vinna hennes ynnest på bästa möjliga sätt — genom presenter, med vackra ord, genom verser, skrifna till hennes pris, eller med löften om beständig, oföränderlig kärlek. Hvar och en af dem bemötte hon med lika vänlighet och ingaf dem så alla det bästa möjliga hopp, men för alla uppställde hon också lika oföränderligt ett märkvärdigt vilkor för sin gunst. Enhvar friare måste högtidligt lofva att underkasta sig ett prof för att bevisa styrkan af sina känslor samt därtill gifva sitt

samuraï-ord att aldrig för någon lefvande varelse yppa hvari profvet bestått. Och förälskade som de voro, lofvade de alla i tur hvad hon yrkade.

Men äfven de mest enträgna af friarne afstodo med ens från alla vidare försök att vinna henne, så snart de blifvit ställda på prof, och alla tycktes därjämte ha blifvit högeligen skrämda af det, som förefallit. Ja, några flydde till och med från staden och kunde icke af sina vänner förmås att åter visa sig där. Men ingen enda af dem ens antydde någonsin hvad orsaken var till deras förskräckelse, hvarför folk, som hade reda på de många misslyckade frierierna, slutligen begynte hysa allehanda underliga tankar och till och med satte i omlopp ryktet att den sköna flickan var en räfkvinna eller något annat troll.

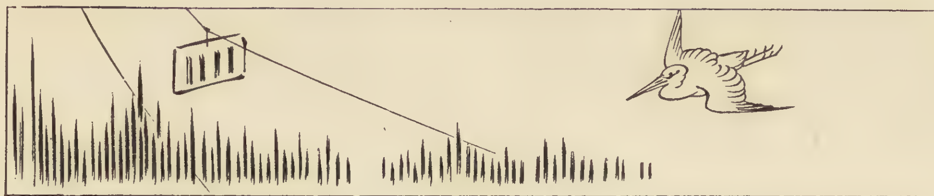
Då slutligen alla de högättade och rika friarne öfvergifvit försöken att vinna henne, anmälde sig en ung samuraï, som ägde ingen annan förmögenhet än sitt svärd. Han var en man af höfviska later och fördelaktigt utseende, hvarför också den unga flickan tycktes finna behag i honom. Men det oaktadt yrkade hon på att han skulle afgifva samma löften som de andra friarne och sedan han det gjort, bad hon honom återvända en viss afton några dagar senare.

Han infann sig på bestämd tid och mottogs tvärt emot all god sed af den unga flickan ensam. Med egna händer framsatte hon för honom en välfägnad af allehanda goda saker samt passade själf upp honom, hvarefter hon anhöll att han, oaktadt den sena timmen, ville gå ut med henne.

Därtill förklarade han sig mera än villig och frågade hvart hon önskade gå. Men hon svarade intet, utan blef på en gång fullkomligt tyst och underligt stel i sitt sätt. Och kort därpå aflägsnade hon sig ur rummet, lämnande honom ensam.

Först långt efter midnatt återvände hon, klädd helt och hållet i hvitt som en ande. Hon yttrade intet ljud, men gaf honom tecken att följa sig och gick, då han omedelbart reste sig, ut ur huset. De skyndade genom trädgården och vidare genom gatorna i den tysta staden, där alla sofvo. Natten var halft ljus, halft mörk, ty månen skymdes af moln, en natt sådan andar och spöken välja för sina vandringar.

Hon sväfvade skyndsamt förut, så ljudlöst och på ett så spöklikt sätt att till och med hundarna kände sig skrämda, då hon skymtade förbi, och gåfvo sig till att yla. Ut ur staden förde hon honom, till några små

kullar, öfvervuxna af väldiga, gamla träd, mellan hvilka låg en begrafningsplats.

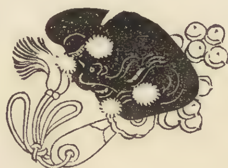
In emellan grafvarna gled hon såsom en hvit skugga i det svarta mörkret och han följde undrande, med handen på fästet af sitt svärd. Men snart vande sig hans ögon vid mörkret under träden och då såg han.

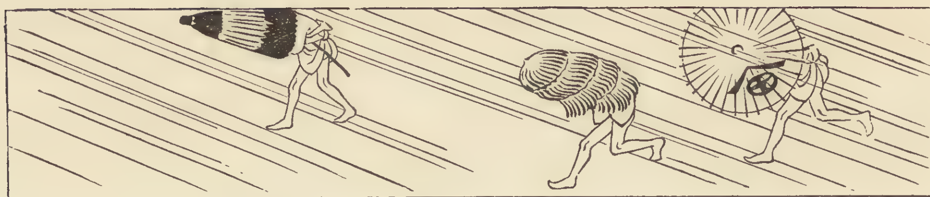
Såg henne stanna vid en liten, nyligen igenfylld graf, vid hvilken dödgräfvarens hacka och spade ännu lågo kvar, såg henne fatta spaden samt begynna gräfva med förunderlig styrka och hast, tills spaden blottade hörnet af en ny likkista, och såg henne bryta locket från kistan, så att dess innehåll blef synligt — ett spädt barns lik.

Då slet hon med vidriga, trolska åtbörder en arm från den lilla kroppen, vred den itu, hukade sig ned på den uppkastade jorden och begynte glupskt sluka den öfra hälften af armen. Men den nedra delen kastade hon till honom med orden: »ät om du håller mig kär, ty detta är min älsklingsspis!»

Han tvekade icke ett ögonblick, utan hukade sig ned på motsatta sidan af grafven samt började äta sin hälft af barnarmen. Och då han sväljt det sista däraf, smackade han med läpparna och sade: »det smakade ypperligt — litet mera om jag får be!» Ty barnkroppen var gjord af den bästa konfekt, som stod att få i Kyoto.

Då sprang den sköna flickan skrattande upp och utropade: »Du är den enda af alla mina tappra friare, som icke sprungit sin väg! Och jag ville icke hafva någon, som visste hvad det är att vara rädd. Med dig vill jag gifta mig, du är en man som ingen annan!»

XXIV.

Ande-hustrun.

Ofta nog inträffar det att de dödas andar återvända till jorden för att straffa dem, som förorättat dem under lifstiden, för att ännu efter döden förfölja dem de förut hatat, eller emedan deras egen sorg är altför bitter att låta dem hvila i lugn, eller af någon annan orsak, som beröfvar dem grafvens frid. Men någon gång, ehuru mycket mera sällan, händer det att en ande vänder tillbaka till jordelifvet af eget val, för att trösta en sörjande eller belöna trofast kärlek.

För så lång tid sedan att till och med namnet på den daimyo, under hvars styrelse det tilldrog sig, blifvit glömdt, lefde där i Izumo en ung man och en ung flicka, som hyste största tillgifvenhet för hvarandra. Deras namn minnes ingen numera, men deras historia berättas ännu ofta bland folket. De hade växt upp tillsamman och hade redan i barndomen blifvit förlofvade med hvarandra af sina föräldrar, såsom fordom ofta hände. Dagligen sågo de och lekte med hvarandra och i samma mån som de växte upp höllo de hvarandra också alt kärare.

Förrän den unga mannen var fullvuxen dogo emellertid hans föräldrar och lämnade honom intet i arf, men han erhöll anställning hos en rik samuraï, en officer af hög rang, som alltid varit en vän till hans familj. Och snart kom han i stor gunst hos sin herre, som fann honom höflig och klok samt skicklig i bruk af vapen och därför lofvade honom befordran, så att den unga mannen hyste godt hopp om att snart nog kunna gifta sig med sin brud sedan barndomen.

Men innan det kunde ske bröt krig ut i norra delen af landet och han måste draga ut i sin herres följe, så att alla tankar på giftermål måste uppskjutas till hans återkomst. Förrän han drog bort, fann han dock tillfälle att se den unga flickan och i hennes föräldrars närvaro utbytte de högtidliga löften, han försäkrade på heder och tro att han, såvida han förblef vid lif, skulle återvända inom ett år från afskedsdagen och då hemföra sin brud.

Lång tid efter hans afresa förgick utan några underrättelser, ty på den tiden fanns ingen postgång, och den unga flickan tänkte så mycket på alt, som ju kunde hända i ett krig, och sörjde så mycket öfver de faror, som hotade hennes fästman, att hon blef blek och mager och svag. Men slutligen hörde hon genom en budbärare, som hämtade underrättelser till Izumo's daimyo, att han var vid lif och hälsa, och en gång senare hämtade en annan budbärare henne ett bref. Men därefter kommo alls inga underrättelser.

Långt är ett år för den, som väntar, men året gick slutligen förbi, ehuru utan att bringa vidare budskap från fästmannen. Ett annat år försvann likaså, utan att han återvände, och då trodde hon honom vara död samt sörjde så bittert att hon blef farligt sjuk och till sist dog och blef begrafvad.

Hennes gamla föräldrar, som icke hade något annat barn, sörjde så djupt att de slutligen fattade värkligt hat till sitt ensliga hem och beslöto att draga bort på en vallfart af det slag, som kallas sengaji och som kräfver flera år, ty därunder måste alla Nichiren-buddhisternas ettusen tempel besökas. De sålde sitt lilla hus med alt hvad det innehöll, utom naturligtvis förfädrens minnestaflor och de andra heliga ting, som aldrig få säljas, samt deras aflidna dotterns »ihai». Alt detta lämnade de, enligt bruket för dem, som begifva sig på långa resor, i det tempel, där de och deras förfäder sedan många led förrättat sin andakt.

Men endast fyra dagar efter det de dragit bort, återvände den unga mannen, som varit förlofvad med deras dotter. Han hade utvärkat sin herres tillstånd att söka uppfylla det ingalunda glömda löftet att återvända inom ett år. Men den del af landet, genom hvilken han måste färdas, befann sig i krigstillstånd och vägar och bärgpass voro besatta af trupper. På olika platser hade han blifvit uppehållen i veckor och månader, så att han först nu kunnat komma tillbaka. Och då han fick del af den olycka,

som händt, sjuknade han af sorg, så svårt att han låg medvetslös under många dagar.

Han återvaknade slutligen till medvetande, men därmed återkom också minnet af hans oersättliga förlust och han sörjde öfver att icke värkligen ha dött samt beslöt att taga sitt eget lif på sin fästmös graf. Så snart han fann tillfälle att obemärkt smyga sig ut, tog han därför sitt svärd och begaf sig till begrafningsplatsen, där han uppsökte hennes grafsten, knäföll framför den, bad och meddelade hviskande hennes ande hvad han hade för afsikt att göra.

Men just då han stod i begrepp att stöta till, hörde han hennes röst ropa: håll!» och kände hennes hand på sin egen. Han blickade åt sidan och såg henne knäböja bredvid sig, leende och vacker såsom han kom ihåg henne, endast en smula blekare. Hans hjärta bultade så våldsamt både af glädje och af tvifvel på undrets värklighet att han icke kunde tala, men hon sade:

»Tvifla ej, det är värkligen jag. Jag är icke död. Det var ett olyckligt misstag af mina föräldrar, som trodde mig död och begrafvade mig för tidigt. De sörjde så bittert att de drogo ut på en flerårig pilgrimsfärd, men som du själf kan se är jag icke död, icke en ande, utan värkligen jag själf. Jag har sett hvad du bär i hjärtat och det är väl värdt all min sorg och alt lidande. Men nu måste vi genast begifva oss till någon annan ort för att undgå folkets skvaller och prat, ty här tro alla att jag är död.

De begåfvo sig genast åstad, utan att någon varseblef dem, ända till byn Minobu i provinsen Kai. Där finnes ett vida berömdt Nichirenbuddhisttempel och flickan sade: »jag vet att mina föräldrar säkert komma till Minobu under sin vallfart, så att de måste finna oss, om vi bo där och sedan kunna vi alla lefva tillsammans igen.

Då de anlände till Minobu, föreslog hon att de skulle öppna en liten butik och de gjorde så, vid hufvudvägen till templet, samt höllo till salu bakvärk, leksaker och föda för pilgrimer. I två år lefde de där, rönte den bästa framgång i sin affär och hade det första året lyckan att se en son födas.

Då barnet var fjorton månader gammalt, anlände dess morföräldrar under sin pilgrimsvandring till Minobu, där de stannade vid den lilla butiken för att köpa föda. De kände genast igen sin dotters forna fästman

och öfverhopade honom gråtande med frågor om orsaken till hans långa dröjsmål, som haft så olyckliga följder.

Han bad dem stiga in, bugade sig djupt för dem och sade: »lika visst som jag nu talar till eder är er dotter icke död. Hon är min hustru och vi hafva en son. I detta nu är hon i rummet här innanför, där hon lagt sig till hvila med barnet. Gå genast in till henne, jag ber, och fägna henne med er åsyn, ty hennes hjärta värker af längtan efter den stund då hon får återse er».

De trädde sakta in i det inre rummet, lämnande honom att betjäna en annan kund.

Barnet funno de sofvande, men dess moder funno de ej. Hon tycktes ha lämnat rummet endast ett ögonblick tidigare, ty hennes makura, nackkudden, var ännu varm. Men huru länge de än väntade kom hon ej tillbaka. Då begynte de leta efter henne, men det var också förgäfves. Ingendera af dem återsåg henne mera.

Huru saken förhöll sig fattade de först då de under den futon, som täckt både modren och barnet, funno något som de två år förut lämnat i sitt tempel i hembyn, en ihai, den lilla taflan med det namn deras aflidna dotter erhållit af tempelprästen sedan hon blifvit en ande.

XXV.

Tre spegelbilder.

En gång för mycket, mycket länge sedan lefde där två män helt ensamma, en far med sin son. De skötte själfva sitt hushåll, kokade sin egen mat och uträttade alla andra sysslor, som annars höra kvinnorna till, men de funno sig så tillfreds med världen och med hvarandra att de alls icke saknade annat sällskap. Till ansiktsdrag och kroppsbyggnad voro de så lika att endast åldern gjorde det möjligt att skilja dem åt och så tillgifna voro de hvarandra att de så godt som alltid voro tillsammans. Sonen var sedan flera år fullvuxen, men kände sig så tillfredsställd med sitt lif att han aldrig ens tänkt på att söka sig en hustru. Men fadren kunde icke undvika att tänka på det, som vore bäst för hans son och sade därför en dag:

»Min kära son, jag har börjat tänka att det är hög tid för dig att gifta dig och skaffa dig en egen familj. I självfva värket hade du längesedan bort vara gift, men vi ha varit så lyckliga i hvarandras sällskap och ha kommit så väl öfverens att jag icke gjort mig någon brådska med att införa en tredje person i vårt fridfulla hem».

»Jag är fullkomligt tillfreds med vårt lif sådant det hittills varit», invände sonen »och kunde aldrig hålla af någon så mycket som af min far, hvarför jag hälst ville fortsätta på samma sätt som förut».

Men fadren förmenade att han höll på att blifva gammal och icke kunde hoppas att lefva mycket längre. Därför, sade han, var det hög tid att sonen gifte sig, så att han icke inom kort komme att finna sig ensam och öfvergifven.

Fadrens åsikt blef den gällande. En passande hustru för sonen fanns snart nog och därpå firades bröllopet. Men icke långt därefter sjuknade den gamla fadren och blef snart alt sämre och sämre. Hans tillgifna och plikttrogna son skötte honom nog på det ömmaste, men trots såväl dennes som hans hustrus bästa omsorg tilltog sjukdomen ständigt. Och slutligen dog gubben till otröstlig sorg för sonen, som aldrig en dag, knappast en timma, varit skild från sin far.

Hans sorg var så bitter och djup att intet kunde skingra den och de dagar han helt ensam arbetade på risfälten föreföllo oändligt långa. Icke ens hans nätta lilla hustru kunde förmå honom att glömma förlusten af den kära, gamla fadren, som så länge varit hans enda vän och sällskap.

Slutligen beslöt han göra en resa för att försöka glömma sin sorg, och begaf sig till staden Kyoto, där han aldrig förut varit, emedan vägen dit från hans hem var så lång. Resan gick lyckligt och i Kyoto tillbragte han sin tid med beseende af de många tempel och andra ståtliga byggnader, hvarpå mikado'ns stad är så rik. En dag, då han sålunda ströfvade genom gatorna, råkade han gå förbi en spegelbutik och stannade för att betrakta speglarna, ty i den aflägsna trakt, därifrån han kom, hade han aldrig sett eller ens hört talas om en spegel.

Butikegaren var mycket artig, och då han såg att hans kund var en landsbo, lade han fram en mängd af sina blankpolerade metallspeglar, sökande öfvertala kunden att köpa hälst en af dem. Den unga mannen tog en af dem i handen och kände sig storligen häpen, då han såg hvad han trodde vara sin fars ansikte i spegeln.

Fadren föreföll frisk och stark och ung, alldeles sådan sonen kom ihåg honom för många år sedan, och det gladde honom på det högsta. Men han sade ingenting därom till butikegaren, hvilken han fruktade icke skulle vara villig att sälja spegeln, om han erfor hvad den visade.

»Huru mycket kostar den?» frågade han endast.

»Bara två bu», svarade försäljären, »och det är i sanning billigt nog».

Mycket glad öfver det låga priset drog den unga mannen fram sin pung med kopparslantar och uppräknade sina två bu för spegeln, hvilken försäljaren omsorgsfullt invecklade i mjukt papper och inlade i en träask. Och därpå begaf sig köparen omedelbart på hemväg med sin nyvunna skatt, ty så ansåg han sin fars bild.

Hemkommen kände han sig dock icke böjd för att meddela åt sin hustru hvad han köpt, utan gömde genast träasken med spegeln i sin »todana», eller det lilla skåp med skjutdörrar, i hvilket han förvarade sina kläder.

Hvar morgon innan han gick ut till sitt arbete smög han sig sedan till skåpet, tog fram spegeln och pratade en stund med bilden han såg däri.

»God morgon, fader! vackert väder idag! Jag hoppas du sofvit väl! Nu är jag på väg till risfältet, men kommer snart tillbaka och hälsar på dig igen.»

Och på aftonen, då han kom hem, gjorde han på samma sätt, dag efter dag mera öfvertygad om att han värkligen köpt sin fars bild. Hans unga hustru hörde honom hvar morgon och hvar afton samtala med någon, ehuru där icke fanns någon annan i huset än hon och hennes man och det gjorde henne naturligtvis altmera nyfiken, tills hon slutligen började hysa allehanda misstankar. Till sist kunde hon icke tiga längre utan frågade en dag: »hvem är det jag hvar morgon och afton hör dig tala med så länge?»

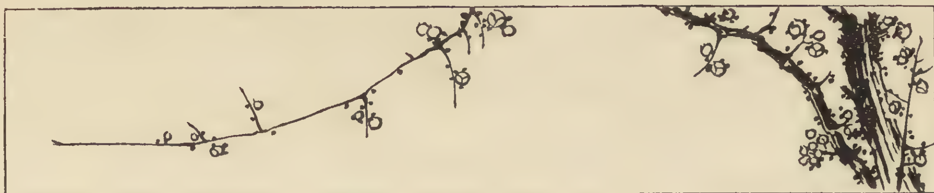
Hennes man blef förlägen och hängde med hufvudet utan att svara, men det gjorde henne endast mera enträgen.

»Hvem är det? Jag måste få veta det!» sade hon.

Mannen insåg att han nu måste tala rent ut. »Då jag reste till Kyoto», berättade han, »fann jag min far i en butik där. Jag var så glad öfver att återse honom samt öfver att han såg så stark och ung ut, att jag köpte honom för två bu och hämtade honom hem med mig. Men då jag icke hade lust att tala med dig därom, gömde jag honom i min todana och nu hälsar jag på honom hvar morgon och afton för att låta honom få veta huru saker och ting gå för oss».

Hustrun undrade högeligen öfver den märkvärdiga berättelsen, den hon knappast trodde till hälften, men då hon antog att mannen dolde något och såg att han icke ville meddela något vidare, sade hon häller ingenting, utan beslöt att själf taga reda på saken. Så snart han begifvit sig ut, gick hon därför till det lilla skåpet, öppnade dess skjutdörrar och letade genom hvarenda vinkel och vrå, men utan att finna något annat nytt än en liten, flat träask.

»Jag skall åtminstone snart taga reda på hvad den innehåller», sade hon förargad och öppnade asken. Men hon blef ännu mera både förargad

och häpen, då den blanka metallskifvan visade henne ett upprördt och vredgadt, men på samma gång vackert kvinnoansikte.

»Såå! det här är hvad du håller gömdt i din todana! En skön gammal pappa! Jag skall ge dig för gammal far bara du kommer hem!»

Och så snart mannen kom hem från sitt arbete, mötte hon honom gråtande och grälande.

»Hvarför bedrog du mig så gement?» frågade hon, »med ditt tal om din gamla far?»

»Jag borde väl ha talat om det genast», sade han, »men i alla fall har jag nu berättat alt, så du bör icke mera vara ledsen».

»Hvarför sade du att det var din far?»

»Emedan det är min far», svarade mannen högst förvånad.

»Det är icke sannt, det kan jag svära på!» ropade hon.

»Och jag vill svära på att det är sannt!» skrek han.

»Det är en fräck, otäck kvinna!» sade hustrun gråtande.

»Hvad menar du?» frågade mannen, ändå mera häpen.

»Jag menar just hvad jag säger. Hvarför gifte du dig med mig, då du tyckte mera om en annan? Jag vill icke stanna i ditt hus, då jag blir så behandlad — inte en timma längre!»

Grälet blef alt värre, och de skreko så att grannarna skyndade till för att se åt hvad, som var på färde. Mannen försökte berätta sin historia, men hustrun afbröt honom på hvart ord.

»Han försöker lura er på samma sätt som mig», skrek hon. »Tro honom icke! Jag svär att jag såg kvinnan jag talar om och jag vill bort från honom — ju förr desto bättre!»

»Min hustru har mistat vettet, fruktar jag, och försäkrar er, kära grannar, att det endast är min gamla far!»

»En skön gammal far, du storljugare!» Och så grälade de vidare, utan att bry sig om grannarna. Men slutligen lyckades en af dessa göra sig hörd.

»Ni kommer aldrig till något slut på det här sättet», sade han, »men jag vill gifva eder ett godt råd. Gå till nunneklostret i staden och rådfråga abedissan. Vi veta alla huru from och god och vis hon är. Hon kan säkert råda er huru ni bäst kunnen komma ur den här svårigheten.»

Abedissan mottog dem vänligt och frågade hvad hon kunde göra för dem. Då beskref mannen sin resa till Kyoto, berättade huru han där

funnit sin gamla far i en butik, huru han köpt honom för två bu och hämtat honom hem samt huru hans hustru nu till hans häpnad och afsky påstod det vara en ung kvinna han höll gömd i sin todana.

»Jag har *sett* henne och vet hvad jag säger», förklarade hustrun, »men jag är villig i alla fall att underkasta mig hvad den högtärade fru abedissan besluter».

Mannen räckte asken åt abedissan, som tog ut spegeln och både länge och väl betraktade bilden däri med största förundran, ty hon hade lika litet som de andra förut sett en spegel och såg naturligtvis bara sitt eget ansikte. Slutligen sade hon betänksamt:

»Det är tydligt att den stackars unga kvinnan känt sig så olycklig öfver ert gräl om henne att hon redan blifvit nunna. Och då detta är ett nunnekloster är det otvifvelaktigt den bästa platsen för henne, hvarför jag vill behålla henne hos mig. Här kan hon lefva i frid och lugn utan att någonsin mera bli en orsak till missämja mellan er två. Gån nu hem och låt gömdt vara glömdt och sök härefter att lefva i sämja utan vidare gräl».

Det unga paret följde abedissans råd och hustrun var mycket stolt öfver att hafva fått rätt, medan mannen var villig att göra snart sagdt hvad som hälst för husfridens skull.

Men i sitt innersta kände han sig öfvertygad om att ett misstag af ett eller annat slag måste blifvit begånget. Ty han skulle kunnat våga sitt lif på att det i alla fall var sin gamla far han köpt för två bu i Kyoto och sedan gömt i sin todana.

XXVI.

Den gamla danserskans porträtt.

För många år sedan begaf sig en gång en ung målare på väg från Kyoto till Yedo och då han likasom de flesta andra unga konstnärer var alt utom rik, vandrade han till fots öfver bärgen. Vägar funnos då högst få i landet och de, som funnos, voro eländigt dåliga, så att resor voro oändligt mycket svårare än i våra dagar. Men det japanesiska landet var bra nog detsamma då som nu. Där funnos samma skogar af tall och ceder, samma dungar af bambu, samma byar och hus med brant stupande halmtak, samma gröna risfält, där bönderna, skyddade af sina stora gula halmhattar, vadade omkring i slammet. Och samma bilder af Jizo, barnens gud, smålogo då vid sidan af vägarna mot likadana pilgrimer som i dag, medan likadana nakna, bruna barn på varma sommardagar muntert plaskade omkring i hvar bäck och dam och hvar glittrande, sorlande rännil då återkastade lika blanka reflexer af solljuset som de det göra i dag.

Den unga målaren hade förut gjort många fotresor för sin konsts skull och var därför ingalunda ovan vid mödor och försakelser, var van vid tarfliga härbärgen och knapp kost och visste att finna sig tillrätta under alla förhållanden. Men på sin nuvarande vandring fann han sig en afton efter solnedgången i en trakt, där det föreföll omöjligt att finna vare sig kost eller kvarter, så öde och obebodd syntes näjden. Han hade sökt taga en genväg öfver bärgen och hade därunder gått vilse.

Natten föll på, utan månljus, och träden omkring honom gjorde mörkret ännu tätare, medan den djupa tystnaden afbröts endast af det

klingande, knäppande ljudet af klockinsekterna. Han gick försiktigt vidare längs den smala spången, i hopp att finna en bäck eller å, den han kunde följa ut från bärgen till en eller annan by, och slutligen nådde han stranden af ett vattendrag. Men det var en ström så djup och strid, att han ej kunde vada öfver den och några steg längre fram störtade den sig ned i en djup afgrund, så att han häller icke kunde följa dess lopp. Då begynte han klättra upp till spetsen af närmaste kulle för att möjligen därifrån kunna uppfånga en skymt af något ljus eller annat tecken till närvaro af människor.

Först såg han ingenting vidare än en mängd andra kullar och hade redan kommit till slutsatsen att han måste tillbringa natten där han var, under bar himmel och utan aftonvard, då han längre ned på motsatta sluttningen af den kulle han bestigit såg en strimma af eldsljus. Han satte sig genast i rörelse i riktning mot ljusskenet, som tydligen kom från ett hus, tumlade öfver stenar och genom buskar och snår, men nådde slutligen fram till den lilla hyddan, hvilken såg ut som en fattig bondes koja.

Målaren skyndade sig att knacka på dess dörr, men först sedan han bultat och ropat upprepade gånger hörde han någon röra sig i huset och en kvinnoröst fråga hvad han önskade. Den hade en särdeles behaglig klang och de uttalade orden förvånade honom på det högsta, ty kvinnan använde den förfinade dialekt, som talas i hufvudstaden.

Han svarade att han var en vandrande konstnär, som gått vilse i bärgen, hvarför han skulle känna sig högeligen tacksam om han kunde erhålla nattkvarter och kvällsvard, eller i värsta fall upplysning om vägen till närmaste by, tilläggande att han både kunde och ville betala för det han begärde.

Kvinnorösten gjorde i sin tur åtskilliga frågor, som visade att den frågade kände sig högst förvånad öfver att han alls kunnat nå fram till hyddan från det håll, därifrån han kommit. Men hans svar lugnade ögonskenligt alla hennes farhågor, ty rösten sade till sist: »jag kommer genast! Det är omöjligt för er att ensam finna vägen till byn i natt, den är mycket farlig».

Efter några ögonblicks ytterligare väntan skjötos träluckorna åt sidan och en kvinna trädde ut, hållande en papperslykta, så att dess sken föll på främligen medan hennes eget ansikte förblef i skugga. Hon betraktade

honom noga och tycktes tillfredsställd, ty hon sade: vänta ännu en minut, jag ber. Jag hämtar genast vatten».

Därmed skyndade hon att hämta ett tvättfat och räckte en handduk åt gästen, som aftog sandalerna och tvättade vägdammet af sina fötter, hvarpå hon bad honom stiga in. Huset innehöll endast ett enda, tämligen stort rum, utom en liten afplankning, använd såsom kök, men allting var särdeles snyggt och prydligt. Värdinnan välkomnade honom artigt och hämtade genast fram en »zabuton», eller flat dyna att sitta på, samt ett bronsbäcken med glödande kol, en »hibachi», öfver hvilken han kunde värma sina händer.

Först då fann han tillfälle att nogare betrakta sin värdinna och blef på det högsta öfverraskad, då han såg hennes fina och vackra ansikte, som omöjligt kunde tillhöra en bondkvinna. Hon var ännu i sin bästa ålder, ehuru synbarligen några år äldre än gästen, hvars beundran åter väcktes af hennes klara, behagliga röst, då hon sade: »jag lefver helt ensam här och mottager aldrig några gäster, men då det vore mycket farligt för er att gå vidare vill jag härbärgera er för denna natt. Där finns visst en by i trakten, men ni kunde aldrig finna vägen dit i mörkret, så att ni måste hålla till godo med det jag kan bjuda, en tarflig bädd och en lika tarflig aftonvard. Jag har nämligen intet annat än »shojiu-ryori» i huset» — vegetabilisk föda sådan stränga buddhister uteslutande förtära.

Den unga målaren var både trött och hungrig efter sin långa vandring och därför mycket tacksam för anbudet. Hans vackra värdinna gjorde upp eld i sitt lilla kök och beredde hastigt en enkel måltid, den hon skyndade att framsätta för honom under många ursäkter för dess enkelhet. Men under det han åt bibehöll hon nästan fullständig tystnad, besvarande de frågor han framställde så kort och enstafvigt att han snart afstod från alla vidare försök till samtal.

I stället såg han sig omkring i rummet och fann vid en första blick att dess få och billiga bohagsting voro lika korrekt smakfulla som enkelt prydliga. Skjutluckorna till de två skåpen bestodo endast af hvitt papper utspändt på träramar, men de voro prydda med särdeles väl målade kinesiska ideografer, hvilka enligt lagarna för sådan dekoration hänförde sig till de urgamla favoritämnena för skalder och målare: vårens blomster, bärg och haf, sommarregn, sky och stjärnor, höstmånen, rinnande vatten o. s. v. Vid ena väggen af rummet stod ett slags lågt altare och därpå

en »butsudan», ett buddhistiskt hälgonskrin, hvars små, lackerade dörrar voro öppna och visade en ihai, framför hvilken brann en liten lampa mellan två små buketter af vilda blommor. Och ofvanom detta husaltare hängde en »kakemono», en målning af mera än vanligt konstnärligt värde, föreställande Kwannon med månen bildande en gloria kring hennes hufvud.

»Jag kan endast bjuda er en mycket tarflig bädd och myggnätet är icke vidare än papper. Båda äro mina egna, men i natt har jag så mycket att göra, att jag icke har tid att sofva, hvarför jag ber er söka hvila så godt ni kan på den obekväma bädden.»

Då han visste att hon af en eller annan anledning lefde helt ensam förstod han att hon ville afstå sin egen bädd åt honom, under förevändning att icke själf hafva tid för sömn, och sökte afböja detta öfvermått af gästfrihet, försäkrande att han kunde sofva präktigt hvar som hälst på golfvet och alls icke brydde sig om myggen. Men hon svarade att hon värkligen hade något att uträtta och därför önskade att så snart som möjligt bli lämnad allena.

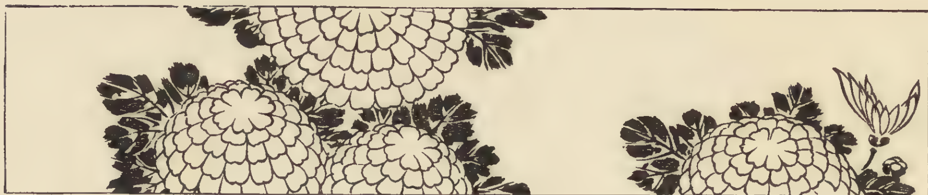
Härtill kunde han redan af artighetsskäl icke svara något, utan måste åse huru hon bredde ut sina täcken för honom, hämtade sin »makura», nack-kudden af trä, hängde upp myggnätet af papper och slutligen ställde en stor pappersskärm kring hans bädd, mellan denna och det lilla husaltaret. Och då hon därpå önskade honom god natt i en ton, som visade att hon ville vara ensam, kunde han icke annat än gå till hvila, ehuru inom sig alt utom belåten med den olägenhet han orsakade henne. Men uttröttad, som han var efter sin långa och besvärliga dag i den stiglösa bärgtrakten fann han bädden långt ifrån obekväm och hade knappast sträckt ut sig på den, innan han föll i djup sömn.

Länge hade han dock icke sofvit, innan han väcktes af ett ljud af fotsteg, men icke steg af en på vanligt sätt gående person, utan kvicka, korta steg, såsom af någon äggad till största skyndsamhet. Det föll honom in att röfvare möjligen inträngt i den ensliga hyddan, hvarför han, besluten att om så vore med sitt lif beskydda sin gästfria värdinna, varsamt kröp ut ur myggnätet till hörnet af skärmen, därifrån han kunde kasta en blick åt det håll, därifrån ljudet kom. Det han såg förvånade honom långt mera, än om han värkligen sett röfvare i färd med att plundra huset.

Han såg nämligen den unga kvinnan, iförd en dyrbar och präktig dräkt, helt ensam dansa framför det upplysta altaret. Dräkten igenkände

Shirabyoshi utförande gammaldags dans.

han genast såsom en »shirabyoshi»-kostym, ehuru han aldrig sett en danserska bära så praktfulla och kostbara kläder. De gjorde hennes skönhet nästan öfvernaturlig, men ändå mera beundransvärd fann han hennes dans.

För ett ögonblick runno honom allehanda vidskepelser i hågen. sådana bönderna tro på: om räfvar, som antaga sköna kvinnors skapnad och mera sådant. Men åsynen af det upplysta altaret kom honom att redan nästa ögonblick slå bort alla sådana tankar med en känsla af skam öfver dem. Och på samma gång föll det honom in att han var i färd med att betrakta något hans värdinna velat hålla hemligt, hvarför han genast borde gå tillbaka bakom skärmen.

Men hennes skönhet och underbara dans fängslade honom så att han ej kunde förmå sig att gå. Han insåg med lika mycket nöje som förvåning, att han skådade den mest fulländade danserska han någonsin sett och ju längre han såg desto mera intagen kände han sig af hennes smidiga behag. Slutligen syntes hon dock tröttna, stannade flämtande och löste sin obi, men vände sig i samma ögonblick om och gaf ett utrop af skrämd förvåning, då hennes ögon mötte hans blick.

Han sökte ursäkta sig så godt han kunde, sade att han väckts af ett ljud af fotsteg, hvilket först gjort honom orolig, då han tänkte på hennes ensamhet i en så ödslig näjd, och att han sedan då han såg henne dansa blifvit altför förtjust och förvånad för att kunna draga sig tillbaka. »Jag ber er förlåta min nyfikenhet», sade han, »men jag kan inte låta bli att undra öfver hvem ni är och huru ni nått en så underbar skicklighet i er konst. Jag har sett alla de bästa danserskor i Kyoto, men bland de mest berömda af dem finnes ingen, som kan mäta sig med er. Därför kunde jag inte slita mina blickar från er».

Då hon nämde sitt namn, kom han väl ihåg det. Han hade hört det nämnas flera år tidigare såsom tillhörande mikadostadens mest berömda shirabyoshi, hela befolkningens älskling, som försvunnit från fältet för sina lysande framgångar, medan hon stod på själfva höjdpunkten af sitt rykte, försvunnit så totalt att ingen visste hvart hon tagit vägen. Hon hade flytt från rikedom och berömdhet med en ung man, som höll henne kär. Han var visst fattig, men tillsammans egde de dock så mycket att de kunde lefva i enkel tillbakadragenhet någonstädes på landsbygden. De begåfvo sig därför upp till den bärgtrakt, där hon nu bodde, byggde det lilla huset och lefde där under några år i fullkomligaste lycka och

helt och hållet för hvarandra. Han var minst lika förälskad i henne som någonsin förut och särskildt så förtjust i hennes dans att han hvarje afton brukade spela en eller annan favorit-melodi, till hvilken hon dansade i sin shirabyoshi-kostym.

Men under en lång och ovanligt kall vinter träffades han af en så svår sjukdom att han dog, oaktadt all hennes ömma och trogna vård. Sedan dess hade hon lefvat ensam med hans minne och finnande sin högsta tillfredsställelse i uppfyllandet af de små plikter, som skänka de aflidnas andar så mycken fägnad. Dagligen framsatte hon framför hans ihai, minnestaflan med hans ande-namn, små offergåfvor och hvarje afton klädde hon sig i sin bästa dräkt samt dansade framför altaret för att bereda hans ande det nöje han själf skattat så högt.

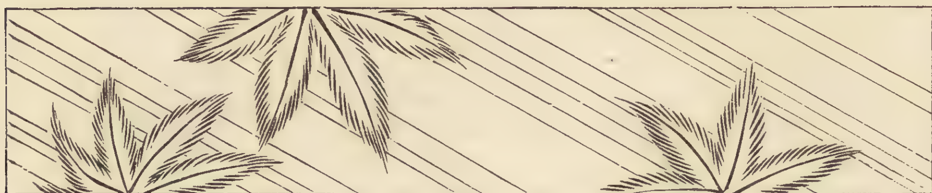
Så lydde den enkla förklaringen af det han sett. Det var i sanning obelefvadt, tillade hon, att väcka sin trötta gäst, men hon hade väntat tills hon trodde honom djupt insomnad och hade sedan sökt dansa så lätt som möjligt, hvarför hon hoppades han ville ursäkta att han blifvit störd.

Så värmde hon vatten på sin hibachi och gjorde i ordning té, hvilket de drucko tillsamman, men därpå bad hon honom så bevekligt söka hvila igen att han icke kunde göra annat än gå tillbaka under mygg-nätet af papper.

Han sof länge och djupt så att solen redan var högt uppe, då han vaknade. Då fann han en enkel frukost redo, men ehuru han hade mat-lust nog, åt han mycket litet, fruktande att den unga kvinnan uttömt sina förråd för att bespisa honom. Och tackande henne på det bästa både för hennes stora godhet och för välfägnaden bad han att få betala för denna. Men hon vägrade afgjordt att tillåta det.

»Hvad jag kunnat bjuda er är icke värdt pengar», sade hon, »utan bjöd jag det af hjärtat gärna, hvarför jag hoppas ni godhetsfullt vill glömma tarfligheten af ert härbärge och minnas endast den goda viljan hos den, som inte hade något annat att bjuda».

Han gjorde ännu ett par försök att förmå henne mottaga något, men då han såg att hon kände sig sårad af hans enträgenhet kunde han endast än en gång tacka henne med de vänligaste ord, som stodo honom till buds, hvarefter han begaf sig på väg, med en obestämd känsla af saknad orsakad af hennes skönhet icke mindre än af hennes godhet. Hon visade

honom den stig han borde följa och blickade efter honom, tills han försvann i skogen nedanför kullen.

En timme senare fann han sig inne på den allmänna vägen och först då föll det honom i hågen att han icke ens meddelat henne sitt namn. Ett ögonblick tvekade han om han borde vända tillbaka, men tänkte i det nästa: »hvad gör det? jag kommer ändå alltid att förbli fattig och obemärkt!» Och därmed fortsatte han sin väg.

Många år hade gått förbi sedan den unga målaren varit den vackra danserskans gäst i hennes ensliga hydda bland bärgen, många seder och bruk hade förändrats och målaren hade blifvit gammal. Men förrän han åldrats hade han blifvit rik. Landets främsta och rikaste män hade täflat om alstren af hans pensel, sedan han en gång funnit tillfälle att visa sin skicklighet. Alt hvad han målade betalades högt, och sålunda hade han småningom blifvit så förmögen att han köpt sig ett eget, ståtligt hus i mikado'ns stad. Unga män från alla delar af landet kommo till Kyoto för att blifva hans elever, bodde hos honom och tjänade honom på alla sätt, medan de mottogo hans undervisning. Hans namn hade blifvit kändt och vida berömdt utöfver hela riket.

En dag kom där till hans port en gammal kvinna, som bad att få tala med honom. Tjänarne, som sågo att hon var ytterst tarfligt klädd och annars af fattigt utseende, antogo henne vara en vanlig tiggare och frågade ohöfligt hvad hon önskade. Men då hon svarade: »jag kan icke meddela min önskan till någon annan än er herre, den stora mästaren», trodde de henne vara från förståndet och bedrogo henne, sägande att deras herre för tillfället icke var i staden och att de icke visste när han vore att förvänta tillbaka.

Den gamla kvinnan kom igen nästa dag och återigen den följande och den nästföljande, dag efter dag och vecka efter vecka, men hvar gång blef hon afspisad med någon osann förevändning. »I dag är han illamående», »i dag är han upptagen af annat», eller »i dag har han en mängd gäster hos sig, så att han icke kan mottaga er».

Men icke desto mindre fortsatte hon att komma, hvarje dag på samma tid och alltid bärande ett knyte, täckt af en illa medfaren duk. Och till sist förmådde hennes enträgenhet tjänarne att meddela saken åt sin herre.

»Där är en mycket gammal kvinna, som vi tro vara rubbad till förståndet, vid vår mästares port. Hon har minst femtio gånger kommit hit,

alltid bedjande att få tala med er och vägrande att meddela oss hvad hon önskar, under förevändningen att hon endast kan säga det till mästaren själf. Vi ha sökt afspisa henne på allehanda sätt, men hon kommer ständigt tillbaka, så att vi slutligen trodde oss böra anmäla saken och fråga hvad vi härefter skola göra».

Mästaren förebrådde dem skarpt för att de icke förut sagt något därom och gick själf ut till porten samt frågade med största vänlighet hvad den gamla kvinnan önskade. Han hade aldrig glömt att han själf också en gång varit fattig och frågade därför om han kunde hjälpa henne på något sätt.

Men hon sade sig hvarken behöfva pengar eller föda, utan endast vilja bedja mästaren måla något för henne, hvarför han, ehuru mycket förvånad öfver hennes begäran, bad henne stiga in i sitt hus. Hon trädde in i förrummet under djupa bugningar, hukade sig ned och begynte öppna det knyte hon medfört, hvarvid mästaren varsnade att det innehöll en del egendomliga, rikt utstyrda klädesplagg af siden, broderade i guld, men illa medfarna af tiden — kvarlefvorna af en underbart präktig dräkt från äldre tider, en shirabyoshi-kostym.

Den gamla kvinnan uppvecklade med sina darrande händer ett efter annat af plaggen och slätade omsorgsfullt ut dem, och medan hon var sysselsatt därmed, dök där upp i den stora målarens hjärna en dunkel hågkomst från längesedan gångna dagar. Under några ögonblick föresväfvade den honom otydligt och obestämdt, men tog så med ens form och färg.

På en gång återsåg han den ensliga bärgshyddan, där han åtnjutit så stor och aldrig vedergäld gästfrihet, återsåg det lilla rummet, där han hvilat, myggnätet af papper, lampan som brann på det enkla husaltaret och den underbara skönheten af den, som där i nattens enslighet utförde sin fromma dans.

Då kände han igen henne, bugade sig till hennes omätliga förvåning ända till golfvet och sade: »förlåt jag ber, min ohöflighet att äfven för ett ögonblick ha glömt edra drag, men det är ju mera än fyratio år sedan vi träffades. Nu kommer jag dock tydligt ihåg er. Ni mottog mig en gång i ert hus, där ni afstod åt mig den enda bädd ni hade och jag sedan råkade se er underbara dans. Ni hade varit en shirabyoshi och jag minnes mycket väl ert namn».

Han nämde det, men hon kände sig först altför förvirrad och förlägen att svara, ty hon var gammal och hade lidit mycket, så att hennes minne begynte svika. Men han fortsatte att tala till henne med största vänlighet, påminte henne om mångt och mycket hon meddelat honom och beskref noga den hydda, där hon lefvat helt ensam, så att slutligen också hennes minne klarnade. Då strömmade tårar af glädje öfver hennes fårade kinder och hennes röst var bruten, då hon svarade: »det är utan tvifvel gudomliga makter, som ledt mina steg hit, ty då mitt ovärdiga hus hedrades med ers nådes besök, var jag icke sådan som nu och därför syntes det mig ett undervärk af Buddha att ers nåd kommer i håg mig sådan jag var». Och så berättade hon resten af sin enkla historia.

Under årens lopp hade fattigdom tvingat henne att göra sig af med den lilla hyddan bland bärgen, hvarefter hon återvändt, ensam som alltid, till hufvudstaden, där hennes namn längesedan hunnit blifva glömdt. Det hade orsakat henne mycken sorg att uppgifva sitt hem, men ändå mycket mera smärtade det henne att ålder och krämpor gjort henne för svag att mera hvar afton dansa framför hälgonskrinet för att behaga anden af den hon älskat. Därför var det hon önskade en bild målad af sig själf, dansande i shirabyoshi-dräkt, en bild den hon kunde hänga upp framför sin butsudan med den länge döda älskarens ihai. Härom hade hon uppsändt trägna böner till Kvannon och hade slutligen uppsökt mästaren, emedan han var den förnämsta målaren i landet, ty för den aflidnes skull önskade hon en bild målad med största skicklighet. Och hon hade medfört sin shirabyoshi-kostym, i hoppet att mästaren ville måla henne i den.

Den berömda konstnären lyssnade vänligt till hennes mångordiga berättelse och försäkrade att han med största nöje skulle villfara hennes önskan. »I dag har jag likväl annat arbete för händer», sade han, »hvilket icke kan uppskjutas, men om ni kommer tillbaka i morgon, skall jag gärna måla er bild, så väl jag möjligen kan».

Men hon sade att där ännu var en omständighet den hon inte omnämt, men som oroade henne på det högsta. »Jag har ingenting jag kan erbjuda i gengäld för så stor godhet, intet utom min danserske-dräkt, som visst inte eger något värde, ehuru den en gång var mycket dyrbar. Men jag vågar dock hoppas att ers nåde vill mottaga den på grund af dess stora sällsynthet, ty numera finnas inga shirabyoshi och ingen »Maiko», — nutida danserska, — bär en sådan dräkt».

»Låt det alls icke orsaka er något bekymmer», sade målaren. »Jag är mera än glad öfver tillfället att gälda hälst en ringa del af min skuld till er, hvarför jag i morgon med största nöje skall måla er så lik jag kan».

Hon bugade sig tre gånger till golfvet såsom bevis på sin stora tacksamhet och sade: »må ers Nåde förlåta min djärfhet att ännu tillägga några ord, men jag önskar icke bli målad sådan jag nu är, utan såsom jag tog mig ut, då jag var ung och ers Nåde såg mig dansa».

»Jag kommer mycket väl ihåg huru ni då såg ut. Ni var underbart vacker».

Hennes fårade ansikte lystes upp af den tillfredsställelse hon erfor vid hans ord.

»Då kan värkligen alt gå i uppfyllelse, som jag hoppats och bedt om!» utropade hon. »Då ers Nåde kommer ihåg mig sådan jag då var, kan bilden visa mig ung och, såsom ers Nåde behagat säga, icke oskön. O, mästare! gör mig ung på nytt! gör mig vacker igen på det jag må synas vacker för anden af den, för hvars skull jag ovärdiga bönfaller härom. Då han ser ers Nådes värk, tillgifver han mig nog att jag icke mera förmår dansa för honom!»

Mästaren bad henne ännu en gång hysa förtroende för honom. »Kom igen i morgon», sade han, »så målar jag ert porträtt och målar det just sådan ni var, då jag såg er för fyratio år sedan, ung och bländande vacker, samt målar det så väl och omsorgsfullt som om det vore beställdt af den rikaste och mäktigaste man i Japan. Hys alls ingen oro, men kom!»

Den gamla kvinnan infann sig på utsatt tid, och på finaste hvita siden målade mästaren en bild af henne, men icke en bild af den hans elever sågo, utan sådan hon varit i sin ungdom, klarögd som en fågel, smidig som en ung bambustängel, bländande skön som en »tennin», en af de himmelska jungfrurna, i sin strålande dräkt af silke och guld.

Då bilden var färdig och stämplad med mästarens sigill, uppfodrade han den på präktig brokad, såsom en »kakemono», en målning att hänga på väggen, rullade upp den på en rulle af cederträ, vid hvilken han fästade vikter af elfenben, så att den skulle hänga slät, och därpå packade han den omsorgsfullt i en låda af finaste hvita trä, och räckte den åt den gamla danserskan. Och därjämte sökte han förmå henne att mottaga en

gåfva i pengar, men ehuru han enträget bad henne taga den, vägrade hon gång på gång, försäkrande med tårfylda ögon att hon behöfde intet.

»Bilden är det enda jag önskat, och därom har jag bönfallit hos gudarna», sade hon. »Nu ha mina böner blifvit hörda, så att jag inte har någon önskan öfrig i denna värld. Och då jag dör utan en enda ouppfyld önskan, vet jag att jag utan svårighet kan beträda vägen till Buddha. En enda tanke orsakar mig sorg, den att jag inte kan erbjuda ers Nåde någonting annat än min shirabyoshi-dräkt, hvilken jag ödmjukt ber honom mottaga. Och så länge jag lefver, skall jag icke upphöra att bedja gudarna göra ers Nådes återstående dagar lyckliga, för den stora godhets skull han visat mig».

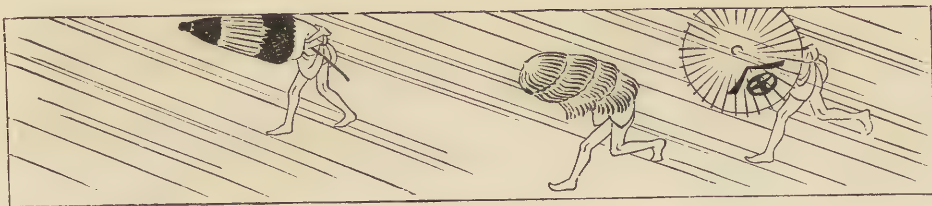
»Hvad har jag väl gjort?» invände mästaren — »i sanning mindre än intet. Men hvad shirabyoshi-dräkten vidkommer, så skall jag mottaga den, om det kan ställa er tillfreds. Den återför i mitt minne angenäma hågkomster af den natt jag tillbragte i ert hus, då ni visade mig så stor godhet att jag för alltid måste förbli er gäldenär. Säg mig nu hvar ni bor», slutade han, »så att jag kan komma och se min målning upphängd på sin plats».

Men hon ursäktade sig ödmjukt, sägande att hennes bostad var altför torftig och ringa att ens ses af en man i hans ställning. Och därpå förafskedade hon sig med många bugningar och tacksägelser samt gråtande af glädje öfver sin skatt.

Mästaren kallade dock genast en af sina elever och tillsade honom att följa efter den gamla kvinnan utan att låta henne märka det och sålunda taga reda på hvar hon bodde.

Den unga mannen dröjde länge borta och då han kom tillbaka, sade han, småleende som en den där har något obehagligt att meddela: »Jag följde den gamla kvinnan ut ur staden till en uttorkad flodbädd, nära afrättningsplatsen för brottslingar. Där står en koja så eländig som endast en »eta», en pariah, kunde äga, och i den bor hon. En vidrig, oren plats, mästare!»

»Icke desto mindre», svarade denne, »måste du i morgon föra mig till den vidriga, orena platsen. Så länge jag lefver, skall den gamla kvinnan inte lida brist på föda, kläder eller något annat jag kan förskaffa henne».

Och då han såg att eleverna undrade öfver hans ord, berättade han dem historien om sin bekantskap med den gamla danserskan, hvarefter de upphörde att förvåna sig.

Nästa morgon begaf sig den berömda målaren redan en timme efter soluppgången till den torra flodbädden utanför staden, där endast de ur samhället utstötta lefde. Ingången till den lilla kojan hans elev utpekade var tillsluten medels en enda skjutlucka, på hvilken mästaren knackade upprepade gånger, men utan att erhålla något svar. Då han såg att den icke var låst, sköt han den åt sidan och trädde in, lämnande sin följeslagare att vänta och på samma gång lifligt påminnande sig den afton då han, en fattig, ung man, stod utanför den lilla hyddan bland bärgen, bedjande att bli insläppt.

Den gamla kvinnan var nog hemma, men tycktes sofva i ett hörn af rummet, insvept i en enda, tunn och rifven futon. På en simpel hylla varseblef han samma butsudan han sett mera än fyratio år förut, med samma ihai, framför hvilken nu som då brann en liten lampa.

Bilden af barmhärtighetsgudinnan med månglorian var försvunnen, men på väggen midt emot hälgonskrinet såg han sin egen vackra gåfva och nedanför denna en simpel bild af Hito-Koto-Kvannon, den Kvannon det är förbjudet att bedja till mera än en gång, emedan hon uppfyller endast en bön. Annars fanns där knappast någonting i den ödsliga bostaden, endast en kvinlig pilgrims dräkt samt en tiggares staf och skål.

Men mästaren betraktade icke länge dessa föremål, emedan han ville uppväcka den sofvande och fägna henne med sitt besök, hvarför han muntert ropade hennes namn ett par gånger.

Hon svarade intet, och då varsnade han att hon var död. Och medan han undrande betraktade hennes ansikte, syntes hon honom mindre gammal än förut. Ett obestämdt något, själen af hennes svunna ungdom, präglade hennes anlete. Dess linjer af lidande och sorg voro utplånade och fårorna och rynkorna voro underbart jämnade — af en mästare skickligare och mäktigare än han.

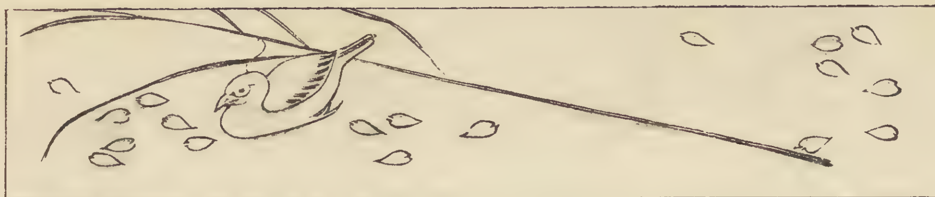
XXVII.

De fyratiosju Ronin.

I början af sjuttonhundratalet, d. v. s. inom den tid, hvarom de japanesiska krönikorna lämna fullt tillförlitliga uppgifter, hände det sig att ett sändebud skickades från mikado'ns hof i Kyoto till shogunhofvet i Yedo, där förberedelser genast träffades för att mottaga honom och hans följe med vanlig, lysande ståt. Tvänne ansedda daimyo — Takumi no Kami, furste af Ako, och Kamei Sama — utsågos att på shogun'ens vägnar uppvakta mikado'ns sändebud samt att på det bästa underhålla honom under hans vistelse i Yedo. Men då båda dessa daimyo voro långt mera framstående krigare än hofmän, uppdrogs åt en hög hofämbetsman vid namn Kotsuke no Suke, att undervisa dem i hofetikettens invecklade regler.

De infunno sig därefter hvar morgon i slottet i och för undervisningen och skickade, såsom urgammalt bruk kräfde, redan på förhand kostbara presenter till Kotsuke no Suke för att visa sin tacksamhet för hans möda. Men denne, lika girig som framstående hofman, ansåg de gåfvor han erhållit alltför ringa och brydde sig därför alls icke om att fullgöra sitt uppdrag, utan beredde tvärtom de båda daimyo allehanda svårigheter af sådan art att de blefvo föremål för hofvets åtlöje.

Takumi no Kami var alltför plikttrogen att låta detta invärka på sin ifver att lära alt han kunde för att såsom sig borde utföra sitt uppdrag såsom representant för shogun'en. Men Kamei Sama, som var en man af långt häftigare lynne, blef inom kort så rasande öfver de ständiga

förolämpningarna att han beslöt dräpa Kotsuke no Suke, såvida denne icke upphörde med dem.

En afton, efter en mera än vanligt pröfvande dag, sammankallade han vid hemkosten från slottet medlemmarna af sitt råd och delgaf dem sitt beslut.

»Kotsuke no Suke har, sedan första dag vi haft beröring med honom i denna angelägenhet, på olika sätt förolämpat både min kollega och mig», sade han. »I dag förgick han sig så groft att jag var nära att hugga ned honom, men då jag besinnade att en sådan gärning, begången inom shogun'ens residens icke allenast skulle ådraga mig själf dödsstraff utan också bereda min familjs och mina vasallers undergång, lät jag honom gå, tills jag hunnit förbereda er. Men det är skam att en sådan usling lefver, och därför meddelar jag er nu min afsikt att i morgon, så snart jag möter Kotsuke no Suke dräpa honom. Mitt beslut är fattadt. Jag vill icke höra några invändningar!» Och medan han talade till dem, blef han helt blek af vrede.

En af hans rådsherrar, en man af sällsynt klokhet och försiktighet, tog till ordet för de öfriga.

»Vår furstes vilja är lag», yttrade han med en djup bugning, väl inseende att föreställningar icke kunde göra någon nytta, »och edra tjänare äro redo att möta hvad hälst dem är beskärdt. Om Kotsuke no Suke också i morgon är oförskämd, förtjänar han icke bättre än döden». Hvilket på det högsta behagade hans herre, som numera endast afvaktade timmen, då han på nytt kunde gå till slottet för att möta sin fiende och hämnas på honom.

Men ledaren af hans råd begaf sig hem med bekymradt sinne, öfvervägande hvad hans furste yttrat och huru han bäst skulle kunna förebygga dennes undergång. Och då rann det honom i hågen att Kotsuke no Suke ansågs mycket girig, hvarför han troligen skulle förändra sitt sätt, om han erhölle en tillräcklig penningegåfva. Det vore ju bättre att betala ut hvilken summa som hälst än att tillåta olycka och fördärf drabba såväl fursten som hela hans hus.

Rådsherren skyndade att samla ihop allt hvad han kunde af kontanta penningar och red trots den sena timmen jämte några af furstens samuraï genast till Kotsuke no Sukes yashiki. Där väckte han upp lifvakten och sade till denna:

»Min furste anser sig stå i stor skuld till er herre för undervisningen i hofetikett och sänder mig därför med en gåfva den han hoppas blir välvilligt emottagen oaktadt dess ringhet». Därmed öfverräckte han ettusen uns silfver för Kotsuke no Suke själf och ett hundra att fördelas mellan hans samuraï.

Dessa skyndade genast till sin herre och meddelade honom att en furstlig present, åtföljd af en den artigaste hälsning, anländt från Kamei Sama. Kotsuke no Suke lät hämta öfverbringaren in i sitt privatgemak, tackade honom på det förbindligaste för gåfvan samt lofvade nästa dag på det samvetsgrannaste inviga Kamei Sama i etikettens kraf.

Dennes rådsherre gladde sig på det högsta öfver framgången af sin plan och återvände hem full af belåtenhet öfver att hafva lyckats afvända den hotande olyckan. Men hans furste låg vaken ända till morgonen, idkeligen rufvande öfver sina hämndplaner. Och så snart dagen inbrutit, begaf han sig på väg till slottet, fast besluten att utföra dem.

Där möttes han emellertid genast af Kotsuke no Suke, som hälsade honom med den mest utsökt förbindliga artighet:

»Ers Nåde kommer tidigt till hofs i dag», sade han. »Jag kan inte nog beundra ert nit och skall hafva äran att i dag utpeka för er en mängd punkter i vår etikett. Men tillåt mig först anhålla om ursäkt för mitt sätt härtilldags. Jag är af naturen otålig och lättretlig, hvarför mitt beteende ofta måste förefallit alt annat än artigt, men jag hoppas ers Nåde vill hafva godheten att ursäkta mig».

Kamei Sama kände sig högst förvånad öfver den genomgripande förändring, som timat sedan föregående dag, men då hans fiende fortfor att förödmjuka sig, bevektes han småningom och slog bort alla tankar på hämd. Hans rådsherres klokhet hade räddat honom och hela hans hus från undergång.

Kort därpå infann sig Takumi no Kami, som icke sändt någon gåfva, hvarför Kotsuke no Suke bemötte honom ändå mera hånfullt och öfvermodigt än förut. Men fursten af Ako ansåg det vara sin plikt att underkasta sig alla den officiella läromästarens instruktioner och visade därför intet af den vrede han erfor.

Det gjorde dock endast saken värre, ty långt ifrån att uppfatta den känsla, som låg till grund för undfallenheten, ansåg Kotsuke no Suke den härröra af feghet och uppmuntrades sålunda att fortfara med sina

speglosor. Slutligen gick han ända därhän att bedja herren till Ako tillknyta sin ena sandal, som lossnat. Denne kände vreden öfver förolämpningen stiga sig mot hufvudet, men då han var stadd på tjänstgöring för shogun'en, trodde han det ännu vara sin skyldighet att foga sig, hvarför han böjde sig ned och tillknöt sandalen.

»Huru otymplig ni är i allt hvad ni gör!» utropade Kotsuke no Suke. »Ni kan ju inte ens binda en sandal såsom sig bör! Ingen kan då misstaga sig om att ni är en bondtölp utan minsta idé om seder och bruk i Yedo!»

Därmed vände han sig om för att gå till ett annat rum i slottet. Men den sista, grofva förolämpningen hade slutligen i grund uttömt Takumi no Kami's tålamod.

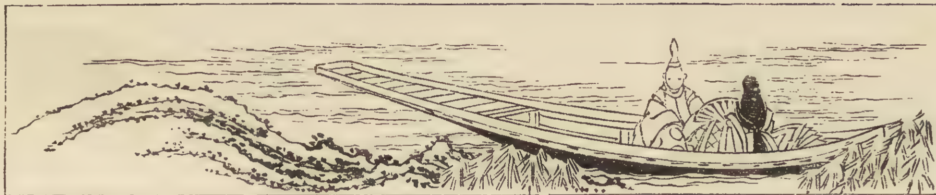
»Vänta ett ögonblick, ers Nåde!» ropade han.

»Hvad vill ni?» frågade den andre. Och då han vände sig om, drog Takumi no Kami sitt korta svärd samt måttade ett hugg mot hans hufvud. Men den anfallne bar en styf hofhatt, hvilken skyddade honom så väl att han endast mottog en obetydlig skråma, hvarpå han skyndade undan. Takumi no Kami förföljde honom och försökte en gång till hugga ned honom, men förfelade igen sitt mål och träffade endast en träpelare, i hvilken hans svärd fastnade. Då skyndade en hofämbetsman, som bevittnat händelsen, till stället och fasthöll den rasande, medan hans fiende räddade sig genom hastig flykt.

Fursten af Ako blef omedelbart arresterad och afväpnad, hvarpå han såsom vanligt i sådana fall öfverlämnades till bevakning af en ansedd daimyo, tills hans öde blifvit afgjordt. Rådet sammankallades skyndsamt och behöfde icke lång tid för öfverläggning om domen öfver den brottslige. Den lydde på hara-kiri, eller självmord genom uppsprättande af buken, samt konfiskering af alla den dömdes egodelar och skingrande både af hans hushåll och hans familj. Så sträng var lagen beträffande brott, begångna inom det fridlysta området af shogun'ens residens, och mot den gafs ingen appell. Takumi no Kami utförde därför hara-kiri på öfligt sätt, hans slott och län konfiskerades och hans samuraï spriddes kring landet såsom »ronin» — »väg-män», eller herrelösa krigare, hvilka vandrade omkring utan mål och utan sysselsättning, tills de antingen funno anställning hos någon annan daimyo, eller sjönko ned i det föraktade handelsståndet.

Kampen i Kotsuke-no-Sukes hus.

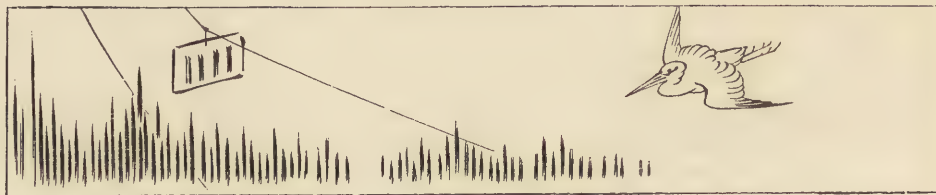

En af dessa samuraï var Oishi Kuranosuke, den förnämsta medlemmen af furstens råd, som icke åtföljt sin herre till Yedo utan stannat i Ako för att se efter hans affärer där. Hans vishet skulle otvifvelaktigt varit i stånd att afvärja olyckan från fursten, men i hans frånvaro hade den timat och han som alla andra medlemmar af Takumi no Kamis hus såg sig utstött i världen såsom en ronin. Det var dock hans minsta sorg, ty långt högre än sina egna utsikter i lifvet ställde han plikten att hämnas sin furstes död för att sålunda försona hans ande. Ensam insåg han sig dock vara för svag att kunna utkräfva hämd och ingick därför en sammansvärjning med fyratiosex andra, likasinnade medlemmar af sin herres forna hustrupper, alla numera i samma läge som han själf.

Men de sammansvurne funno snart att intet kunde uträttas med öppet våld, ty Kotsuke no Suke var ständigt omgifven af en talrik, väl beväpnad lifvakt, den hans svärfar, en af landets främsta daimyo, ställt till hans förfogande. Den enda utsikten till framgång för hämdplanerna erbjöds af list och försiktighet samt tålamod att vänta tills fienden invaggats i säkerhet. De fyratiosju spridde sig därför åt olika håll och egnade sig åt allehanda sysselsättningar, de blefvo smeder, snickare, kringvandrande handlande o. s. v., medan Oishi Kuranosuke själf begaf sig till Kyoto, där han byggde sig ett hus och hängaf sig åt ett lastbart och lättfärdigt lefverne, hvarunder ingen kunde misstänka att han dolde några hämdplaner.

Kotsuke no Suke kände sig emellertid alt utom säker i sitt residens i Yedo, då han väl visste att hans döda fiendes samuraï hyste hämdtankar, hvarför han anställde en mängd spioner för att öfvervaka dessas rörelser och inrapportera alt, som kunde vara af minsta vikt och intresse. Spionerna förlorade emellertid snart ur sikte alla dem af de fyratiosju, hvilka i olika förklädnader spridt sig kring landet, men bevakade i stället så mycket mera omsorgsfullt deras i Kyoto bosatta ledare.

Denne, som mycket väl visste sig vara föremål för ständig öfvervakning, gjorde allt hvad han kunde för att insöfva spionernas vaksamhet och försjönk skenbarligen ständigt alt djupare i allsköns liderlighet, särskildt dryckenskap, den han dref så långt att han gick i ett så godt som oafbrutet rus. En dag då han, starkt drucken såsom vanligt, återvände från någon eländig skådeplats för utsväfningar, föll han på gatan, och då han var altför drucken att resa sig, blef han liggande tills han föll i sömn, till hån och begabbelse för enhvar, som gick förbi.

Bland dessa förbigående var en man af Satsuma-clanen, den stoltaste och mest krigiska af Japans claner. Han stannade då han såg den druckne och yttrade till de kringstående: »är icke detta Oishi Kuranosuke, som var den främste i furstens af Ako råd och som nu, då han är för feg att hämnas sin herre, helt och hållet hängifvit sig åt kvinnor och dryckenskap? Här ligger han nu redlöst drucken på öppna gatan. Otrogna tjänare! fega usling, som aldrig varit värdig namnet samuraï!»

Han sparkade den liggande och spottade på honom, men Oishi Kuranosuke tycktes altför drucken att beröras af den oerhörda skymfen. Han låg orörlig där han fallit. Men alt detta inberättades af spionerna till Yedo och det ingaf Kotsuke no Suke hopp och tillförsikt, ty en man, som lefde i sådan vidrig liderlighet, kunde icke vara farlig såsom fiende.

En dag icke långt därefter förlorade slutligen Kuranosukes hustru tålamodet med sin mans utsväfvande lefverne.

»Du förklarade först att dina utsväfningar endast voro en list, ämnad att slå dunst i din fiendes ögon», sade hon, »men nu börjar det sannerligen gå för långt, hvarför jag ber och besvär dig att upphöra».

»Ställ inte till något bråk!» lydde mannens hjärtlösa svar. »Jag har ingen lust att höra på ditt gnäll. Om mitt sätt att lefva och roa mig misshagar dig, är det bäst att vi skiljas. Sedan kan du göra och låta som du behagar och jag köper mig en ung flicka från ett af de offentliga husen. Det har i alla fall redan länge förargat mig att ständigt blott se en gammal käring i huset. Se till att du kommer i väg — ju förr desto bättre».

Han retade upp sig till fullständigt raseri med sina egna ord, så att hustrun blef skrämd och föll till bönboken.

»Min herre och mästare! jag ber dig ödmjukeligen återtaga dina hårda ord. I tjugu år har jag ju varit en trogen hustru och har födt dig tre barn. Hvarken i sjukdom eller sorg har jag någonsin svikit dig, hvarför du omöjligt nu kan stöta mig bort. Haf förbarmande och misskund!»

»Hör upp med din onyttiga jämmer! Mitt beslut att skiljas är fattadt. Du måste gå! Och då barnen likaledes äro mig i vägen, kan du taga dem med dig».

Hustrun vände sig i sin bittra sorg till deras älsta son, Oishi Chikara, och bad honom inskrida hos fadren, men denne lät af intet förmå sig att

frångå sitt beslut. Den stackars kvinnan skickades bort till sin hemby och med henne de två yngre barnen. Endast Oishi Chikara stannade hos sin far, som kort därpå tog till sig en flicka, med hvilken han fortsatte sitt lif i ännu större liderlighet än förut.

Katsuke no Suke's spioner förfelade ingalunda att inrapportera till sin herre alla dessa bevis på fiendens usla förfall. Och lika litet förfelade rapporterna att göra behörig värkan, så att Kotsuke no Suke småningom altmera förslappades i sin vaksamhet och slutligen återsände till sin svärfar halfva den lifvakt denne ställt till hans förfogande, emedan han kände sig fullt öfvertygad om att hvarken Kuranosuke eller hans medsammansvurna hade mod att utkräfva hämd. Han hyste ingen aning om att han själf som bäst höll på att falla i den snara denna lagt för honom. Så litet kunde han föreställa sig att den beundransvärdt trofasta Kuranosuke i ifvern att hämnas sin furste icke skulle tveka ens att förskjuta sin hustru och sina barn!

Medan denne sålunda småningom insöfde sin fiende i säkerhet, begåfvo sig emellertid hans medsammansvurne en om en till Yedo. Där förskaffade de sig, förklädda till olika slags handtvärkare och gatuhandlande, tillträde till Kotsuke no Suke's hus, så att de kunde göra sig förtrogna icke allenast med dess anläggning och plan, utan också med innevånarnes karaktärsdrag. I sinom tid sände de sedan fullständiga rapporter härom till sin ledare, meddelande honom såväl belägenheten af rummen i deras fiendes residens som huru många man hustrupper han hade, hvilka ar dessa voro tappra män och hvilka fega samt därtill alla andra enskildheter de lyckats utforska. Oishi Kuranosuke kunde sålunda noga följa med händelsernas utveckling, och då han slutligen kände sig öfvertygad om att timman slagit för utförande af den så länge och omsorgsfullt förberedda planen, flydde han en natt från Kyoto. Så väl hade hemligheten bevarats att han fullständigt lyckades undandraga sig spionernas vaksamhet samt obemärkt anlände till Yedo, där han på den öfverenskomna mötesplatsen förenade sig med sina medhjälpare i företaget.

De sammansvurna kommo snart öfverens om en plan för anfallet mot Kotsuke no Suke och bidade därefter tålmodigt den lämpligaste tiden för planens utförande. Timman kom slutligen en mörk decembernatt, då kölden och snön höllo alla fredliga medborgare inom hus. De fyratiosju lade en sista gång råd och beslöto att vid ankomsten till fiendens hus

dela sig i två afdelningar, af hvilka den ena, under ledning af Oishi Kuranosuke själf, skulle bryta sig in genom hufvudporten, medan den andra, som ställdes under befäl af hans son, skulle rikta sitt angrepp mot bakporten. Men då denne son var endast sexton år gammal, utsågs en annan af de sammansvurna, en äldre mera erfaren man, att biträda honom i befälet.

Oishi Kuranosuke skulle medels en trumhvirfvel gifva tecken till anfall åt båda afdelningarna på en gång. Och vidare blef det öfverenskommet att den, som dräpte Kotsuke no Suke, skulle afskära hans hufvud samt med en hvissling tillkalla de öfriga, så att de alla tillsamman kunde föra hufvudet till Sengakuji-templet och där nedlägga det som en försoningsgärd på den aflidna furstens af Ako graf. Därefter skulle de sända en anmälan om hvad de gjort till vederbörande regeringsämbetsman samt sedan stillsamt vänta på den dödsdom, som otvifvektigt skulle fällas öfver dem. Midnattstimmen bestämdes för anfallet, och sedan alt sålunda var slutligt öfverenskommet, intogo de fyratiosju kamraterna ett sista festligt mål tillsamman, ty nästa dag — det visste de — måste de alla dö. Vid måltidens slut yttrade deras ledare ännu några varnande ord.

»Inom kort angripa vi vår fiende», sade han, »och då hans lifvakter otvifvelaktigt komma att försvara honom, måste vi nedhugga dem. Men det är ett skamligt brott att dräpa ålderstigna män samt kvinnor och barn, hvarför jag ber er alla taga er väl i akt, så att ingen försvarslös människa blir ihjälslagen under kampen».

Hans kamrater uttryckte högljudt sitt gillande af hans ord, hvarpå de alla under tystnad afvaktade midnattstimmen samt då den slog begåfvo sig på väg i den tjutande snöstormen. Ankomna till Kotsuke no Sukes »yashiki», delade de sig i två afdelningar, af hvilka Oishi Chikara förde den ena till bakporten, medan fyra män af hans fars afdelning med tillhjälp af ett rep klättrade öfver hufvudporten.

Inkomna på gården, funno dessa att alla husets innevånare voro försänkta i djup sömn, hvarför de skyndade in i vakthuset vid porten och öfverföllo samt bundo till händer och fötter de sömndruckna väktarne, innan någon af dem hann göra alarm. Men då nyckeln till hufvudporten förvarades hos en af lifvaktens officerare i en annan byggnad, slogo de fyra ronin den träbom i stycken, som tillslöt porten på insidan. Och samtidigt nedbröt Oishi Chikaras afdelning bakporten.

Men innan Kuronosuke gaf signal till anfall, sände han budbärare till grannhusen med förklaring att han och hans kamrater voro forna samuraï hos fursten af Ako, hvars död de nu kommit att hämnas. Men då de hvarken voro röfvare eller mördare, ämnade de på intet sätt förföra sig på grannhusens innevånare, som därför icke behöfde oroa sig i minsta mån. Och Kotsuke no Suke's grannar, som voro alt utom vänligt sinnade mot den girige mannen, gjorde intet för att hindra de sammansvurna i utförandet af deras värf.

Tio af dessa — de skickligaste bågskyttarna — uppställdes därefter på taken af byggnaderna rundt om gården och erhöllo befallning att skjuta ned enhvar, som försökte lämna Kotsuke no Suke's yashiki för att påkalla hjälp af hans vänner och släktingar. Först sedan han sålunda vidtagit alla tänkbara försiktighetsmått, slog Oishi Kuranosuke en dånande hvirfvel på sin trumma såsom signal till anfall.

Ett tiotal samuraï, som sofvo i ett af de yttre rummen af det öfverfallna huset, vaknade genast och rusade ut i förhallen, men möttes där af angriparnes hufvudafdelning, som redan brutit sig in i huset själft. En förtviflad fäktning utspann sig omedelbart, men räckte icke länge, då de anfallande voro betydligt starkare till antal. Innan en enda af dem fallit, voro de tio samuraï nedhuggna och omedelbart därpå förenade sig angriparnes båda afdelningar, ty också Oishi Chikara hade med sina män från baksidan inrängt i byggnaden.

En mängd af Kotsuke no Suke's hustrupper, som sofvo i andra byggnader, skyndade emellertid till, så att kampen snart blef allmän utöfver hela huset. Men dess herre visade sig icke. Han hade gömt sig jämte sin hustru och hennes kvinnor, utan att ens försöka slå ett enda slag till sitt eget försvar.

De sammansvurnas ledare tog plats på en stol i förhallen och gaf därifrån med beundransvärdt lugn sina ordres, dem hans män utförde så väl att försvararne snart nog insågo sig omöjligt kunna fortsätta striden utan hjälp. De försökte sända budbärare till sin herres svärfar, men en efter annan nedskötos dessa af de väntande bågskyttarna, hvarför också försvaret hvad det led begynte altmera afmattas.

Då Kuranosuke märkte detta ropade han med hög röst! »Kotsuke no Suke ensam är vår fiende! alla andra vilja vi låta gå, om de öfverlämna honom till oss lefvande eller död!»

Oishi Kuranosuke gifvande signal till anfall.

Men utanför dörren till Kotsuke no Suke's sofgemak stodo tre hans bästa samuraï och de försvarade sig med så ursinnig tapperhet att de sammansvurna icke kunde drifva dem undan, utan tvärtom själfva måste draga sig tillbaka.

»Svor icke hvarenda en af er att låta sitt lit för att hämnas vår furste?» röt deras ledare, »och nu låten I tre män hålla er tillbaka! Att dö för sin herre är en samuraï's högsta ära! Hit gosse!» ropade han till sin son, »gå lös på dessa tre män och dö, om de äro dig öfvermäktiga!»

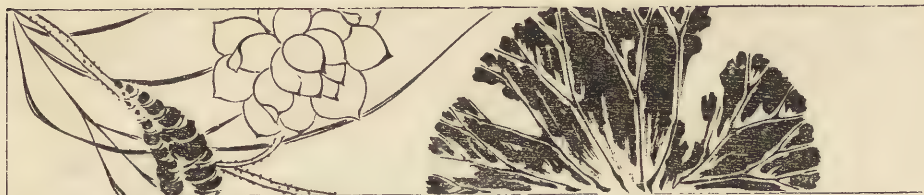
Chikara rusade mot en af dem med ett sjut, men kunde icke motstå den anfallnes svärd, utan drefs småningon tillbaka, ut i trädgården, där han halkade på brädden af en dam och föll i vattnet. Men då hans motståndare böjde sig framåt för att affärda honom, stötte gossen sitt spjut i hans ben med sådan styrka att mannen föll, hvarpå en andra stöt genom hjärtat beseglade hans öde.

Under tiden hade de öfriga ronin affärdat också de två återstående samuraï, så att ingen af försvurarne mera fanns kvar. Men altjämt syntes icke minsta spår af Kotsuke no Suke själf.

De fyratiosju delade sig då i en mängd smärre grupper och genomsökte noga hela huset, men funno icke dess herre, utan endast en hop gråtande kvinnor och barn. Det såg ut som om deras fiende lyckats undkomma och det nedslog dem så att de beslöto begå självmord för att utplåna skammen af sitt misslyckande. Men först ville de göra ett ytterligare försök att finna den de sökte, hvarför deras ledare gick in i Kotsuke no Suke's sofgemak och stack sin hand i hans bädd.

»Vår fiende är icke långt borta!» ropade han. »Hans bädd är ännu helt varm. Han är säkert dold någonstädes i huset här!»

Sökandet upptogs med ny ifver, och slutligen fann en af de sammansvurna bakom en målning en öppning i en af sofgemakets väggar. Han kröp genom öppningen, in på en liten gård, vid hvars motsatta sida stod ett mindre uthus, användt för förvarande af ved. Ditåt riktade han sina steg, men anfölls af tvänne män, som med dragna svärd rusade ut ur vedhuset. Innan de dock lyckats tillfoga honom någon skada, skyndade en af hans kamrater till hjälp, hvarefter de två försvararne snart affärdades. Och vid närmare undersökning af vedhuset funno de båda ronin där en äldre man, som måttade ett hugg mot dem med sin dolk, men inom kort afväpnades, hvarpå de släpade ut honom på gården.

Han var klädd i en nattdräkt af hvitt siden och var synbarligen en man af högt stånd. Men då han icke kunde förmås att svara något på deras upprepade frågor om sitt namn, tillkallade de genom den öfverenskomna hvisslingen de öfriga ronin. Och så snart Oishi Kuranosuke fått tillfälle att se den fångne, kände han genast igen Kotsuke no Suke, hvarför han ödmjukt knäföll och yttrade:

»Vi äro den aflidne furstens af Ako samuraï. För ett år sedan hade ers Nåde och vår forna herre ett missförstånd, som slutade därmed att han dömdes till hara-kiri, hvarpå hans familj och hus skingrades. Vi ha kommit hit i natt för att utkräfva vedergällning och försona vår herres ande, såsom det anstår tappra och trofasta män. Jag hoppas ers Nåde godhetsfullt vill erkänna att vi handlat rätt och nu bedja vi eder i all ödmjukhet begå hara-kiri och dö såsom det häfves en ädling. Jag skall själf hafva äran att tjänstgöra såsom ers Nådes närmaste man och bevisa er den sista tjänsten. Och då jag i all ödmjukhet afhuggit ers Nådes hufvud, ämna vi nedlägga det på Takumi no Kamis graf».

Sålunda bemötte de fyratiosju ronin sin fiende med största möjliga aktning och respekt, bedjande gång på gång i de artigaste ordalag att han måtte taga sig själf afdaga. Men han var synbarligen för feg att dö en ädlings död och lyssnade icke till deras böner, hvarför Oishi Kuranosuke slutligen sträckte ut honom på marken och afskar hans hufvud med samma dolk fursten af Ako användt för att utföra hara-kiri. De sammansvurna, glada öfver att hafva fört sitt värf till ett dylikt slut, nedlade därefter hufvudet i ett träkäril och begåfvo sig därifrån, sedan de dock först utsläckt alla ljus och eldar för att förebygga all fara för grannhusen.

Längs vägen till Sengakuji-templet strömmade folket öfverallt ut ur husen för att se och prisa de tappra männen, hvilkas blodhöljda vapen och kläder nogsamt vittnade om den heta dust de genomgått. Själfva väntade de hvart ögonblick att blifva anfallna af Kotsuke no Suke's svärfar och hans män samt vandrade därför fram med dragna svärd, redo att försvara den dräptes hufvud till sista blodsdroppen. Men fursten af Sendai, en af landets främsta daimyo och besläktad med fursten af Ako, hade dragit upp sina hustrupper i kampordning för att ögonblickligt kunna komma de fyratiosju ronin till hjälp, hvarför dessa tillätos att oantastade fortsätta vägen till sin forna herres graf.

Hara-kiri.

Då de vid sjutiden på morgonen tågade fram förbi furstens af Sendai yashiki eller residens, sände denne efter en af sina rådsherrar och sade till honom:

»Takumi no Kami's forna samuraï ha i natt dräpt sin herres fiende och äro som bäst på väg till hans graf. De måste vara både hungriga och trötta efter sitt dryga värf, hvarför jag önskar att ni ber dem komma in och taga någon förfriskning».

Rådsherren skyndade ut och vände sig till de sammansvurnas anförare.

»Min herre, jag är en medlem af furstens af Sendai råd. Han skickar mig till er med anhållan att ni alla måtte komma in och taga någon förfriskning, hvaraf ni måste vara i stort behof efter alt hvad ni genomgått i natt».

»Jag tackar er på det förbindligaste», genmälde Oishi Kuranosuke. »Det är i sanning en stor godhet af er herre att tänka på oss. Vi antaga med största tacksamhet hans bjudning».

De gingo in och förfriskade sig med sake och ris, medan furstens af Sendai samuraï trängdes omkring dem, lyckönskande och prisande dem för deras tappra dåd. Men då de ingen tid hade att förlora, förafskedade de sig snart igen, ursäktande sig för sin hast, samt fortsatte sin väg till Sengakuji templet.

Vid dess port möttes de af öfversteprästen, som själf förde dem till furstens af Ako graf. Där nedlade de hans dräpta fiendes hufvud, sedan de först omsorgsfullt tvättat det i en nära belägen källa, och därpå anmodade de alla templets präster att läsa böner, medan de själfva brände rökelse på grafven. Först brände Oishi Kuranosuke rökelse, därpå hans son och efter dem i tur och ordning de öfriga fyratiofem.

Då ceremonin var slutförd, räckte den förstnämde alla penningar han bar på sig till öfversteprästen, sägande:

»Då vi fyratiosju utfört hara-kiri, ber jag er låta begrafva oss på anständigt sätt. Det är endast en obetydlighet jag kan erbjuda er, men sådan summan är, ber jag er använda den för att låta läsa böner för våra andar».

Öfversteprästen lofvade med tårar i ögonen att uppfylla de tappra och trofasta männens sista begäran, hvarefter intet annat återstod för de

sammansvurna än att tålmodigt och undergifvet vänta på den dom de hvarken kunde eller ville undgå.

Det räckte häller icke länge innan de mottogo befallning att infinna sig inför högsta domstolen, som sammanträdt för att döma dem. Domen lydde såsom de väntat på hara-kiri för det de i öppet trots mot lagen sammangaddat sig för ett blodsdåd samt i shogun'ens egen residensstad med våld brutit sig in i Kotsuke no Suke's hus och där dräpt honom.

De dömde delades därpå i fyra afdelningar, som anförtroddes i fyra förnäma daimyo's vård. Och dessa mottogo sina gäster med stora ärebetygelser samt läto anordna allting på det präktigaste för den storartade hara-kiri ceremonin. Denna utfördes på bestämd timma i närvaro af representanter för domstolen, och därpå buros de fyratiosju liken i högtidligt tåg till Sengakuji-templet, där de nedlades till den sista hvilan i närheten af den hämnade furstens af Ako graf. Och då ryktet om alt detta spred sig kring landet, kommo pilgrimer från alla landsändar till Yedo för att bedja på grafvarna och bränna rökelse för de tappra männens andar.

Bland dem, som inom det första året kommo, var en Satsuma samuraï, som kastade sig i stoftet på Oishi Kuranosuke's graf och yttrade: »då jag såg dig ligga drucken på gatan i Kyoto visste jag icke att du var uppfylld af tankar på din hämd, utan trodde dig vara en ovärdig, trolös man, hvarför jag trampade på dig och spottade i ditt ansikte. För den grofva skymf jag då tillfogade dig har jag nu kommit att erbjuda försoning».

Därmed böjde han sig ännu en gång i stoftet på grafven, drog det kortare af sina två svärd ur gördeln och skar upp sin buk samt uppgaf inom några minuter sin anda.

Och tempelprästerna fattades af så djupt medlidande och så stor beundran för hans ädla, manliga själ att de redde honom en graf jämte de fyratiosju ronin.

Därför finnas nu fyratioåtta grafvar, utom furstens af Ako hvilostad, vid Sengakujitemplet och i dag som är finnas ständigt blommor på dem alla. Ingen japanes, som icke helt och hållet förlorat aktningen för förfädren, för deras gärningar och deras åsikter, försummar att åtminstone en gång i sitt lif besöka platsen och uppsända en bön för deras andar,

som för honom i fullare mått än något annat representera det högsta begreppet af ridderlighet.

Och invid källan finnes än i dag en tafla med inskriften:

»Detta är källan, där hufvudet tvättades. Ingen må ohälga den genom tvagning af händer eller fötter».

XXVIII.

Herr Trodder och hans samuraï.

Då en japanes icke kan undgå att göra någon ett obehagligt meddelande bjuda höflighet och gammal sed honom att göra det med ett ursäktande småleende, de ord han yttrar må sedan bereda honom själf aldrig så bitter smärta. Han småler därför t. ex. då han berättar om sin fars, sin hustrus eller sitt barns död, ofta nog med tårfyllda ögon, men alltid med ett småleende på läpparna, såsom ett slags ursäkt för det han berör ett så obehagligt ämne.

Och likaså småler han under de skarpaste förebråelser, för att uttrycka sitt fullständiga billigande af den rättmätiga vrede hans förseelse framkallat. Det är alt endast finaste artighet, men artighet i så österländsk dräkt att västerländingar ofta alls icke förstå den.

Tvärtom tolkas artigheten oftast såsom likgiltighet eller till och med såsom fräckhet, emedan främlingen icke kan förstå att japanesens leende min, då han meddelar en kär persons frånfälle, endast betyder: »detta är en alltför underordnad händelse för att vara värd ert ärade medlidande. Ursäkta därför att jag talar om den».

Och en tjänare, som hotas med förafskedande för en eller annan förseelse, småler inte af fräckhet, då denna förehålles honom, utan endast för att på det mest belefvade sätt han känner uttrycka att han till fullo inser rättvisan af sin herres vrede. »Jag fattar nu huru groft jag förgått mig», säger hans leende, »men vågar hoppas på ursäkt för min djärfhet att anhålla om förlåtelse».

Numera förstå visst många främlingar att bakom detta ständiga leende under alla skiften döljer sig något, som långtifrån alltid är klandervärdt, något mera eller mindre mystiskt och till sitt innersta väsende ofattligt. Men ännu missförstås det japanesiska småleendet ofta nog och under de första åren efter mikado-landets öppnande för främlingar var missförståndet en regel, som föranledde många både löjliga och sorgliga sammanstötningar.

Minst af alla förstod herr Trodder hvarför hans japanesiska bokhållare och tjänare alltid mottogo förebråelser med leende min. Det kunde icke bero på annat än fräckhet och oförskämdhet, förmenade han, och därför blef han som oftast rasande, då hans underordnade icke visade tillbörligt hängfärdiga ansikten, när han grälade. Och det gjorde han långt ifrån sällan, ty i sin stora affär hade han mycket att skaffa med japaneser och hade ännu endast lärt några få glosor af deras språk.

Men han var besluten att undanrödja åtminstone det hindret för framgång i sina företag och hade därför engagerat en efter japanesisk måttstock fint uppfostrad man, en före detta samuraï, för att gifva sig lektioner i språket. Det var en gammal man, som ständigt bar gammaldags dräkt samt håret hopsnodt i en kort hårpiska, så fästad uppe på den rakade hjässan att ändan pekade framåt, mot pannan. Och därtill bar han två svärd, ty på den tiden hade förbudet mot bärande af svärd ännu icke utfärdats.

Herr Trodder tyckte på det hela rätt bra om sin gamla samuraï. Men därför kunde han ingalunda begripa hvarför denne var så pinsamt artig, hvarför han bugade sig så djupt och hvarför han då och då infann sig med kuriösa små presenter, hvilkas utsökta, men japanesiskt konventionella mening herr Trodder icke ens kunde gissa sig till.

En dag kom den gamle för att anhålla om en tjänst. En eller annan oförutsedd händelse hade gjort att han med ens behöfde en summa penningar, som visst icke var betydande, men i alla fall långt större än han hade till sitt förfogande. Den bad han nu herr Trodder låna sig och såsom säkerhet för lånet erbjöd han det längre af sina två svärd, ett präktigt, gammalt vapen och mycket dyrbart, hvarför herr Trodder också utan minsta tvekan lånade honom den begärda summan. Några veckor därefter återlöste den forna krigaren sitt svärd och tackade därvid igen herr Trodder så artigt att denne kände sig helt obehagligt berörd.

Men icke långt därefter uppstod en misshällighet mellan herr Trodder och hans samuraï. Denne gjorde eller sade något, som icke behagade herr Trodder, hvarför han grundligt snäste till sin lärare. Och då denne med ett vänligt småleende mottog skrapan blef herr Trodder rent af arg.

Först öfveröste han den gamla ädlingen — ty det var en samuraï af hans ställning — med groft ovett, och då föremålet därför fortfor att småle lika artigt och vänligt som förut visade herr Trodder honom på dörren. Men hans samuraï hvarken rörde sig eller svarade något, troligen i hoppet att hans eget lugn skulle lugna också den ondsinta utländingen.

Men det lugnade alls inte herr Trodder, som tvärtom blef alt ursinnigare så att han till sist slog till den gamle. Då försvann visst småleendet, men i samma ögonblick flög det långa svärdet ur skidan och susade så obehagligt nära herr Trodders hufvud att han bleknade. Ty han visste mycket väl att ett sådant vapen i en öfvad hand kunde med utomordentlig lätthet skilja ett hufvud från dess kropp med ett enda hugg.

Så långt gick det dock icke, ty redan i nästa ögonblick stack samuraïläraren sitt svärd tillbaka i dess skida, vände sig om och gick — utan ett ord och utan att småle.

Herr Trodder lugnade sig emellertid småningom och tänkte öfver saken från olika sidor. Och ju mera han tänkte, desto mindre nöjd började han känna sig med sitt eget beteende, så att han till sist till och med beslöt att vid första lägliga tillfälle säga ett eller annat ursäktande ord till den han — såsom äfven han själf begynte inse — så groft förolämpat.

Men något sådant tillfälle fann han aldrig, ty redan samma afton utförde hans gamla samuraï enligt urgammal sed hara-kiri, d. v. s. tog sig själf afdaga genom att uppskära sin mage. Och likaledes enligt urgammalt, höfviskt bruk lämnade han efter sig ett med synnerlig omsorg skrifvet bref, förklarande hvarför han tagit ett sådant steg.

För en samuraï var det en skam, som icke kunde öfverlefvas, skref han, att mottaga ett slag utan att genast utkräfva blodig hämd därför. Han hade blifvit slagen, men kunde icke hämnas, emedan de lagar om heder och ära han följde förbjödo en man att bruka sitt svärd på någon, hos hvilken det i en stund af nöd blifvit pantsatt för penningar. Därför

hade han stuckit det tillbaka i skidan. Och då det sålunda var honom lika omöjligt att hämnas den blodiga skymfen som att öfverlefva den, hade han själfvilligt gått ur världen.

Men däraf begrep herr Trodder platt ingenting. Det var alt den värsta galenskap han någonsin hört, sade han.

XXIX.

Friedrich Pilsers japanesiska äktenskap.

Friedrich Pilser var förtjust, värkligt förtjust utan minsta förbehåll och utan alla bitankar. Han hade för första gången i sitt icke synnerligt långa lif funnit alla sina förhoppningar ej allenast uppfyllda, utan till och med öfverträffade af det han sett och erfarit, sedan han anlände till Japan. Och kände sig därför så tillfreds med världen och lifvet som man endast gör det, då allting går efter önskan.

Så långt han kunde minnas tillbaka, hade hans håg alltid stått till den sagoomhvärfda östern. Om den bländande prakten i dess palats och moskéer, om dess sinnesförvirrande sköna kvinnor, dess prunkande fester, juveler, rökelse och kryddor och det lysande, glittrande lifvet där i allmänhet hade han läst och drömt minst lika mycket som andra. Och ehuru det visst alltid förefallit honom såsom en af de önskningar, hvilka äro dömda att förblifva ouppfyllda, att en gång få själf se hälst en del däraf, drömde han ingalunda mindre ofta, eller önskade mindre varmt att få utbyta sin gamla, idoga och otroligt respektabla födelsestad mot minsta vrå i österländerna.

Och knappast alls bättre blef det sedan han fått anställning i Bremen, hvarför han också utan minsta tvekan genast antog sin principals förslag att resa till Japan för att öppna en agentur för det hus, på hvars kontor han sedan några år arbetat. Så långt som till Japan hade visst hans önskningar aldrig förut sträckt sig, och noga taget hörde Japan häller icke till de österländer, om hvilka han drömt allehanda. Men det var onekligen östern i alla fall, och på vägen skulle han ju dessutom få se något

af både Afrika och Indien, ty briggen, hvilken skulle medtaga honom såsom passagerare, hade last både till Calcutta och Canton samt måste anlöpa åtminstone Kapstaden på vägen ut.

Resan hade emellertid gestaltat sig till en enda kolossal missräkning. Kapstaden var icke en smula orientaliskt praktfull, hvarken till sitt yttre eller beträffande de europeiska — mest engelska — innevånarnes sätt att lefva. Och ännu mindre österländskt prålande voro de mera än halfnakna, smutsiga kaffrer och bushmän, som bildade dess inhemska befolkning.

I Calcutta åter såg han knappast några andra österländingar än de hinduer och lascar'er af lägsta kast, som förrättade det gröfsta, mest föraktade arbetet för de hvita männen. Staden var orientalisk egentligen endast i de snuskiga infödingskvarteren, medan allt det öfriga var så engelskt de sydländska förhållandena öfverhufvudtaget medgåfvo. Endast vegetationen var värkligt praktfull, vackrare än Friedrich Pilser någonsin kunnat tänka sig, men annars visade Calcutta oförtydbart att det blifvit anlagdt af européer för européer. Och till det inre af halfön hade han icke tid att resa, då briggen trots all österländsk långsamhet icke behöfde längre tid än tio dagar för lossning och lastning.

Värst besviken i sina förhoppningar kände sig dess enda passagerare dock i Cantan, där han icke lyckades få syn på stort annat än sådan stinkande snuskighet, som han aldrig kunnat tänka sig möjlig någonstädes, där människor lefde och trifdes. Längre än till gatorna närmast hamnen vågade han sig icke bland de öppet fiendtliga kineserna och såg sålunda intet af det värkligt sevärda i staden, hvarför han också med glädje såg briggen lyfta ankar och slutligen lämna hårpiskbärarnes land bakom sig.

Men på samma gång kände han sig allt utom hoppfullt stämd beträffande framtiden och det land, där han skulle tillbringa åtminstone de närmaste åren däraf. Om den del af österländerna, hvarom reseskildrare med största enighet författat de mest lockande beskrifningarna, så litet motsvarade dessa var det väl knappast möjligt annat än att den aflägsnaste östern skulle bevisa sig såsom en ändå bittrare missräkning. Friedrich Pilsers tankar på de år han troligen skulle komma att tillbringa i mikado'ns rike voro allt utom ljusa, där han satt och funderade i sin trånga och kvafva kajuta. Ty under ostpassaden, som rådde, piskade regnet ned dag och natt, så det var omöjligt att vistas ute på däck. Och så

gärna han än velat återkalla dem, var det honom platt omöjligt att mera knyta ihop några drömmar om den mystiskt bländande östern, dit han ändtligen kommit.

Men så var ötverraskningen därför också så mycket större och behagligare, då han omsider steg i land i Japan. I jämförelse med hettan i Cantan och under resan därifrån var vädret i Yokohama rent af svalt, och den till större delen endast några få år gamla infödingsstaden var snyggare än någon stad eller by åtminstone Friedrich Pilser förut sett. Nästan lika snygg som innevånarne själfva, hvilka dessutom voro utomordentligt artiga och tillmötesgående, smålogo på det vänligaste och nära nog kappades om att visa sin tjänstvillighet. De lustiga, små människorna i sina egendomliga, vackra dräkter formligen svärmade omkring utländingarnas kontor och bostäder, täflande om äran att få köpa deras varor samt villiga att i sin tur till orimligt lågt pris sälja snart sagdt allt hvad de egde.

De varor briggen medfört råkade anlända i rätta ögonblicket, så att Friedrich Pilser redan inom några få dagar sålde alltsamman och det till så mycket högre pris än principalen beräknat att hans egen andel i vinsten uppgick till mera än hans årslön. Helt naturligt kände han sig därför också i högsta måtto tillfreds både med världen i allmänhet och ingalunda minst med sig själf, efter det han expedierat sin första post med redogörelse för hvad han uträttat sedan sin ankomst och för det han inhämtat om ställningar och förhållanden.

Tidigare än om tre till fyra månader kunde han icke vänta nästa sändning af varor och hade sålunda god tid att se sig omkring i det egendomliga landet, hvarom han likasom de flesta européer på sextiotalet hört så ytterst litet. Och ju mera han såg däraf, desto mera började han känna sig öfvertygad om att han, då alla omständigheter togos i betraktande, slutligen ändå råkat hamna i den egendomligaste och mest intressanta delen af den sagolika östern.

Själf lefde han i en stil, som han förut aldrig ens drömt om, höll sig icke mindre än tre tjänare, utom den »betto», som såg efter hans två ridhästar — med mindre kunde ingen främling komma till rätta, hade hans bekanta förklarat, och på det hela kostade ju tjänare icke häller stort någonting. Och den lärare han vidtalat om lektioner i japanesiska var en samuraï, en adelsman, som i Tyskland skulle egt rätt att begagna ett »von» framför sitt namn, men som det oaktadt bugade sig ända i

stoftet hvar gång han trädde in i Friedrich Pilsers rum. Det var i alla fall helt annat än att sitta såsom kontorist i Bremen, med en spottstyfver i lön, fri kost vid principalens bord och kvarter i ett af hans vindsrum.

Här var han helt och hållet sin egen herre, för att ingenting nämna därom att han var herre också öfver åtskilliga japaneser, kunde gå och komma som han behagade, hade ett helt hus till sitt förfogande, gaf middagar och andra tillställningar samt tog del i allt, som var värdt att taga del i inom Yokohamas europeiska samhälle.

Och då intet annat tidsfördrif stod till buds, återstod alltid resursen af en utflykt till Yedo, där så mycket af värkligt österländskt lif fanns att se. Visst hade ju hans bekanta i Yokohama enträget varnat honom att vara frikostig och aldrig röra sig ute efter mörkrets inbrott i Yedo, där så många främlingar nedhuggits af fanatiska tvåsvärdmän, hvilka ännu ej försonat sig med de västerländska barbarernas närvaro i landet. Men då Friedrich Pilser icke hyste något synnerligt intresse för de delar af staden, där de flesta mord på utländingar ägt rum, och dessutom på sina utflykter till Yedo så godt som alltid åtföljdes af sin samuraï-lärare, hvilken inom kort också blef hans svärfar, ansåg han sig intet hafva att befara.

I det närmaste alla andra utländingar i Yokohama — de flesta unga män likasom han själf — hade ingått japanesiska s. k. äktenskap och alla med en mun hade förklarat att han alls icke kunde hoppas att endast genom lektioner lära sig språket, hvarför han till sist beslutat att följa deras exempel. Det var ju när allt gick omkring vida behagligare än att lefva såsom ungkarl, isynnerhet då sådana förbindelser hvarken inskränkte ens frihet för det närvarande eller utgjorde något band för framtiden. Äktenskap voro de endast till namnet och gagnet — från japanesisk ståndpunkt också till formen — men utan några af de betänkligt allvarsamma sidor, som annorstädes i världen gjorde äktenskap till affärer för lifvet.

Och några moraliska betänkligheter runno alls icke Friedrich Pilser i hågen. Hemma i Tyskland skulle han nog vaktat sig att öppet trampa det i alla tider och länder så konsekvent brutna budordet under fötterna, men man var ju icke sämre, då man var som andra. Och då han meddelade sin lärare att han ämnade taga sig en hustru, erbjöd denne honom sin egen dotter samt lade, då fröken OTake tycktes eleven täckelig, svärfaderskapet till sin förra funktion i dennes hus.

Att hans japanesiska hustrus hela familj också skulle slå sig ned hos honom hade Friedrich Pilser väl icke väntat, men då tjänstefolksflygeln innehöll flera rum än han själf behöfde och de nya släktingarna icke gjorde min af att sträfva längre än till den, betydde det ju icke mycket. Tvärtom var det på det hela fördelaktigt, då svärföräldrarna genast togo hushållsaffärerna om hand och noga sågo till att tjänarne å ena sidan utförde sina sysslor såsom sig borde samt att de å den andra icke öfverskredo rimliga gränser i de olika slags biinkomster de gjorde sig på sin herres bekostnad. OTake själf var så tillgifven, så söt och på samma gång så full af eld och lust att hennes man snart nära på blef värkligt kär i henne.

Under inga omständigheter föll det henne någonsin in att vara på minsta sätt besvärlig, utan uppbjöd hon tvärtom sitt bästa för att i alla tänkbara afseenden rätta sig efter sin man och uppfylla hans önskningar. Då han mottog besök, försvann hon alltid till sina föräldrars rum i tjänstefolksflygeln, innan någon ens såg henne. Men då han, såsom ofta nog hände, sent på natten kom hem från en eller annan af de middagsbjudningar, hvari så godt som all Yokohama gästfrihet gaf sig uttryck, var hon alltid lika redo med sina smekningar och lika varmt mottaglig för hans.

Så i alla afseenden behagligt också för europêer hade icke ens Friedrich Pilser drömt sig lifvet i östern. Inom några månader hade han med sin svärfars hjälp för en ren spottstyfver samlat ihop tillräckligt af brocader och broderier, af vapen, bronser och andra rara prydnader för att göra sitt hus till något, som förut skulle tyckts honom ett värkligt féslott. Den affär han börjat gick ypperligare än han någonsin vågat hoppas, först för principalens i Bremens räkning, och då denne inom föga mera än ett år afled, minst lika ypperligt för hans egen.

Af språket lärde han snart tillräckligt för att göra sig förstådd utan tolk, så att han fullt kunde uppfatta det egendomliga lifvet i Yedo, där han likasom alla andra främlingar de första åren efter landets öppnande fann tillträdet öppet till alla kretsar utan undantag. Inom dem rådde österländsk prakt af det mest lysande slag, fullt så lysande som några skildrare af östern framställt dem. Och om sinnesstämningen också tills vidare var långt ifrån allmänt vänlig mot utländingar, så förlänade å andra sidan just osäkerheten en viss krydda åt umgänget med de opålitliga österländingarna.

Friedrich Pilser njöt i fulla drag af allt hvad han såg och allt hvad han upplefde. Och icke minst njöt han af den storartade framgång hans affär vunnit och fortfor att vinna. Den lofvade hvarken mera eller mindre än att göra honom till rik karl inom en långt ifrån aflägsen framtid, men hotade på samma gång äfven att snart tvinga honom själf till ett besök i Europa för att förbereda dess vidare utveckling. Det var en utsikt, som alls icke frästade honom, ehuru han nogsamt insåg att han icke endast genom korrespondens kunde etablera sådana förbindelser han behöfde för att göra affären till det den kunde och borde blifva.

För säkerhets skull gjorde han emellertid sitt förnämsta biträde till delegare i affären, så att han själf skulle kunna lämna den, om det blefve nödvändigt. Men så länge som möjligt stred han emot denna nödvändighet. Han trifdes alltför bra i Japan för att vilja lämna det ens för ett eller högst ett par år. Och ehuru i det närmaste tre förflutit, sedan han ingick sitt s. k. äktenskap med OTake hade han alls icke tröttnat på henne, snarare tvärtom. Hon var allt ännu lika täck, lika varm, lika smidigt behaglig, hvarför också de jämförelser han tidtals anställt med andra kvinnor — det hörde ju till seden i landet — alltid utfallit till hennes afgjorda fördel. Beträffande henne hade han haft samma tur, som följt alla hans öfriga förehafvanden.

Ett par gånger tänkte han visst på att taga henne med sig till Europa, men insåg själf genast att det icke skulle låta sig göra. Det vore att självvilligt göra sig platt omöjlig också såsom affärsman hemma i Tyskland, ty förr eller senare blefve det nog bekant hvad slags ressällskap han medfört. Och att värkligt gifta sig med henne föll honom i alla fall icke in, därtill betraktade han dock den japanesiska rasen såsom alltför underlägsen. Allt bidrog till att öka hans motvilja mot den småningom alltmera nödvändigblifna resan till Europa, den han uppsköt så länge att affären slutligen begynte visa tecken att stagnera i stället för att gå framåt såsom förut.

Men en dag blef han plötsligt uppryckt ur sin dåsiga obeslutsamhet genom ett meddelande af intimaste slag från OTake, som ögonskenligen var både stolt och förtjust öfver utsikten att blifva mor till en hvit mans barn. Det var en komplikation, som Friedrich Pilser alls icke mera tänkt på och som hvarken gjorde honom stolt eller förtjust.

Där var intet annat att göra än att genast bryta förbindelsen med OTake och omedelbart resa sin väg. Att lefva med en liten varmblodig

och smidig japanesiska var långt ifrån oangenämt, men att skaffa sig en hop halfasiatiska bastarder på halsen var en helt annan sak, såsom han i ett par fall bland bekanta i Yokohama haft tillfälle att iakttaga. Ju förr den möjligheten blef tvärt afklippt, desto bättre för alla parter, resonerade Friedrich Pilser.

Resan till Europa blef därför omedelbart besluten, och lika omedelbart underrättades både OTake och hennes föräldrar om att äktenskapet nu måste upplösas, då han var tvungen att för obestämd tid lämna Japan och icke ens kunde tänka på att taga henne med sig. Men då han ingalunda ville att hon under förhanden varande omständigheter skulle umbära något, lämnade han henne såsom slutuppgörelse en summa, hvilken föreföll såväl henne som hennes föräldrar mycket rundlig.

OTake själf kände sig väl i sitt innersta långt ifrån nöjd med den gång händelserna tagit, men hon var alltför van att underkasta sig andras vilja för att tillåta sig något knot. Och hennes föräldrar å sin sida voro för mycket tillfreds med den frikostiga uppgörelsen för att anmärka något mot en så alldaglig händelse som den att en man lämnade sin hustru, hvarför häller ingen misstämning störde afskedet.

OTake och hennes familj begåfvo sig till sin hemort norr om Yedo, och kort därpå reste Friedrich Pilser själf. Hans hus hade förefallit så tomt och ovänligt sedan OTake lämnat det att han rent af vantrifdes och därför så godt som utan minsta saknad gick ombord samt i sinom tid såg Japans kust försvinna vid synranden.

Längre än högst ett par år hade Friedrich Pilser inte ämnat dröja i Europa, men långt innan de voro förlidna hade förändringar af det mest vidtomfattande slag timat i Japan. Dess regering hade på alla områden slagit in på vägen af västerländska reformer och behöfde för dessas genomförande väldiga mängder järnvägsmaterial, kanoner, ångare och andra dyrbara hjälpmedel, dem endast Europa kunde leverera. Det gällde att passa noga på vid hvardera ändarna af affären för att få del i de goda förtjänsterna, och då Friedrich Pilsers ställföreträdare i Japan visade sig smidig nog att kunna ställa sig väl med höga vederbörande i Yedo, var det bästa han själf kunde göra att stanna i Europa och sköta affären där

Det fransk-tyska kriget tvingade honom att slå sig ned i London, där alla exportvaror för Japan stodo att köpa på fördelaktigaste vilkor, och sedan han en gång kommit in i regelrätta affärsgångar där, blef det alt svårare för honom att komma ifrån. Ställföreträdaren i Yokohama blef snart bolagsman till lika stor del som grundaren af affären själf, och i förening förtjänade de två så rundligt på både export och import att det alls icke kunde falla dem in att vidtaga någon förändring.

Under den första tiden tänkte Friedrich Pilser visst mången gång med saknad på det fria, behagliga lifvet i Japan och på OTake, som i så många afseenden gjort det angenämt för honom. Men huru omöjligt det skulle varit att fortsätta förbindelsen med henne insåg han till fullo också då han saknade henne mest. Och ändå klarare insåg han det då han genom Yokohama kontoret, dit hennes far skrifvit, erhöll underrättelsen att hon födt en dotter. En son skulle ju i värsta fall kunnat skickas bort från Japan för sin uppfostran och skulle väl på ett eller annat sätt kunnat taga sig fram i världen, men en dotter!

Friedrich Pilser skakade på sig som en hund efter en doppning, då han tänkte på hvad hans lif väl skulle blifvit, om han åtagit sig ansvaret att både uppfostra en flicka af halfblodsras och att sörja för hennes framtid. Och kände sig mera än någonsin öfvertygad om att han gjort bäst i att lämna henne helt och hållet åt modren, som icke kunde annat än göra henne till japanesiska i alla stycken.

Ett par år senare kom meddelandet att hans forna svärfar dött, och det förmådde Friedrich Pilser att genom kontoret i Yokohama låta öfverstyra till hans enka och dotter en summa, på hvilken de borde kunna lefva bekymmerfritt under åtskilliga år. Men det var det sista han hörde om och från sin japanesiska familj. En och annan gång tänkte han visst på dem och undrade huru de hade det, men sådana tankar kommo altmera sällan ju längre det led, tills han slutligen i det närmaste helt och hållet glömde att han någonsin haft en japanesisk hustru. Och ännu mindre kom han ihåg att han hade en halfjapanesisk dotter.

Under de följande åren hände det åtskilliga gånger att bolagsmannen i Yokohama påpekade huru fördelaktigt det vore för affären om firmans hufvudman då och då själf besökte Japan, där samhällsförändringar af genomgripande slag följde så tätt på hvarandra att endast skriftliga meddelanden omöjligt kunde gifva en bild af de likaledes ständigt förändrade

affärsförhållandena. Men Friedrich Pilser hade ständigt så mycket för händer i London att han icke ansåg sig kunna lämna skötandet af affären åt någon annan, hvarför han från år till år uppsköt efterkommandet af sin bolagsmans uppmaningar — tills besöket i Japan icke mera kunde uppskjutas, såvida han ville fortsätta affären.

Japaneserna hade själfva småningom begynt tillvärka en mängd artiklar, som de förut helt och hållet importerat från Europa. En del affärsgrenar hade därför fullständigt uttorkat, men nya hade kommit i stället, så att alla affärshus under tidens lopp tvingats in på helt andra områden än de ursprungligen beträdda. Det blef sålunda till sist oafvisligt nödvändigt också för hufvudmannen för Pilser & C:o att personligen sätta sig in i de förändrade förhållandena, och så beslöt han sig ändtligen för resan.

Denna bevisade sig numera som ren barnlek i jämförelse med seglatsen kring Goda Hoppsudden. Präktiga ångare förde nu passagerare genom Suez kanalen på ungefär lika många veckor som det förut kräft månader att tillryggalägga sträckan. Men det oaktadt gjorde Friedrich Pilser inga uppehåll på vägen ut. Han hade icke på så länge drömt några drömmar om österländerna att han helt och hållet glömt sin forna längtan efter deras prakt och glitter, hvarför han också fortsatte resan ända till Yokohama med samma ångare.

Där hade de sexton år, som förgått sedan han lämnade platsen, åstadkommit otroliga förändringar. En hel västerländsk stad hade vuxit upp på stranden, där fordom en enda, gles rad europeiska hus afstängt en liten japanesisk fiskarby från hafvet. Och byn själf hade svällt ut till en stad med tusental hus, hvilka upptogo hela det numera igenfyllda kärr, som förut gjort Yokohama så osundt. Ända bort till Kanagawa, på motsatta sidan af bukten, sträckte sig infödingsstaden numera, och åsarna närmast bakom den bildade nu en hel villastad med väl makadamiserade gator, genomskärande den terräng, som icke många år förut erbjudit den bästa fasanjakt i närheten af Yokohama.

Till och med folket var helt olika, så i dräkt och later som i sitt sätt mot främlingar. Tvåsvärdmännen hade försvunnit och likaså de präktiga dräkterna, de lackerade, bronsbeslagna bärstolarna samt all den öfriga lysande ståten, som fordom utmärkte de högre japanesiska samhällsklassernas lif. Förändringarna voro så stora på alla områden att

Friedrich Pilser kände det som om han kommit till ett helt annat land än det Japan, där han tillbragt tre så lyckliga och intressanta år af sin ungdom.

Ännu mera förändradt än Yokohama var emellertid Yedo, som numera kallades Tokyo, och som jämte sitt gamla namn aflagt också alla de andra gammaldags drag, hvilka fordom gjort shogun-hufvudstaden så olik alla andra städer i världen. De flesta af de yashiki, där Japans praktälskande daimyo fordom hållit hof, hade nedrifvits och en mängd af de gamla gatorna, fordom där och hvar afbrutna af väldiga, järnbeslagna portar, vid hvilka krigare i gammaldags rustning höllo vakt, hade försvunnit eller rätats ut, så att staden blifvit föga annat eller mera än en tarflig karrikatyr af västerländska städer. Och den öppna gästvänlighet slutligen, hvarmed främlingar fordom omfattats, hade ersatts af en afmätt, stel värdighet, hvilken passade de nya japanesiska grefvarna och baronerna ungefär lika väl som deras pråliga, västerländska uniformer, eller frackar och lurfviga felbhattar.

Alla Friedrich Pilsers forna bekanta inom de ledande kretsarna hade lämnat rum för nya män. Många hade mördats under de oroligheter, hvilka till en början utmärkte så godt som hvarje politisk reform i Japan, andra hade dukat under för det oerhörda arbete de ledande männen måste utföra under den ifrigaste reformperioden och ytterligare andra hade dragit sig tillbaka till sina hemprovinser samt där småningom försjunkit i glömska. Alt var förändradt och allting så nytt att chefen för Pilser & C:o i intet afseende kunde åter hopknyta trådarna med det förflutna, som hägrade i hans minne i så behagliga färger.

Han skyndade sig därför också så mycket sig göra lät att slutföra det han hade att uträtta i Japan. Att råka i beröring med nya personer undvek han så vidt möjligt, såg litet eller intet af landet eller folket, utom för så vidt han måste se dem för sina affärers skull och var sålunda redan inom tre månader färdig att återvända till England.

Men innan han reste, måste han mottaga en bjudning af firmans japanesiska affärsvänner till en afskedsbankett i Tokyo. Så gärna han än skulle undandragit sig den långtrådiga tillställningen, kunde han icke göra det utan att stöta inbjudarne för hufvudet och måste därför underkasta sig festen, med danserskor, fyrvärkerier, stufvadt sjögräs, lefvande fisk och alt annat, som hör till en regelrätt japanesisk festmiddag.

Téhuset i Shinagawa förstaden, där festen var tillställd, var ståtligt pyntadt, då Friedrich Pilser kort före solnedgången anlände. De till ett fyratiotal uppgående värdarna voro på få undantag när iförda full japanesisk festdräkt — Gud ske lof! tänkte hedersgästen — och den trupp geysha, som engagerats för att underhålla sällskapet med sång och dans, tedde sig som en flock stora, brokiga fjärilar, där de rörde sig omkring bland de förkrympta träden och buskarna i trädgården medan dagfyrvärkeriet pågick.

»OKoyo kommer att uppträda i kväll», upplyste Friedrich Pilsers kompanjon. »Hon är utan jämförelse den vackraste geysha i Tokyo — troligen i hela Japan — och så eftersökt att hon knappast någonsin uppträder under mera än högst ett par timmar».

Chefen för firman visade så litet intresse för den berömda skönheten att han inte ens vårdade sig om att svara. Delvis måhända för det han vid åsynen af alla de unga flickorna icke kunde låta bli att tänka på OTake och sitt första besök i Japan, delvis emedan tanken på henne kom honom att invärtes rycka på axlarna åt andra japanesiska skönheter, om aldrig så berömda.

Ett par gånger förut hade väl tanken på henne runnit honom i hågen under de månader han tillbragt i Japan, men alltid i så sväfvande form att han utan svårighet lyckats slå bort den med en annan tanke på att det i alla fall var bäst att låta gömdt vara glömdt. Men här i denna omgifning, som var mera värkligt japanesisk än något annat han sett sedan sin återkomst till landet, blef hågkomsten af hans smidiga, varmblodiga lilla japanesiska hustru på en gång så tydlig att han ofrivilligt drog sig till minnes den ena enskildheten efter den andra af sitt samlif med henne.

Omedvetet betraktade han med kritiskt jämförande blick de geysha, hvilka sedan banketten börjat, en efter annan, ensamma eller i grupper, uppträdde i olika sång- och dansnummer. Men ingen enda af dem tyckte han kunna jämföras med OTake. Ingen hade hennes fina drag, varma, ljust bronsaktiga hudton och lifliga, glada uttryck.

En efter annan kommo de fram till hedersgästen, bugade sig ned i stoftet för honom och fyllde hans dryckeskopp för att få äran att dricka med honom. Men ingen enda af de lätt tillgängliga skönheterna lyckades intressera honom så mycket att han skulle bedt henne slå sig ned hos

honom. Friedrich Pilser hade för en gång fallit ur sin hvardagstankegång, så grundligt att han helt och hållet glömde det närvarande och förlorade sig i drömmar om det, som varit — för många, många år sedan. Pratet omkring honom blef alt ifrigare i samma mån som sake'n flöt rikligare, skrattet alltmera högljudt, utan att lyckas rycka hedersgästen ur hans hågkomster, som stämde honom allt vekare ju längre hans tankar sysslade med dem.

Så bildade hela truppen af geysha en halfkrets i hukande ställning, orkestern af koto, samisen och små trummor stämde upp en ny melodi, ett slags larmande marsch, skjutdörrarna skötos vidt åt sidorna, och in trädde ytterligare en danserska, klädd i en kimono af mjukt, helsvart silke, som bildade ett solfjäderformigt släp kring hennes fötter och afbröts endast af hennes breda obi af skarlakansröd guldbrokad.

»OKoyo!» upplyste Friedrich Pilsers kompanjon och närmaste granne vid banketten, medan de japanesiska värdarna uttryckte sin välkomst medels en alt utom japanesisk applådsalfva.

Den unga flickan såg ett ögonblick omkring sig med ett leende af tillfredsställd fåfänga och bugade sig därpå ned till golfvet, först för hedersgästen, sedan för det öfriga sällskapet. Hon var icke af ren japanesisk ras, större än någon af de andra geysha, med långt ljusare hy, ehuru i motsats mot dem utan ett tecken af smink, och med hår, som blänkte kopparrödt i det starka ljusskenet, men svarta ögon likasom de öfriga.

Friedrich Pilser reste sig så högt han kunde på sina knän. En sådan, värklig skönhet hade han inte väntat att möta bland japanesiska geysha.

»Halfras!» anmärkte hans kompanjon. Och tillade upplysningsvis att »hvar annan man i Tokyo, hög och låg, var galen i henne», men att ännu ingen bjudit hennes egare eller impressario tillräckligt högt pris för att vinna henne — »annat än möjligen för tillfället», sade han skrattande.

Chefen för firman svarade icke häller nu någonting ehuru af helt annan orsak än förut. Den unga flickan hade börjat sin dans, med en smidighet och abondon, som i förening med hågkomsterna af OTake kommo Friedrich Pilsers nyktra affärshufvud att kännas alt utom nyktert och hans pulsar att bulta som de icke gjort det på mången god dag.

Och ändå värre bultade de, då hon efter dansen kom fram till honom, knäföll och med raffineradt koketteri småleende fyllde hans lilla dryckes-

Friedrich Pilser reste sig så högt han kunde på sina knän.

kopp med het sake. Hon var ännu vackrare på nära håll än på afstånd, med en hy, hvars fina färg framhölls på det bästa af den svarta dräkten.

Men något, för hvilket Friedrich Pilser icke kunde göra sig reda, trängde sig på honom vid de första ord han yttrade till henne och bragte honom på en gång in i en helt annan stämning. Han erfor med ens ingenting annat än medlidande med den vackra danserskan och det öde hvaråt hon hemfallit — en handelsvara, den hvem hälst kunde äga, som ville och förmådde erlägga priset. Men ännu föll ingen annan tanke honom in.

Först då hans kompanjon tanklöst skämtande sade: »det vore roligt att veta hvilken af våra vänner i Yokokama det är, som riktat Japan med ett sådant praktexemplar!» greps han af en underlig känsla af oro och nyfikenhet. Den gjorde honom så beklämd att hans röst ljöd helt skroflig då han, medan kompanjonen talade med sin granne till höger, frågade henne hvem hennes mor var och om hon ännu lefde.

»Jo», svarade danserskan med förvånadt uttryck. »Hon lefver nog och heter OTake, dotter af Tonishin af Sendai-clanen».

»Mr Nakamura berättar mig just att Koyo kommer att uppträda i Kino-dansen», inföll kompanjonen, utan att märka det stela, underliga uttrycket i sin väns ansikte. »Våra värdar ha slagit sig lösa på allvar!» tillade han, »det kostar nära på en liten förmögenhet att se Tokyos förnämsta skönhet dansa i paradis-kostym».

»Nej, nej! det får inte ske!» nästan rosslade Friedrich Pilser och sträckte båda händerna likasom afvärjande mot flickan. »Hvar är hennes ägare? impressario? sök upp honom genast och köp henne fri på mina vägnar, sak samma hvad han begär!»

»Kom, såg och» — — — — började kompanjonen skämtsamt, men afbröt sig tvärt, då han såg att hans vän blifvit krithvit. »Hvad är det? mår ni illa?» frågade han i stället bestört.

»Nej — jo! jag skall senare förklara. Ursäkta mig hos värdarna. Säg att jag är sjuk. Men köp henne fri, genast. Hon är min dotter», tillade han hest, som om något kväft honom.

»Mr Pilser mår illa», vände sig kompanjonen till sina närmaste grannar. De öfriga voro för långt hunna i sin feststämning för att hafva ögon för annat än den närmaste omgifningen. »Ursäkta oss ett ögonblick!»

»Kom!» uppmanade han sin vän och förde honom till det närmaste sidorummet. »Här kunna vi ostördt tala ett par ord innan vi göra något vidare. Först: är ni säker om att Koyo värkligen är er dotter? och tänk sedan noga på hvad ni gör och på den skola hon genomgått. Tror ni hon kommer att kunna glömma den? eller att andra komma att glömma?»

Friedrich Pilser stönade som af ångest.

»Det är alt mitt fel», sade han brutet, »följderna måste jag bära. En gång borta härifrån blir det väl något råd för allt annat. Bara köp henne fri — nu, genast, så det blir slut på det här. Och skynda er för Guds skull — hör ni inte? det är ju förfärligt!»

Han snyftade, då han täckte sina ögon med händerna såsom för att utestänga något ohyggligt, medan rop af »kino! kino!» hördes från det bullrande sällskapet i salen utanför.

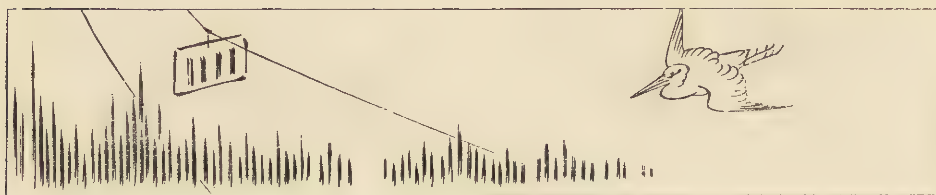
Jag måste säga dem huru saken förhåller sig», förklarade kompanjonen, »annars kunna vi ingenting göra. Impressarion är inte här och de äro värre än vargar då sake'n regerar dem».

»Gå på! säg dem hvad som hälst», flämtade Friedrich Pilser, då kino-ropen ljödo högre och mera samstämmigt än förut.

Kompanjonen trädde in i festsalen, där sällskapet befann sig i ett vildt tumult. Ett flertal af värdarne trängdes omkring en del geysha, som höllo på att göra toalett för kino-dansen, medan andra med mera eller mindre drucken förnöjelse åskådade oväsendet och ytterligare andra ifrigt uppmanade OKoyo att också göra sig redo för det de ansågo för festens glansnummer.

»Ursäkta mig mina herrar», började kompanjonen så högt och skarpt att hans röst tydligt hördes genom larmet», för det jag måste störa er för ett ögonblick! Min gamle vän Mr Pilser har just upptäckt att OKoyo är hans dotter, född af hans hustru, efter det han för sexton år sedan lämnade Japan. Han ber er därför ursäkta att han dragit sig tillbaka och därjämte tillåta att OKoyo bryter sitt engagement för i afton. Med ert tillstånd vill jag föra henne till hennes far».

Den unga flickan såg häpet på honom, men gjorde intet motstånd, då han fattade hennes hand och förde henne till sidorummets dörr, den han tillslöt så snart hon inträdt. Därpå vände han sig på nytt till sällskapet, hvilket ännu inte hunnit längre än till stum förvåning öfver festprogrammets oväntade slutnummer.

»Om någon af er, mina herrar, kan upplysa mig om hvar och huru jag fortast kunde få tag på OKoyo's impressario, vore jag synnerligt tacksam. Hennes far önskar friköpa henne för att i öfvermorgon taga henne med sig till Europa».

En af de älsta bland de närvarande reste sig.

»Låt affären om hennes friköpande bli vår omsorg», sade han, »och låt hennes far genast taga sin dotter med sig».

»Det är det minsta vi kunna göra för vår ärade gäst, vände han sig till de öfriga, »ty det kunde en far väl aldrig glömma att han köpslagit om sitt barn för penningar. Och han har så mycket annat han måste glömma, innan han kan känna sig lycklig öfver att ha återfunnit henne.

Den gamla japanesen hade rätt. Friedrich Pilser gjorde hvarken intryck af att ännu ha glömt eller att känna sig lycklig, där han stod jämte sin vackra dotter vid ångarens reling, då denna lade ut från Yokohama. Han såg bruten ut och många år äldre, än då han tre månader tidigare steg i land.

INNEHÅLL:

8-

